Міністерство освіти і науки України
Харківський національний педагогічний університет
імені Г.С. Сковороди
Факультет іноземної філології
Факультет історії і права

СХОДОЗНАВСТВО. АКТУАЛЬНІСТЬ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Матеріали доповідей

IV Міжнародної науково-методичної конференції

24 березня 2023 р.

Частина І

Харків – 2023

УДК 81’243
ББК 81.2
С91

Редакційна колегія:
Н.В. Руда – голова редакційної колегії, кандидат філологічних наук, доцент, завідувач кафедри східних мов ХНПУ імені Г.С.Сковороди;
Л.М. Ямпольська – кандидат історичних наук, доцент, в.о. завідувача кафедри всесвітньої історії ХНПУ імені Г.С.Сковороди;
І.А. Скразловська – кандидат філологічних наук, доцент кафедри східних мов ХНПУ імені Г.С.Сковороди;
К.Є. Жукова – кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри східних мов ХНПУ імені Г.С.Сковороди;
О.Ю. Озерська – кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри східних мов ХНПУ імені Г.С.Сковороди;
Н.С. Самойленко – викладач кафедри східних мов ХНПУ імені Г.С.Сковороди.

Затверджено редакційно-видавничою радою Харківського-національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди
(протокол №5 від 17.05.2023р.)

Сходознавство. Актуальність та перспективи [Електронне видання]: Матеріали доповідей IV Міжнародної науково-методичної конференції, ч.1, 24 березня 2023 р. Харків: ХНПУ імені Г.С. Сковороди, 2023. 255 с.

До першої частини збірника увійшли матеріали доповідей IV Всеукраїнської науково-методичної конференції «Сходознавство. Актуальність та перспективи», присвячені проблемам східної філології, освіти та виховання, методики навчання сходознавчих дисциплін, перекладу, міжкультурної комунікації та літературознавства країн Сходу. Розраховано на наукових працівників, викладачів, аспірантів, студентів філологічних та історичних спеціальностей.

© Харківський національний педагогічний університет імені Г.С.Сковороди, 2023

ЗМІСТ

СХІДНА ЛІНГВІСТИКА

Hu Rongxi,Xing Zhefu
GENDER SPECIFICITY IN THE PUBLICISTIC STYLE OF MODERN 普通话 LANGUAGE 12

Khatire Kerimova
FAMOUS FIGURES ORIENTAL STUDIES OF AZERBAIJAN 14

Zibert Polina
THE USAGE OF JAPANESE FIRST-PERSON PRONOUNS BY NON-NATIVE SPEAKERS 16

Буць Д.В., Покровська І.Л.
ПРЕЦЕДЕНТНІ РЕЛІГІЙНІ ІМЕНА В АНТРОПОНІМІКОНІ СУЧАСНОЇ ТУРЕЦЬКОЇ МОВИ 18

Водолажський Д.О.
ЕКСПРЕСИВНО-ЗАБАРВЛЕНА ЛЕКСИКА У МОВЛЕННІ ГОЛОВНОГО ГЕРОЯ РОМАНУ “КОЛИ КУРЯВА СПАДЕ 21

Гопка І.С.
ВПЛИВ ПАНДЕМІЇ COVID-19 НА ЛЕКСИЧНИЙ СКЛАД КИТАЙСЬКОЇ МОВИ 23

Долгополова Д.С.
ГОЛОВНІ ПРОБЛЕМИ В КЛАСИФІКАЦІЇ СУЧАСНИХ КИТАЙСЬКИХ ПРИВІТАНЬ 25

Климова А.С.
ВЖИВАННЯ КОЛОРАТИВІВ У КИТАЙСЬКИХ ТОПОНІМАХ 27

Козакова Г. Я.
ЧОРНОМОРСЬКІ ДІАЛЕКТИ І СУЧАСНА МОВНА СИТУАЦІЯ В ТУРЕЧЧИНІ 30

Liu Xinxia
CULTURAL ACCUMULATION IN CHINESE VOCABULARY 33

Максимець В.О., Коцюба О.О.
БЕЗОСОБОВІ РЕЧЕННЯ В КИТАЙСЬКІЙ МОВІ 35

Бунда Д.О.
ВИВЧЕННЯ ЯВИЩА МОВНОЇ СИНОНІМІЇ СУЧАСНОЇ КИТАЙСЬКОЇ МОВИ У НАУКОВИХ ПРАЦЯХ ІНОЗЕМНИХ ЛІНГВІСТІВ 37

Науменко С.С., Муллаянова М.Ф.
СЕМАНТИЧНО-СИНТАКСИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ІСТОРИЧНИХ ФРАЗЕОЛОГІЗМІВ У КИТАЙСЬКОЇ МОВИ 39

Озерська О.Ю.
ЕТИКЕТНІ ОСОБЛИВОСТІ ЯПОНСЬКОЇ ДІЛОВОЇ ТЕЛЕФОННОЇ РОЗМОВИ 41

Самойленко Н.С.
ПОХОДЖЕННЯ ОСНОВНИХ ЕЛЕМЕНТІВ КИТАЙСЬКОГО ЕТИКЕТУ ПРИВІТАНЬ 43

Ситник І.В.
СЛОВНИКОВИЙ СКЛАД НАВЧАЛЬНИХ ТЕКСТІВ ПІДРУЧНИКІВ КИТАЙСЬКОЇ МОВИ ПОЧАТКОВОГО РІВНЯ 45

Ситнікова В.А
РОЗВИТОК ВНУТРІШНЬОГО МОВЛЕННЯ ЯК КЛЮЧОВИЙ АСПЕКТ РЕНУВАННЯ НАВИЧОК ГОВОРІННЯ В КИТАЙСЬКІЙ МОВІ 47

Сін Чжефу, Ху Жунсі
ПРЕЦЕДЕНТНІ ФЕНОМЕНИ В КИТАЙСЬКОМУ МЕДІАДИСКУРСІ 49

Снітинський В.В.
ЗАПОЗИЧЕННЯ З ЄВРОПЕЙСЬКИХ МОВ У СУЧАСНІЙ РАБСЬКІЙ МУЗИЧНІЙ ТЕРМІНОЛОГІЇ 51

Стребак Д.М.
ОСОБЛИВОСТІ ТИПОЛОГІЇ ЯПОНСЬКИХ ІЄРОГЛІФІВ ЗА ПОХОДЖЕННЯМ 53

Федорченко А.О.
ТЕРМІНИ ЯК ОСОБЛИВА КАТЕГОРІЯ ЛЕКСИЧНИХ ОДИНИЦЬ В СУЧАСНІЙ КИТАЙСЬКІЙ МОВІ 55

Цимбал С.В.
ШЛЯХИ ПОДОЛАННЯ ТА СПОСОБИ ВИРАЖЕННЯ КАТЕГОРИЧНОСТІ У СУЧАСНІЙ КИТАЙСЬКІЙ МОВІ 58

Шапаренко Е.Е.
СУЧАСНІСТЬ ТА ТРАДИЦІЙНІСТЬ У ТЕКСТАХ КИТАЙСЬКОЇ ПУБЛІЦИСТИКИ 60

Шаповал О.В., Семеніст І.В., Москальов Д.П.
ЛЕКСИКА ВАСЕЙ-ЕЙҐО ЯК ВІДДЗЕРКАЛЕННЯ ГЛОБАЛІЗАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ В СУЧАСНІЙ ЯПОНІЇ 62

ЛІТЕРАТУРОЗНАВСТВО

Бондаровська Л.О.
КОНЦЕПТ ДАО: ВПЛИВ ФІЛОСОФІЇ ДАОСИЗМУ НА ЛІТЕРАТУРУ ПЕРІОДУ ЧЖАНЬГО 64

Вітязь А.В.
ТВОРЧІСТЬ ДЖ. ДАГДЖИУ КОНТЕКСТІ ТЮРКСЬКО-ЄВРОПЕЙСЬКИХ КРОС-КУЛЬТУРНИХ КОНТАКТІВ 66

Жукова К.Є., Руда Н.В.
КИТАЙСЬКА ЛІТЕРАТУРА В УКРАЇНІ. ПРОБЛЕМИ СПРИЙНЯТТЯ В СУЧАСНОМУ СПІЛЬСТВІ 68

Кретов П.В., Кретова О.І.
ФІЛОСОФСЬКІ КОНТЕКСТИ ТРИЛОГІЇ ЛЮ ЦИСІНЯ «ПАМ'ЯТЬ ПРО МИНУЛЕ ЗЕМЛІ» 71

Криворучко С.К.
КОНФЛІКТ ДОЧКА / БАТЬКОВ РОМАНІ СЕЙЄДА МОРТАЗА МОШФЕКА КАЗЕМІ «ЖАХЛИВИЙ ТЕГЕРАН» 73

Куліш М.О.
ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА КОМІЧНОГО ЖАНРУ СЯНШЕН 74

Петрова Озель Л.П.
ЛІНГВОСТИЛІСТИКА ОРІЄНТАЛЬНИХ МОТИВІВ У ПОЕТИЧНИХ ТЕКСТАХ ЛЕСІ УКРАЇНКИ Й АГАТАНГЕЛА КРИМСЬКОГО 76

伊藤　孝恵
博物館として見た三島由紀夫文学館の価値 (ЦІННІСТЬ ЛІТЕРАТУРНОГО МУЗЕЮ ЮКІО МІШІМИ) 79

Рогожа А.О.
ЖІНОЧІ ОБРАЗИ У РОМАНІ «ЖАХЛИВИЙ ТЕГЕРАН» М.-М. КАЗЕМІ 81

Сошніков А.О.
СХІДНІ РЕЦЕПЦІЇ У ТВОРЧОСТІ Г. С. СКОВОРОДИ 83

Тарасова Л.В.
ХУДОЖНІ ТРОПИ У РОМАНІ АЛАЯ "ПОРОЖНЯ ГОРА" 85

Титов А.А РОМАН П'ЄРА ЛОТІ «АЗІАДЕ» ЯК ДЖЕРЕЛО КРАЇНОЗНАВЧОЇ ІНФОРМАЦІЇ ПРО СТАМБУЛ 87
.

ПЕРЕКЛАДОЗНАВСТВО

Карпенко О.П., Скразловська І.А.
ТРУДНОЩІ ХУДОЖНЬОГО ПЕРЕКЛАДУ: ЛІНГВОКУЛЬТУРОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ (НА МАТЕРІАЛІ ТУРЕЦЬКОЇ НАЦІОНАЛЬНО-МОВНОЇ КАРТИНИ СВІТУ) 90

Вілісова А.В.
ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ БЕЗЕКВІВАЛЕНТНОЇ ЛЕКСИКИ (НА МАТЕРІАЛІ РОМАНУ АЛАЯ «КОЛИ КУРЯВА СПАДЕ») 93

Гуцуляк К.С.
АКТУАЛЬНІСТЬ ТА ПРОБЛЕМАТИКА ВІЙСЬКОВОГО ПЕРЕКЛАДУ З УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ НА КИТАЙСЬКУ 96

Venher S.V.
GERMINATION RESEARCH OF THE CULTURAL PROBLEMS IN TRANSLATING FROM JAPANESE INTO UKRAINIAN - THROUGH ANALYSIS OF THE NOVEL KERITAI SENAKA 98

Ван А.Е.
СТРУКТУРНО-СЕМАНТИЧНА МОДЕЛЬ ПЕРЕКЛАДУ УКРАЇНСЬКИХ ФІРМОНІМІВ КИТАЙСЬКОЮ МОВОЮ 101

МЕТОДИКА НАВЧАННЯ СХОДОЗНАВЧИХ ДИСЦИПЛІН

Takanori Aida
HOW DO LEARNERS IN JAPANCOPE WITH FOREIGN LANGUAGE ANXIETY BY THEMSELVES? 103

Takeshi Nunomura
CHALLENGES IN ACQUIRING JAPANESE PROSODY: RISING PITCH APPEARING AT THE BEGINNING OF PHRASES 106

Безверха В.Р.
ЦИФРОВІ ЗАСОБИ НАВЧАННЯ ЯК СУЧАСНА ОСВІТНЯ РЕАЛІЯ 108

Білик В.А.
ІСТОРІЯ СТАРОДАВНЬОГО СХОДУ: НОВІ МЕТОДИ ВИКЛАДАННЯ ДИСЦИПЛІНИ 110

Бобровнікова Є.В.
HSK ЯК СУСПІЛЬНО-ОСВІТНЯ РЕАЛІЯ 113

Богун В.В.
ВИДИ ТА ТИПИ ВПРАВ ДЛЯ ФОРМУВАННЯ ПЕРЕКЛАДАЦЬКОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ НА ПОЧАТКОВОМУ ТА СЕРЕДНЬОМУ РІВНІ НАВЧАННЯ 115

Брижан А.Д.
ВИКОРИСТАННЯ ІГРОВИХ ЕЛЕМЕНТІВ У НАВЧАННІ ТУРЕЦЬКОЇ МОВИ В СЕРЕДНІЙ ШКОЛІ 117

Борискова О.А.
СУЧАСНІ ОСОБЛИВОСТІ НАВЧАННЯ АУДІЮВАННЯ СТУДЕНТІВ СТАРШИХ КУРСІВНА ЗАНЯТТЯХ З КИТАЙСКОЇ МОВИ 120

Гложик К.А.
АСПЕКТНЕ НАВЧАННЯ ЯК ФОРМА ОРГАНІЗАЦІЇ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ ПІД ЧАС ВИКЛАДАННЯ КИТАЙСЬКОЇ МОВИ ЯК ІНОЗЕМНОЇ 121

Завгородня О.С.
МЕТОДИКА ВИВЧЕННЯ ПЕРСЬКОГО АЛФАВІТУ 123

Лапа А.М.
МОЖЛИВОСТІ ДИСТАНЦІЙНОГО УРОКУ ДЛЯ ПІДВИЩЕННЯ МОТИВАЦІЇ УЧНІВ ПРИ ВИВЧЕННІ КИТАЙСЬКОЇ МОВИ 126

Лобанова Д.О.
ФОРМУВАННЯ НАВИЧОК ЧИТАННЯ ПРИ ВИВЧЕНІ КИТАЙСЬКОЇ МОВИ В ШКОЛІ 129

Манойло О.І.
ТЕСТОВИЙ КОНТРОЛЬ ЯК ОДИН ІЗ СПОСОБІВ КОНТРОЛЮ ВИВЧЕННЯ КИТАЙСЬКОЇ МОВИ 132

Мережко Є.В.
ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ НАВЧАННЯ КИТАЙСЬКОЇ МОВИ ДІТЕЙ ПОКОЛІННЯ АЛЬФА 134

Москальов Д. П., Семеніст І.В.Боришполець Ю.В.
КОМПЛЕКС ПІДРУЧНИКІВ «МАРУГОТО» У ВИКЛАДАННІ ЯПОНСЬКОЇ МОВИ: ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ 136

Положій О.В.
ТЗН ІНСТРУМЕНТАРІЙ ПРИ ЗДІЙСНЕННІ КОНТРОЛЮ В ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ КИТАЙСЬКОЇ ЯК ІНОЗЕМНОЇ 139

Золотухіна Н.А.
ОНЛАЙН-КУРСИ КИТАЙСЬКОЇ МОВИ: МОЖЛИВОСТІ ТА ВИКЛИКИ 141

Темченко О.А.
МЕТОДИКА ЗАСТОСУВАННЯ КОМП'ЮТЕРНИХ НАВЧАЛЬНИХ ПРОГРАМ ПІД ЧАС ЗАНЯТЬ З КИТАЙСЬКОЇ МОВИ 143

Хомяков Е.І.
МЕТОДИ НАВЧАННЯ ФОНЕТИЦІ В ПРОЦЕСІ ВИКЛАДАННЯ КИТАЙСЬКОЇ ЯК ІНОЗЕМНОЇ 145

Чихаріна К.І.
ОСОБЛИВОСТІ ВИКЛАДАННЯ КИТАЙСЬКОЇ МОВИ У СИНГАПУРІ 148

Ширяєва М.О.
МЕТОДИ НАВЧАННЯ ЛЕКСИЦІ В ПРОЦЕСІ ВИКЛАДАННЯ КИТАЙСЬКОЇ ЯК ІНОЗЕМНОЇ 149

Щербакова О.В.
МОЖЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ КОНТЕКСТУАЛЬНОГО МЕТОДУ ПРИ ВИВЧЕНІ ГРАМАТИКИ КИТАЙСЬКОЇ МОВИ 151

ОСВІТА КРАЇН СХОДУ

Лей Кунь
ОСНОВНІ НАПРЯМИ ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ МОЛОДІ В КИТАЙСЬКІЙ НАРОДНІЙ РЕСПУБЛІЦІ 153

Лі Цяньє
ПРОБЛЕМА ІННОВАЦІЙ У МУЗИЧНІЙ ОСВІТІ КИТАЙСЬКОЇ НАРОДНОЇ РЕСПУБЛІКИ 155

Лупаренко С.Є., Ван Янься
ТЕАТР ТІНЕЙ ЯК ФОРМА РЕАЛІЗАЦІЇ МІЖПРЕДМЕТНИХ ЗВ'ЯЗКІВ У ЗАКЛАДАХ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ КНР 157

Лю Сі
МИСТЕЦЬКО-ПЕДАГОГІЧНА ОСВІТА В КНР: ОСОБЛИВОСТІ ТЕРМІНОЛОГІЇ 159

Лю Чжицян
ХОРЕОГРАФІЧНА ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ ВИКЛАДАЧІВ ТАНЦЮ В ОСВІТНІХ ЗАКЛАДАХ КНР 161

Mariia Mazaruk
985 AND 211 PROJECTS AND THEIR ROLE IN CHINA'S NATIONAL DEVELOPMENT 163

Науменко С.С.
СИСТЕМА ПРОФЕСІЙНОГО НАВЧАННЯУ КНР 164

Rəhnulla Y.V.
QORI MÜƏLLIMLƏR SEMINARIYASI VƏ ONUN ILK TÜRK DILI MÜƏLLIMI (GORI TEACHERS' SEMINARY AND HIS FIRST TURKISH LANGUAGE TEACHER) 166

Стовбун В.Д.
СУЧАСНЕ КОРОЛІВСТВО БУТАН: ОСВІТЯНСЬКИЙ КОНТЕКСТ МОДЕРНІЗАЦІЇ 169

Тао Чжиці, Калашник Л.С.
ПОЛІКУЛЬТУРНА ОСВІТА ЯК ЧАСТИНА СУЧАСНОЇ КИТАЙСЬКОЇ ШКОЛИ 171

Хоміддінова Н.З.
СИСТЕМА ПОШУКУ ТА РОБОТА З ОБДАРОВАНИМИ ДІТЬМИ В ЗАГАЛЬНООСВІТНІЙ ШКОЛІ В КНР 173

Хун Женьлун
КИТАЙСЬКИЙ ПРОЕКТ ГРОМАДСЬКОГО ДОБРОБУТУ З ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ВЧИТЕЛІВ МУЗИКИ 175

Цзи Фенлай
ЕСТЕТИЧНА ПІДГОТОВКА ВЧИТЕЛІВ В СУЧАСНІЙ КНР: ЧОМУ ЦЕ ЗНОВУ ВАЖЛИВО 177

Шимчук Н.І.
ОСОБЛИВОСТІ СИСТЕМИ ВИХОВАННЯ В ЯПОНІЇ 179

Ян Чжуан
ОСНОВНІ СКЛАДОВІ ПЕДАГОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ-ХОРЕОГРАФІВ 181

КУЛЬТУРА І МИСТЕЦТВО КРАЇН СХОДУ

Troshyna S.Y.
CONSIDERING THE METHOD OF EXPLORING THE WORLD DEPICTED BY UKRAINIAN AND JAPANESE TRADITIONAL MUSIC 183

Rəhnulla Y. V.
ƏLİ ƏL-KƏRƏKİ ƏL-AMİLİ VƏ ONUN "RİSALƏ ƏR-RİDAİYYƏ" ƏSƏRİNİN BAKI ƏLYAZMA NÜSXƏSİ HAQQINDA (ABOUT ALI AL-KARAKI AL-AMILI AND BAKU MANUSCRIPT OF HIS WORK "RISALA AR-RIDAIYYA") 185

Агапова Д.Д.
ДОТИЧНІСТЬ ФІЛОСОФСЬКОЇ КОНЦЕПЦІЇ КОНФУЦІЯ ДО ОСВІТИ СУЧАСНОГО КИТАЮ 188

Воробйов О.С.
ВПЛИВ ЗАХІДНИХ МУЗИЧНИХ ТРАДИЦІЙ НА ФОРМУВАННЯ ЯПОНСЬКОЇ ПОПУЛЯРНОЇ МУЗИКИ 190

Дерев'янко А.Р.
ПРО СПІВВІДНОШЕННЯ ОСНОВНИХ ПОНЯТЬ ФІЛОСОФІЇ ЛАО ЦЗИ 192

Лавриненко А.О.
ФІЛОСОФІЯ МО-ЦЗИ: ПЕРШИЙ СУПРОТИВНИК КОНФУЦІАНСТВА 194

Марчук К.О.
ЕСТЕТИЧНІ КАТЕГОРІЇ ЯПОНСЬКОЇ КУЛЬТУРИ 196

Мельник М.Т.
ОСОБЛИВОСТІ КОСТЮМІВ У ТРАДИЦІЙНОМУ ЯПОНСЬКОМУ ТЕАТРІ КАБУКІ 198

Пількевич В.О.
ПРИРОДНІ ПАМ'ЯТКИ КИТАЮ У СПИСКУ ВСЕСВІТНЬОЇ СПАДЩИНИ ЮНЕСКО 200

Попова М.Д.
ХУДОЖНЬО-ЕСТЕТИЧНЕ ОСМИСЛЕННЯ КРАСИ В КИТАЇ 202

Смекодуб О.О.
ТРАДИЦІЇ СВЯТКУВАННЯ НОУРУЗА 204

Таболіна К.В.
ВПЛИВ ІДЕОЛОГІЇ КОНФУЦІАНСТВА НА КУЛЬТУРУ ПІВДЕННОЇ КОРЕЇ 206

Ткачук А.П.
МІНІАТЮРНИЙ ЖИВОПИС ЧАСІВ АРАБСЬКОГО ХАЛІФАТУ 208

Шарлай О.Р.
КУЛЬТУРА ТА МОРАЛЬНІ ЦІННОСТІ СУЧАСНОГО ІЗРАЇЛЮ: ВПЛИВ ІУДАЇЗМУ 210

КУЛЬТУРА ТА МИСТЕЦТВО ТУРЕЧЧИНИ

Prof. Fuat AKDENİZLİ – Dr. Öğretim Üyesi Betül USLU ÖZKAN
TÜRKİYE'DE GRAFİK TASARIMCININ PROBLEMLERİ VE BİR ÇÖZÜM ORTAĞI OLARAK MESLEK KURULUŞLARI (PROBLEMS OF GRAPHIC DESIGNERS IN TURKEY AND THE ROLE OF PROFESSIONAL ORGANIZATIONS AS A PARTNER) 213

Samet AKSAKAL
TÜRKİYE'DE CANLANDIRMA (ANİMASYON) SANATI İLK ÖRNEKLERİNDEN "AMENTÜ GEMİSİ NASIL YÜRÜDÜ" (ONE OF THE FIRST EXAMPLES OF ANIMATION ART IN TURKEY "HOW SAILED THE BOAT OF CREED") 215

Dr. Öğr. Üyesi Ziyacan BAYAR TÜRKİYE'NİN İLK BAYRAKBİLİM ve TÜRK BAYRAKLARI MÜZESİNİ TASARLAMAK: BİR GÖRSEL KİMLİK TASARIMININ ANALİZİ (DESIGNING TURKEY'S FIRST VEXILLOLOGY and TURKISH FLAGS MUSEUM: ANALYSIS OF A VISUAL IDENTITY DESIGN) 217

Arş. Gör. Elif Merve ÇAKIR (Sanatta Yeterlik)
TÜRK MİTOLOJİSİNİN ÇAĞDAŞ MİTOLOJİYE YANSIMALARI VE ŞAHMERAN ÖRNEĞİ (REFLECTIONS OF TURKISH MYTHOLOGY TO CONTEMPORARY MYTHOLOGY AND THE EXAMPLE OF SAHMERAN) 220

Öğretim Görevlisi Pelin DİKMEN – Öğretim Görevlisi Canan ERDÖNMEZ
TÜRKİYE'DE LİF SANATININ ÖNCÜ İSMİ TEKSTİL SANATÇISI;
PROF. SUHANDAN ÖZAY DEMİRKAN (TEXTILE ARTIST WHO IS THE PIONEER OF TURKISH FIBER ART; PROF. SUHANDAN ÖZAY DEMİRKAN) 222

Öğr. Gör. Emre DUYGU, Arş. Gör. Kenan ÖZSEVER
PERİFERİYİ TİYATRO İLE BULUŞTURMAK: "İZMİR MAHALLE ve KÖY TİYATROLARI" PROJESİ ve GÖRSEL İLETİŞİM STRATEJİSİ (BRINGING THE PERIPHERY TO THE THEATER: IZMIR NEIGHBORHOOD AND VILLAGE THEATERS PROJECT and VISUAL COMMUNICATION STRATEGY) 224

Öğr. Gör. Canan ERDÖNMEZ – Öğr. Gör. Mustafa KULA
ANADOLU HAMAM KÜLTÜRÜNDE NALIN (CLOGS IN TURKISH BATH CULTURE) 227

Öğr. Gör. Canan ERDÖNMEZ – Öğr. Gör. Pelin DİKMEN
ANADOLU SELÇUKLU UYGARLIĞI GİYSİ KÜLTÜRÜNDE DERİNİN KULLANIMI (THE USE OF LEATHER IN ANATOLIAN SELJUK CLOTHES) 229

Nurgül GEÇİN AKSAKAL
TÜRK (ANADOLU) MÜZİK EZGİLERİNDEN İLHAM ALAN
YAZI KARAKTERİ: GASLAMP 231

Arş. Gör. Çetin Can KARADUMAN
TÜRKİYE CUMHURİYETİ'NİN İLK AFİŞ RESSAMI VE REKLAMCISI: İHAP HULUSİ GÖREY (THE FIRST POSTER ARTIST OF THE REPUBLIC OF TURKEY AND ADVERTISER: İHAP HULUSİ GÖREY) 234

Arş. Gör. Hasan MAVİ
TÜRK GRAFİK TASARIM TARİHİ İÇERİSİNDE YURDAER ALTINTAŞ VE AFİŞLERİ 236

Ayşe Simay METİN, MSc
BİLİM, İRONİ VE GERÇEK (SCIENCE, IRONY AND TRUTH) 239

Assist. Prof. Emrah Suat ONAT (Ph.D)
PERFETTI SCONOSCIUTI ILE *CEBIMDEKI YABANCI* FILMLERI ÜZERINDEN ELLIPSIS KAVRAMI ÇERÇEVESINDE KÜLTÜREL FARKLILIKLARIN SINEMASAL TEMSILI (CINEMATIC REPRESENTATION OF CULTURAL DIFFERENCES WITHIN THE FRAMEWORK OF THE CONCEPT OF ELLIPSIS THROUGH "PERFETTI SCONOSCIUTI" AND "CEBIMDEKİ YABANCI") 241

Arş. Gör. Mustafa Semih ŞİŞMAN
OSMANLI'DAN TÜRKİYE CUMHURYETİ'NE TÜRK TOPLUMU'NUN OTOMOBİL SORUNSALI 244

Dr. Öğretim Üyesi Betül USLU ÖZKAN – Prof. Fuat AKDENİZLİ
ÇAĞDAŞ TİPOGRAFİK TASARIMLARDA TÜRK-İSLAM KÜLTÜR MİRASININ İZLERİ (TRACES OF TURKISH-ISLAMIC CULTURAL HERITAGE IN CONTEMPORARY TYPOGRAPHIC DESIGNS) 246

Arş. Gör. Gözde YENİPAZARLI
KARŞILAŞMA PROJESİ: GÖZDE YENİPAZARLI'NIN "GENIUS LOCİ" FOTOĞRAF SERİSİ ÜZERİNE (ENCOUNTER PROJECT: ON THE "GENIUS LOCI" PHOTO SERIES OF GÖZDE YENİPAZARLI) 249

Онищук О.В.
SOSYO-KÜLTÜREL AÇIDAN ÇAĞDAŞ TÜRK VE UKRAYNA KADINI İMGESİ (ОБРАЗСУЧАСНОЇ ТУРЕЦЬКОЇ ТА УКРАЇНСЬКОЇ ЖІНКИ В СОЦІОКУЛЬТУРНІЙ ПЕРСПЕКТИВІ) 252

СХІДНА ЛІНГВІСТИКА

GENDER SPECIFICITY IN THE PUBLICISTIC STYLE OF MODERN 普通话 LANGUAGE

Hu Rongxi, Ph.D. in Educational Sciences, Associate Professor
Xing Zhefu, Ph.D. in Educational Sciences, Associate Professor
Borys Grinchenko Kyiv University

The publicistic style of modern Chinese language is a style that is commonly used in official and public settings, such as news articles, political speeches, and academic papers. This style of language is characterized by its formal and objective tone, and it is often used to convey information in a clear and concise manner.

Gender includes a certain type of physicality and social behavior, as well as different forms of communication and presentation of oneself in the socio-communal space. Gender is an integral component of any discourse. The study of gender relations in the context of media discourse makes it possible to highlight the main trends in the ideas of femininity and masculinity, as well as to determine their linguistic specificity in different language communities.

Gender stereotyping is a common phenomenon in many languages, and modern Chinese is no exception. In the publicistic style of modern Chinese language, gender stereotyping is evident in the use of certain linguistic features.

One of the most obvious examples of gender stereotyping in publicistic language is the use of gendered pronouns. In modern Chinese, the pronoun "he" (他、他们) is used to refer to both men and women, especially when indicating a group of people (他们）, while the pronoun "she" (她、她们) is only used to refer to women. This linguistic feature reinforces traditional gender roles by implying that men are the default gender, while women are the exception.

The second great example of gender stereotyping commonly seen in media is the use of idioms, proverbs and phraseology, for instance: 男怕入错行，女怕嫁错郎 (A man is afraid to make a mistake in choosing a profession, and a woman is afraid to make a mistake in choosing a husband). This proverb provides us with information about the gendered nature of success: if for a woman success means marrying a real man, then for a man success is just becoming a real man. In other words, a woman's success depends on circumstances, and she is assigned a passive role, while a man actively creates himself and achieves success through his own efforts.

It is the phraseology that imposes ready-made matrices for assessing female or male qualities on native speakers, and it reflects the experience of a patriarchal society that oppresses women and assigns them secondary roles.

Another linguistic feature that reinforces gender stereotypes in publicistic language is the use of gendered honorifics. In Chinese, honorifics are used to show respect for the person being addressed. For example, the honorific "先生" is used to address men, while the honorific "女士" is used to address women.

The use of gendered honorifics is particularly evident in formal settings, such as business meetings and academic conferences.

While gender stereotyping is evident in the publicistic style of modern Chinese language, there are also linguistic features that can be used to challenge traditional gender roles. One of them is the use of gender-neutral language. Gender-neutral language is language that does not imply a specific gender. For example, instead of using the gendered honorific "先生" to address a man, the gender-neutral honorific "您" can be used. This linguistic feature challenges traditional gender roles by implying that men and women are equal.

Traditional language also reflects the traditional division of activities between men and women. Women are traditionally associated with housekeeping, children, i.e. the private sphere, while men are associated with business, career, and the public sphere. Nowadays in 普通话, most names of professions, positions, and titles, usually are gender-neutral, for example: 厨师、 服务员、 老师、 医生、 主任.

However, in modern conditions, when women begin to occupy an equal position with a man in many spheres of life.This creates the need for gender identification, which is carried out by means of additional lexemes 女(female) and 男 (male).

Another linguistic feature that can be used to challenge gender stereotypes in publicistic language is the use of inclusive language (designed to include all genders). as the language does not have a neutral gender pronoun like "they" in English. To address this issue, some writers and speakers have started to use the gender-neutral pronoun "它" in place of "他" or "她".

In conclusion, it is important to recognize the power of language in shaping our perceptions of gender and how we view ourselves and others. By examining the gender specificity of the publicistic style in modern Chinese language, we can gain a better understanding of how gender is constructed in Chinese society and how language can be used to challenge traditional gender roles. It is crucial to continue exploring ways to promote gender equality and inclusivity in language use, especially in the publicistic style, where the language used can have significant impacts on public opinion and discourse.

REFERENCES

1. Jun, L. (2022). *Gender labels in flux: The role of women in gender discourse in post-reform China* (Unpublished Ph.D. dissertation). University of Oregon, USA.
2. Bai, J. (2000). *性别语言文化与语用研究 (Gender language culture and pragmatics)*. 长沙：湖南教育出版社
3. Pan, X. (2004). *汉语道歉言语行为的性别差异研究 (Gender Differences in Chinese Apologies)*. 西南交通大学学报(社会科学版)
4. Wu, W. (2011) *汉语性别词研究(Research on Chinese Gender Words)* (Unpublished Ph.D. dissertation). 西南大学, China

FAMOUS FIGURES ORIENTAL STUDIES OF AZERBAIJAN

Khatire Kerimova, researcher
The Institute of Manuscripts named after Muhammad Fuzuli
National Academy of Sciences of Azerbaijan

Azerbaijan is known for its world-famous Orientalists in the history of science: the scholars of Arabic, Persian and Turkish languages, an indefatigable researchers of great works written in these languages, great historians of Azerbaijan and the Islamic region as a whole, Islamic scholars, textual scholars, etc. Mirza Kazim bey, Sara Ashurbeyli, Alasgar Mammadov, Ziya Bunyadov, Aida Imanguliyeva, Yusif Yusifov, Vasim Mammadaliyev, Gazanfar Aliyev, Tariyel Hasanov, Govhar Bakhshaliyeva, Aida Gasimova and many others can be listed among them.

Since the 19th century study of the East has been included in the geopolitical interests and aggressive plans of the Russian Empire, Azerbaijan Orientalism was one of the main components of Russian Orientalism, both in the tsarist period and in the Soviet Union.

It should be noted that the development of Azerbaijan Oriental Studies encountered many prohibitions during the Soviet Union period, depending on the policy of Russia. We were deprived of the opportunity to cross the borders of the empire and look at some event through the eyes of Europe, to consider it on a planetary scale. The biggest prohibition was speaking out of national interests.

The real name of Mirza Kazim Bey, whom we know as Alexander Kazimovich Kazimbek, who is considered the founder of Russian oriental studies, was Muhammad Ali Kazim Bey. He played the role of a bridge between Europe and Azerbaijan in the field of Oriental Studies. Mirza Kazim Bey was closely connected to the ancient Eastern culture and was one of the ardent spreaders of this culture in Russia and the West. He taught at Kazan and Petersburg universities for

45 years and wrote the first scientific grammar of Turkic languages in Russian. Even his work "Grammar of the Turkish-Tatar language" was awarded the "Demidov" prize (1, 33). Mirza Kazim bey was elected a corresponding member of the Russian Academy of Sciences, a member of the academies of France, Germany, Denmark, the United States, and other scientific societies. The scientific heritage of Mirza Kazim Bey, who wrote in eight languages (Azerbaijani, German, Russian, Arabic, Persian, Turkish, French, English), played an unparalleled role in the development of Russian science history. Mirza Kazim bey was a very talented scientist who played a leading role making a contribution to the development of world science about the East. The best traditions of the scientific school created by him in this field are continued in our century. The scientist's life and creativity proved that his heart and soul beating in his chest were Turkish. He was the most selfless defender of Islam by opposing the wrong ideas that were feel to Islam in some trends and Western philosophical thought.

Among the scientists who made great contributions to the science of Azerbaijan, it is appropriate to mention the name of a great devotee of science like Alasgar Mammadov. Alasgar Mammadov, Orientalist scholar, doctor of pedagogical sciences, professor, honored scientist, founder of modern Arabic studies in Azerbaijan, is the author of more than 30 Arabic language textbooks written in Russian and Azerbaijan languages for secondary and higher schools. A. Mammadov also took part in strengthening Azerbaijan's relations with Arab countries.

Yusif Yusifov was one of the scientists who founded the study of ancient Eastern history in Azerbaijan. In 1993, Yusif Yusifov, who has a great pedagogical experience, published one of the most valuable books of his life - the textbook "History of the Ancient East" for higher schools.

Vasim Mammadaliyev's scientific researches are widely used in the fields of Arabic linguistics and general linguistics, Islamic studies, Arab-Azerbaijan literary and cultural relations. His most valuable contribution to the Azerbaijan people is the translation of the Holy Quran into the Azerbaijan language. His perfect knowledge of Arabic and Persian languages has brought him fame as a great scholar of classical oriental poetry, especially the poetic heritage of Azerbaijan classics. His views on Sufism and mysticism greatly facilitate learning of important problems in the literature of the Eastern peoples. Vasim Mammadaliyev is a great scientist who has taken a prominent place in the history of science and culture of Azerbaijan, in Arabic philology and theological sciences, who has made him known in the international world and who always represents him at the highest level.

Aida Imanguliyeva is one of the scientists who made her mark in the science of Oriental Studies in Azerbaijan. For the first time in Azerbaijan, it was Aida

Imanguliyeva who overcame the inertia of her scientific environment and conducted research on a very relevant, future-oriented topic, ahead of her time. Scientists like Aida Imanguliyeva helped the West and the East avoid the clash of civilizations, dialogue and mutual understanding overcome enmity and religious fanaticism with their immortal research works. In his opinion, the East should not remain as the cradle of only poetry and spirituality, but must acquire modern scientific and technical achievements. At the same time, Mrs. Aida did a lot of works to acquaint Azerbaijan readers with Arabic literature and translated many works of the prominent Arab writers into our language (2). In numerous scientific works of the scientist, the synthesis of Western and Eastern cultural traditions, the development of creative style and the formation of a new artistic style are studied, which created a very important basis for the study of not only Arabic literature, but also all new Eastern literatures in that aspect.

REFERENCES

1. A.K.Rzaev. Muxammed Ali M. Kazem-Bek. - M.: 1989, 199 p.
2.https://web.archive.org/web/20170702165332/http://www.azerbaycanli.org/az/page388. html

THE USAGE OF JAPANESE FIRST-PERSON PRONOUNS BY NON-NATIVE SPEAKERS

Zibert Polina, 5th year student
Kyiv Borys Grinchenko University
Nikkensei, MEXT Japanese Studies Student at University of Yamanashi
Academic advisor: Esaki Tetsuya, Ass. Prof., University of Yamanashi

Unlike Ukrainian, Japanese language has many first-person pronouns that are all translated as “I” (or Ukrainian equivalent “Я”), but are still not the same when it comes to their meaning. Yet, there is still no fixed rule that would once and for all clarify when and what pronoun to use.

Japanese first-person pronouns include 「私(わたし・わたくし)」/watasi/・/watakusi/, 「僕」/boku/, 「俺」/ore/, 「あたし」/atasi/, 「自分」/zibuN/ and others that are commonly used in everyday speaking. As can be seen, there is a wide range of choice here for non-native Japanese speakers, and they end up choosing different pronouns to express themselves. That is why it is important to know factors that make them stop on one or another self-pronoun.

The first and perhaps the most common factor is the level of language proficiency of Japanese language learners. For instance, in textbooks the first-person pronoun「私」is used, so it might be the only option for learners as they

might have been exposed to only this first-person pronoun. On the other hand, people who learn Japanese from mass culture, and have heard how characters use 「俺」, stop on this one and use it in every situation, although it is better to avoid referring to oneself as 「俺」in a formal situation (西澤 萌希, 2021).

The second factor is based on whether the language learners want to follow the Japanese tradition or highlight their individuality and traditions of their mother tongue. There are examples of language learners who claim to be disagreeing with the idea that there are first-person pronouns that are meant to be used by male speakers only. Hence, being perfectly aware of such pronouns as 「僕」or 「俺」, some male language learners still address to themselves as 「私」(Lucien Brown & Elizabeth Cheek, 2017). However, there is another category of Japanese language learners who absorb foreign culture and traditions. They are convinced that using a wide range of first-person pronouns means showing respect to the language they study and a way to be understood by native speakers more (Lucien Brown & Elizabeth Cheek, 2017).

Another factor that determines what first-person pronouns learners choose is the Japanese-speaking people that the learners are surrounded and influenced by, and whose speaking style they consciously and unconsciously copy. It could be both native speakers and teachers, classmates, bloggers and many more. The influence is especially strong if the learners decide that this is the person whose speaking skills they need to look up to.

Lastly, it is possible that language learners find themselves in a situation where they absorb dialectic and not quite standard self-pronouns. This means that in some regions of Japan first-person pronouns carry meaning that differs from the common one. For instance, in Tohoku region in Japan 「俺」is oftentimes used by elderly women, unlike other regions where female speakers do not refer to themselves this way at all (尾崎喜光 , 2022).

As can be seen, there are many factors that influence Japanese learners' studying experience and make them use different first-person pronouns. Surely, native speakers are also subjected to this constant need to choose the most appropriate pronoun and consider circumstances like age, status and level of politeness they want to express, but most times it comes naturally for them (Петриченко І. А., 2002). As for language learners, the above-mentioned criteria are not the end of the list, followed by such factors as the level of proficiency, their desire to embrace Japanese cultural traditions depicted in language and their Japanese-speaking surrounding.

REFERENCES

1. 西澤　萌希　(2021)　「《ボク》キャラと《オレ》キャラの接点　―ことばとキャラクタの結びつきに注目して―」、『名古屋大学人文学フォーラム』、 4、 pp. 185-200.
2. Lucien Brown & Elizabeth Cheek (2017) Gender Identity in a Second Language: The Use of First Person Pronouns by Male Learners of Japanese, Journal of Language, Identity & Education, 16:2, pp. 94-108.
3. 尾崎喜光　　(2022)「女の人が自分のことを『オレ』という　　地域があるのでしょうか」『ことば研究館』https://kotobaken.jp/qa/yokuaru/qa-144/　　(Accessed March 7, 2023)
4. Петриченко І. А. (2002). Особові займенники: реалізація “себе” у носіїв японської мови. Мовні і концептуальні картини світу, 7, pp.429-434.

ПРЕЦЕДЕНТНІ РЕЛІГІЙНІ ІМЕНА В АНТРОПОНІМІКОНІ СУЧАСНОЇ ТУРЕЦЬКОЇ МОВИ

Буць Дарина Валентинівна,студентка ОП «Магістр»,
Навчально-науковий інститут філології КНУ імені Тараса Шевченка
д.п.н. Покровська Ірина Леонідівна
Інститут філології Київського національного університету імені Тараса Шевченка

У мовознавстві існує спеціальний розділ, цілий напрямок лінгвістичних досліджень, який присвячений власним іменам, назвам, найменуванням, що називається ономастика. Ономастика походить від грецького слова *«onomastike»*, що у перекладі на українську означає *«мистецтво давати імена»* і займається вивченням власних імен, їх виникненням та розвитком, а також функціональною специфікою. Загалом, ономастика має декілька основних напрямків, якими вона займається, однак надзвичайно розвиненим є розділ, що вивчає власні назви людей. Ця спеціальна галузь називається антропоніміка. За науковою традицією ця назва утворена з давньогрецьких слів: *anthropos* – людина та *ónyma* – ім’я. Дослідники визначають антропоніміку як розділ ономастики, що вивчає антропоніми, тобто особові імена людей, їх імена по батькові, прізвища, прізвиська, псевдоніми тощо.(*Записки з ономастики*, 2002, с. 127).

Антропонімікон турецького народу формувався протягом декількох століть і зберіг у собі певні ісламські релігійні уявлення, тому актуальність дослідження зумовленанеобхідністю більш детального вивчення прецедентних релігійних імен в антропоніміконі сучасної турецької мови і визначення їх особливостей формування.

Мета дослідження – провести ґрунтовний аналіз релігійно маркованих антропонімів у турецькій мовній картині світу.

Виклад основного матеріалу. Турецькі дослідники антропонімів, такі як В.Абдуррахман та С.Сакаоглу, довели, що на традиції надання імені дитині впливають багато факторів. Насамперед це день та місяць народження немовля, різноманітні назви рослин, тварин, географічні або метеорологічні фактори, а також імена, що пов'язані з релігією. О.А.Пишньоха (2019) стверджує, що «нарікаючи немовля одним із імен Аллаха, пророка Мухаммеда або його сподвижників, батьки таким чином висловлювали свою шану до релігії, пророка та святих». (с. 133).

Мусульманство здавна наказувало давати дитині красиве ім'я, вкладати у нього хороший зміст і таким чином начебто «запросити» новонароджене немовля у світ ісламської релігії. Дослідник турецьких антропонімів Гюсамеддін Кая (2005) у своїй праці зауважив, що «мусульманин, маючи гарну душу, серце, релігію і віру, повинен мати і красиве ім'я». (с. 22). Саме тому традицією стало давати дітям імена, які є напряму пов'язані з Аллахом, пророком Мухаммедом або його членами родини. Зокрема, популярними і найбільш вживаними є жіночі імена *Айше* і *Хатідже* (імена дружин пророка Мухаммеда), *Фатма* і *Зейнеп* (імена доньок пророка Мухаммеда), *Еміне* (ім'я матері пророка Мухаммеда), а з чоловічих – *Ахмет, Мустафа, Мехмет* (скорочені форми імені пророка Мухаммеда), *Алі* та *Хусейн* (імена зятя і онука пророка Мухаммеда).

Окрім цього, дослідники вказують на те, що колись пророк Мухаммед сказав: «Воістину, найулюбленіші імена перед Господом – *Абдулла* (араб. раб Господа) та *Абдурахман* (араб. раб Милостивого)».(Canatan Kadir, 2012, s.228). Тобто, з цього можна зробити висновок, що в турецькій мові загальновживаними є імена, в яких присутня частка *«абд»* (араб. раб). Наприклад: *Абдулмалік* (араб. раб Владики), *Абдуллах* (араб. раб Аллаха) тощо.

Загалом, релігійний антропонімікон Туреччини і досі залишається малодослідженою сферою української тюркології, однак протягом нашого дослідження ми розподілили релігійно марковані антропоніми за такими групами:

– імена, які пов'язані з Аллахом: *Alim* (араб. той, хто багато навчався, багато знає), *Celil* (араб. великий, могутній), *Halim* (араб. спокійний, тихий),*Malik* (араб. власник, хазяїн), *Varis* (араб. спадкоємець);

– імена сподвижників Аллаха: *Abdullah* (араб. раб Аллаха); *Abdüllatif* (араб. *latif* – м'який, приємний) – «Раб м'якого та приємного Аллаха»; *Abdülferid* (араб. *ferid* – єдиний, незрівнянний) – «Раб єдиного Аллаха»; *Abdülmetin* (араб. *metin* – хоробрий) – «Раб сильного, витривалого Аллаха»;

– імена, які позначають велич ісламської релігії: *Nusrettin* (араб. представник релігії); *Nureddin* (араб. промінь, світло релігії); *Müslim* (араб. мусульманин).

– імена, які позначають якості пророка Мухаммеда або які пов'язані з ним: *Ahmet* (араб. той, кого дуже вихваляють), *Habibullah* (араб. улюбленець Аллаха); *Mustafa* (араб. очищений);

– імена на позначення родичів пророка Мухаммеда: *Ali* (араб. великий, високий) – «чоловік доньки пророка Мухаммеда Фатми»; *Emine* – «мати пророка Мухаммеда»; *Fatma* – «наймолодша донька пророка Мухаммеда»(Скразловська, 2021, с. 104);

– імена, які означають назви певних релігійних місць: *Cennet* (араб.) – «рай»; *İrem* (араб.) – «райський сад», *Medine* – «місце паломництва мусульман, захоронення пророка Мухаммеда»;

– імена сподвижників релігійного дискурсу: *Hacı* (араб. паломник до Кааби; той, хто відвідує релігійні місця); *Hafiz* (араб. той, хто знає Коран напам'ять); *İmam* (араб. той, хто керує здійсненням мусульманської молитви-намазу).

Ісламська традиція найменування немовлят релігійними іменами і досі залишається поширеною у сучасній Туреччині. За статистичними даними різних дослідників, найбільш вживаними серед тюрків на сьогодні є імена саме релігійного значення. Таким чином, можна стверджувати, що антропонімікон турецької мовної картини світу – це важливий елемент культури тюрків та створення їх національного колориту, що містять у собі значну частку інформації про релігійні уявлення турецького народу.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Записки з ономастики: збірник наукових праць. (2002). Одеський національний університет імені І.І. Мечникова. Одеса: Астропринт.

2. Пишньоха О.А. (2019). Антропоніми як вагомі кванти етнокультурної інформації (на матеріалі турецької мови). Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Філологія № 39. Том 2, 132-135 с.

3. Kaya H. (2005). Çocuk Isimleri Ansiklopedisi. İstanbul: Gonca Yayınevi.

4. Canatan K. (2012). Türkiye'nin İsim Haritasının Temeli Olarak Ehl-i Beyt Sevgisi. Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi. Yıl. Sayı: 62. s. 213-238.

5. Скразловська І.А. (2021). Антропоніми як лінгвокультурне явище (на матеріалі української і турецької мов). Науковий журнал Львівського державного університету безпеки життєдіяльності «Львівський філологічний часопис» №10, 102-108 с.

ЕКСПРЕСИВНО-ЗАБАРВЛЕНА ЛЕКСИКА У МОВЛЕННІ ГОЛОВНОГО ГЕРОЯ РОМАНУ “КОЛИ КУРЯВА СПАДЕ”

Водолажський Данііл Олексійович, студент 4 курсу
Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди
Науковий керівник: І.П. Хижа

У 1998 році видатним письменником Алаєм був написаний відомий китайський роман “Коли курява спаде”. У своєму творі автор нерідко долучається до використання різноманітних художніх тропів та вживає лексику, яка набуває емоційного зображення, з метою кращої передачі атмосфери роману читачу та за допомогою мовленнєвого портрета допомагає збагнути внутрішній світ головного героя та майстерно зображує колорит своїх персонажів, що значно відображається на виразності твору (1970).

“Коли курява спаде” виступає романом, який освітлює теми національної свідомості та ідентичності, культурних конфліктів і політичного поневолення. Сучасні літературознавці зазначають, що художній стиль Алая сповнений лірикою та викликає у читачів спогади із власного минулого. Письменник у своєму романі влучно зображує усі барви краси та складності тибетської культури (Коваль, 1978).

Суттєву роль у відображенні дійсності у літературі відіграє емоційно-експресивна лексика, яка уособлює лексичні одиниці, що є стилістично забарвленими та містять додаткове конотативне значення, тобто набувають звісні емоційні відтінки.

Однією з основних функцій мовлення в літературі є розкриття особистості героя. Те, як персонаж говорить, включаючи його інтонації, словниковий запас та навіть порядок слів у реченні, може дозволити читачам отримати уявлення про його переконання, цінності та світогляд. Наприклад, персонаж, стиль мовлення, якого нагадує офіційний стиль мовлення, може сприйматися читачем як розумний та освічений, тоді як персонаж, який використовує сленг або ненормативну лексику, може бути оцінений як більш імпульсивний і безтурботний.

Мовлення персонажу також нерідко може слугувати свідченням про його соціальний статус, освіту та походження, що безумовно відображається на сприйнятті всього твору, так як допомагає краще передати атмосферу твору та розкрити особистість головних героїв.

Задля повного розуміння ролі, яку відіграє експресивно-забарвлена лексика у мовленні головного героя роману “Коли курява спаде”, варто розглянути приклади лексем зі сторінок самого роману (Жаркова, Білодід, 1973).

При читанні роману можна дійти висновку, що Алай нерідко вдається до використання слів, які протилежні за значенням. Таким чином, він детально зображує атмосферу, у якій відбуваються розмови між персонажами, та показує контраст емоцій. Чудовим прикладом може слугувати вираз “苦笑”, що перекладається “сміятися крізь сльози”. Головний герой твору помічає, що його співрозмовник переживає емоції, що є протилежними тим, які він намагається виразити (1970).

Сама назва твору “尘埃落定” вже є прикладом експресивної лексики, так як є ченьюєм, який означає, що невдовзі наступлять суттєві зміни, що викликає у читача здогадку про несподівані події у змістові твору (1970).

Алай вирішив зобразити головного героя твору доволі грубою людиною, яка невпинно вдається до зневажливих звертань до інших, зокрема це особливо часто стосується жінок та прислуги. Звідси мовленнєвий портрет персонажу допомагає усвідомити особистісне світосприйняття героя. Таким чином, можна мати чітке уявлення, що Майчі схильний до стереотипного мислення і страждає від мізогінії. Прикладом можуть слугувати його репліки, які містять наступну експресивну лексику:

傻儿子— “тупий син”; 百姓 — “простолюд”; 傻乎乎 — “наївний”.

Наступні два приклади можуть показати, що Майчі нерідко вдається до спроб оцінити інтелектуальні здібності співрозмовника, а іноді порівнює з собою та вирішує, що краще спробувати зробити вид, що він не розуміє, про що йде мова:

我自己傻— “це я некмітливий”;

我犯傻— “краще прикинусь не дуже розумним”.

Репліка *“可惜不是银奖”* показує, що головний герой дозволяє собі насміхатися над іншими персонажами твору, до того ж він ще каже *“我想看看这是她的脸色”*, що означає, що він знаходить іронічним хизуватися над своїми приятелями (Жаркова, Білодід, 1973).

Він не залишає без коментарів більшість героїв твору і експресивно описує свого гостя *“我想我看见了妖怪”* - *“Мені здається, що я побачив монстра”.*

Також Алай нерідко використовує різні емотивні відтінки китайської мови і вдається до вживання лексем, які виражають гіперболізацію або підсилення лексем :

呶呶— “неспинно кричати”;

杰出— “видатний”;

强烈欲望— “палко прагнути”;

好苦笑— “гірко посміхнутися”;

失望 — “розчаровано”;
平心而论 — “розмовляти без упереджень”.

До експресивної лексики відносять і різноманітні звертання, наприклад: *贵客 — “шановний гість”.*

Чудовим прикладом використання експресивної лексики у творі Алая також стануть фрази, які оформлені комплиментом ступеню:
这句话说得很好 — “це речення сказано надзвичайно гарно”;
想得要命 — “думав так сильно, що міг померти”;
优美极了 — “надзвичайно прекрасний”;
熟透了 — “повністю ознайомлений”.

Можна дійти висновку, що експресивна лексика відіграє важливу роль під час створення мовленнєвого портрету має провідне значення у зображенні емоцій, ставлення та сприйняття різних ситуацій головними героями твору. Суттєву роль у формуванні мовного портрету головного героя відіграють лексико-стилістичні одиниці, оформлені компелентом та лексеми з високим емоційним забарвленням, а також слова з різними емотівними відтінками, що показують гіперболізацію, звертання та сварливі слова, які допомагають зробити уявлення про особисте ставлення персонажу до його оточуючих, а також ченьюї.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Коваль А. П. (1978). Практична стилістика сучасної української мови. Київ: Наукова думка.
2. Жаркова Л. П., Білодід І. К. (1973). Сучасна українська літературна мова. Лексика і фразеологія. Київ: Наукова думка.
3. Емоційно-оцінні назви осіб у системі художньо зображувальних засобів мови (1970). Київ: Мовознавство № 2.

ВПЛИВ ПАНДЕМІЇ COVID-19 НА ЛЕКСИЧНИЙ СКЛАД КИТАЙСЬКОЇ МОВИ

Гопка Інна Сергіївна, студентка 5 курсу
Київський університет імені Бориса Грінченка,
Науковий керівник: д.п.н., проф. Л. М.Удовиченко

Пандемія SARS-CoV-2 (冠状病毒) спричинила значні трансформаційні процеси в різних мовах світу, збагативши або уяскравивши окремі сегменти.

На китайську мову пандемія корона вірусу мала значний вплив у кількох аспектах:

1. Збагатився лексичний запас. Пандемія спричинила створення нових слів і висловів китайською мовою, які відображають нові реалії життя. Наприклад: «新冠肺炎» (xīnguān fèiyán), що означає «COVID-19», «封城» (fēngchéng), що означає «блокування», «战疫» (zhànyì), що означає «боротьба з епідемією», «云办公» (yúnbàn gōng), що означає «робота віддалено» тощо. Нові слова стали частиною загальновживаної лексики, що підтверджує широкий вплив пандемії на повсякденне життя (Daniel K., Adam M. M., Rachel O., Eva W, 2022). Загалом поява неологізмів упродовж пандемії COVID-19 відображає динамічну природу мови, її здатність адаптуватися до мінливих обставин і нового досвіду. Ці слова допомагають нам розуміти і описувати навколишній світ, а також відображають те, як пандемія трансформувала наше життя і нашу мову. У Китаї дослідженням цих проблем займаються вчені: Лю Цзіньян, Ху Чжуанлінь, Лян Ченьюй, Цзян Ланьшента інші (杨华, 2020).

2. Під впливом нових реалій змінилися сталі кліше для спілкування. Наприклад, люди тепер використовують такі привітання, як «你们都好吗?» (nǐmen dōu hǎoma?), що означає «З вами все гаразд?», замість традиційного«你好吗?» (nǐhǎo ma?), що означає «Як справи?»(陈晓棠, 2022).

3. Правила проведення масових заходів адаптувалися до нових життєвих реалій. Незважаючи на складну ситуацію, пов'язану із пандемією, китайці не відмовилися від своїх традицій, але переглянули правила власної безпеки. Наприклад, щорічне святкування китайського Нового року було значно скорочено у 2020 році через пандемію, і багато людей залишилися вдома замість того, щоб подорожувати або бути з родиною. Це не могло не позначитися на висловах, пов'язаних із святкуванням Нового року. Традиційні привітання, такі як 恭喜发财 (gōngxǐ fācái) – «бажаю вам процвітання в Новому році» і 红包拿来(hóngbāo nálái) – «дарую тобі червоний конверт» втратили свій первісний смисл, оскільки люди не мали змоги зустрітися особисто. Натомість значного поширення набула цифрова комунікація між людьми, зокрема упродовж святкування китайського Нового року. Це спричинило виникнення нових привітань, таких як 再见，Zoom (zàijiàn, Zoom) «прощавай, Zoom» і 网年管进(wǎngnián guǎnjìn) «дзвінок у Новому році онлайн» (Maryah K., Huma B., Wasima S., 2022).

4. Зросла роль міжособистісної комунікації. Пандемія підкреслила важливість ефективної комунікації як у Китаї, так і в усьому світі. У китайському суспільстві виник запит на покращення своїх мовних навичок, які, з одного боку, допоможуть організувати спілкування, а з іншого сприятимуть поінформованості про пандемію. Важливо, що особливий

акцент робиться не лише на вивченні китайської мови, а й англійської та інших мов. Останнім часом запускаються ще більше нових мовних освітніх програм, заохочується вільне володіння різними мовами та створюються належні умови для здобуття мовної освіти учнями, студентами і працівниками різних категорій.

Отже, лінгвістичні дослідження неологізмів у китайській мові в період коронавірусу важливі для дослідження природи мовних змін, відтінків культурних традицій, пов'язаних з суспільно-історичною та екологічною ситуацією, способів і засобів комунікації та обміну інформацією, а також лінгвістичної творчості. Вивчення історії розвитку мови є важливим аспектом лінгвістики. Дослідження лексичних змін, які відбулися в китайській мові внаслідок пандемії, допоможе лінгвістам детально вивчити закони мовних процесів, пов'язаних зі значними суспільними змінами. Дослідження впливу пандемії на лексику китайської мови допоможе викладачам осучаснити зміст і процес навчання, більшою мірою задовольнити потреби студентів у вивченні живої мови, а також розробити матеріали та ресурси, які відображатимуть сучасний соціальний і культурний контекст та дадуть змогу студентам почуватися впевнено в міжкультурній комунікації.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Maryah K., Huma B., Wasima S. (2020-10). Covid-19 NeologismsandtheirSocialUse: An Analysis from the Perspective of Linguistic Relativism. *Linguistic and Literature Review,* 6(2).Retrieved from https://www.academia.edu/44531217/Covid_19_Neologisms _and_their_Social_Use_An_Analysis_from_the_Perspective_of_Linguistic_Relativism
2. Huan L.(2021-12-06). *How has the Coronavirus Pandemic Affected Our Use of Language? A Corpus-based Study of Neologisms and Semantic Shifts in English and Chinese Web Texts.* Retrieved from https://gupea.ub.gu.se/bitstream/handle/2077/70222/gupea_2077_70222_1.pdf?sequence=1
3. Daniel K., Adam M. M., Rachel O., Eva W.(15-05-2022). Lasting effects of the COVID-19 pandemic on language processing. *Plos One.* Retrieved from https://doi.org/10.1371/journal.pone.0269242
4.杨华. (2020-04-17). *防控冠毒疫情，新解汉语词语* Retrieved from https://www.openwhy.cn/article/detail/1246059508749275136
5. 陈晓棠.(2022-02-06).新冠肺炎相关俄语术语构成及翻译. *中国科技术语,* 24(2),39–46.

ГОЛОВНІ ПРОБЛЕМИ В КЛАСИФІКАЦІЇ СУЧАСНИХ КИТАЙСЬКИХ ПРИВІТАНЬ

Долгополова Дар'я Сергіївна, студентка 4 курсу
Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди
Науковий керівник: Н.С.Самойленко

Останнім часом зусилля лінгвістів, як і представників інших наук (наприклад соціології, психології, етнографії, культурології), спрямовані на

вивчення проблем комунікації, зокрема національно-культурної специфіки мовної поведінки представників різних лінгвокультурних спільностей.

Зростає тенденція до вивчення вербальної комунікації та поведінки. Інтерес науковців привертають як лінгвістичні, так і екстралінгвальні фактори: семантика й тональність спілкування, типологія ситуацій мовної взаємодії та використання стереотипних, стійких форм етикету, вплив територіальних, історичних, соціальних, етнічних та інших факторів на реалізацію одиниць мовного етикету.

У більшості випадків саме вітання ініціює контакт, тобто вітання є засобом етикету, який активно використовується в організації комунікативних актів та виконує функцію введення у мовленнєве спілкування, сприяє підтримці знайомства, успішному розвитку подальшого контакту. Крім того, привітання виконують функцію відображення соціальних стосунків партнерів із взаємодії.

Щодо проблеми факторів, що визначають зміст та вибір привітань у китайській мові, то цьому питанню приділяють досить пильну увагу деякі китайські лінгвісти. Виділяють такі фактори, що визначають лексичну своєрідність китайських привітань:

- лінгвістичний фактор (структура етикетних формул);
- функціональний фактор (комунікативна спрямованість того, хто говорить, психологічний вплив вітання);
- фактор комунікативних умов (час, місце, соціальний стан, ступінь знайомства комунікантів, психологічний стан адресата).

К.А. Курилова говорить про взаємовплив звернень і привітань у сучасній китайській мові та про фактори, що визначають їх вибір у процесі спілкування (Курилова, 1996). Так, на думку К.А. Курилової, на вибір привітань у китайській мові впливають: соціальний статус, вік, стать, ступінь близькості комунікантів, тональність спілкування, а також час доби та час, що минув після останньої зустрічі (Курилова, 1996).

У деяких випадках спілкування, місце зустрічі може напряму вплинути на зміст привітання. У китайській мові існують так звані «ситуативні привітання», що представляють собою твердження, припущення про те, куди направляється або чім займається адресат в момент зустрічі.

Зміст подібних виразів має змогу прямо або опосередковано вказати на місце зустрічі. Наприклад, у лікарні або біля неї знайомий може почати з вами діалог зі слів:

- 看病去呀? Прийшов на прийом до лікаря?

  При зустрічі на спортивному майданчику:
- 锻炼身体呢? Займаєтесь спортом?

Ступінь впливу фактору часу на вибір етикетних формул у китайській розглядається з двох позицій. Насамперед це вітання, що вказують на час доби. У китайській мові існують різноманітні лексичні варіанти привітань, що вказують на одну й ту саму половину дня. Наприклад:

- 早; 早啊; 早安!; 早晨好; 早上好 — «Доброго ранку».

Крім того, в китайській мові описано велику кількість інших різноманітних виразів, що вживаються відповідно до часу, але прямо не вказують на нього. Вранці, на адресу члена сім'ї або сусіда, використовуються формули, доречні саме для цієї половини дня. Наприклад:

- 起来了? Прокинувся/Прокинулась?
- 姐，你吃了早饭了? Сестричко, ти вже снідала?.

Приклади привітань у китайській можна приводити безліч. І безліч нюансів, які вказують на їх приналежність до тієї чи іншої групи. З кожним роком кількість привітань в китайській мові збільшується. З розвитком технологій, впливом іноземних мов і т. д., привітання будуть набувати нових форм існування.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. 顾曰国. (1992). 礼貌，语用与文化. 外语教学与研究出版社. 北京，中国.
2. 傅民. (1993). 口语在丰富多变的语境中. 北京，中国.
3. Курилова К.А. (1996). Звернення у сучасній китайській мові (автореф. Кандидата філологічних наук). Далекосхідний державний інститут. Владивосток.
4. 黄河. (2003). 汉语日常口语中打招呼的限制因素. 河南大学. 河南, 中国.
5. 胡明扬. (2003). 汉语礼仪用语及其文化内涵. 上海:辞书出版社.
6 . 邱质朴. (1985). 说什么怎么说. 南京大学对外汉语研究室. 南京, 中国.
7. 许德楠. (1988). 使用敬语的若干问题. 北京语言学院出版社. 北京, 中国.

ВЖИВАННЯ КОЛОРАТИВІВ У КИТАЙСЬКИХ ТОПОНІМАХ

Климова Ангеліна Сергіївна, студентка 4 курсу
Харківський національний педагогічний університет імені Г.С.Сковороди
науковий керівник: к.ф.н, доц. Н.В. Руда

В китайській топоніміці простежується безліч термінів із використанням кольорів. Кожна назва у світі має свій винятковий сенс, в тому числі географічні назви об’єктів. Якщо ми будемо розглядати топоніми як символи місцевої культури, то вони відкривають для нас історію, середовище проживання та оточення цієї місцевості. Саме тому дослідження

топоніміки, як науки неможливе без вивчення місцевої історії, географії, та зокрема мовознавства.

Актуальність теми обумовлена важливістю розвитку сучасної українського китаєзнавства шляхом дослідження лінгвістичного опису системи топонімів.

Сутність проблеми зводиться до малого розвитку лінгвістичного дослідження системи топонімів у вітчизняній синології, та більшість літератури представлено у працях носіїв англійською та китайською мовами вчених.

Початком перших досліджень китайських топонімів за визначенням робіт Чен Цяо Ї знаменують в працях «山海经» (“Гори та річки”) та «禹贡» (“Данина Юй”), написані приблизно 2500 років тому в період Воюючих царств (480 до н.е.–221 р. до н.е.) Після цього дослідження записів та підтвердження оригінальних топонімів назви стали постійними (Чен, 2012).

З особливостей китайської топоніміки ми можемо відрізнити наступні лінгвістичні фактори:

1. Формоутворення топонімів, схарактеризоване ієрогліфічною писемністю; за наявності діалектів китайської мови, що істотно відрізняються між собою фонетично, це дає можливість однаково позначати на листі топоніми, які вимовляються по-різному в різних місцевостях держави. Крім цього, ієрогліфічна писемність сприяє збереженню в історичних документах стародавніх топонімів, оскільки ієрогліф дуже рідко змінює форму. Тому китайські назви практично не зазнають трансформацій протягом століть.

2. У китайських топонімах багато омографів, що записуються однаково, але вимовляються по-різному.

3. У різних частинах Китаю є топоніми, що збігаються, тому вимагають додаткового уточнення про конкретне місце розташування.

Вчені стверджують, що топоніміка виникла на стику трьох окремих наук — географії, історії та лінгвістики, оскільки топоніми відображають історичні умови, мовні особливості народів і природні особливості територій.

Підтвердженням можуть слугувати слова Ву Чжіжонга: “вибір китайських символів у топонімах, так і їх структури відображають особливості національної культури та процесу пізнання, а також роблять певний історичний внесок.” (Ву Чжіжонг, 2006).

Кольори також розкривають властивості символів у мові, можуть виконувати функцію символу у географічного просторі та робити певного роду історичний вплив, як і топоніми.

Звернемо увагу, що за словами Сін Чжефу сприйняття та тлумачення кольорів різними мовами обумовлені етнічними, релігійними та естетичними

особливостями, культурними традиціями, звичками, ціннісними орієнтаціями та обставинами місця проживання людини (Сін Чжефу, 2021).

На думку І. Ісакової, у традиційній культурі Китаю кожен колір не тільки має певні конотації, визначені сакральним значенням, але й відповідає певним аспектам світу. До прикладу, зелений колір символізує східний напрямок, червоний — південний, білий — західний, чорний — північний, а жовтий — центральний, яким є сам Китай. Використання того чи іншого кольору має давню історію та має тісний зв‘язок з міфологією (Ісакова, 2018).

Важливо зазначити, що основними кольорами в китайській культурі постають білий, чорний та червоний, вважаються найбільш давніми, тому колоративам з такими назвами характерна широка розповсюдженість. Водночас жовтий колір переважає у низці топонімів через назву ріки Хуанхе 黄河 та всіх прилягаючих до неї територій. Тим часом такі відтінки, як помаранчевий та рожевий майже не розповсюдженні у географічних назвах Китаю. Відсоткова представленість вживання кольорів в китайських топонімах представлена у Таблиці 1.

Таблиця 1.

Назва китайською	Переклад	Відсоток вживання
黄色	Жовтий	18,6 %
白色	Білий	16,8 %
黑色	Чорний	16,5 %
红色	Червоний	15,4 %
绿色	Зелений	12,3 %
蓝色	Синій / блакитний	10,1%
金色	Золотий	4,6 %
银色	Сріблий	2,7 %
棕色	Коричневий	1,6 %
紫色	Фіолетовий	0,8 %
橙色	Помаранчевий	0,4 %
粉红色	Рожевий	0,2 %

За словами В.Стус, колоратив є необхідною основою для розуміння особистого світогляду автора. Вибір тої чи іншої назви залежить від багатьох факторів, особистих психологічних уподобань, особливостей слова, що містить особливості слово творця - мовного носія (Стус, 2005).

Так прикладом вживання колоративів та важливості для історичного, географічного та мовознавчого вивчення може слугувати топонім — Байсія 白下 — одна з назв Нанкіна 南京. Його історію можна простежити 1500 років тому. Бог міста знаходився біля підніжжя Байши Шань 白石山 «Білий Кам'яний Пагорб» у Нанкіні, а пізніше перший термін bai 白 у назві пагорба був зберігається та поєднується з напрямним терміном хіа 下 «внизу», щоб позначити Нанкін 南京.

Зі сказаного раніше випливає, що дослідження семантичної особливості колоративів у китайських топонімів дозволяють прослідкувати за їх розповсюдженості, відмітити особливості світобачення навколишнього середовища носіями китайської мови. А також потребує розробки та застосування більш удосконалених теоретичних та практичних матеріалів з таких дисциплін, як лінгвокраїнознавство та перекладознавство.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Чен Ц. Ї. (2012). Записки про водні шляхи. Пекін: Zhonghua shuju.
2. Ву Чжіжонг. (2006). Дискусія про формулювання топонімів, с. 42-43.
3. Сін Чжефу. (2021). Чинники інтерпретації кольорів у Китаї та Україні. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. (№ 47 том 3).
4. Ісакова І.М. (2018). Семантика кольорів у китайській лінгвокультурі на основі фразеологізмів. Філологічний дискурс.(випуск 8).
5. Стус Д. В. (2005). Час творчості/Dichtenszeit. Київ: Дніпро.

ЧОРНОМОРСЬКІ ДІАЛЕКТИ І СУЧАСНА МОВНА СИТУАЦІЯ В ТУРЕЧЧИНІ

Козакова Ганна Ярославівна, студентка 4 курсу
Київський національний університет імені Тараса Шевченка
Науковий керівник: к.ф.н., доц. В.М. Підвойний

Поліаспектне дослідження діалектологічного простору турецької мови – важливе питання сучасної соціолінгвістики. Традиційно поняття «говірка / субдіалект» детермінується як «найменша діалектна одиниця, різновид загальнонародної мови, що функціонує на невеликій території» (Мала філологічна енциклопедія, 2007), а функції зазначеної комунікативної системи, мовно-територіального утворення, визначаються у форматі засобу

спілкування мешканців одного чи кількох сусідніх, зазвичай сільських, населених пунктів. Говірка має усі ознаки «мікромови», оскільки вона характеризується наявністю власних мовних (фонетичних, акцентуаційних, граматичних, лексичних, семантичних) рівнів і виконує фактично ті ж функції у суспільстві, що й літературна мова. На відміну від діалекту чи наріччя, говірка – реально існуюча комунікативна одиниця, яка разом з літературним мовленням є основою мовленнєвої діяльності переважної кількості носіїв на певній території. Порівняльно-описоведослідження говірок може здійснюватися в двох планах: синхронному і діахронному (порівняльно-історичному). Особливо важливим і обов'язковим у діахронному (порівняльно-історичному) дослідженні є залучення даних пам'яток історії мови, що формувалися на відповідній території (Жилко, 1966). Чорноморські говірки турецької мови характеризуються усіма функціональними ознаками, мають специфічну історію і соціолінгвістичні параметри.

На формування говірок чорноморського регіону Туреччини мали значний впливяк культура країн, з якими тісно межує регіон, так і загальний історичний дискурс, міграційні процеси, «мовний обмін», результати міжмовного контактування. Наприклад, аналіз процесу розвитку мовного апарату та м'язів, які формують звуки (рот – губи – язик), від легкого до складного, то першим із губних звуків був [P], згодом розвинувся звук [B], значно пізніше формальне акустичне оформлення отримав звуковий комплекс [M]. Підтвердженим фактом давнього заселення регіону є використання фонеми [P] на місці сучасного [B] [ben ↔ pen]. Для порівняння: азербайджанське *Men özüm Türkem*, турецьке *Ben Türküm* (Стамбул), трабзонський вріант – *Pen Durgum* (Çolakoğlu, 2013).

Упродовж багатьох століть Трабзон відігравав роль важливого торговельного вузла між Персією та Кавказом, що також посприяло засвоєнню на цих територіях перських мовних явищ. Показовим у цьому плані є спостереження щодо фонетичного збігу і кореляції між перським *Ella* «Всевишній, Аллах» та молитовними формулами, які використовують мешканці регіону Різе. Системні факти такого фонетичного збігу зумовлені, на нашу думку, міграційними процесами зі Сходу на Захід та дають можливість визначити вплив культури персів на культуру чорноморського регіону Турецької Республіки.

Однією з версій етногенезу етносів, які зараз мешкають на південно-чорноморських територіях країни (Зонґулдак, Амасра, Кастамону, Самсун, Орду), є ідея про кашґарське походження. Важливим явищем для окреслення нашої тези є позиція деяких шумерологів про систематичні трансформації звука [D] на матеріалі шумерської та турецької мови. Наприклад, тур. *Yar* ↔ шумер. *Dar*; тур. *İri* ↔ шумер. *Diri*.

Діалектологічні матеріали, зібрані на теренах Різе та його найближчих околицях, свідчать про функціонування жіночих антропонімів, які не є звичайними іменами, оскільки вони пов'язані з найменуваннями хетської богині Кібелли (порів. функціональні особливості словотворчих суфіксів як *Eba/aba/abu/apa/ma/ana*, та вказують на існування на цих територіях релігійних вірувань у Велику Ану Кібеллу (Мати-Богиню Кібеллу), в той час як суфікс *Oz є репрезентантом огузької культурної традиції.

У східній частині чорноморського регіону (частина від Різе до Трабзону) на формування діалекту цього регіону впливали як тюркські племена, так і деякі інші елементи, етнічнаоснова яких не мала зв'язку з переселенням тюркських етноугрупувань. Очевидно, зазначена частина регіону Туреччини зазнала великого впливу грецької, вірменської, грузинської, лазької мов. Доказом цього може стати те, що місто Трабзон [Τραπεζοῦς / Trapezous], було побудоване у 756 році до нашої ери саме греками. А вже у I ст. н.е. місто було провідною локацією на шляху з Персії та Месопотамії до Європи, що значно вплинуло на розширення статусності міста та становлення його одного із центральних торгових центрів.

У північно-східних анатолійських діалектах форми з *-iy, -ıy* та *-y* використовуються як суфікс теперішнього часу, а показник теперішнього часу дієслова *yorı- /yürü-* має форму *yorır*. Це вказує на зв'язок цього діалекту зі східно-турецькими та західнорумелійськими діалектами. Аналогічні форми спостерігаються також у мовленні мешканців Трабзонської провінції, у західнорумелійських діалектах використовуються суфікс теперішнього часу у формі *-y – sevey, yapay, tutmay, görüysin, geliy, yürüy, alıy, gidey*. Також ця форма може походити від суфікса майбутнього часу *-gay/-gay* у давньотюркській мові (*-gay/-gey, -ay/-ey, -y*) (Çolakoğlu, 2013). Приклади, що підтверджують цю теорію (*yap-ay, sev-ey, al-ay, gid-ey*), є специфічними для давньотюркських та східно-тюркських (кипчацьких) суфіксів *-gay/-gey*.

Аналіз діалектологічного матеріалу чорноморського регіону країни свідчить про соціолінгвістичну унікальність території з точки зору формування місцевих говірок, адже в його історичній основі присутній грецький (візантійський) та давньотюркський субстрат, що є доказом впливумов народів сусідніх територій на соціолінгвістичну ситуацію у Туреччинів діахронічному плані.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Мала філологічна енциклопедія (2007). Київ, Довіра.
2. Жилко Ф. Т. (1966). Нариси з діалектології української мови. Київ.
3. Çolakoğlu B.K. (2013). Ağız çalışmalarının önemi ve Trabzon ağzı özelliklerinin değerlendirilmesi. *Journal of World of Turks*.. Vol. 5. № 3. S. 207-221.

CULTURAL ACCUMULATION IN CHINESE VOCABULARY

Liu Xinxia, Associate Professor
Hebei University of Engineering (China)

People liken words to building materials. Without building materials, a high-rise building would not be built. Similarly, if there are no words, a sentence cannot be formed, let alone an article. People use sentences which are composed of words to communicate. When there is human society, there is language, and when there is language, there is vocabulary. To a certain extent, vocabulary also reflects the development process and situation of society. The more vocabulary a person knows, the more accurately he can express his thoughts. Similarly, the richer the vocabulary of a language, the richer and more expressive the language itself will be. Chinese is one of the most developed languages in the world, simply because of its rich vocabulary.

Key words: Chinese vocabulary cultural expression relationship

Словарный запас китайского языка очень велик, и за большим количеством словарного запаса должна стоять богатая китайская культура. Поняв культуру, содержащуюся в лексике, и затем, используя лексику, можно будет избежать ошибок в общении. Словарная система китайского языка имеет три основные особенности.

1. Китайские словоформы короткие, китайские морфемы в основном односложные, а слова в основном состоят из двух слогов. Короче говоря, первую особенность китайской лексики можно изложить кратко и лаконично.

2. Очень своеобразен способ словообразования китайских слов, то есть составной способ корневых слов. Около 95% китайских слов составлены корневым методом. Метод корневого соединения китайских слов очень сложен, и основными формами метода корневого соединения являются составной тип, частичный тип, тип подлежащего-сказуемого и тип с перекрытием.

3. Слова в китайском языке имеют более быстрый метаболизм. С непрерывным развитием общества постоянно производятся новые вещи, постоянно появляются новые слова в китайском языке, в то время как старые слова постоянно исчезают.

Китайские слова постоянно меняются, и в словарную систему

китайского языка постоянно добавляются новые слова. Почти каждое китайское слово содержит определенную китайскую культуру. Понимание

соответствующей китайской культуры очень помогает правильному использованию китайских слов.

2. Репрезентация культуры в китайской лексике

Пятитысячелетняя китайская история и культуры отражены во всех аспектах китайского языка, среди которых связь между китайскими словами и китайской культурой является наиболее тесной и очевидной. Некоторые слова в китайском языке отражают культурный колорит китайской нации. Например, это означает, что наименование родственников в китайском языке отражает культурную традицию народности Хань, подчеркивающую «порядок между старшими и детьми и различие между потомками», а китайцы придают большее значение родству и патриархальному строю, который объективный факт.

История китайской нации насчитывает 5000 лет, после накопления этой истории в культуре, ханьская народность сформировалась уникальные представления о вещах. Например, цветные слова, то они представляют собой не только сам цвет, но каждый цвет воплощает в себе определенный культурный оттенок: «красный» представляет радость, но также и кровопролитие, жертву и революцию, «зеленый» представляет жизнь и молодость, «черный» представляет грех, но также и смерть.

Китайская нация с древних времен придавала большое значение национальному единству и гармонии, в основе которых лежали коллективные интересы. В этом также заключается самое большое отличие китайской нации от некоторых европейских и американских стран. Благословения, которые люди часто произносят, отражают стремление китайцев к счастью. Есть также некоторые слова с сильной китайской культурой, такие как идиомы, идиомы и пословицы. В китайском языке около 3000 идиом, и каждая идиома содержит богатую культуру. Китайцы обобщают пословицы и идиомы в своей повседневной жизни. Каждое слово здесь – кристаллизация жизненного опыта и мудрости китайского народа.

Культура, содержащаяся в китайских словах, это не только упомянутые выше. Если вы внимательно изучите, то обнаружите, что большинство китайских слов содержат определенную культуру, которую необходимо накапливать и обобщать в мирное время.

СПИСОК ИСПОЛЬЗОВАННЫХ ИСТОЧНИКОВ

1. Донг Сяоминь (2002). Культурная перспектива изменения современной китайской лексики. Журнал Цзянсинского педагогического университета. 8. с. 77-80.

2. Сунь Лицзюань (2017). Преподавание культурных факторов в лексике продвинутого китайского языка как иностранного, изучение контрмер. 6. с. 9.

3.Чжан Кайлу (2019). Культурная коннотация в китайской лексике. Очаровательный Китай. 8. с. 276.

БЕЗОСОБОВІ РЕЧЕННЯ В КИТАЙСЬКІЙ МОВІ

Максимець Вікторія Олександрівна, викладач кафедри китайської мови і перекладу
Коцюба Олександра Олександрівна, студентка 5 курсу
Київський університет імені Бориса Грінченка

Безособові речення – це тип структури речення, наявний у багатьох мовах, зокрема і в китайській. Їхні основні функції полягають в описі загальних ситуацій, подій або умов без визначення конкретного суб'єкта або агента дії. Ці типи речень корисні для передачі інформації в об'єктивній, неупередженій та фактичній манері. У сучасній китайській мові існує велика кількість безособових речень, стилістична роль яких різноманітна: в той час як більша частина з них не має емоційного забарвлення, інші здатні додавати текстові додаткових відтінків. Частину нашого дослідження становить наведення класифікації безособових речень у сучасній китайській мові. Відтак, виділяємо наступні типи: безпідметові, екзистенційні, пасивні, прислівникові та безособові речення з фіктивним підметом.

Найпростішим вважається перший тип безособових речень – безпідметові речення. Вони часто використовуються для опису події або ситуації без зазначення суб'єкта або агента. Такі речення зазвичай починаються з прислівників або прикметників, які вказують на спосіб або стан: *暴雨来了 (bào yǔ lái le) – йде проливний дощ*; *天黑了 (tiān hēi le) – сутеніє*. Примітною є модальна частка 了 у кінці речення для вираження зміни стану.

Екзистенційні безособові речення несуть у собі опис існування або присутності чогось без зазначення агента або суб'єкта. Такі речення зазвичай починаються з дієслова *有 (yǒu)*, що означає "*мати*" або "існувати". Дієслово в реченні зазвичай має форму прикметника або іменника, вказуючи на стан або умову описуваної речі: *有一些问题 (yǒu yīxiē wèntí) – маємо деякі проблеми*. Цей особливий тип китайських безособових речень при перекладі вимагає трансформації, відтак китайське 有 може перекладатися як "*існує*", "*маємо*" або взагалі опускатися: *房间里有很多人 (fáng jiān lǐ yǒu hěn duō rén) – у кімнаті багато людей*.

Пасивні речення активно вживаються у багатьох мовах, зокрема в китайській про пасив у реченні свідчить частка 被, що змінює порядок слів на непрямий та дозволяє опустити виконавця дії: *他被打了 (tā bèi dǎ le) – його побили*; *这个问题被解决了 (zhè gè wèn tí bèi jiě jué le) – цю проблему було вирішено / цю проблему вирішили*. Варто зазначити, що для української мови не характерне вживання пасиву, зокрема без натяків на особу-виконавця, тому при перекладі рідше використовуються безособові форми дієслів, а речення із

зазначеним виконавцем дії переходять в активний стан: *这本书被我借走了 (zhè běn shū bèi wǒ jiè zǒu le) – я позичив цю книгу*.

Прислівникові безособові речення в китайській мові відрізняються опущенням об'єкта першої особи "я" або "ми". Поширеною метою таких речень є висловлення особистої думки чи побажання, нерідко в ділових та офіційних ситуаціях: *无论如何都要继续努力 (wú lùn rú hé wǒ men dōu yào jì xù nǔ lì) – незважаючи ні на що, ми повинні продовжувати наполегливо працювати / незважаючи ні на що, варто продовжувати наполегливо працювати*.

Останній тип безособових речень, речення з фіктивним підметом, у китайській мові особливий своїм стилістичним відтінком. Мовці можуть використовувати їх для вираження тонких емоцій невдоволення, при цьому не втрачаючи ввічливого тону, тобто не наголошуючи на тому, хто є винуватцем або що спричинило скаргу: *为什么总把这些麻烦事推给我呢? (wèishéme zǒng bǎ zhè xiē má fan shì tuī gěi wǒ ne) – чому ці неприємності завжди звалюють на мене*? Фіктивними підметами зазвичай виступають іменники *人 (rén)* або *事 (shì) – "люди"* або *"речі"* відповідно: *有些人很自私 (yǒu xiē rén hěn zì sī) – деякі люди дуже егоїстичні*. У цих прикладах потенційний мовець має на меті висловити незадоволення, та водночас прагне "зберегти обличчя" для себе та іншої сторони.

Варто згадати також безособові речення у вигляді прислів'їв та ідіом. Оскільки вони є результатом спільного досвіду народу, багато виразів є універсальними, тому в багатьох китайських прислів'ях не потрібно вказувати ініціатора дії – їхній імпліцитний суб'єкт фактично є загальним суб'єктом: *活到老，学到老 (huó dào lǎo, xué dào lǎo) – ніколи не пізно вчитися; 种瓜得瓜，种豆得豆 (zhǒng guā dé guā, zhǒng dòu dé dòu) – що посієш, те і пожнеш*.

Отже, виокремлені п'ять типів безособових речень є корисним інструментом китайської мови для опису ситуацій, подій та умов в об'єктивній та фактичній манері без зазначення конкретного суб'єкта чи агента. Кожен тип таких речень має свою власну унікальну структуру та сфери вживання, що неодмінно варто враховувати при перекладі іншими мовами.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Ma, J. (1998). *马氏文通 (Mr. Ma's explanation of the rules of written language)*. 商务印书馆出版.

2. Peng, P. (Ed.). (2009). *实用硬汉对比与翻译（英汉双向）(Translating based on a comparative study of English and Chinese)*. 中央编译出版社.
3. Wang, Y. (2016). *Impersonal clauses in Chinese. Functions of Language*, *23*(3), 361–383. Retrieved from: https://doi.org/10.1075/fol.23.3.04wan
4. Jeong, H. (2007). *A study on the meanings of the 'zai' constructions in Mandarin Chinese*. *Chinese Literature*, *52*(ll), 325–343. Retrieved from: https:// doi.org/10.21192/scll.52..200708.017

ВИВЧЕННЯ ЯВИЩА МОВНОЇ СИНОНІМІЇ СУЧАСНОЇ КИТАЙСЬКОЇ МОВИ У НАУКОВИХ ПРАЦЯХ ІНОЗЕМНИХ ЛІНГВІСТІВ

Бунда Денис Олександрович, студент 4 курсу
Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди
Науковий керівник: PhD.,С.С. Науменко

Синонімія відіграє суттєву роль у становленні лексичного складу китайської мови. Сучасні мовознавці неодноразово вдавалися до спроб дослідити її витоки в давнину, проте майже не існує спеціальних робіт, які були присвячені мовним або контекстуальним синонімам та були датовані раніше XX століття.

Проблема є не досить розробленою та актуальність на сучасному етапі розвитку науки полягає у суттєвій ролі, яку відіграє синонімія у китайському мовознавстві при безупинному оновленні та осучасненні китайської мови. З метою покращення подальшого дослідження синонімії та вдосконалення лексикології слід проаналізувати вже наявні праці та усвідомлювати стан проблеми у сучасному мовознавстві (Кочерган, 2006).

Мета роботи полягає у дослідженні вже існуючих наукових праць, які присвячені явищу синонімії, а також визначенні передумов її становлення та виявлення можливих шляхів розвитку. Дослідженням цієї проблеми у різні часи займалися Ге Беньі, Лю Шусінь, Чень Давей, Чжоу Цзянь, Чжоу Юйкунь.

Загальновідомо, що лексичний склад будь-якої мови без упину змінюється та неминуче збагачується. Мовці вживають різні слова для опису одного й того самого явища. Це обумовлюється прагненням виділити різні ознаки предмету або може служити відображенням звісного стилю мовлення. Перелічені передумови віддзеркалюються на лексичному стані мови, і це неминуче приводить до утворення нових слів, а саме синонімів. Зібраний і проаналізований фактичний матеріал дозволяє проілюструвати певні спостереження, що мовознавці дійшли висновку, що групи синонімів, які

виступають тотожними словами до однієї емоційно-нейтральної лексичної одиниці, виступають синонімічними рядами (Демчук, 2006).

Синонімічні ряди можуть бути відкритими та закритими. Переважна кількість мовознавців погоджуються, що синонімічні групи складаються з абсолютних та часткових синонімів. Абсолютні синоніми, у свою чергу, не мають жодних відмінностей за значенням і виступають тотожними. Проте часткові відрізняються сильніше і тільки близькі за значенням, але семантика слів різна.

Таким чином синонімія виступає актуальною проблемою у мовознавстві та потребує подальшого дослідження. Більшість мовознавців погоджуються, що синоніми можуть бути абсолютними, у тих випадках, де значення слів повністю тотожні, та частковими, коли значення мають певні відмінності.

Для розподілу синонімів на категорії лінгвісти пропонують звертати увагу на наступні критерії: стилістичні, експресивні, семантичні та структурні. Також лінгвісти визначили, що у китайській мові існують мовні та контекстуальні синоніми. Оказіональні синоніми мають близьке значення тільки в окремих випадках, у той час як мовні не змінюють своє значення (Груба, 1998).

Групу синонімів, які близькі за значенням, називають синонімічним рядом. У ряді виділяється головне слово — домінанта. Ця лексична одиниця повинна бути стилістично та емоційно нейтральною, інші лексеми у ряді набувають експресивне забарвлення та мають різні відтінки значення. Синонімічні ряди допомагають краще провести деталізацію явищ, проблеми синонімії у китайській мові є актуальними для багатьох лінгвістів, тому це явище безупинно досліджується китайськими та іноземними мовознавцями (Демчук, 2007).

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Груба Г. (1998). Засвоєння синонімічних форм на міжпредметній основі. Київ:Дивослово № 7.

2. Демчук Т. В. (2006). Проблема типологізації у сучасній китайській мові. Київ: Інститут сходознавства ім. А. Кримського НАНУ №2, с. 109-116

3. Демчук Т. В. (2007). Проблема вивчення явища синонімії у лінгвістичній традиції Китаю. Київ: Інститут сходознавства ім. А. Кримського НАНУ №4, *с. 105-111*.

4. Кочерган М.П. (2006). Загальне мовознавство. Київ: Академія.

СЕМАНТИЧНО-СИНТАКСИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ІСТОРИЧНИХ ФРАЗЕОЛОГІЗМІВ У КИТАЙСЬКОЇ МОВИ

Науменко Станіслав Сергійович, доктор філософії
Муллаянова Марія Фанілівна, студентка 4 курсу
Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди

У сучасній лінгвістиці дуже популярні три основних підходи до вивчення фразеологічних одиниць, а саме: – семантичний, функціональний і контекстуальний підходи. Семантичний підхід визначає, що фразеологізми є немотивованими і протиставляються вільним словосполученням. Функціональний підхід показує, що фразеологічні одиниці є специфічними групами слів, які функціонують як слова-еквіваленти, та володіють структурно-семантичною нерозривністю. Контекстний підхід описує факт, що фразеологічні одиниці вживаються в певних контекстах – незмінних, або «фіксованих».

Фразеологічні одиниці містять інформацію про культуру, суспільство та лінгвокультурні особливості. Таким чином, усталені вирази є культурним скарбом, який зберігає менталітет, який передається з покоління в покоління. Р. Глейзер стверджує, що «фразеологічна одиниця – це лексикалізована, відтворювана дволексемна або полілексемна група слів у загальному вживанні, яка має відносну синтаксичну та семантичну стабільність, яка може бути ідіоматизованою, нести конотації та мати емфатичний або підсилювальна функція в тексті». Цікаво, що іноді фразеологію трактують як набір синонімів, але як би там не було, це відносно молода лінгвістична дисципліна, яка займається словосполученнями (Nacіscione, 2001).

Наприклад, в українській мові фразеологізм «робити з мухи слона» дуже популярний у певних ситуаціях спілкування. У китайській мові є аналог цього фразеологізму 小题大作 – «люди князівства Ци турбувалися, що небо провалиться». Порівняння цих фразеологізмів ілюструє національну специфіку образності українців та китайців (Коротков, 1968).

У китайській мові, як в одній з найдавніших і найскладніших мов у світі, наприклад, існує маса автентичних фразеологічних одиниць несхожих на фразеологізми будь-яких інших іноземних мов. Ця обставина пов’язана з тим, що історія китайської мови налічує близько п’яти тисячоліть своєї еволюції.

Проте, більшість фразеологізмів бере початок самобутніх казках і байках, історичної літературі, класиці віршованого жанру і прози. Вони дуже рекурентні та становлять вагому частину лексичного наповнення будь-якої комунікативної ситуації (Коротков, 1968).

Крім того, необхідно також обговорити той факт, що компонент-соматизм «голова» – це не лише буквальна інтерпретація цього іменника, а й облік усіх частин, що співвідносяться з головою у прямому та переносному значенні цього слова. Облік заявлених факторів та критеріїв дозволив виділити наступні та подібні до них фразеологічні одиниці в сучасній китайській мові:

项上人头 (голова на плечах);

打落牙齿和血吞 (наступити собі на горло заради ідеї) і т.д (Xing, 2008).

У китайській мові існує досить вагома кількість фразеологізмів-полісемантів. Отже, фразеологізм 眉来眼去дослівно означає «брова пішла і очі прийшли» в лексикографічних джерелах трактується як:

1.多用于男女示爱 (описуються любовні стосунки чоловіків і жінок);

2 :也指坏人之间傾傾塔塔 (описується дружба шкідників проти будь-кого) (Kikuchi, 1983).

Таким чином, полярність зазначеного фразеологізму варіюється від позитивного до негативного модусу, оскільки, з одного боку, він описує суспільством, що сприймаються, як цінні відносини, з іншого – експлікує людську підлість (Коломієць, Шекера, 2008).

Отже, дослідження образного висловлювання українців і китайців у зіставному аспекті дає підстави стверджувати, що для лінгвістики актуальне виявлення та опис національної специфіки образного висловлювання. Фразеологія та прислів'я висловлюють еталони та стереотипи культури, сприяють виявленню культурних домінант у мові. Крім того, важливою особливістю таких словосполучень є їхня полісемантичність, що дає простір для дослідницької палітри. А облік особливостей та пошук закономірності сприйняття семантики з урахуванням лінгвокультурного фактора також виноситься на перспективу дослідження в аспекті компаративного аналізу ідентичних словосполучень на матеріалі англійської мови.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Коротков Н. Н. (1968). Основні особливості морфологічного ладу китайської мови: Граматична природа слова.

2. Коломієць Н. В., Шекера Я.В. (2008). Хрестоматія китайської літератури (від найдавніших часів до III ст. Н. Е.) Київський університет.

3. Naciscione A. (2001). Phraseological Units in Literary Discourse: Implications for teaching and learning. Academy of Culture, Riga.

4. Kikuchi A. (1983). Semantic extension in the colour lexicon. Foundations of Language, 7,25 – 64.

5. Xing J. Z. (2008). Semantics and Pragmatics of Color Terms in Chinese. Studies of Chinese Linguistics: Functional Approaches, 1,3-16.

ЕТИКЕТНІ ОСОБЛИВОСТІ ЯПОНСЬКОЇ ДІЛОВОЇ ТЕЛЕФОННОЇ РОЗМОВИ

Озерська Оксана Юріївна, кандидат педагогічних наук, доцент
Харківський національний педагогічний університет імені Г.С.Сковороди

У діловому світі Японії, частиною якого є люди різного віку і соціального рівня, вживання 敬語 keigo (форм ввічливості) є нормою етикету, одним з найважливіших інструментів налаштування і підтримання коректних і доброзичливих стосунків. Навички використання ввічливих форм відіграють провідну роль як у письмовому, так і в усному діловому спілкуванні японською мовою.

Телефонний етикет японського ділового спілкування формувався згідно з такими специфічними особливостями культури країни, як груповий спосіб життя (приналежність по певної соціальної групи), сувора ієрархізація суспільства, поважне ставлення до віку, різниця соціального стану жінок і чоловіків, а також етикетними формами ділового спілкування, які притаманні Японії (古谷, 2003).

Ефективне застосування телефонної розмови є важливим компонентом іміджу японської фірми, а вміння її співробітників вести телефонні перемовини визначають її репутацію і обсяг її ділових комунікацій (寺島, 2010).

Перше враження про будь-яку фірму складається з перших слів телефонної розмови її співробітників. Гарне враження формує подальше позитивне ставлення і довіру до компанії, і навпаки, перше погане враження може стати причиною відмови від подальшої співпраці. Існують певні принципи телефонної розмови японців у діловій сфері, а саме: (電話応対の心構え)：

1) 正確・時速・簡単に (правильність, швидкість, стислість). Під час ділової телефонної розмови представнику фірми заборонено довго говорити. Перевага завжди віддається співрозмовнику, окрім випадків, коли співробітник фірми має пояснити йому необхідну інформацію.

2) 姿勢を正す (виправлення постави). Представник фірми має виправити свою поставу, щоб його голос не звучав приглушено. Завдяки виправленій постави голос мовця стає природнім і чітким. Крім того, офісний

етикет передбачає, що співробітники мають гідний робочий вигляд, що можливо у тому числі завдяки правильній поставі.

3）声に感情と表情もセットで (контроль над емоціями і мімікою, які впливають на голос). Необхідною умовою телефонної розмови є посмішка представника фірми, оскільки вираз обличчя впливає на тон голосу. І навпаки, якщо співрозмовник звертається з вимогою або скаргою, то співробітник фірми має відтворити на своєму обличчі почуття жалю або провини у якості вибачення за ситуацію.

4)メモを取り、復唱する(записування важливої інформації, повторення). Якщо в телефоні немає записувального пристрою, співробітник має записувати важливу інформацію самостійно. А перед закінченням розмови ще раз повторити сутність справи і отримати підтвердження від співрозмовника (松本, 2008).

Японський діловий етикет також передбачає дотримання певних умов під час телефонного спілкування.

По-перше, співробітник має підняти слухавку не пізніше третього дзвінка, щоб не затримувати клієнта. Також забороняється ставити телефон на занадто довге утримання під час розмови.

По-друге, коли співробітник веде бесіду з клієнтом в офісі має бути тихо і не має бути сторонніх звуків. Наприклад, якщо клієнт скаржиться, його можуть образити також веселі голоси і сміх в офісі представника фірми, якщо інші робітники знаходяться в одному з ним приміщенні.

По-третє, оскільки ставлення співробітника фірми до його співрозмовника, його ввічливість створюють первинне враження від усієї фірми, під час телефонної розмови важливо підтримувати люб'язну і позитивну атмосферу (田淵, 2008).

Мовні конструкції, які використовує японський персонал під час телефонних перемовин, є чітко структурованими, а їх використання обумовлено певною ситуацією ділового спілкування. Процес телефонних перемовин має певні етапи і регламентується відповідним правилами, дотримання яких забезпечує ефективність взаємодії представників японської компанії з клієнтами.

Таким чином, етикетні особливості телефонних перемовин є невід'ємною частиною традицій японського ділового спілкування. Японія має одну з найрозвиненіших економік світу, успіхи якої обумовлені не в останню чергу вмінням вести ділові перемовини, тому ця країна залишається найпривабливішим й найнадійнішим діловим партнером у світі.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. 古谷，治子. (2003). 心を動かす電話の応対. 東京: オーエス出版.
2. 寺島，康子. (2010). 実践ビジネス会話マナー. 東京:西東社.
3. 田淵, 真知子. (2008). 話し方・ 言葉遣いのビジネスマナー. 東京: 秀和システム.
4. 松本. 温子. (2008). ゼロから教えてビジネスマナー. 東京:かんき出版.

ПОХОДЖЕННЯ ОСНОВНИХ ЕЛЕМЕНТІВ КИТАЙСЬКОГО ЕТИКЕТУ ПРИВІТАНЬ

Самойленко Наталя Сергіївна, викладач кафедри східних мов
Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди

Етикет привітань має дуже довгу історію, яка сягає тисячоліть. У різних культурах були власні традиції і правила, яких люди дотримувалися при зустрічі і які з часом переросли у сучасний етикет. Наприклад, у Середньовічній Європі зустріч з високопоставленим чиновником чи монархом вимагала особливої уваги до деталей поведінки. Зокрема, було важливо правильно вітатися, користуватися відповідними формулами та дотримуватися певної послідовності дій. На сьогоднішній день ми можемо спостерігати суворе дотримання таких правил етикету у королівській сім'ї Великої Британії.

У китайській культурі теж існують давні традиції, пов'язані з етикетом привітань, які формувалися протягом тисячоліть. Вплив конфуціанства на культуру Китаю триває вже понад дві тисячі років. Традиційні етичні концепції послабляли проникнення релігії в національну свідомість, особливо після того, як правителі династій послідовно сформували систему, у якій етика мала перевагу над природою, колектив над індивідуальністю, а монарх — над підданими. Тому, з одного боку, на китайців глибоко вплинули традиційні системи етикету, такі як «різниця між благородними та низького походження, субординація у стосунках між поколіннями та відмінність між чоловіками та жінками» (贵贱有等，长幼有序，男女有别), а також таке поняття як «дистанція між владою» (权力距离), що також помітне в міжособистісному спілкуванні; з іншого боку, вони водночас демонструють у спілкування смирення та ввічливість, звертаючи увагу на «гідні манери» (仪态端庄) та «належну поведінку» (举止得体), перш ніж зробити той чи інший жест рукою чи ногою.

Звісно, незважаючи на те, що конфуціанство вплинуло певним чином на поведінку китайців при зустрічі, етикет, зрештою, відображає життя людей і здебільше виробляється у повсякденному житті. У Стародавньому Китаї

також існувала церемонія рукостискання (握手礼), кажуть, що вона походить від стародавніх воїнів. Під час війни солдати носять броню і відкритими у них залишаються лише очі, тому їх неможливо відрізнити один від одного. Демонстрація правої руки означала, що у вас немає зброї. Пізніше цей жест поступово перетворився на сучасну церемонію рукостискання. Важливо, що під час рукостискання не можна бути в рукавичках, їх необхідно зняти перед тим, як потиснути руку іншим, що свідчить про вашу повагу до співбесідника.

Хоча поклони (鞠躬) зустрічаються в усьому світі, для Китаю вони мають національну традицію. За часів династії Шан існувала дуже важлива церемонія принесення жертви небу “鞠祭”, під час якої тіла свиней, великої рогатої худоби, овець та інших жертовних тварин згинали у коло, щоб висловити повагу до богів. Цей звичай ще досі можна зустріти у деяких районах Китаю під час святкування Свята Весни. Відтоді поклон використовується для вираження готовності принести себе в жертву небу. У сучасному світі люди використовують поклон, щоб висловити повагу до старших або людей із високим статусом.

Одним із найпоширеніших китайських вітань є запитання «Ти вже їв?» (你吃了吗？). Чому вітаються цією фразою? Оскільки протягом більшої частини тисячолітньої історії Китаю життя людей було відносно важким, і їхньою першочерговою турботою було виживання, тому фраза «Ти вже їв?» використовувалася для вираження взаємної турботи і є найкращим доповненням до відомої китайської ідіоми «民以食为天» («Народ вважає їжу своїм небом»), що означає, що їжа — це найважливіше для людей. Незважаючи на те, що рівень життя китайців зараз покращився, цей спосіб вітання став повсякденним. У сучасному інтернаціоналізованому світі цей тип етикету привітань поступово замінюється все західним етикетом. Але через особливу культурну природу саме цей тип етикету є особливістю китайської культуриі не підходить для вживання іноземцями.

Останнім часом англійська мова стала дуже популярною серед китайської молоді, тому вони також часто використовують вітання англійською, такі як «Hello» або «Hi», часто навіть переінакшуючи їх на свій власний китайський манер —“哈啰！”, “嗨！”.У той же час японська та корейська мови також надзвичайно популярні в Китаї. Тому іноді китайці також використовують ці дві мови для привітань. Крім того, оскільки в Китаї багато людей, які вірять у буддизм, іноді можна побачити китайців, які використовують вітальний жест «намасте» (合十礼).

Отже, сучасний етикет привітань у китайській культурі формувався тисячоліттями. Він сформований як під впливом філософських шкіл,

релігійних вірувань, історичних подій, особливостями повсякденного життя, так і під впливом культур і мови інших країн.

Розуміння етикету привітань у культурі китайців, а також розуміння його походження може не тільки розширити кругозір людини, яка вивчає китайську мову та культуру, а також стати у нагоді під час подорожей, а також для налагодження бізнес або політичних відносин, оскільки ці знання допомагають створити більш доброзичливу атмосферу спілкування та побудувати довірливі взаємовідносини.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. 中敬文. (2000) 中国礼仪全书[M]. 安徽科学技术出版社. 713页
2. 许力生. (2006) 跨语言研究的跨文化视野[M].上海外语教育出版社. 280页

СЛОВНИКОВИЙ СКЛАД НАВЧАЛЬНИХ ТЕКСТІВ ПІДРУЧНИКІВ КИТАЙСЬКОЇ МОВИ ПОЧАТКОВОГО РІВНЯ

Ситник Ілона Василівна, викладач кафедри китайської мови і перекладу
Київський університет імені Бориса Грінченка

Словниковий склад навчальних текстів підручників китайської мови «Новий практичний курс китайської мови» 《新实用汉语课本》(刘珣 2002), «Комплексний курс китайської мови *Фачжаньханьюй*: початковий рівень»《发展汉语初级综合》 (荣继华 2011), «Поглиблений курс китайської мови. Початковий рівень»《博雅汉语初级》 (任雪梅，徐晶凝 2004), «Курс китайської мови» (початковий рівень) 《汉语教程》 (杨寄洲 2009)сформований згідно з вимогами навчальної програми «Рівні володіння лексикою та ієрогліфами сучасної китайської мови» 《汉语水平词汇与汉字等级大纲》 (国家汉语水平考试…2001), що укладена комітетом Екзаменаційного центру HSK на основі частотних словників китайської мови. Ця навчальна програма є нормативним документом, розроблена для викладання китайської мови як іноземної в КНР і закордоном, поділена за рівнями, використовується як основа тесту HSK, для написання навчальних матеріалів, навчання, оцінювання, тестування, а також як основу словникового складу підручників китайської мови. Згідно з вимогами навчальної програми словниковий запас, який має опанувати студент поділяється на чотири ступені: перший A (甲级词) – 1033 слова, другий B (乙级词) – 2018 слів, третій C (丙级词) – 2202 слова, четвертий D (丁级词) – 3569 слів. Усю лексику цих ступенів студент має засвоїти після завершенню

трьох навчальних рівнів – початкового (初级), середнього (中级) та високого (高级). Тривалість кожного навчального курсу становить 800 академічних годин. Так, за один навчальний курс студенти початкового рівня (初级) мають засвоїти приблизно 3000 слів ступеня А (甲级词) та В (乙级词). Студенти середнього рівня (中级) – 5000 слів ступеня А (甲级词), В (乙级词) та С (丙级词). Студенти високого рівня (高级) вивчають приблизно 8000 слів рівня А (甲级词), В (乙级词), С (丙级常用词) та D (丁级词).

Однак, попередній аналіз даних з метою виявлення найзагальніших кількісних характеристик словникового складу засвідчив, що, не зважаючи на вимоги зазначеної навчальної програми, в обраних підручниках кількісний склад лексики вказано нечітко. Так, у підручнику «Курс китайської мови» (початковий рівень) зазначено, що кількість лексики початкового рівня становить «понад 2900». В підручнику «Поглиблений курс китайської мови. Початковий рівень» кількість лексики не уточнюється, але вказано, що початковий рівень містить слова рівня А і частково рівня В, тобто підручник складається із 1033 слів рівня А і невизначеної кількості слів рівня В. Водночас автори підручника «Комплексний курс китайської мови *Фачжаньханьюй*: початковий рівень» підкреслюють, що при написанні підручника переймали найкраще з багатьох нормативних навчальних програм і документів. Зокрема і з навчальної програми «Рівні володіння лексикою та ієрогліфами сучасної китайської мови». Не уточнюється кількість лексики, яку охоплює початковий рівень, але зазначено, що навчатися на середньому рівні може студент, який успішно засвоїв 2000-2500 слів початкового рівня. Автори підручника «Новий практичний курс китайської мови»не вказують кількість слів, яку опанує студент на кожному із рівнів, але підкреслюють, що підручник написано згідно з вимогами навчальної програми «Рівні володіння лексикою та ієрогліфами сучасної китайської мови». Як свідчить попередній аналіз словникового складу навчальних, проблема сучасних китайських підручників початкового рівня полягає у відсутності узгодженості у розмірі словникового складу підручника, не зважаючи на встановлені вимоги (3015 слів).

Отже, висновок такий: ядром педагогічної взаємодії учасників в навчальному процесі вивчення китайської мови є навчальний текст, що розуміється як усний або письмовий текст, дібраний або створений, попередньо продуманий і методично опрацьований текст згідно з навчальною метою – сформувати знання, уміння і навички у процесі текстової діяльності певного контингенту студентів на певному етапі навчання (Ситник, 2021). Для ефективного використання навчальних текстів важливим етапом є формування словникового складу підручника (Семеніст, 2021). Словниковий

склад вище зазначених підручників китайської мови сформовано згідно з однією навчальною програмою. Однак, не зважаючи на спільні для всіх підручників вимоги до обсягу словникового складу, розвідковий аналіз кількісних даних словникового складу цих підручників засвідчив нечіткі межі кількості лексики, яку, після завершенні роботи з підручником, має опанувати студент, що впливає на досягнення поставленої навчальної мети.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Семеніст, І. (2021). Теоретико-методологічні засади дослідження інноваційної освітньої комунікації в цифровому середовищі (на матеріалі глобалізованих європейських та східних мов). *Нова філологія*., (83),235-243.
2. Ситник, І. (2021). Лінгвостатистичний аналіз лексики китайськомовного педагогічного дискурсу. *Science and Education a New Dimension. Philology*.,(260), 64-67.
3. 刘珣. (2002).*新实用汉语课本 (I –IV)*. 北京语言大学出版社.
4. 荣继华. (2011). *发展汉语初级综合 (I –II)*.北京语言大学出版社.
5. 任雪梅，徐晶凝. (2004). *博雅汉语初级 (I –II)*. 北京大学出版社.
6. 杨寄洲. (2009). *汉语教程 (I –III)*.北京语言大学出版社.
7. 国家汉语水平考试委员会办公室考试中心. (2001).*《汉语水平词汇与汉字等级大纲》*. 经济科学出版社.

РОЗВИТОК ВНУТРІШНЬОГО МОВЛЕННЯ ЯК КЛЮЧОВИЙ АСПЕКТ ТРЕНУВАННЯ НАВИЧОК ГОВОРІННЯ В КИТАЙСЬКІЙ МОВІ

Ситнікова Валерія Андріївна, магістр філології
Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди

Вільне володіння та використання навичок говоріння демонструє гарну обізнаність людини щодо іноземної мови. Вміння швидко сформулювати, а потім зрозуміло висловити свою думку свідчить про високій рівень мовної компетенції. Якщо обирати з-поміж чотирьох навичок – читання, письма, аудіювання та говоріння, – остання вважається найскладнішою для оволодіння. Проблеми, що стосуються цього феномену, можна поділити на 2 типи:

- психологічні, викликані страхом говорити через брак досвіду та імовірність зробити помилки;
- технічні, пов’язані з нестачею практики, невеликий словниковий запас тощо.

Порядок їх вирішення залежить від людини: комусь, аби почуватися комфортно психологічно, потрібно для початку усунути технічні проблеми, комусь – навпаки. Але, на нашу думку, найефективнішим є подолання обох

перешкод паралельно, і саме викладач має зарадити цьому процесу, створивши сприятливу атмосферу під час занять, заохочуючи студента висловлювати власні думки, незважаючи на брак мовленнєвих засобів для їхнього вираження та ймовірні помилки.

Задля створення ефективної методики розвитку навичок говоріння, треба розуміти процеси, з яких воно складається (Бігич, Бориско та ін., 2013):

1. Внутрішнє мовлення (монолог) – процес фільтрації лексичних засобів та побудова правильної мовної схеми.

2. Зовнішнє (озвучене) мовлення – артикуляція процесів внутрішнього мовлення.

Головним завданням розвитку навичок говоріння є правильна побудова мовної схеми в процесі внутрішнього мовлення. Під час спілкування рідною мовою, людина виокремлює лише тему своєї доповіді та послідовність думок і не замислюється над такими факторами, як граматика чи лексика, бо вони є «правильними» на інтуїтивному рівні. Інакше кажучи, задля оволодіння навичками говоріння на високому рівні, треба розвинути вміння «думати» цільової мовою.

Якщо порівнювати українську та китайську мови, можна зазначити, що головним випробуванням під час розвитку або удосконалення процесів внутрішнього мовлення є розуміння будови речення, а саме – правильного порядку слів. Прості поширені речення в обох мовах складаються за схемою subject – verb – object (підмет – присудок – додаток) (Тазберг, 2019):

Я вчу китайську / 我 学习 汉语

Порядок слів починає різнитися, коли в реченнях з'являються обставини місця та часу:

- «підмет - присудок - додаток – обставина місця» - Я вчу китайську в університеті (укр.) / «підмет - обставина місця - присудок - додаток» - 我在大学学习汉语 (кит.);

- «підмет – присудок – додаток – обставина місця - *обставина часу*» - Я вчу китайську в університеті *кожен день* (укр.) / «підмет – *обставина часу* – обставина місця - присудок - додаток» - 我每天在大学学习汉语 (кит.).

Вміння правильно побудувати мовну схему на рівні внутрішнього мовлення є основою для грамотного зовнішнього мовлення. Ефективною вправою для розвитку такої навички є повторення (англ. ***repetition***). Залежно від рівня студента, викладач дає йому речення різної складності на повторення, у яких мають бути активна лексика уроку та типові моделі її вживання. Для студентів з більш високим рівнем мовної компетенції, повторення можна комбінувати разом з мозковим штурмом (англ. ***brainstorming***). Суть даної вправи у наступному: викладач обирає тему для обговорення, а студент ділиться своїми думками (на цьому етапі помилки є

припустимими); надані ідеї записуються та з них формується невеличкий текст з виправленими та прокоментованими викладачем помилками. Завдання студента – декілька разів повторити цей текст, логічно викладаючи думки та уникаючи первинних помилок. Таким чином, відпрацьовуються мовні схеми для подальшого використання під час спілкування.

Оскільки порядок слів у китайській мові не такий гнучкий, як в український, то у студента немає свободи змінювати розташування слів як завгодно. Саме тому описані вище способи можна вважати ефективними у процесі розвитку внутрішнього мовлення – фундаменту, на якому базуються навички говоріння, розвиток яких дає людині як практичні знання, так і впевненість у процесі комунікації.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Morska, L.I. (2002). Theory and practice of English teaching methodology. Тернопіль: Астон.
2. Бігич, О.Б., Бориско, Н.Ф., Борецька, Г.Е. та інші. (2013). Методика навчання іноземних мов і культур: теорія і практика. Підручник для студентів класичних, педагогічних та лінгвістичних університетів. Київ: Ленвіт.
3. Тазберг, О.О. (2019). Порядок слів у реченні в сучасній китайській мові (структурно-семантичний та функціональний аспекти) *(квал. робота магістра).* Київський національний лінгвістичний університет. Київ, Україна.

ПРЕЦЕДЕНТНІ ФЕНОМЕНИ В КИТАЙСЬКОМУ МЕДІАДИСКУРСІ

Сін Чжефу, кандидат педагогічних наук, доцент
Ху Жунсі, кандидат педагогічних наук, доцент
Київський університет імені Бориса Грінченка

Однією з характерних рис китайського медіадискурсу є активне вживання прецедентних феноменів. Їхня основна функція тут полягає у використанні історичних подій, текстів або інших прецедентів як риторичної стратегії для підтримки або виправдання поточного аргументу чи позиції. Подібне явище спостерігається майже в усіх жанрах медіа, зокрема в новинах та публіцистичних статтях. Існує класифікація прецедентних феноменів, що поділяє їх на: прецедентні тексти (ПТ), прецедентні висловлювання (ПВ), прецедентні ситуації (ПС) та прецедентні імена (ПІ) (Pogrebnyak, 2019). Відтак, навіть з назв бачимо, що більша частина феноменів є результатом культурно-історичного спадку народу, в мові якого вживаються. Використання подібних явищ у китайському дискурсі можна простежити ще з часів Стародавнього Китаю, де панівною ідеологією було конфуціанство з його акцентом на вивченні історії та впровадження минулого досвіду в теперішнє

життя. Тож ідея використання історичних прецедентів для керівництва сучасними діями та рішеннями глибоко вкорінена в китайській культурі і практикується протягом тисячоліть.

Найчастіше в медіадискурсі можна зустріти прецедентні висловлювання, до яких належать прислів'я, крилаті вислови, афоризми та цитати з відомих текстів різного походження. Так, відомий вислів з поеми «Завітайте до села Шаньсі» поета Лу Ю з династії Південна Сунь «山重水复疑无路，柳暗花明又一村» використовується як аналог всесвітнього "світло в кінці тунелю" або ж "останній вогник надії".

Серед лінгвістичних особливостей прецедентних феноменів у китайських текстах публіцистичного стилю, перш за все, є застосування образів тварин, як символів країн (часто в парі Китай – країна-опонент): 狮子跟羊群、狮子和老虎、狮子跟大象 тощо. Найпоширенішими є образи лева, тигра, слона, дракона, вівці (частіше у множині) та інші. Тигр зазвичай символізує Китай з якостями мудрості, сміливості та сили: в китайській мові поширеними є вислови «сила тигра», «полководець наче тигр» чи «могутність тигра». Залежно від «характеру» країни-опонента, до неї символічно застосовується відповідна назва тварини: лев чи слон до сильніших, політично дружніх, а до слабших чи ворожих – заєць чи вівця. Такий прийом допомагає створити зрозуміле та тонке зображення тієї чи іншої політичної ситуації в очах власного народу.

Ще однією мовною особливістю прецедентних феноменів є підкріплення їх риторичними запитаннями. Ставлячи таке питання, промовець посилює свій аргумент припущенням про очевидність та загальну зрозумілість відповіді: «Хіба історія не показала нам, що…?»; «Хіба досвід минулого не каже нам, що…?».

У сучасній китайській пресі переважають нові семантичні інтерпретації початкових текстів, які попри все не мають жодних змін у структурі, а також метафоричні інтерпретації, засновані на глибокій образності та експресивності китайської мови. Відтак, функціонування багатьох прецедентних феноменів у їхній досі незмінній формі теж пояснюється національно-культурним запліччям та освітніми традиціями Піднебесної: мудрі думки завжди вчили напам'ять поколіннями, цитували, записували, передавали нащадкам, надаючи їм великого політичного й соціального впливу.

Використання прецедентних феноменів у китайському медіа-дискурсі має важливі та помітні наслідки. У політичному дискурсі вони можуть використовуватися для легітимізації політики та дій, для апеляції до почуття традиції та культурної ідентичності, а також для зміцнення авторитету оратора чи автора. Водночас з тим, вони часто виступають як інструмент

боротьби за владу, маніпуляції, заволодіння увагою народу та її збереження за допомогою прив'язки теперішнього з минулим через культурні здобутки. Так чи інакше, прецедентні феномени є виявом національної своєрідності та багатства мови китайського народу, а також ідентифікатором здатності останнього мати глибоку когнітивну базу суспільного менталітету.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Pogrebnyak, N. (2019). *The role of the precedent phenomenon in creating a language game in the headlines of political media discourse.* Linguistic Frontiers, *2*(1), 23–27. Retrieved from: https://doi.org/10.2478/lf-2018-0016
2. Cao, Q. (2007). *Confucian vision of a new world order?: Culturalist discourse, foreign policy and the press in contemporary China*. International Communication Gazette, 69(5).
3. Zahorák, A. (2019). *Intercultural Aspect in Translation and Reception of Precedent Phenomena*. Lang GmbH, Internationaler Verlag der Wissenschaften, Peter.
4. Hlavatska, Y. L. (2022). *Discursive peculiarities of precedent phenomena: Foregrounding their sources, status, functions*. Lviv Philological Journal, (11), 57–62. Retrieved from: https://doi.org/10.32447/2663-340x-2022-11.8
5. 刘永超. (2019). 新媒体背景下思想政治教育话语权的时代境遇探究. 教育研究, *2*(6). Retrieved from: https://doi.org/10.32629/er.v2i6.1864

ЗАПОЗИЧЕННЯ З ЄВРОПЕЙСЬКИХ МОВ У СУЧАСНІЙ АРАБСЬКІЙ МУЗИЧНІЙ ТЕРМІНОЛОГІЇ

Снітинський Вадим Васильович, студент 2 курсу
Львівський національний університет імені Івана Франка
Науковий керівник: асистент кафедри сходознавства імені Ярослава Дашкевича ЛНУ імені Івана Франка О.Б. Щупаківська

З поміж усіх способів утворення термінів, найлегшим та найпродуктивнішим вважається перенесення в термінологію конкретної мови термінів, що вже існували в будь-якій іншій мові. Мова іде про запозичення (Лотте, 1982). Терміни, що утворені таким способом – це матеріал для дослідження міжкультурної комунікації народів, адже якщо проаналізувати кількість запозичень, що надійшли до мови-реципієнта у конкретному відрізку часу, можна дізнатися які культури впливали на народ мови-реципієнта. Щодо арабської мови, то В. Бєлкін виділяє два періоди запозичень: класичний період, якому властиві повністю засвоєні та асимільовані запозичення з перської, арамейської, турецької та ін., та сучасний період, що характеризується менш засвоєними запозиченнями з європейських мов (Белкин, 1975).

Арабська музична термінологія почала розвиватися на поч. IX ст., до того часу користувалися перськими термінами (Benyamin, 2016). У XX ст.,

після відкриття у 1929 р. першого близькосхідного Інституту арабської музики, вчені-мовознавці намагаються уніфікувати музичну термінологію арабської мови та скерувати її до шляху, яким формувалася європейська музична термінологія (Benyamin, 2016). Такий процес створення нової єдиної термінології музичного мистецтва характеризувався активними запозиченнями термінів з італійської, французької, англійської та інших європейських мов.

Свого часу, італійська мова стала джерелом для зародження музичної термінології, уніфікованої по всій Європі, тому сьогодні музичні терміни є міжнародними і використовуються у сучасних нотних текстах (Толстова, Нілова, 2018). Саме тому, арабська музична термінологія складається з багатьох запозичених термінів з італійської мови, найбільш уживаними з якихє: ڤيولا "альт", كونشرتو "концерт", كريشندو "крещендо", فانتازيا "фантазія", أوپرا "опера", صوناتا "соната", سوبرانو "сопрано", توكاتا "токата", ڤيولنتشللو "віолончель", بارتيتا "партита", صولفيج "сольфеджіо".

Французькі запозичення теж поповнили музичну термінологію арабської мови, це можна простежити на таких прикладах: "мотет" مُوتِتْ, "гавот" جاڤوط, "флейта" فلوت, "марш" مارش, "акордеон" الاكورديون, "буре" بوريه, "вальс" ڤالس, "романс" رومامنسية, "риґадон" ريجودون.

Також налічується багато запозичень з грецької мови: "музика" موسيكا, "оркестр" أوركسترا, "гомофонія" هوموفونى, "гармонія" هارمونى, "аулос" أَوْلُوس, "орган" أرغن, "поліфонія" بوليفونية, "симфонія" سينفونيا, "тритон" تريتون.

Досить численними у музичній термінології арабської мови є запозичення з англійської: "регтайм" راجتايم, "саксофон" ساكسوفون, "віброфон" ڤيبرافون, "ксилофон" زيلوفون, "банджо" بانجو, "блюз" بلوز, "фокстрот" فوكستروت, "гонг" جونج

Серед запозичень з латинської слід виділити: "арія" آريا, "кондукт" كندكتوس, "дескант" دِسكانتْ, "домінанта" دومينانت, "фуґа" فوجة, "невма" نُوميس, "дует" دويتو, "гексахорд" هكساكورد.

Запозичення з німецької мови у арабській музичні термінології нечисленні: "йодель" يودل, "арфа" هارب, "контрапункт" كنترابنط, "ландлер" لاندلر, "гекельфон" هكلفون.

Також небагато запозичень з іспанської мови: "пасакалія" باساكاليا, "танго" تانجو, "болеро" بوليرو, "чакона" شاكون, "сарабанда" سَرَبَنْد.

Джерелом матеріалу для цього дослідження слугував словник музичних термінів за редакцією Ш. Дейфа "Dictionary of Music", виданий у 2003 році (Daif, 2003).

Таким чином, термінологію арабської мови можна вважати такою, що розвивається, адже вона не встигає за темпами зародження нової спеціальної лексики і тому не запроваджує власне питомі терміни, через що більшість

нових термінів проникає в арабську мову в оригінальному вигляді, тобто запозичуються. Тому сучасна арабська музична термінологія містить численні запозичення з європейських мов, що пояснюється активними процесами створення та уніфікації термінології музичного мистецтва, що розпочалися у XX ст. Враховуючи те, що музичні термінології більшості країн Європи теж базувалася на італійських термінах, арабська музична термінологія налічує багато запозичених термінів з італійської мови. Хоча діяльність прихильників запозичень часто критикують прибічники утворення питомих термінів, арабська музична термінологія уже набула великий пласт запозичених термінів, що були досліджені й введені в ужиток для становлення арабської мови як універсальної, на рівні з європейськими мовами.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Лотте, Д. С. (1982). Вопросы заимтсвования и упорядочения иноязычных терминов и терминоелементов. Москва: "Наука".
2. Белкин, В. М. (1975). Арабская лексикология. Москва: Издательство Московского университета.
3. Benyamin, A. (2016). Terminologia muzyczna w języku arabskim. *Linguistica Bidgostiana, S. N*. (2), 147-158.
4. Толстова, О., Нілова, О. (2018). Структурно-семантичні особливості музичної термінології нотного тексту. *Лінгвістичні студії* (36), 121-125.
5. Daif, S. (2003). *Dictionary of Music.* Cairo: The Academy of Arabic Language.

ОСОБЛИВОСТІ ТИПОЛОГІЇ ЯПОНСЬКИХ ІЄРОГЛІФІВ ЗА ПОХОДЖЕННЯМ

Стребак Дар`я Миколаївна, студентка 2 курсу
Харківський національний педагогічний університет імені Г.С.Сковороди
Науковий керівник: к.п.н., доц. О.Ю.Озерська

Більшість японських ієрогліфів були запозичені з китайської писемності і в японській культурі стали відомі як канджі. Перший список канджі, який більше відомий, як 当用漢字 Tōyō kanji (досл. «Китайські ієрогліфи для використання»), був опублікований у 1946 році, містив 1850 символів, і з часом доповнювався. Наразі в Японії у повсякденному житті використовують приблизно дві тисячі з них (1).

Також існують канджі, які були створені саме в Японії та не мають відповідники в китайській мові. Такі знаки називаються 国字 (kokuji – «національні канджі») або 和製漢字 (wasei kanji – ієрогліфи, що були створені

в Японії). Існує приблизно 400 таких kokuji, і хоч їх не так багато, як китайських символів, і більшість з них використовуються не так часто, деякі з них стали незамінними у японській мові (2).

Більшість кокуджі мають лише 訓読み(kunyomi) – японське читання – і не мають 音読み(onyomi) – китайського читання. Такі ієрогліфи – це поєднання двох або кількох канджі в один для отримання потрібного значення. Наприклад kokuji 雫 (shizuku) означає «крапля дощу» і складається з канджі 雨 «дощ» та下 «вниз» (3).

Такими ієрогліфами позначається більшість речей, істот, рослин, яких не існує в Китаї. Наприклад kokuji 祭 (matsuri) означає «фестиваль» . Він був створений в Японії, оскільки фестивалі мають особливе значення в японській культурі та традиціях. Канджі 鮪 (maguro) означає «тунець». Ця риба є поширеною в японському регіоні і є важливою для японської кухні. Kokuji 饂 (udon) «удон» - це вид японської локшини. 榊 (sakaki) - вважається святим деревом в Японії (4).

Також є ієрогліфи, значення яких в японській мові відрізняються від китайських. Такі канджі називають kokkun (国訓). Наприклад 鮎 (яп. ayu, кит. niang) з японської означає вид риби «Аю», а з китайської має значення «сом». Інший канджі 藤 (яп. fuji, кит. teng) в японській означає «гліцинія», а в китайській «лоза» (5).

Окрім kokuji та kokkun існують також канджі, які в японській мові використовуються тільки фонетично і мають назву 当て字 (ateji, досл. «відповідні символи»). Тобто, це канджі, що використовуються лише за їх читанням, а не значенням. Ateji можуть бути використані для запису старих японських слів, сленгових слів, інших ateji або іноземних слів. Найпоширенішим прикладом ateji може слугувати слово 寿司 (sushi), тобто «суші» - японська страва із рису та сирої риби. 寿 означає «довголіття», а 司 – «Керувати». У даному випадку, символи не передають значення слова, але, у певному сенсі, це може означати, що суші надають людині довголіття (5).

Слова іноземного походження, як правило, записуються катаканою, але, коли такі слова зустрічаються у вигляді канджі, – це ateji. Наприклад: 伯剌西爾 (burajiru) – Бразилія (6).

Існують також熟字訓 (jukujikun) – складені читанням символи. Наприклад канджі 大 (o) – «великий» та 人 (hito) – «людина», у спільному значенні утворюють слово 大人 (otona), що означає «дорослий». Так, прочитання подібних слів відрізняється від того, як ці канджі звучать читанням куньомі чи онйомі. Це відбувається, бо більшість слів були створені

задовго до появи китайських ієрогліфів, і тому вони обиралися більше за їхнім значенням, ніж за звучанням (7).

Також існують 義訓 (gikun) – вони мають хибне читання, і протилежне значення від ateji, тобто це канджі, які використовуються за їх значенням, а не звучанням. Наприклад, канджі 寒, що означає «холодний» може мати читання як у канджі 冬 (fuyu) «зима», замість його власного читання «samu» (6).

Японці не тільки запозичили ієрогліфи з китайської, а ще й удосконалили їх для власних потреб та винайшли способи застосовувати їх для своїх слів та граматики. Наведені вище приклади чудово ілюструють унікальність японської культури та мови, а також свідчать про багату історію Японії.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. https://www.jstor.org/stable/2383011
2. https://jref.com/articles/kanji-an-introduction.41/
3. https://www.lingualift.com/blog/kanji-made-in-japan/
4. https://skdesu.com/en/kokuji-kanji-invented-by-japanese/
5. https://www.kanshudo.com/grammar/ateji
6. https://www.japanesewithanime.com/2017/12/ateji.html
7.https://tvtropes.org/pmwiki/pmwiki.php/Main/AlternateCharacterReading

ТЕРМІНИ ЯК ОСОБЛИВА КАТЕГОРІЯ ЛЕКСИЧНИХ ОДИНИЦЬ В СУЧАСНІЙ КИТАЙСЬКІЙ МОВІ

Федорченко Анна Олексіївна, студентка 4 курсу
Харківський національний педагогічний університет імені Г.С.Сковороди
Науковий керівник: д.п.н., проф. Л.С. Калашник

Слово «термін» відоме ще з античних часів. У середньовіччі набуло значення «визначення» показначення. У старофранцюзькій мові знаходять навіть номінацію terme «слово». В Україні ця назва поширюється вже у XVIII ст. (Герасимюк, 2018).

Термін (від латин. Terminus – межа, кінець) – це слово або словосполучення, яке позначає поняття певної галузі знання чи діяльності людини. Так, термінами економіки є такі назви, як видатки, авіста, брутто-прибуток, господарський механізм, міжнародний поділ праці, повна сатисфакція боргових зобов'язань. Позначає поняття, що використовується в певній галузі знання з максимально точним смисловим визначенням. На відміну від популярних назв, терміни є сильнішими та краще визначеними з точки зору семантики, їх також можна адаптувати, для служіння номенклатурною основою при створенні нових термінів. Сукупність термінів,

відповідних певній сфері діяльності, утворює її термінологію (Герасимюк, 2018).

Термінологія – 1) розділ мовознавства, що вивчає терміни (у цьому значенні все частіше використовують слово термінознавство); 2) сукупність термінів певної мови або певної галузі. Наприклад, можемо говорити про китайську, англійську, польську, українську та ін. термінологію, а також про термінологію математичну, юридичну, хімічну, технічну тощо (Пономарів, 2000).

Аналіз лінгвістичних доробків українських та зарубіжних учених, присвячених питанням термінології, показав, що існують різні дефініції терміна, незважаючи на уявну семантичну очевидність цього поняття.

Наприклад, український мовознавець, перекладач О. Д. Пономарів, дає таке визначення: «Термін це одиниця історично сформованої термінологічної системи, що визначає поняття та його місце в системі інших понять, виражається словом або словосполукою, служить для спілкування людей, пов'язаних єдністю спеціалізації, належить до словникового складу мови й підпорядковується її законам» (Пономарів, 2000; 91).

О.В. Сухомлиньска відзначає, що, «опинившись у новому для себе соціально-педагогічному контексті, науковці й учителі-практики почали застосовувати велику кількість педагогічних термінів, понять, визначень… Дуже часто вони не диференціюються й не пояснюються, зберігається певний хаос дефініцій. Він зумовлений кризовим станом науки, нерозробленістю понятійно-термінологічного апарату, різними підходами авторів до тлумачення тих чи інших процесів, а також багатоаспектністю, багатовимірністю й суперечливістю складових, що входять до тих чи інших дефініцій» (Сухомлинська, 2003).

Різноманіття дифініцій поняття «термін» насамперед пояснюється відсутністю чітко визначених його характерних ознак, в результаті чого кожен науковець розуміє, це явище по-своєму.

Що стосується китайської сучасної лінгвістики, то вона більше адаптує закордонний (здебільшого – англомовний) досвід дослідження термінів, ніж проводить власні розвідки.

Професор факультету іноземних мов Харбінського інженерного університету, Сунь Хуан виступила 18 вересня 2022 року з доповіддю «Сутність і особливості термінів китайського походження» на семінарі з побудови термінологічної дисципліни та академічних інновацій у термінологічній теорії та практиці (李伟格, 刘和平, 孙寰, 苏新春 , 2022). Вона також надала свое значення, що таке термінологія: «Термінологія – це дзеркало, що відображає еволюцію людського розуму. Розвиток наукової думки в Китаї характеризується етапами – від стародавньої науки, а потім до

сучасної науки, і статус термінології на кожному етапі різний. Унікальні науково-технічні думки Китаю можна розкрити через вивчення давньокитайської термінології, яка має важливе просвітницьке значення для створення сучасної китайської термінології та її теоретичного дослідження» (孙寰, 2023).

Ван Ці, доктор філософії Нанкінського університета, опублікувала доповідь у 2021 році «Загальна ситуація та мислення розвитку термінології в Китаї». «Там вона зазначила, що термінологія–це сукупність термінів, що використовуються для вираження понять у певній дисципліні, а термінознавство –це комплексна дисципліна, яка має міждисциплінарний характер» (王琪, 2021).

Всі дослідники одностайно вважають, що однозначність термінів свідчить про упорядкованість та точність, а звідси про високу інформативність тер- мінологічних систем. Однак як у молодих науках, що розвиваються, системи понять яких ще повністю не сформувались, так і в науках, що мають тривалу історію і за своїм походженням пов'язані з виробництвом, системи понять яких недосить впорядковані, про цілковиту точність та однозначність не можна говорити. Точність термінології як системи однозначних слів передбачає відсутність синонімічних термінів. Та насправді терміни нерідко бувають багатозначними: одне слово-термін слугує для вираження різних понять, навпаки, часто для позначення одного и того ж поняття існує два і більше термінів-синонімів.

Отже, точність та однозначність термінів – це лише тенденція, ідеал, до якого прагне і повинна прагнути будь-яка термінологія (Стацюк, 2016).

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Герасимюк, В. (2018). Терміни та його ознаки. Термінологія як система. Стилістика ділового мовлення та редагування службових документів для спеціальності "Діловодство". Павлоград. Відтворення з https://sbc.ptngu.com/20L10P5.html
2. Пономарів, О. (2000). Стилістика сучасної української літературної мови. Тернопіль: Навчальна книга - Богдан.
3. Стацюк, Р. (2016). Основні підходи до вивчення поняття "термін" у лінгвістичній науці. Науковий вісник ДДПУ імені І. Франка, 5 (2), 112-113.
4. Сухомлинська, О.(2003). Історико-педагогічний процес: нові підходи до загальних проблем. Шлях освіти, 47-66.
5. 孙寰. (2023). 汉源术语的本质及其特征(第 25 卷). 哈尔滨: 研讨会.
6. 李伟格, 刘和平, 孙寰, 苏新春 (2022). 术语学科建设暨术语理论与实践学术创新. 鲁东: 发布会.
7. 王琪. (2021). 中国术语事业发展概况及思考(第 23卷).北京: 研讨会.

ШЛЯХИ ПОДОЛАННЯ ТА СПОСОБИ ВИРАЖЕННЯ КАТЕГОРИЧНОСТІ У СУЧАСНІЙ КИТАЙСЬКІЙ МОВІ

Цимбал Світлана Віталіївна, кандидат філологічних наук
Київський університет імені Б. Грінченка

Категоричність – невід'ємна частина спілкування, що проявляється у твердженнях та запереченнях, які є фундаментальними граматичними компонентами мови та необхідні для передачі мовцем різноманітних ідей та концепцій. У сучасній китайській мові категоричне твердження та заперечення виражаються унікальними способами, які зазвичай можуть бути незнайомі для не-носіїв мови та не відслідковуються ними у мовленні. У цій роботі досліджуватимуться особливості вираження категоричного твердження та заперечення в сучасній китайській мові з акцентом на синтаксичні та семантичні особливості мови.

Передусім надамо визначення поняттям, що аналізуються. На наше переконання, категоричні твердження або заперечення виступають твердженнями або запереченнями певної дії, явища або ситуації в категоричній формі в теперішньому або минулому часі. Вони сприймаються реципієнтом як правдиві факти без винятків та обмежень. Синтаксично такі вислови виражаються у мові за допомогою займенників, числівників, службових слів тощо відносно того, на чому зосереджує увагу мовець (суб'єкті/об'єкті дії, самій дії тощо) （Li, Aijun）.

Хоча сфера використання висловів такого типу досить обмежена, адже у більшості випадків ми не висловлюємо абсолютно категоричної позиції щодо того чи іншого явища/суб'єкту/об'єкту, однак категоричні твердження та заперечення дають змогу підкреслити і посилити тон висловлювання, щоб слухач міг чіткіше усвідомити і переконатися в позиції і точці зору мовця.

У сучасній китайській мові твердження та заперечення в категоричній формі виражаються декількома способами залежно від контексту:

1) Відносно суб'єкту/суб'єктів дії, про яких йде мова – за допомогою дублювання займеннику 谁 (shéi), що надає значення «будь-хто, кожен» або «ніхто, жоден» (серед присутніх). Наприклад: 这个节日谁都喜欢，谁都期待着。（Zhège jiérì shéi dou xǐhuān, shéi dou qīdài zhe.）*Це свято подобається всім і кожен його чекає з нетерпінням.* 这个问题谁都不知道，谁都无法回答。（Zhège wèntí shéi dou bùzhīdào, shéi dou wúfǎ huídá.）*Ніхто не знає відповіді на це запитання, ніхто не може на нього відповісти.*

2) Відносно об'єкту/об'єктів дії, про яких йде мова – за допомогою вживання займенника什么 (shénme), що надає значення узагальнення всіх речей у

певній категорії «що завгодно, будь-що» або «ніщо, нічого». Наприклад: 这个商场里什么都有，你可以找到你想要的。（Zhège shāngchǎng lǐ shénme dōu yǒu, nǐ kěyǐ zhǎodào nǐ xiǎngyào de.）*У цьому торговому центрі є будь-що, ви можете знайти те, що хочете.* 这里什么也没有，我们只能回去了。（Zhèlǐ shénme yě méiyǒu, wǒmen zhǐ néng huíqùle.）*Тут нічого немає, ми можемо лише повернутися*（汉语口语速成）.

3) Відносно самої дії, про яку йдеться – за допомогою вживання займенника 怎么 (zěnme), що у відповідному контексті має значення «у будь-який спосіб, як би не» або «ніяк не, жодним чином». Наприклад: 怎么赚钱都行，只要不违法。（Zěnme zhuàn qián dōu xíng, zhǐyào bù wéifǎ.）*Як би ви не заробляли гроші, це нормально, добре, якщо це не є незаконним.*怎么说都没用，他不会改变主意。（Zěnme shuō dou méiyòng, tā bùhuì gǎibiàn zhǔyì.）*Він ні в якому разі не змінить своєї думки, хоч би що було сказано*（现代汉语常用词语用法词典）.

4) Відносно будь-яких категорій у реченні – за допомогою службового слова 连 (lián), що підкреслює той член речення, перед яким стоїть, та має значення «навіть» або «навіть не». Наприклад: 他连中文都会说，真是太厉害了。（Tā lián Zhōngwén dōu huì shuō, zhēn shi tài lìhàile.）*Він навіть китайською вміє розмовляти,справді неймовірно.*他连一本书都没看完， 就开始写论文了。（Tā liányī běnshū dou méi kànwán, jiù kāishǐ xiě lùnwénle.）*Він навіть не закінчив читати книгу, а відразу почав писати статтю*（汉语口语速成）.

Підсумовуючи сказане вище, необхідно дійти висновку, що категоричні твердження та заперечення в сучасній китайській мові виражаються за допомогою різноманітних форм та конструкцій. Вибір тієї чи іншої моделі залежить від певного контексту та наміру мовця передати інформацію та висловити думку, що можна назвати зокрема шляхами подолання категоричності. До основних засобів вираження висловів такого типу належать займенники 谁, 什么, 怎么, службове слово 连 тощо.Розуміння подібних особливостей має вирішальне значення для тих, хто прагне ефективно спілкуватися сучасною китайською мовою.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Li, Aijun (2014). The Pragmatics of Affirmation and Negation in Chinese. John Benjamins Publishing Company.
2. 现代汉语常用词语用法词典(2021)。 7版。商务印书馆。
3. 陈若君，马箭飞，毛悦 (2012)，汉语口语速成·中级篇/马箭飞主编。2版。北京：北京语言大学出版社。

СУЧАСНІСТЬ ТА ТРАДИЦІЙНІСТЬ У ТЕКСТАХ КИТАЙСЬКОЇ ПУБЛІЦИСТИКИ

Шапаренко Елліна Едуардівна, здобувач ІІІ освітнього рівня
Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди

Китай завжди привертав увагу туристів своєю особливістю збереження китайської традиції у сучасному житті. Це відношення до традиції та стрімкий сучасний розвиток утворює контраст не лише у повсякденному житті, але стосується усіх сфер діяльності. Те саме збереження традицій та поява нового стосується і розвитку китайської мови взагалі.

Огляд контрастності мови побудований на аналізі публіцистичних текстів, суспільно-політичних текстах та інших видах публіцистики.

Розглядаючи мову та її розвиток на прикладі публіцистичних текстів такий контраст можна побачити у використанні фразеологізмів та неологізмів.

Перше, що потрібно сказати про традиційність у китайських суспільно-політичних текстах, це – використання великої кількості фразеологічних оборотів, які і є відображенням тієї самої традиційності у китайських публіцистичних текстах. Зазвичай політики у своїх виступах і докладах використовують фразеологічні обороти з ціллю конкретизувати предмет свого висловлювання, передаючи своє емоціональне відношення до події. Одним з найпоширеніших видів фразеологізмів у суспільно-політичних текстах виступають ченьюї. Ченьюї являють собою фразеологічні зрощення, які побудовані за правилами давньокитайської мови. Вони використовуються політиками у суспільно-політичних текстах та політичних лозунгах з ціллю не тільки назви предмету про який іде мова, а й висловити свої думки та емоції. Тобто відіграють функцію надання виразності висловлюванню. Фразеологізми з яскравою емоційно-експресивною забарвленістю у суспільно-політичних текстах надають тексту автора різноманітні розмовні вирази, тим самим роблячи її більш доступною для звичайного читача, бо саме такі вирази швидко запам’ятовуються та звертають на себе більшу увагу. Також слід відмітити використання фразеологізмів, які не володіють експресивно-емоційною забарвленістю. Такі фразеологізми використовуються строго у номінативній функції та не містять у собі оцінки.

Публіцистичний стиль китайської мови є тим самим стилем, що включає в себе велику кількість елементів наукового стилю, ділового стилю, часто використовуються засоби художнього стилю та розмовної лексики (Клушина, 2019, с 41).

Використання неологізмів та запозичень з інших мов у китайській мові зумовлюється необхідністю суспільства у вираженні нових понять, які утворюються з розвитком науки, техніки, суспільних відносин та з інших

причин сучасності. Необхідність вивчення неологізмів китайської мови базується на складному питанні їх перекладу на інші мови. Неологізми публіцистичного стилю мають свої особливості. А саме:

1. Неологізми, що потребують пояснення, розгорнутих коментарів
2. Неологізми, що використовуються у нейтральній, загально стильовій лексиці, та насамперед виконують функцію повідомлення
3. Неологізми, що володіють оцінним звучанням у результаті їх трансформації з різних сфер мови

Для виявлення використання фразеологізмів, насамперед ченьюїв, та неологізмів у публіцистичних текстах було обрано статті з газети «人民日报», яка є найпопулярнішою пресою сьогодення. Необхідно зауважити, що у більшості публіцистичних текстів використання ченьюїв випереджує використання неологізмів або лексики сучасної розмовної мови. Це свідчить про дотримання китайської мови до традиційного формату та поширене використання мовної традиції у порівнянні з традиціями сучасного мовного складу.

Найбільша кількість неологізмів, що зустрічаються у статтях газети є запозиченнями, що ґрунтуються на фонетичному та літерному запозиченні. Також слід відокремити вирази, що будуються за правилами сучасної мовної норми за діючими і мові словотвірними моделями та законами.

Фразеологізми абсолютно органічно поєднуються у одному й тому самому тексті з мовними одиницями, які відображають сучасну мовну норму, що насамперед зустрічаються в усній формі спілкування.

Газетні та журнальні статті є джерелом інформації про нові мовні явища, сучасний розвиток мови, появу нової лексики, скорочень та неологізмів. Саме тому вивчення публіцистичних текстів є необхідною складовою у вивченні сучасної китайської мови та її розвитку. Відокремленість та специфічність китайської мови відображає поповнення словарного запасу за рахунок використання створення слів на основі рідної мови.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Лемешко Ю.Г. (2001) Мова китайського суспільно-політичного тексту: Синтаксичні та стилістичні особливості: дисертація кандидата філологічних наук : 10.02.22. Санкт-Петербург
2. Клушина Н.І. (2019) Стилітика публіцистичного тексту: монографія. Москва: ФЛИНТА.
3. Білінський К.І. (1996) Мова газети. Вибрані роботи. М.: Видання МГУ.
4. Ван Цзюньсі (2011) Словник неологізмів китайської мови. Шанхай: Сю-елінь.

ЛЕКСИКА ВАСЕЙ-ЕЙҐО ЯК ВІДДЗЕРКАЛЕННЯ ГЛОБАЛІЗАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ В СУЧАСНІЙ ЯПОНІЇ

Шаповал Ольга Володимирівна, викладач кафедри японської мови і перекладу
Москальов Дмитро Петрович, кандидат філологічних наук, доцент
Семеніст Іван Васильович, доктор філологічних наук
Київський університет імені Бориса Грінченка

Васей-ейґо є своєрідним пластом лексики японської мови, в основі якого лежать слова іншомовного походження. Джерелом васей-ейґо є англійська та американська лексика, що асимілювалася до нового культурного та мовного середовища, витворивши новий шар лексики.

Явище васей-ейґо свідчить, насамперед, про суттєву перебудову свідомості японців та алгоритму мислення. Співвідношення ієрогліфа та слова, що вимовляється зазнає змін не лише в системі національного письма, але й у контексті мови та культури японців. Васей-ейго можна вважати мовним явищем, у якому відбиваються історичні процеси взаємодії типологічно різних мов і культур, а саме між Заходом і Сходом. Це закономірний результат розвитку японської мови та масової культури в умовах глобалізації, що супроводжується суттєвим впливом іноземної, а здебільшого англомовної лексики гайрайго.

Васей-ейґо – це лексичний матеріал, який відбиває реалії світу третього тисячоліття. У дослідженнях молодіжного стилю сучасної японської мови виявлено, що іншомовні запозичення васей-ейґо, формують основну мовну базу японської молоді. Основною метою створення нових одиниць в молодіжному жаргоні є прагнення зробити мову експресивнішою та оригінальнішою. Такі прийоми, як зміна акцентуації слів стандартної мови, метатеза, заміна онного читання на інше або навпаки, заміна японського слова або частини слова компонентом, запозиченим з англійської мови, аббревіація, контамінація, заміна складу, «імітація», каламбур, є специфічними способами утворення нових одиниць в системі молодіжного жаргону.

Японська молодь у багатьох випадках прагне надати своїй мові менше категоричності та встановити певну дистанцію між суб'єктом мови і адресатом. Уживання таких невизначених слів пояснюється невпевненістю молоді в правильному, доречному підборі мовних зворотів, страхом здатися партнерові недостатньо ввічливим, нав'язливим або навіть агресивним, образити співрозмовника, порушити межі його особистої сфери, створити незручну ситуацію.

У сучасній японнській мові в спілкуванні зі старшими за віком і / або положенню людьми молодь почала вживати так званий стиль тамего, тобто

фамільярний стиль «на ти», в якому нерідко функціонують васей-ейґо. Використання цього стилю не може бути пояснено тільки незнанням нейтрально-важливого та ввічливого стилів, тому у багатьох випадках молодь дотримується подібного стилю мовного спілкування у неформальному контексті цілком свідомо, що й свідчить про наслідування запозиченої з англійської мови займенникової форми «you», що передбачає звертання як до особи старшого віку, так і однолітка/колеги / друга самого мовця.

Лексика васей-ейґо в сучасній японській мові відбиває глибокі структурні трансформації в мисленні японців на межі тисячоліть, що обумовлені імперативами глобалізації та еволюційною зміною системи письма. Так, васей-ейґо притаманні різноманітні зміни форми та змісту запозиченої лексики. Зокрема, в сучасній японській мові простежується тенденція до спрощення та скорочення запозиченої лексики.

Сьогодні у різноманітних виданнях, орієнтованих на молодь, а також в неофіційни» текстах, які створює молоді – листування, чати, електронна пошта, повідомлення на веб-форумах, в блогах тощопочасти слова або службові елементи, які з точки зору стандартної мови не повинні записуватися катаканою, передаються за допомогою знаків цієї складової абетки. Певних правил не існує, вживання катакани для запису того чи іншого елемента є індивідуальним і окказіональним, тобто залежить виключно від бажання автора. Проте, використання катакани для написання японських традиційних слів також свідчить про те, що молодь широко використовує «відтінок новизни», що супроводжується поповненням активної лексики запозиченими словами, кальками та фразами.

Ще однією новою тенденцією можна вважати прагнення молоді використовувати слова на латиниці, яка в сприйнятті молоді асоціюється з «новим» і «західним». Сьогодні можна говорити про таку особливість сучасного «молодіжного мови» в Японії, як «нова єдність усної та письмової мови» у так званому «сінгембуніттай». У мові молоді спостерігається тенденція максимально наближати письмову мову до усної. Особливо явно це проглядається в листах, що відправляються електронною та мобільною поштою, а також у «постах» соцмереж.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Miller, L. (1997).Waseieigo: English “Loanwords” Coined in Japan. The Life of Language: Papers in Linguistics in Honour of William Blight (p.123-39). Berlin.
2. アン・クレシーニ (2018).ペットボトルは英語じゃないって知っとうと！？. 東京.
3. ジェームズスタンロー(2010).和製英語と日本人: 言語・文化接触のダイナミズム.東京.
4. スティーブン・ウォルシュ(2020).和製英語　伝わらない単語、誤解される言葉.東京.

ЛІТЕРАТУРОЗНАВСТВО

КОНЦЕПТ ДАО: ВПЛИВ ФІЛОСОФІЇ ДАОСИЗМУ НА ЛІТЕРАТУРУ ПЕРІОДУ ЧЖАНЬҐО

Бондаровська Людмила Олександрівна, студентка 4 курсу
Харківський національний педагогічний університет імені Г.С.Сковороди
Науковий керівник: к.ф.н., доц. Н.В.Руда

Даосизм є одним з основних філософсько-релігійних течій Китаю. Основоположником даосизму вважається Лао-цзи, якому приписують авторство даоського трактату «Дао Де Цзін». Лао-цзи був сучасником Конфуція і на відміну від нього зовсім не цікавився політичною складовою життя. Ціллю його вчення було досягнення особистого безсмертя. Він вчив сприймати життя як зміну різних станів – любов і ненависть, радість та смуток, щастя на нещастя.

Даосизм – одне із найважливіших категорій китайської філософії, яке зазвичай перекладають як «Шлях». Саме слово Дао не є винятковим надбанням даосизму. Воно належить усій китайській думці та культурі, але специфічним є його осмислення саме в даосизмі. Якщо в конфуціанстві Дао є шляхом морального самовдосконалення і правління на основі етичних норм, то в даосизмі воно набуває значення вищого життя, як квінтесенції джерела буття всього сущого. Дао є першопричиною всіх речей та явищ у світі, яку побачити або усвідомити може далеко не кожен: «Лише той, хто звільнився від «земних» пристрастей, може побачити Його. А той, хто має ті пристрасті, – той може бачити лише Його Творіння» (Дао Де Цзін, §1). «Строго ідучи споконвічним Шляхом перетворення себе як свідомості – можна пізнати те Вічне Начало» (Дао Де Цзін, §14). Цей Шлях і є концептом Дао (1).

Період Чжаньґо прийшов на заміну періоду Чуньцю з 475 по 221 роки до н. е.. Це був час міжусобних воєн між китайськими удільними країнами-державами. В період Чжаньґо, на фоні загострення відцентрових тенденцій, з'являється необхідності у підготовці чиновників для державної служби. Поява нової громадської сили, стану ши (±),вплинула на створення нових центрівпоширення знань – приватні школи. Їх поява визвала сплеск розвитку філософської і педагогічної думки в Китаї. В цей період традиційно виділяють шість основних шкіл: 1) Школа інь і ян; 2) школа конфуціанців; 3) школа моїстів; 4) школа імен; 5) школа легістів; 6) школа шляху і сили, даоси (Germanovich, 2018).

В даній роботі буде представлена діяльність і вплив філософії даосизму на літературу. Її основні представники та їх роботи: Лао Цзи («Дао Де Цзін»), Чжуан-цзи («Чжуан-цзи»), Ле-цзи («Ле-цзи») і Ян Чжу («Ян Чжу»).

Позиція даосів була унікальною, оскільки ті позиції, які відстоювали даоси, були далекі від класичної китайської традиції і явно не вписувалися в параметри нової соціально-економічної та етико-політичної структури, що складалася в Чжаньго.Філософія даосів виникла в середині періоду Чжаньго всупереч усьому. Це означає, що вона не мала серйозного коріння в класичній давньокитайській традиції суспільства. Даоська філософія відмінна від усіх інших давньокитайських доктрин насамперед тим, що вона відкрито нехтувала цінностями традицій минулого і навмисне віддавала пріоритет зневажливій давньокитайській традиції глибокої містики і метафізики, космології і пов'язаної з нею міфології.

Запозичене у конфуціанців поняття Дао (Шлях) у трактатах даосів змінило свій сенс кардинально.У фрагментах, де йдеться про концептуальні поняття, і насамперед у текстах, пов'язаних із метафізичними конструкціями, ні про який Шлях мови немає і бути не може. Дао тут – умовне найменування, довільно взяте для позначення Вищої Реальності.Основний зміст віровчення даосизму було сформульовано пізніше і може бути зведено до вчення про безсмертя та шляхи його набуття.

Шлях до безсмертя, з даоського вчення,передбачав заняття складними методами особливого психофізичного тренування, що багато в чому нагадувало індійську йогу. Вона включала два аспекти: вдосконалення духу та вдосконалення тіла, тобто від здорового образужиття до спроб виготовити особливу "пігулку безсмертя". Тому алхімія вважалася найвищим шляхом до набуття безсмертя.Існував і своєрідний “народнийдаосизм” – складання гороскопів, астрологічних карт, ворожильних книг, виготовлення оберегів та знахарство (Галкіна, 2009).

Таким чином філософія даосизму вплинула і на китайську літературу, створивши образи-символи. Так, гора (гірський хребет, скеля) виступає асоціативним синонімом чарівних гір Кунлунь, втіленням чоловічого початку світу та уособленням вічності природи (гори вічні, нерухомі та незмінні). Вода виступає як річка, струмок або озеро. Відмінна риса води – її міць, швидкість течії, що робить його адекватним втіленням космічного потоку – Дао. Потік (річка), що в'ється біля підніжжя гір, є реліктовий образ міфічних річок, що оточували Кунлунь і робили його недоступним для простих смертних. Струмок, що звивається в глибинах гір, є смисловим синонімом гірської стежки, сходження якою знаменує відхід людини від мирського світу та її прилучення до “природного способу життя”. Загальна властивість потоку-річки та струмка – безперервність їх течії, що також передає вічність

природи. Образ дерева – самотнє дерево, що росте на вершині гори, чагарник на березі річки, гаї або ліси –є втіленням Древа життя, уособленням повторюваності природних явищ: воно в'яне, опадає і знову зеленіє, тобто є вічним кругообігом природних процесів.Особливе значення має сосна - вічнозелене дерево, що росте на камені (символ духовної стійкості). Головний смисловий синонім сосни – бамбук.

Отже, філософія даосизму напряму вплинула на китайську літературу, віддаючи пріоритет містиці, метафізиці і космології. Даоське вчення пропагувало «шлях до вічного» і пошук «пігулки безсмертя», що відобразилось у символах в китайській літературі, таких як: гори, річки та ліси.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Лао-Цзи. Дао Де Цзин. (2020). (Є. В. Тарнавський, пер. з англ.). Харків: Фоліо,
2. Germanovich A. (2018). The interplay between pedagogical concepts of Confucianism, Taoism, Moism and Legism in VI – III centuries b.c. Historical and pedagogical journal, (1), 134-135.
3. Галкіна Н. М. (2009). Даосизм і його вплив на китайську культуру. Вісник КРСУ, (9),60.

ТВОРЧІСТЬ ДЖ. ДАГДЖИУ КОНТЕКСТІ ТЮРКСЬКО-ЄВРОПЕЙСЬКИХ КРОС-КУЛЬТУРНИХ КОНТАКТІВ

Вітязь Анна Володимирівна, студентка 2 курсу
Київський національний університет імені Тараса Шевченка
Науковий керівник: к.ф.н. В.М. Підвойний

Творчість Дженгіза Дагджи сформувалася під впливом багатьох мистецьких культур. Перші свої твори – вірші, оповідання, репортажі, нариси – він писав кримськотатарською мовою. Творче кредо письменника було висловлено в словах: «Взагалі я народився разом із Кримом, із Кримом тапомру; і житиму тільки з Кримом». «Основною темою моєї творчості ось уже п'ятдесят років є Крим» (Рог, 2019). Самі назви його романів прямо чи опосередковано підтверджують сказане вище: Людина, яка втратила батьківщину, «Та земля була нашою», «Вони теж були людьми». Центральними персонажами його творів є кримські татари. Характерними для цього періоду поетичними творами є вірші «Qış» («Зима», 1937), «Qartanay» («Бабуся», 1937), «Köy» («Село»), «Gül» («Троянда»), «Baar sabası» («Весняний ранок»), які були написані та опубліковані в кримській періодиці в 1939. Підбірка віршів, у тому числі «Köyaqşamı» («Сільський вечір») був

включений до збірки «Edebiy Qırım» («Літературний Крим», 1940). У ці ж роки їм було написано оповідання "Yanğın" ("Пожежа"). Особливе місце у творчості письменника займають п'ять книг «Відображення», які писалися з березня 1985 по грудень 1992 року, але охоплюють події майже вікової протяжності. Це безцінний художній та водночас історичний документ, у якому відобразились факти біографії та творчості письменника, портрети історичних діячів, феномени культури, політичні події (Рог, 2017).

Турецька складова поетики Дженгіза Дагджи проявляється переважно як поверхова, вербальна, форма його текстів: це сучасна турецька мова з властивими їй мовними системами категорій та образотворчо-виразних засобів. Крім того, на сторінках його творів часто трапляються імена турецьких письменників. Творчість яких, безсумнівно, була добре знайома письменнику. Варто зазначити, що Дж. Дагджи отримував всебічну підтримку турецьких письменників у виданні його творів на теренах Туреччини. Неодноразово письменник отримував й урядові нагороди.До Великобританії письменник переїхав у 1974 році, де решту свого життя мешкав у передмісті Лондона Вімблдон, помер письменник у 2011 році. Поїхати до рідного Криму йому так і не вдалося, лише завдяки ініціативи колишнього прем’єр-міністра Туреччини Агмета Давутоглу та інших турецьких та кримськотатарських урядовців, тіло письменника було передано землі в рідному селищі Кизилташ.

Підчас багатомісячного перебування Дженгіза Дагджі в концтаборах для полонених письменник потрапив до Польщі, де він познайомився зі своєю майбутньою дружиною. У сім'ї говорили лише польською. Письменник добре знав творчість польських письменників Стефана Жеромського, Генрика Сенкевича, Адама Міцкевича, Владислава Реймонта.

Англійський компонент творчості Дженгіза Дагджі представлений трьома повістями, які він сам називав «англійською»: «Собака пана Маркуса Буртона», «Остання подорож пана Джона Марпле» та «Ой, Маркус, ой!». Вже сам факт створення письменником «англійських» повістей свідчить про його особливий погляд життя сучасної Англії. В Англії не знали про те, що в Лондоні живе і творить відомий письменник тюркського світу, який зробив спробу відобразити в дзеркалі своєї творчості навколишній чужий світ.

Слід зазначити, що помітний інтерес письменника та до культури інших країн та народів. На сторінках його творів часто зустрічаються імена письменників з різних європейських країн: Марія Рільке, Ґрем Ґрін, Генрі Міллер, Франц Кафка, Джордж Орвелл, Август Стріндберг, Мілан Кундера.

Творчість Дженгіза Дагджі сприймається всіма кримськими татарами, які живуть у Криму та інших регіонах світу, як значущий компонент своєї національної культури. У Туреччині воно оцінюється як частина турецької та – ширше – загальнотюркської літератури (Рог, 2018). Дженгіз Дагджі – знакова

постать у культурній парадигмі сучасного Криму: сама Історія обрала його для виконання особливої місії – місії зближення культур Сходу та Заходу: Криму – Туреччини – Польщі – Англії. Творчість Дженгіза Дагджі - це художнє дзеркало, в якому відобразилося життя Європи двадцятого століття в її історичному та мистецькому проявах. І в цій якості воно може бутиоцінено як феномен не тільки кримської, а й ширше загальноєвропейської культури.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Рог, Г. В. (2019). Романістика Дженгіза Дагджи: спроба мовної репрезентації пам'яттєвого дискурсу. *Матеріали ІІ Філологічних читань пам'яті М. М. Гіршмана*, (2), 110-116. Вилучено зhttps://philol.vernadskyjournals.in.ua/journals/2019/special/19.pdf (дата звернення:15.03.23).
2.Рог, Г. В. (2017). "Простори спогаду": реконструкція минулого як спроба збереження ідентичності у прозі Дж. Дагджи. *Сходознавство*, (80), 79-92. Вилучено зhttps://orientalstudies.wixsite.com/journal/untitled-c1zlp (дата звернення: 15.03.23).
3. Рог, Г. В. (2018). Часи лихоліття. Роман (уривок)Дж.Дагджи. Переклад з турецької та вступна стаття. *Східний світ*, (4), 130-142. Вилучено зhttp://www.oriental-world.org.ua/index.php/journal/article/view/164/151(дата звернення: 15.03.23).

КИТАЙСЬКА ЛІТЕРАТУРА В УКРАЇНІ. ПРОБЛЕМИ СПРИЙНЯТТЯ В СУЧАСНОМУ СПІЛЬСТВІ

Жукова Катерина Євгенівна, кандидат.філологічних наук, доцент
Руда Наталія Вікторівна, кандидат.філологічних наук, доцент
Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди

Сприйняття та розуміння культури іншої країни є нелегким завданням, особливо для громадян таких різних і географічно далеких одна від одної країн, як КНР та Україна. Проте в умовах глобалізації, коли світ стає маленьким, а відстань грає другорядну роль, люди спілкуються і знаходять порозуміння, країни взаємодіють значно більше на рівні громадян, малого та середнього бізнесу, ніж на високому офіційному рівні. Поступове переміщення уваги від західних країн до сходу, зокрема до Китая, перетворилося на очевидну тенденцію з кінця 20 сторіччя.

Одним з проявів переформатування інтересів стало різке підвищення попиту на вивчення східних мов і відчутне зменшення кількості бажаючих вивчати такі європейські мови як французька та німецька. Фаворити серед східних мов були різні в різні роки, що залежало від зусиль, що витрачали країни на популяризацію своєї культури, і від стану економіки в конкретний період. Ми можемо називати різні причини зацікавленості, проте окрім суто

економічних велику кількість людей захоплювала можливість познайомитись із незвичною культурою Сходу.

Одним із важливих складових культури є література, знайомство з якою для пересічного українця можливе тільки в перекладі. Тож пропонуємо проаналізувати, які твори було перекладено останнім часом і з'ясувати основні тенденції та прогалини.

2019 рік було оголошено роком Китаю в Україні, і з цієї нагоди Вінницька обласна бібліотека імені Валентина Отамановського оприлюднила «Список китайської художньої літератури в перекладах українською» *(Китайська художня література в перекладах українською, 2019)*. Цей список складається з 25 найменувань, значна кількість яких – класична поезія Лі Бо, Ду Фу, поезії династії Сун, «Історичні записки» Сима Цяня і так далі. Серед відносно нової літератури читачеві доступні твори класика новітнього періоду, поета і державний діяча Го Можо (1892-1978), письменника і колишнього міністра культури КНР Ван Мена, класика «лівої» літератури, також міністра культури з 1949 по 1964 рік Мао Дуня, поезія Гун Лю (1927-2003). Зауважимо, що мова їде скоріше про переклади окремих творів, ніж про зібрання творів одного автора. Винятком є досить велике видання творів Го Можо 1959 року.

На цьому тлі сучасними виглядають твори Ван Аньї (1954 року народження, яка очолює шанхайський союз письменників і є володаркою премії Мао Дуня) та уривок з твору Чень Гуанчжуна «Золота ера: Китай, 2013 рік».

Більш цікавим виглядає список літературознавчих досліджень, присвячених китайській літературі, який також було опубліковано разом із переліком художніх творів. Серед напрямків наукових розвідок можна одразу виділити перекладознавчі дослідження (Кірносова, 2007; Русакова, 2018; Шекера, 2007) та суто літературознавчі роботи, серед яких є такі, що присвячені класичній літературі середньовіччя (Щербаков, 2015; Щербаков, 2017). Проте є і наукові статті, які аналізують літературний процес новітньої доби (Воробей, 2017; Урусов 2009).

Звісно, можна припустити, що перелік доступних читачеві творів китайської літератури українською мовою не є повним. Можна також припустити, що з творами китайських авторів можна знайомитися через інші мови, проте загальна тенденція зрозуміла. Мова, нажаль, не іде про окремі прогалини в літературі, а скоріше про terra incognita з окремим острівками-авторами, чий творчий доробок потрапив до кола наукових інтересів одного з ентузіастів-дослідників. Така ситуація склалася не тільки в Україні. Неможливо не погодитися з думкою Є. Гобової, що для пересічних європейських читачів китайська література досі в кращому випадку

закінчується творами Лу Сюня та Лао Ше, в гіршому – взагалі невідома (Гобова, 2012). Загалом, література – провідник національної ідеї, і знайомство з нею – невід‘ємна частина знайомства з країною. Проте тут, на наш погляд, доречним є порівняння з розчаруванням, з яким стикається людина, що вивчає іноземну мову суто за підручниками, а потім не розуміє носія мови. Саме таке розчарування гарантовано тим, хто складає уявлення про літературу Китаю, та країну взагалі, через класичну поезію давніх майстрів.

Починаючи з 90-х років 20 сторіччя – це час відновлення уваги до Сходу, проте ця увага реалізовувалась в окремих практичних дослідженнях та поодиноких теоретичних розвідках. Доволі часто наукові інтереси дослідників лежали в сфері класичної поезії, але література продовжує розвиватися і змінюватися в такому ж шаленому темпі, як змінюється життя і суспільство. Наукова спільнота не встигає опрацьовувати нові тенденції розвитку, а перекладачі знайомити з новинками і бестселерами.

Очікувано або ні, молодь сприймає сьогодні культуру інших країн, зокрема Китаю, через соціальні мережі значно більшою мірою, ніж через літературу. «Дорама», «манга» – ці назви відомі людям краще, ніж твори видатних поетів і письменників, адже зараз можна обрати цікавий контент і найти однодумців в іншій країні. І все це за допомогою сучасних комп’ютерних перекладачів робити швидше і легше, ніж чекати літературний переклад.

Тож маємо ситуацію, коли художня література із складової і носія національної культури перетворилася на предмет розкоші, який вимагає значних зусиль від великої кількості високоосвічених людей, письменників, редакторів і перекладачів.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Китайська художня література в перекладах українською - Вінницька обласна універсальна наукова бібліотека імені Валентина Отамановського (2019) Дата звернення 07.03.2023 https//library.vn.ua/news-and-events/novini/2019-news/kviten-news-2019/kitajska-xudozhnya-literatura

2. Чень Гуаньчжун. «Золота ера: Китай, 2013 рік» : (уривок з роману) пер. та комен. Є. Гобової (2012). Китаєзнавчі дослідження. Т. 2. С. 125–131. Дата звернення 07.03.2023 http://nbuv.gov.ua/UJRN/kytdosl_2012_2_18

ФІЛОСОФСЬКІ КОНТЕКСТИ ТРИЛОГІЇ ЛЮ ЦИСІНЯ «ПАМ'ЯТЬ ПРО МИНУЛЕ ЗЕМЛІ»

Кретов Павло Васильович, кандидат філософських наук, доцент
Кретова Олена Іванівна, кандидат педагогічних наук, доцент
Черкаський національний університет ім. Б. Хмельницького

Розгляд філософського та ідеологічного змісту трилогії Лю Цисіня «Пам'ять про минуле Землі»(2006–2010),найпопулярнішого в Китаї та на Заході китайського автора, видається актуальним, оскільки його творчість формує громадську опінію (У Сяося в оглядовій статті про особливості розвитку сучасної китайської наукової фантастики відзначає, що фантастичний дискурс у літературі після виникнення КНР у XX ст. «виконував завдання науково-популярної пропаганди, був утилітарним і прикладним, за своїм статусом знаходився на маргінесі літератури. У плані виразності китайська наукова фантастика не могла вільно виражати свої ідеї через надмірний ідеологічний гніт. Їй не вистачало потягу до ефекту відстороненості та краси незвичайного, притаманних західній літературі» (Wu Xiaoxia, 2020). Дослідник вказує, що після першого та другого етапів розвитку, після періоду стагнації (1983–1991) література «нової хвилі» (Ван Цзікан, Лю Цисін, Хе Сі, Хань Сун, Хао Цзінфан), «китайська наукова фантастика XXI ст. запропонувала методологію, відповідно до якої її слід розглядати як «універсальний стиль», а не як простий літературний жанр… у сучасному контексті наукова фантастика завдяки своїй «транскордонності», імовірно, перетвориться на тексти загального характеру, а також заповнить лакуну, утворену в результаті втрати гуманітарними науками своєї мови» (Wu Xiaoxia, 2020, p. 101). На нашу думку, особливості, пов'язані з ідеологізованістю фантастичного дискурсу, нікуди не поділися в країні, де напрямки розвитку культури регулюються політико-ідеологічними інструментами (Кретов & Кретова, 2022). Західна модель фантастичного дискурсу від початку спирається на уяву, яка, за замовчуванням, вільна виходити не лише за межі фізичної предметності матеріального світу та його законів, але і соціальних чи культурних форм опису реальності, таких, наприклад, як міф чи релігія. Свобода уяви, оперта на індивідуалізм людини як автономного творця та деміурга власної творчості, завжди живила літературну традицію Заходу. Східна традиція з огляду на прагматичні риси міфологічної картини світу, уяву, ймовірно, схильна інтерпретувати швидше інструментально, ніж онтологічно, – вона не створює світи, але є інструментом орієнтації в наявній та передбачення майбутньої соціальної чи технологічної реальності.Розуміючи граничну умовність і схематизм подібного розмежування, ми апелюємо до парадоксального поєднання

традиційної колективної свідомості, технологізованої соціальності та заперечення антропоцентризму в західному варіанті, притаманні сучасній китайській фантастичній літературі. Сучасний китайський фантастичний дискурс у випадку трилогії Лю Цисіня прекрасно ілюструє передбачення майбутнього цивілізації, фундоване на подібному описі реальності. Ідеться про так звану «теорію темного лісу», яку зазвичай пов'язують з трилогією Лю Цисіня. «Жах вічної ночі» (назва одного з розділів третьої частини трилогії), який фантаст пов'язує з тим, що «космос, неначе криве дзеркало, в багато разів підсилює темний бік людства», анітрохи не корелює з геометричним «холодом безкінечних просторів» Паскаля, який у західній традиції обумовив протоекзистенціалізм С. К'єркегора та певною мірою феноменологію, філософську антропологію XX ст. і фундаментальну онтологію М. Гайдеґґера. Наголошуємо, що у варіанті Лю Цисіня йдеться про колективні, родові страхи людства як спільноти, вперше відрефлексовані в міфології, коли хаосу навколо людина спробувала протиставити впорядковані структури ритуалістики, з яких постали культура та цивілізація. Паскалівський жах, сказати б, «вертикальний», онтологізований екзистенційно у системі «Я – універсум», що характеризує західну традицію, на відмін увід «горизонтального», «плаского» остраху «чужих» як ворогів у китайській. Сама по собі метафора темного лісу, як і парадокс Е. Фермі, інваріантом-ілюстрацією якого вона є, свідчить лише про антропогенну інтерпретацію «становища людини в космосі» (М. Шелер) як воно тлумачиться наприкінці першої чверті XXI ст. внаслідок розвитку інформаційно-комунікаційних технологій та глобальної кризи наукової експертизи як підстави наукової картини світу. Загалом новітній китайський фантастичний дискурс концептуалізує технологізм як підставу майбутнього, інструмент соціальної модернізації, також збитковий характер традиційного гуманізму, наслідком якого, мало не неминучим, є соціально-технологічна дистопія і, що промовисто, людські спільноти, які діють механістично як певна цілісність, математична множина. Персонажі є показово «пласкими», не «об'ємними», оскільки наратив не скерований на людей, а на події з класами, великими числами, спільнотами. Люди в таких текстах нагадують юнітів зі стратегічних комп'ютерних ігор. Причому саме це, за думкою Цисіня, має дати надію на умовну «прекрасну землю» (як недосяжний платонівський ейдос), що видається доволі парадоксальним. Отже, образ майбутнього, який формує новітня китайська фантастика може бути розглянутий як елемент маніпулятивних технологій у сфері масової свідомості, тобто як ідеологічний тригер.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Wu Xiaoxia. (2020). On the development characteristics of chinese contemporary science fiction. *Chinesestudies, 1,* 99-108.
2. Кретов, П. В.& Кретова, О. І. (2022). Історія майбутнього як футурологія в дискурсісучасної китайської фантастики. *Вісник Черкаського національного університету. Серія «Історичні науки», 1,* 45-55, doi: 10.31651/2076-5908-2022-1-45-54.

КОНФЛІКТ ДОЧКА / БАТЬКОВ РОМАНІ СЕЙЄДА МОРТАЗА МОШФЕКА КАЗЕМІ «ЖАХЛИВИЙ ТЕГЕРАН»

Криворучко Світлана Костянтинівна, доктор філологічних наук, професор
Харківський національний педагогічний університет імені Г.С.Сковороди

Сейєд Мортаза Мошфек Каземі (1904-1978)– іранський письменник 1 пол. ХХ ст. У його романі «Жахливий Тегеран» 1922 р. на різних рівнях розкриваються родинні стосунки, де, в тому числі, зображується конфлікт батьків дітей. Провідним сюжетним вузлом, із якого вибудовуються колізії роману, є кохання молодих людей, що належать до різних соціальних прошарків. Саме це кохання і є стрижнем розвитку подій роману. Крізь це кохання впроваджується конфлікт батьків / дітей. Цей конфлікт звужений до протистояння батько / дочка. Навколо цього протистояння герої поглинаються в трагедію існування та неможливості буття.

Письменник розкриває конфлікт батьки / діти – батько / дочка як загальний для всієї спільноти Ірану. Для підкреслення загальності М.-М. Каземі створює в романі велику кількість родин, в яких є обставини, що стають підґрунтям для зіткнення інтересів батька та дочки. Майже в усій родинах ці обставини однакові: молода дівчина, яку батько планує «продати» як річ (віддати заміж), для того щоб розвивати свою кар’єру.

Вражає, що письменник зображує заможних батьків, хоча, коли бідний батько продає свою дочку, це також у західної людини викликає здивування. Однією з таких родин є сім’я Ф.. ес-сальтане.

Героїня – Меїн – дочка впливового заможного батька, яка закохана в юнака Фероха (талановитого, освіченого, розумного). Вона випадково дізнається, що батько вирішив її віддати заміж за іншого, який належить до заможного роду, але який поводить себе нешляхетно, аморально, непорядно. Характер дівчини розкривається як впливовий та дієвий, але відповідно східній культурі. Дівчина вирішує не коритись волі батька, але діє не відкрито, а через хитрощі, відповідно східній ментальності. Сама дівчина власноруч сприяє організації свого викрадення.

Вона розповідає своєму коханому про наміри батька, і вони вдвох продумують план її викрадення, який успішно реалізовують. Для здійснення цього викрадення закохані залучають інших героїв роману: няня Фірузе, слуга, поштар. Так закоханим вдається втекти та залишитись удвох.

Але коли батько дізнається, що дочка втекла з простолюдином, він залучає свої зв'язки, поліцію, і дуже швидко знаходить втікачів. Неслухняну дочку він повертає додому, та продовжує готувати її до весілля з іншим, а її коханого та його слугу кидає у в'язницю, де над ними жорстоко знущаються, завдаючи фізичної шкоди їхньому здоров'ю.

Конання у романі закінчується великою трагедією для всіх. Дочка помирає від нудьги за коханим, який сидить у в'язниці (так його покарав Ф..ес-сальтане). Депресія дівчини вплинула на її фізичний стан, під час пологів вона помирає, залишає після себе дитину-сироту (мати – мертва, батько – в'язень). Його дружина Мелек-Тадж-ханум також помирає від тоски, тому що вона усвідомлює, що власною пасивністю – неможливості протиставитись абсурдній волі свого чоловіка – стала причиною смерті своєї дитини. Фактично мати і батько «вбивають» свою дочку, а онука кидають напризволяще, тому що про нього тепер будуть дбати нерідні люди.

Батько Ф.. ес-сальтане отримав посаду, про яку мріяв, та за яку заплатив ціною життя своїх доньки та дочки, а онук нікому не потрібен. Тільки ця посада не може дати йому задоволення, оскільки він залишився на самоті.

Найгіршим є те, що здається, в Ірані так нічого і не змінилося. Жінка продовжує залишатись річчю, як і в попередні століття. Проте зберігаються давні мусульманські традиції.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Kazemi S.-M.-M. (1922). *Zhakhlyvyi Teheran. [*Terrible Tehran]. Rezhym dostupu : https://libking.ru/books/prose-/prose-history/364396-morteza-kazemi-strashnyy-tegeran.html (in Russian).
2. Криворучко С.К. Одяг у романі С.-М.-М. Каземі «Жахливий Тегеран». *Волинь філологічна: текст і контекст.* 2022. № 33. С. 237-249. https://volyntext.vnu.edu.ua/index.php/volyntext/article/view/1024/951

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА КОМІЧНОГО ЖАНРУ СЯНШЕН

Куліш Марія Олександрівна, студентка 4 курсу
Харківський національний педагогічний університет імені Г.С.Сковороди
науковий керівник: к.ф.н, доц. Н.В.Руда

В китайському літературознавстві існує безліч авторських класифікацій пісенно-оповідальної літератури, але зазвичай науковці виокремлюють три

основні види китайської оповіді: пісенний, поетичний та прозовий. Жанр сяншен має важливе значення у прозовому оповіданні, через те що основною формою вистави є розповідь. Виконавець в прозаїчному монолозі розповідає історію, створюючи контакт і образ спілкування з публікою.

За визначенням сяншен (相声 xiàngsheng) — це жанр китайської традиційної вистави комедійного жанру з переважною кількістю розмов. Вважається, що сяншен є одним з найпопулярніших жанрів театрального мистецтва у Китаї. Як стверджує відомий вчений Сунь Фухай 孙福海, даний жанр є одним з найбільш розповсюджених в Китаї. (福海孙, 2009; 271).

На жаль, тема традиційної китайської літератури сяншен не була досліджена в українському китаєзнавстві на задовільному рівні, через те вся досліджена література представлена англомовними і китаємовними літературознавцями і дослідниками.

Пройшовши довгий шлях змін і трансформацій, сучасний сяншен має вигляд комічної сценки, яка викриває людські і соціальні вади, відображає зміни у китайському суспільстві і відношення китайців до того, що відбувається зараз.

Звернемо увагу на первісне ієрогліфічне написання поняття сяншен, що мало таке ж саме фонетичне звучання, що й сучасне, — 象生, що в перекладі означає «подібний до життя». Надалі другий ієрогліф замінили, вийшло нове графічне написання, але зі збереженням фонетичного звучання – 象声 («подібний до голосу/звуку»). (宝琨薛, 1985; 267).

В середині XVIII ст. під час правління імператора Цяньлуна 乾隆, з'явилося сучасне написання терміна – 相声, яке дослівно перекладається як «взаємні репліки», але все ж таки використовується для пояснення одного з компонентів театрального мистецтва – імітації 学 xué.

Літературознавці часто використовують метод вивчення окремих компонентів як спосіб дослідження витоків будь-якого жанру. Зазвичай виокремлюють чотири **виконавські техніки актора сяншен** 相声口技 xiàngsheng kǒujì: мова 说 shuō – майстерність вабливо розповідати історію, імітація 学 xué – здатність відтворити репліки, діалекти й особливості інших персонажів, кривляння 逗 dòu – майстерність використання прийомів комічного, і спів 唱 chàng – володіння мистецтвом співу і відчуття ритму (王决, 汪景寿, 藤田香, 1995). Як відомо, виконавці ролі сяншен спеціалізуються головним чином на техніках 说 shuō і 逗 dòu, а техніки 学 xué й 唱 chàng використовують як інструмент для досягнення цілі – розсмішити публіку.

Найбільш поширена класифікація сяншен ґрунтується на трьох основних параметрах : часові, форми й змісту тексту. Розглянемо детальніше кожен з них.

1.Класифікація за часом виникнення: традиційні, які виникли наприкінці династії Цінь; нові – з'явилися після 1949 року; сучасні – почали формуватися з 1980-х років (扬罗, 1998).

2.За змістом жанр поділяється на висміювальні, прославляючі та розважальні (决王, 1995).

3.За формою тексту вчені розрізнюють сяншен трьох видів: побудований на діалозі двох артистів 对口相声 duìkǒu xiàngshēng, монолог 单口相声 dānkǒu xiàngsheng або полілог 群口相声 qúnkǒu xiàngsheng (纪元, 1982).

Після детального аналізу текстів сяншен маємо змогу виділити основні жарноутворюючі ознаки текстів сяншен: комунікативна мета, форма вистави, комунікативні ролі головних акторів в другорядних, і їх основні виконавські техніки.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. 福海孙 (2009). 不用偷着乐 100 位相声演员的奇闻趣事. 天津 : 百花文艺出版社.
2. 宝琨薛 (1985). 中国的相声. 北京 : 人民出版社 : 新華書店发行.
3. 王决，汪景寿，藤田香 (1995). 139 – 146 页;
4. 扬罗（1998). 当代中国曲艺. 北京 : 当代中国出版社.
5. 决王 (1995). 中国相声史. 北京 : 北京燕山出版社.
6. 纪元 (1982). 相声写作知识. 纪元. 相声·评书·快板·写作与表演. 群众文艺辅导丛书. 沈阳 :春风文艺出版社. 3—68 页.

ЛІНГВОСТИЛІСТИКА ОРІЄНТАЛЬНИХ МОТИВІВ У ПОЕТИЧНИХ ТЕКСТАХ ЛЕСІ УКРАЇНКИ Й АГАТАНГЕЛА КРИМСЬКОГО

Петрова Озель Лілія Павлівна, кандидат філологічних наук, доцент
Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди

Стилістичні й лексико-семантичні особливості поетичних текстів Лесі Українки й Агатангела Кримського засвідчують глибину художнього осмислення історико-культурних надбань східних цивілізацій, водночас характеризуються як орієнтовані на європейські цінності особистісної й національної свободи. Лінгвостилістичні й літературно-художні параметри

поетичних контекстів Лесі Українки стали предметом наукових досліджень Я. Януш, О. Огнєвої, А. Каспрука, М. Вишняка, Я. Рудницького, Н. Науменко. Мовотворчість Агатангела Кримського перебуває в полі наукових студій Л. Лисиченко, Г. Останіної, О. Василюк, Л. Довбні, Л. Голоюх, О. Дільної, Г. Буткової, І. Казимирова.

Етнокультурний і геополітичний образ ***Криму*** постає у Лесі Українки через описові конструкції із яскравими епітетними характеристиками (*південний край, сторона прекрасна*, *ясна країна, країна світла та злотистої блакиті),* які засвідчують сприйняття Криму як колоритного історико-етнографічного регіону, а також репрезентують його як країну із самобутньою історією, культурою, традиціями, геополітичним становищем. Лексема *човен* репрезентує один із провідних романтичних образів-символів, що зображає Крим у парадигмі контрастів, антитез: з одного боку, як країну краси, мрії, ідеалу («*Править хтось малим човенцем, / Стиха весла підіймає, / І здається, що з весельця щире золото спадає* (Українка, 1986, с.72), з іншого, засвідчує складність історичних реалій, пов'язаних із визвольними змаганнями кримсько-татарського народу, відсутністю умов для його етнонаціонального поступу: «*Як розбитий човен безталанний / Серед жовтих пісків погибає, / Так чудовий сей край богоданний / У неволі в чужих пропадає»* [6, с.76].

Лінгвостилістика етногеографічних ландшафтів Криму постає в назвах природних реалій, зокрема гідронімів-пелагонімів *Чорне море*, оронімів *Кримські гори*, художнє представлення яких засвідчене характеристиками у складі словосполучень, що передають динаміку кримського довкілля *море шуміло, стукотіло; море бурливе; сильне море; море ясне; гори круті; бескиди сиві; червонії скелі, дикі, непевні*), а також лексемами й конструкціями-деталізаторами, що зображають хвилі через колоративно-психологічну семантику епітетних характеристик (*білявая хвилечка; вали білогриві; хвилечка перлиста; грізні люті вали білогриві; хвиля кохана; хвилі сині; таємная хвиля; хвиля хибкая*).

Слововживання Агатангела Кримського у віршах про Ліван привертає увагу лексикою пейзажних картин (флористичною, ландшафтною) із глибокою почуттєвою наснаженістю (*шпиль, хмари, море, пальми, гаї, лука, роса, сніги, скелі, глетчери, туберози, лілеї, ряст*), семантика яких увиразнена емоційними епітетами (край – *палючий, дивний;* кут – *чудовий, райськ*ий; сад – *блискучий, тропічн*ий; аромат – *гарячий, наркотичн*ий; ліс – *смолистий, свіжи*й), які передають не тільки специфіку екзотичної ліванської природи, але й психоемоційний стан ліричного героя (захоплення, захват, сум, тугу), що знаходиться далеко від батьківщини: *«Леліється Бейрут… Блискучий сад тропічий, / Де пальма розрослась на килимі з лілей! / І ллється аромат*

гарячий, наркотичний / З п'янючих тубероз, розкішних орхідей» (А. Кримський, "Забрався я на шпиль. Внизу носились хмари").

Особливим колоритом східної культури позначені вживання топонімів *Ліван, Бей*рут як знаків, навколо яких вибудовується образна система поезії із своєрідною символікою контрастів: *тут – там («Тут глетчери, зима, а там буяють чари…»*), що виявляються не тільки на лексико-семантичному рівні, а й фонологічному через експлікацію (повтори) звуків ***р*** і **л**: *«Дивлюсь і на Ліван… там дише прохолода…/ Зеленая лука… Пахучая роса…»* (А. Кримський, "Забрався я на шпиль. Внизу носились хмари").

Психологізація поетичних контекстів як одна з характеристичних ознак творчості Агатангела Кримського досягається через систему антитез і контрастів, ґрунтованих на флористичній символіці та її епітетних характеристиках (*горді пальми, думні лаври, маніячливий кипарис – житній колосок*): *«Я хитнувсь, бо наче впився / З аромату тих квіток. / Аж погляну: коло пальми / Простий житній колосок»* (А. Кримський, «Горді пальми, думні лаври»).

Аналіз лексико-семантичних особливостей поезій Лесі Українки й Агатангела Кримського засвідчує заглибленість дискурсів обох поетів в орієнталістику, а лінгвостилістичні особливості творів зі східною тематикою відзначаються орієнтацією на зображення психологічних картин і пейзажів, де чільне місце посідають прийоми антитези й контрасту, а також епітетні характеристики, що передають багатство й різноманітність емоційно-почуттєвої сфери ліричних героїв.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Буткова, Г. (2010). Мовотворчість Агатангела Кримського в оцінках дослідників. *Науковий вісник Ізмаїльського державного гуманітарного університету, вип. 28,* 93–98.
2. Голоюх, Л. (2021). Відображення інтелектуалізації української мови к. XIX ст. в оповіданнях Агатангела Кримського. *Культура слова, № 93*, 165–173.
3. Локайчук, С. (2014). Народнорозмовна лексика в мовотворчості Лесі Українки (на матеріалі поезій). *Лінгвостилістичні студії, вип.1,* 100 –108.
4. Огнєва, О. (2007). *Східні стежки Лесі Українки*. Луцьк: Волинська книга.
5. Стельмах, Б. (2014). Емотивна лексика в художніх і наукових текстах як ознака індивідуально-авторського стилю Агатангела Кримського. *Волинь філологічна: текст і контекст, вип. 17*, 8–11.
6. Українка, Л. (1986). *Твори: В 2 т. Т. 1: Поетичні твори. Драматичні твори*. К.: Наукова думка.
7. Януш, Я.В. (2008). Роль Лесі Українки в інтелектуалізації української літературної мови. *Леся Українка і сучасність: зб. наукових праць, Т. 4.* Луцьк, 32-40.

博物館として見た三島由紀夫文学館の価値

ポリナ・プルジニク
ボリス・グリンチェンコ・キーウ大学
伊藤　孝惠
山梨大学

ЦІННІСТЬ ЛІТЕРАТУРНОГО МУЗЕЮ ЮКІО МІШІМИ

Юкіо Мішіма – яскравий представник післявоєнної японської літератури і вважається одним з найвидатніших знавців японської мови. Літературний музей був заснований у 1999 році селом Яманакако, префектура Яманаші, яке згадується в кількох творах митця, з метою «дослідження та поширення літератури Юкіо Мішіми»

三島由紀夫は、戦後の日本文学界を代表する作家の一人であり、短・長編小説、評論、エッセイ、戯曲などの執筆のほか、映画製作や監督、俳優としても名を馳せ、また政治活動家としても活躍した。

三島由紀夫文学館は、複数の三島作品に登場する山梨県山中湖村が、三島家保管の資料を一括して購入し、「三島文学の研究と普及」を目的に1999年に設立された。文学館を含む博物館の主たる任務として、第38回ユネスコ総会における「博物館及びその収集品並びにこれらの多様性及び社会における役割の保護及び促進に関する勧告」（文部科学省, 2015）では、「保存」「調査」「伝達」「教育」の4つの観点を挙げている。このうち「保存」「伝達」について、三島由紀夫文学館を次のように整理する。

「保存」については、収蔵する約2万点にも及ぶ資料の中には、未発表作品や、原稿、創作ノート、執筆資料、メモなど貴重なものが含まれている。学習院時代の成績表や兵役時の遺書、川端康成との往復書簡、映画・演劇資料、雑誌、写真資料といった資料も保管されている。文部科学省の「博物館の設置及び運営上の望ましい基準」（2011）に記されている「実物等資料」としては、初版本や草稿類、創作ノートなどの直筆資料などがある。また、「複製等資料」としては、三島邸に残るアポロ像を模した彫像や閲覧用の執筆原稿などがある。博物館の主な任務として第一に「保存」が挙げられているように、このような三島由紀夫の人物や作品を理解する上で貴重な資料の「保存」は、三島由紀夫に関する唯一の文学館として、非常に重要な役割を担っている。

「伝達」については、展示のほか、出版や行事の開催、SNSによる発信などがある。展示方法としては、三島由紀夫文学館では、三島由紀夫の幼少期から各年代順に展示されており、鈴木（2019:
139）が示す常設展示の3つの類型のうち、いわゆる「時間展示・時代順展示」にあたる。10代、20代と続き、最も活動旺盛だった30代をテーマごとに細分化して、大きくゾーニングしている。ただし、展示室の一角には毎年テーマ性のある特集展示コーナーも設けられており、三島由紀夫について、年代ごとの特徴とは異なる角度からも知ることができる。館内の伝達という点では、若月（2021a）が分類する3タイプの情報伝達空間のうち、「歩行型」のほか、館内での映像上映も行っているという点では「劇場型」や、2階での閲覧や館内パソコンによる情報検索ができる点で「閲覧型」をも併せ持っている。展示形態としては、三島由紀夫の各年代の作品の特徴や特集テーマを分かりやすく示す「説示型展示」タイプをとっている（若月，2021b）。

展示以外にも、映像制作・上映会のほか、2017年度から館長を務める佐藤秀明氏は、三島由紀夫に関する様々な著書や三島作品の全集編集も手がけ、出版を通した発信も行っている。さらに、三島由紀夫文学館は、レイクサロンと称した講演会やパネルディスカッション、各種記念フォーラムなどを定期的に開催し、三島由紀夫作品の愛好者や研究者、関係者が集い、コミュニケーションや意見交換の「場」としても機能している。文学館のある「山中湖文学の森」内には徳富蘇峰館が隣接し、徳富蘇峰のほか山中湖に縁のある人の展示やイベントが催されている。三島由紀夫文学館は、地域が育み、文化伝承と人々の交流の「場」となっている。

参考資料

1. 三島由紀夫文学館（公式ホームページ）https://www.mishimayukio.jp/ (2023 年 3 月 14日取得)
2. 文部科学省（2015）博物館及びその収集品並びにこれらの多様性及び社会 における役割の保護及び促進に関する勧告(2015年11月17日 第38回ユネスコ総会採択)
https://www.mext.go.jp/unesco/009/1393875.htm （2023年3月14日取得）
3. 文部科学省（2011） 博物館の設置及び運営上の望ましい基準 （平成23年12月20日文部科学省告示第165号）
https://www.mext.go.jp/a_menu/01_1/08052911/1282457.htm（2023年3月14日取得）
4. 鈴木章生 （2019） 「第5章 博物館展示論」栗田秀法（編著）『現代博物館学入門』ミネルヴァ書房.

5. 若月憲夫 （2021a ）「1章 博物館情報学の視座からみた展示」若月憲夫(編著)『ミュージアム展示と情報発信』樹村房.
6. 若月憲夫（2021b）「3章 コレクションと博物館展示」若月憲夫（編著）『ミュージアム展示と情報発信』樹村房.

ЖІНОЧІ ОБРАЗИ У РОМАНІ «ЖАХЛИВИЙ ТЕГЕРАН» М.-М. КАЗЕМІ

Рогожа Анна Олександрівна, здобувач третього освітнього рівня
Харківський національний педагогічний університет ім. Г.С. Сковороди
Науковий керівник: д.ф.н., проф., С.К. Криворучко

На початку XX ст. у світовій літературі відбуваються зміни в зображенні жіночих образів у картині світу модерністських творів, які з іншого ракурсу розкривають і чоловічі образи. Жінки за своєю природою є багатогранними. Дослідниця Джин Шинода Болєн порівнює кожну жінку з богинею: «Грецькі богині – це жіночі образи, які живуть у людській уяві вже більше трьох тисячоліть. Вони уособлюють жіночі наміри, в них втілені моделі поведінки, які історично не дозволялися жінкам» *(переклад тут і далі Рогожа А.*) (Bolen, 1984). Жінка може проявляти себе в абсолютно в різних сферах, а іноді може здаватися, що для неї не існує нічого неможливого. Підтвердженням цьому є сьогоднішня ситуація в нашій країні. Війна в Україні зробила сильнішими не тільки чоловіків, але і жінок також. Сьогодні жінки є сильними і сміливими як ніколи, і умови сьогодення не *ламають* їх, а навпаки – загартовують.

Сьогодні важко знайти сферу діяльності, в якій би не було жіночих посад; жінка має право займатись тим, чим бажає, але через довге панування патріархального устрою життя багатьох країн Європи і Сходу, жінка не мала можливості розкрити себе і свій потенціал, і до певного періоду їй не вдавалося вийти з тіні чоловіка.

«До питання жінки в літературі Сходу звертається В. Кирпиченко, досліджуючи еволюцію образу єгиптянки у романах Нагіба Махфузи. На матеріалі творів письменника, дослідник аналізує малопомітні зрушення в патріархальній свідомості єгиптян, перші ознаки руйнування традиційного сімейного устрою» (Сенчило, 2012). Тобто, ми можемо простежити еволюцію поступових змін пануючих настроїв суспільства. Проблема місця жінки, її прав і свобод починає лунати голосніше. Боротьба за права жінок викликає зацікавленість соціуму і поступово знаходить своє відображення в культурі, зокрема в літературі. Письменник Пітер Баррі зазначає наступне щодо «жіночого руху»: «Багато в чому цей рух був літературним від самого початку

свого існування»; .. «У цьому сенсі жіночий рух завжди був тісно пов'язаний з книжками й літературою.., тому феміністичну критику слід розглядати як один із найдієвіших способів впливу на щоденні вчинки і ролі» (Баррі, 2008).

Ми зосередимо увагу на появу жіночих образів в перській літературі, звернувшись до першого соціального роману «Жахливий Тегеран», який написав іранський письменник Сейєд Мортаза Мошфек Каземе в 1922 р. Згадаємо, як пише про це українська професорка і докторка наук Світлана Костянтинівна Криворучко: «Абсолютно кардинально новим для іранських творів було введення жіночих образів і розкриття їхнього проблемного існування в патріархальній культурі, з одного боку, та зображення національної ментальності в традиційній соціальній системі, яка взагалі знищує людину, не дає жити, з іншого» (Криворучко, 2022). Не можна не погодитись із зазначенням дослідниці, що осмислення жіночих образів роману й їх характерів допоможе краще зрозуміти східну ментальність.

Треба згадати той факт, що письменник М.-М. Каземе був дуже зацікавлений і одночасно стурбований тим, що жіночим образам не знаходилось місця в культурі сходу, і першим гострим питанням для письменника стає відсутність жінки на сценах театрів. Його бентежить це *жіноче* питання, можливо тому він у романі «Жахливий Тегеран» розповідає про жахливе, скрутне становище жінок, які опинилися майже на самому дні.

Читач знайомиться з історіями різних жінок, кожна з якої не схожа одна на одну, у кожної власна, сумна історія. Письменник порушує проблему жінок-повій, які знаходяться у будинку розпусти: деякі через власні помилки, а деякі через провину чоловіків. Восьма частина роману була названа письменником «Рабині хворого кварталу», ніби він підкреслює що світ тих жінок є не просто жахливим, а хворим: «Ночами тут долітають до слуху перехожого звуки струн, бубна та спів жінок»; «Загалом, перехожий побачив би порядне неподобство: він побачив би, як з усіх боків поспішають у ці будинки юнаки та потворні люди похилого віку, витончені фоколі і старозавітні ахунди, а з воріт будинків виглядають жінки, знаками і жестами намагаючись залучити перехожого до себе» (Каземе, 1922). М.-М. Каземе не тільки вводить велику кількість жіночих образів до свого роману, він сміливо зображує їхнє скрутне положення, їхні проблеми, у багатьох випадках які були спричинені чоловіками і соціумом. І в цей же час, письменник майстерно підкреслює, що нікому (чоловікам в першу чергу) немає діла до жіночих проблем: «Крамарі цього кварталу були, мабуть, і глухі, і німи: на них не справляли жодного враження ні ці грубі жести, ні брудні слова» (Каземе, 1922).

Письменник створює роман, в якому голосно лунають різні жіночі проблеми, описано їхнє хитке положення в перському соціумі того часу;

здається, письменник бажає привернути увагу суспільства до проблем, до яких упродовж довгого часу воно було глухим і німим.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Bolen, J. (1984). *Goddesses in Every woman*. S.F.: Harper&Row.
2. Сенчило, Н.О. (2012). Типологія жіночих образів у турецькій соціальній новелі першої половини XX століття. *Наукові записки. Серія «Філологічна». Випуск 27.* КНУ ім. Т. Шевченка. С. 263-266.
3. Баррі, П. (2008). *Вступ до теорії: літературознавство та культурологія*. Переклад з англійської Ольги Погинайко. Київ: Смолоскип.
4. Криворучко, С.К. (2022). Одяг у романі С.-М.-М. Каземі «Жахливий Тегеран». *Волинь філологічна: текст і контекст(33).* С.237–249.https://volyntext.vnu.edu.ua/index.php/volyntext/article/view/1024
مرتضی مشفق کاظمی، یادکاریکت شب. تهران مخوف. ناشر اثار ریاپر ارزش. تهران. ۱۳۴۰.5. ۲۹۰

СХІДНІ РЕЦЕПЦІЇ У ТВОРЧОСТІ Г. С. СКОВОРОДИ

Сошніков Андрій Олександрович, доктор філософських наук, доцент
Харківська державна академія культури

Перші східні рецепції на Слобожанщині пов’язані з постаттю Григорія Савича Сковороди (1722-1794), який як відомо, мав почесне прізвище «мандрівного університету», а засновник Харківського університету Василь Назарович Каразін надавав славнозвісному філософу великого значення в розвитку освіти краю, стверджуючи, що «під чубом та в українській свитині ми мали свого Піфагора, Орігена та Лейбніца» (Каразин,1900,с. 913).

Власне, сам славетний філософ мав східне коріння. Справа у тому, що мати Г. Сковороди,Пелагея Степанівна, у дівоцтві Шангіреїва, походила з кримськотатарського роду Шангіреїв (інше написання – Шан-Гіреї). Більше того, приставка «гірей» вказує на приналежність носіїв цього прізвища до ханського роду Гіреїв, представники якого, будучи Чингізидами, тобто прямими нащадками Чингіз-хана, правили Кримом майже 400 років.

Початкову освіту Григорій здобував спершу в місцевого дяка в рідному селі Чорнухах, а пізніше в Чорнухинській церковнопарафіяльній школі. Потім, скоріше за все у 12 років,Г. Сковорода вступив до Київської академії і навчався у ній з перервами з 1734 по 1741 та з 1744 по 1745 рр. Втім, у біографії Сковороди все неоднозначно та суперечливо, і в списках вихованців академії він не значився.

Вступивши до академії, Г. Сковорода згідно даних, наведених харківським професором Густавом Гессом да Кальве, «зайнявся ревно

єврейською, грецькою та латинською мовами» (Гесс де Кальве,1817,с.107), а також співав у академічній капелі.

Легенда зробила зі Г. Сковороди знавця стародавньої єврейської мови, розповідали що він носив з собою написану на ній Біблію. Насправді Г. Сковорода завжди цитував Біблію церковнослов'янською мовою, а коли й посилався на староєврейський текст, то підкреслював, що цитує його з чужих слів:

За підрахунком Віктора Іваницького, у творах Г. Сковороди згадується 32 єврейських слова (26 з них – імена власні), а також маємо два випадки, коли він безпосередньо й один раз невиразно посилається на єврейський текст Біблії. 15 тлумачень єврейських слів у Г. Сковороди збігаються з тлумаченнями додатку Єлизаветинської Біблії, де містились такого роду тлумачення, у 8 випадках вони наближаються до них, у трьох – розходяться з ними, й, нарешті, у 6 випадках пояснення Г. Сковороди у згаданому додатку відсутні (Іваницький,1928,с. 98-104). Отже, Г. Сковорода знав єврейську мову досить мало і свої пояснення єврейських слів, переважно імен, брав, скоріше за все, з додатку до так званої Єлизаветинської Біблії, а почасти з інших подібних джерел. Більшість таких тлумачень походить від Філона Олександрійського.

Особливо цікавий з приводу східних інтересів Г. Сковороди його твір«Розмова про премудрість. Мудрість і Людина», де, на думку професора Павла Попова, містяться «перші в українській літературі принципово важливі висловлювання про Китай та китайський народ» (Попов, 1958с.163). Ось та частина вірша, яка нас цікавить:

Людина.
Скажи, живеш і в хінській стороні?
Мудрість.
Там інше імя надано мені.
Людина.
Так ти і серед варварів живеш?
Мудрість.
Ну що це за дурноту ти плетеш?
Без мене навіть рисці не бувать,
Чому ж між хінцями мені не існувать?

У своїх творах Г. Сковорода охоче звертається по приклади і до Індії. Правда матеріал у нього був невеликий і невідомо звідки він його брав. Так в одному з листів до свого учня Михайла Ковалинського він порівнює мудреця з індійською комашнею, яка збирає золоті зерна в гірських печерах, а в іншому загадує про засіб проти скорпіонів, уживаний в Індії. У творі «Кільце. Дружня розмова про душевний спокій» головний співрозмовник Григорій, що

висловлює погляди автора, розповідає своїм гостям індійську байку, яку він колись чув від «знайомого персіанина» (Сковорода, 2011,с. 559-560).

Значно цікавішими від цих філологічних питань є, так би мовити, філософський космополітизм Г. Сковороди, що стосується й народів Сходу. Г. Сковорода, який так любив свій рідний край, навчав, що мудрість є у всіх країнах і в усіх народів світу, що власно й знайшло свій відбиток у східних рецепціях його творчості.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Гесс де Кальве. Г. Сковорода, украинский философ (1817). Украинский вестник, 6, 106-119.
2. Іваницький В. Жидівська мова у Г. Сковороди (1928). Збірник праць Жидівської історично-археографічної комісії ВУАН, 1 (73), 98-104.
3. Каразин В. Н. Сочинения, письма и бумаги, собранные и редактированные Д. И. Багалеем (1900). Харьков: Университетская типография.
4. Попов П. Григорій Сковорода про Китай (1958). Вітчизна, 4, 163-171
5. Сковорода Г. Повна академічна збірка творів (2011). Харків-Едмонтон-Торонто: Майдан; Видавництво Канадського Інституту Українських студій.

ХУДОЖНІ ТРОПИ У РОМАНІ АЛАЯ “ПОРОЖНЯ ГОРА”

Тарасова Лілія В’ячеславівна, студентка 4 курсу
Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди
Науковий керівник: Хижа І.П.

Лексико-стилістичний шар китайської мови нині є і залишається привабливим об’єктом лінгвістичних досліджень. У процесі історичного розвитку Китаю, китайська мова зазнавала змін. Особливо, ми можемо простежити ці мовні зміни у літературі: у віршах, романах та в інших художніх творах. Художні засоби привертають увагу мовознавців в аспектах виявлення основних семантико-синтаксичних, структурних та морфолого-синтаксичних властивостей лексичних і фразеологічних одиниць. Для нашого дослідження ми взяли до розгляду творчість Алая. З його романом “Пил осів” він став лауреатом премії Мао Дуня та дотепер є головою Сичуаньської асоціації письменників. Серед його основних творів — романи «Пил осів», «Порожня гора», науково-популярний твір «Жань Дуй», епічна поема «Король Гесар» тощо. Мова твору неоднорідна і природна, здебільшого про тибетське життя. Вона сповнена художньої привабливості, зображує зміни в тибетському суспільстві та життя закритого або замкненого середовища, яке зазнає великих змін. У роботах Алая немає сильного політичного змісту, але є альтернативне бачення, проста, тонка і поетична мова, яка виражає історію і

реальність Тибету у спосіб, що дивує і бентежить людей. У нашому дослідженні, пов'язаному з вживанням художніх тропів, ми провели аналіз роману-трилогії Алая "Порожня гора", а саме, розглянули першу частину твору. У романі розповідь йдеться про людей народу Тибету, їх звички, відносини, культуру та взагалі життя селян на той час.

У літературному тексті нами було виявлено такі лексико-стилістичні засоби: епітети, порівняння, метафори та використання гіперболи. Щоб передати читачеві реальний образ селян, Алай приділяв основну увагу опису зовнішності, а саме описам очей, волосся та виразу обличчя за допомогою вживання епітетів. Наведемо декілька прикладів з твору: *垂下脑袋避开少年人**锐利的眼光**。Опустив голову, щоб уникнути пильного погляду (锐利 ruìlì у значенні: проникливий/пильний).*

*兔子的**脸越来越白，**越来越薄，像张纸一样。Лице Зайця ставало білішим, схудло так, що було схоже на папірець.* У цьому реченні також використано порівняння (*像张纸一样 схоже на лист паперу,* у цьому випадку таке порівняння дає змогу читачеві зрозуміти, у якому положенні був Заєць, так як біле лице означає, що герой твору хворів та почував себе погано). ***纠结的头发**慢慢松散，柔顺了。Сплутане волосся повільно розпускається і стає слухняним.* Прикметник *柔顺 róushùn* якраз може використовуватися для опису волосся, у значенні, що волосся стає більш гладким. *是作为一个**无助的人**。Він був безпомічною людиною.*

*村里的老年人一个个都**蓬头垢面，**好像一个老年人就应该是这样的。Всі старі люди в селі з нечесеним волоссям та брудним лицем, ніби люди похилого віку всі повинні бути такими.* Цей епітетовий вираз *蓬头垢面* містить у собі прикметники, за допомогою яких можна описати неохайну та брудну людину.

Метафори в основному використовувалися автором для опису природних явищ: *厚厚的**雪**被把整个机村**悄悄地覆盖了**. Густий сніг тихо вкрив село. 没有了阳光的**村子，**灰蒙蒙地**没有生气**. Село без сонячного світла сіре й безжиттєве.* Тут ми бачимо метафору яка одночасно виступає у ролі метонімії, яка дає об'єкту, у нашому випадку це *"село" 村子*, ознаки життя. У нашому випадку, село не може бути живим або неживим, у цьому реченні метафорично зображено емоції, які читач може відчути. Так як, коли немає сонця, то все нібито завмирає. *村子四周的雪野仍然一派**耀眼**的**寂静** Навколо покритого снігом села, як і раніше, була осліплююча, сяюча тиша.*

При аналізі також було знайдено використання гіперболи: *雪一直在云层上累积着，直到**天空**再也**承受不住，**终于**崩塌下来了**。Сніг продовжував накопичуватися на хмарах, поки небо не витримало і нарешті розвалилося.* Небо не має властивості "розвалюватися або розколюватися

навпіл”, у цьому реченні, щоб зробити акцент на великій кількості снігу Алай звертається до гіперболізації. *兔子都没有发出一点声音，鞭炮还没有爆炸，他就吓得魂飞天外了。Заєць навіть не видав жодного звуку, і перед тим, як вибухнули петарди, він злякався так, що душа полетіла вище неба.* Душа не має такої фізичної властивості як летіти вище неба, у реченні, щоб показати ступінь переляку, використання гіперболи якраз доречно.

Підсумовуючи проведене дослідження, робимо висновок, що завдяки вживанню художніх тропів у романі “Порожня гора” письменник увиразнює картину зображуваного, з метою підсилення образів, ситуацій, емоційно впливаючи художнім словом на стан читача. Завдяки вживаним епітетам (60% від усіх художніх засобів), в нашій уяві постають у всіх деталях образи героїв роману, відтворюються емоційні стани персонажів. Алай влучно підбирає кожне слово, щоб через зовнішність героїв твору, читач зміг відчути їхній внутрішній світ. За допомогою вживаних метафор письменником (30%), відчувається атмосфера того часу про який йдеться у творі. Природа відгукується на події, як жива істота, яка співчуває і розуміє людину усім своїм єством. Гіпербола не є часто вживаною (10%), якою послуговується письменник, проте є найяскравішою за впливом на читача. Майстерне володіння Алаєм художнім словом демонструє хист і талант письменника.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. 纽约时报中文网, «阿来，一位以藏语构思、汉语写作的作家». URL: https://cn.nytimes.com/culture/20151102/t02alai/
2. 阿来, «空山». URL: https://www.tianyabooks.com/cn/kongshan1/

РОМАН П’ЄРА ЛОТІ «АЗІАДЕ» ЯК ДЖЕРЕЛО КРАЇНОЗНАВЧОЇ ІНФОРМАЦІЇ ПРО СТАМБУЛ

Титов Антон Андрійович, студент 3 курсу
Київський національний університет імені Тараса Шевченка
Науковий керівник: к.ф.н., доц. В.М. Підвойний

Життя та творчість письменника Луї Марі-Жульєн Віо, більш відомого за своїм літературним псевдонімом П’єр Лоті яскраво символізує дух європейської Belle Époque (Прекрасної епохи). Посада офіцера морського флоту дала П’єру Лоті можливість подорожувати в далекі та «екзотичні» країни, включаючи тогочасну Османську імперію. Письменник уперше познайомився з реаліями османського суспільства у місті Салоніки у 1876 році, а у жовтні того ж року він вперше побував у Стамбулі (Baykent T. 1996).

Для Лоті враження, отримані від подорожей цією країною, стали рушієм для його подальшої творчості.

Літературна кар'єра молодого письменника почалася з публікації «Азіаде» в 1879 році. Цей твір є епістолярним романом, в якому розповідається про перебування англійського офіцера військово-морських сил в Османській Туреччині та його романтичні стосунки із Азіаде, молодою заміжньою черкескою з гарему. Унікальною рисою цього роману є те, що в його основі лежить багатогранна авторська інтерпретація бачення тогочасного османського суспільства, яка враховує неординарні культурні особливості через призму цивілізаційного конфлікту Сходу та Заходу. Автор акцентує увагу не стільки на сприйняття європейцями Сходу, скільки на погляди жителів Сходу щодо тогочасної європейської цивілізації, яка на той час, безумовно, у багатьох аспектах домінувала над східним традиціоналізмом.

У різні часи Стамбул був для європейців уособленням Сходу. Пишні султанські палаци, гареми, невільницькі ринки, хамами, релігійні церемонії, місця для прогулянок, обителі дервішів, мечеті, різні етнічні та релігійні спільноти в цьому мультикультурному місті формували унікальну ідентичність османського суспільства, суттєво відмінну від інших східних спільнот.

У своєму творі «Азіаде» П'єр Лоті вбачає у Стамбулі загадкову столицю Східного світу, яку він описує з урахуванням навіть найменших деталей, таких як: вбрання місцевих жителів, інтер'єр їх помешкань, національні страви, транспортні засоби тощо. Безумовно, автор дуже добре знав географію Стамбулу, про що свідчать численні згадки районів, мечетей, пам'яток архітектури та історії міста.

Особливою рисою описів районів Стамбулу у творі є те, що Лоті, який жив деякий час у різних куточках цього міста, зміг зобразити їх у повному обсязі, беручи до уваги специфіку ландшафту, етнічну або релігійну належність місцевого населення, економічний статус тощо. У «Азіаде» також наявні численні, наповненні інформацією про архітектуру та історію згадки про стамбульські мечеті, такі як: Мечеть Еюп, Мечеть Сюлєманіє, Мечеть Финдикли, Мечеть Баязида, Мечеть Мехмеда-Фатіха, Мечеть Султана Селіма, Нова Мечеть та інші (Loti P 2003, c.49, 91, 86, 88, 92, 120, 198). Наприклад, автор згадує оповиту кипарисами Мечеть Еюп, що була першою мечеттю, побудованою турками-османами в 1458 р. Саме у цій мечеті за словами автора відбувалися церемонії сходження на престол османських монархів (Loti P 2003, c.51). Цікаво, що окрім короткої історичної довідки про цю мечеть та кладовище, де були поховані Паші та Шейх-уль-Ісламі, автор також вказує на сувору заборону відвідування християнами території Еюп, як і багатьох інших

мусульманських святинь у місті. «Доступ християнам туди заборонено і навіть підходи туди для них небезпечні» (Loti P 2003, c.49).

Надзвичайно важливою з країнознавчої точки зору є і інформація, яку надає автор щодо традицій та особливостей побуту різних етнічних діаспор, що проживали у різних районах Стамбула. У творі згадано єврейську, вірменську та грецьку громади. Наприклад, в одному із розділів автор описує святкування Різдва в переважно грецькому районі Фенер та Галата. «Зграйки хлопців бігають з ліхтариками та паперовими ластівками всіх фасонів та кольорів; вони стукають з усієї сили в усі двері і під акомпанемент барабана співають жахливі серенади... маленькі візантійські двері, обгризені часом, прочиняються, і в отворах з'являються молоді дівчата, одягнені як парижанки; вони кидають музикантам мідні піастри» (Loti P 2003, c.210). П’єр Лоті також згадує поховальні ритуали стамбульських греків серед яких – традиція давати солодощі, присутнім на похоронах. «Нам справді дали цукерки; я не знав раніше цього грецького звичаю. Молоденька дівчина, запускаючи руку в мішечок з білими горошинками драже, дала по жмені кожному з присутніх, у тому числі й нам, хоча ми були турками.» (Loti P 2003, c.211).

Таким чином, роман П’єра Лоті «Азіаде» є яскравим та змістовним джерелом матеріалу країнознавчого характеру про географію, архітектуру та історію Стамбулу. Аналізуючи увесь спектр інформації, що надає автор у своєму творі, формується детальне уявлення про те, як виглядав, і чим жив Стамбул 70-х років XIX ст.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Baykent T. (1996). Pierre Loti. *OTAM Ankara Üniversitesi Osmanlı Tarihi Araştırma ve Uygulama Merkezi Dergisi.* Sayı 7.
2. Loti P. (2003). Aziyade. İstanbul: Oğlak, 219 s.

ПЕРЕКЛАДОЗНАВСТВО

ТРУДНОЩІ ХУДОЖНЬОГО ПЕРЕКЛАДУ: ЛІНГВОКУЛЬТУРОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ (НА МАТЕРІАЛІ ТУРЕЦЬКОЇ НАЦІОНАЛЬНО-МОВНОЇ КАРТИНИ СВІТУ)

Карпенко Олена Петрівна, кандидат філологічних наук, доцент
Ардаханський університет (Туреччина)
Скразловська Ірина Анатоліївна, кандидат філологічних наук
Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди

Якісний переклад художнього твору передбачає адекватну передачу закладеної в ньому багатошарової авторської інформації засобами іншої мови. Зважаючи на те, що світосприйняття автора твору, як і будь-якої іншої людини, багато в чому зумовлене мовним і соціокультурним середовищем, у якому формувалася його особистість, завданням перекладача є побудувати своєрідний міст між авторськими інтенціями і сприйняттям іншомовного читача, світобачення якого може істотно відрізнятися від авторського.

Орієнтованість сучасного лінгвістичного знання на антропоцентризм актуалізувало постановку проблем і пошуки їх рішення в межах парадигм «мова і мислення», «мова і культура». Перекладознавство також не залишилось осторонь від цих тенденцій. На думку українських фахівців з перекладу Ю. Чалої та Т. Некряч, адекватність перекладу художнього тексту безпосередньо пов’язана з такими лінгвокультурологічними поняттями, як «картина світу» та «концепт» (Чала&Некряч, 2013, с 13-20).

Початок погляду на мову як на своєрідний інструмент для сприйняття та інтерпретації світу поклав ще у XVIII столітті видатний німецький лінгвіст Вільгельм фон Гумбольдт. Він писав: «різні мови — це зовсім не різні позначення однієї й тієї самої речі, а різні бачення її» (Гумбольдт, 1985, с. 349). В Україні його ідеї були продовжені й збагачені Олександром Потебнею і його теорією внутрішньої форми слова. Розробники популярної гіпотези лінгвістичної відносності американські лінгвісти Едвард Сепір та Бенджамін Ворф стверджували, що стуктура мови визначає мислення і впливає на когнітивні процеси її носіїв. Відомим є вислів німецького лінгвіста, засновника структурної семантики Лео Вайсгербера: «Межі моєї мови визначають кордони мого світу».

Наприкінці XX століття в сучасному мовознавстві поширився лінгвокультурологічний підхід до вивчення мовних явищ і на перший план вийшла проблема дослідження й зіставлення національно-мовних та концептуальних картин світу. Сучасні лінгвісти погоджуються, що кожна мова

членує об’єктивну дійсність по-різному, акцентуючи різні характеристики тих самих предметів і явищ, підкреслюючи різні їхні сторони. Наприклад, українська лексема «одруження» етимологічно походить від слів «друг», «дружити», а мотиваційно-образною основою її турецького відповідника дієслова «evlenmek» виступає слово «ev» — «домівка», «оселя». Тобто для турків мати родину — це насамперед мати «дім». З іншого боку, окрім мотивації своєї внутрішньої форми, одне й те ж слово або сталий вираз можуть викликати у представників різних націй різні уявлення, емоції, історичні й культурні асоціації, що зумовлено особливостями національно-специфічного погляду на світ кожного окремого народу. Як слушно зауважує американський теоретик перекладу Ю. Найда, розбіжності культур можуть спричинити більш серйозні труднощі для перекладача, ніж структурні розбіжності мови (Nida, 1964).

За визначенням І. Голубовської, національно-мовна картина світу – це «виражене етносом засобами даної мови світовідчуття і світорозуміння, вербалізована інтерпретація мовним соціумом навколишнього світу і себе самого у цьому світі» (Голубовська, 2004, с. 37). Національно-мовна картина світу базується на національних концептах — «особливих ментальних одиницях колективного знання, що містять специфічну етнокультурну інформацію, відображаючи світ національного світосприйняття предметів і понять, позначених мовою» (Манакін, 2012, с. 72). Автор художнього твору за допомогою мови кодує інформацію, спираючись на певні фонові знання, асоціації, особливості світосприйняття читача, який належить до однієї з ним культури. Читач, картина світу якого інша, може не зрозуміти або пропускати важливі сенси, які закладав автор у своєму творі, або переживати певний когнітивний дисонанс. М. Гарбовський використовує для позначення цього процесу термін «асиметрія картин світу» (Гарбовський, 2004, с. 404). І завдання перекладача – саме донести до іншомовного читача зміст та емоції, що їх хотів передати автор. Відповідно, перекладач має бути підготовленим як у сфері мови, так і в сфері національної культури, щоб вирізняти ці сенси, а також мати певний талант і компетентність, щоб бути здатним передати їх.

До мовних явищ, які найскладніше перекладати, відносять культурно марковані мовні одиниці: слова на позначення національних реалій, культурні символи, фрази-кліше, символіку кольорів, зоологічні метафори, антропоніми тощо. Наприклад, турецька фраза-кліше *«Kolay gelsin!»* (букв. «х*ай іде легко»*) використовується для побажання легкої роботи. Для її перекладу найбільш удалим видається традиційне українське вітання людині, яка працює: *«Бог у поміч», «Помагай Боже»,* – але його стилістичні й емоційні конотації не співпадають з такими у турецькій фразі.

Певні складнощі становлять для перекладача й слова-колоративи. Наприклад, колоративи *«boz»* (*сірий, сірувато-коричневий, колір ґрунту*) та *«kır»* (*світло-сірий, брудно-білий*) є досить поширеними й зрозумілими для турецького читача. Вони використовуються на позначення кольору одягу (*gri boz kürklü şapka*), товарів побуту (*boz renk perde*), пряжі (*boz kahverengi el örgü ipi*), волосся (*kır saçlı adam*) тощо. Ці лексеми, що позначають доволі специфічні кольори, трапляються ще в давніх тюркських епосах, і їхнє існування й досить широке вживання в турецькій мові пояснюється тим, що тюрки-кочівники використовували їх на позначення масті коня – *чалий (kır)* та *гнідий (boz)*.

Складними для перекладу є й турецькі ласкаві слова-звертання. Насамперед це пов'язано з частотністю використання й різноманіттям таких слів в турецькій мові. Для турків лексеми типу canım *(«моя душа»)*, *aşkım* («моє кохання»), *hayatım* («моє життя»), *bir tanem* («моя єдина» / «мій єдиний») звучать доволі буденно і вживаються повсюдно. Проте для українців ці слова мають досить високе емоційне навантаження й не вживаються в повсякденному мовленні, зберігаючи конотації інтимності й романтичності, що також треба враховувати при перекладі.

Яскравим прикладом різниці в національно-мовних картинах світу українців і турків можуть служити зооморфні метафори. В турецькій культурі лексема «*koç*» («баран») з афіксом присвійності -um (*«koçum»*) вживається як комплімент для чоловіків (зазвичай членів родини: сина, онука, чоловіка) та має конотації «сильний», «красивий», «гордий», тоді як в українській мовній картині світу лексема *«баран»* переважно асоціюється з такими рисами характеру, як упертість і тупість: *впертий як баран, стадо баранів, уп'ястися як баран на нові ворота*.

Асоціативний експеримент, проведений нами серед українських студентів-філологів щодо асоціацій до слова *«кобилиця»* (тур. *«kısrak»*), також показав концептуальну різницю в культурі двох країн. Українські студенти назвали такі асоціації: *свійська тварина; сільська праця; доволі товста, незграбна жінка*. В турецьких словниках і на турецьких інтернет-форумах ми знайшли такі тлумачення лексеми *«kısrak»*: *кінь жіночої статі; кобила, готова до народження потомства; сексапільна жінка; жінка, що розірвала «вудила», вільна й красива*. Зважаючи на це, проблематичним стає переклад відомих в Туреччині рядків турецького поета Бедрі Рахмі Еюбоглу (1911-1975), звернених до коханої жінки:

Gülen ayvam, ağlayan narımsın
Kadınım, kısragım, karımsın.

Ти моя посміхнена айва, гранат, що плаче,

Моя жінко, моя кобилице, моя дружино. (Переклад авторів статті).

Буквальний переклад цих рядків в непідготовленого українського реципієнта може викликати асоціації та емоції, протилежні тим, що їх переживає турецький читач і які мав на меті сам автор. З іншого боку, заміна цього образу на інший, більш зрозумілий українському читачеві, позбавить художній текст національно-культурної специфіки.

Отже, особливості національно-мовної картини світу, зумовлені історичним і культурним шляхом, що проходить кожний окремий народ, ставлять перед перекладачем складні завдання. Працюючи над перекладом художнього твору, перекладач має справу з двома «асиметричними» національними картинами світу, які потрібно привести у певний баланс таким чином, щоб ті сенси та інтенції, які вкладає автор у твір, були зрозумілими іншомовному читачеві. Знайти нові підходи до розв'язання актуальних проблем перекладознавства у межах антропоцентричної парадигми може допомогти лінгвокультурологія – галузь лінгвістичного знання, що досліджує одиниці мови в єдності їхнього мовного й культурного змісту.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Некряч, Т.Є, Чала, Ю.Л. (2013). Вікторіанська доба в українському художньому перекладі: Монографія. К.: Кондор-Видавництво, 194 с.
2. Гумбольдт, В. фон. (1985). Об изучении языков, или план систематической энциклопедии всех языков. Язык и философия культуры. М: Прогресс, с. 346–349.
3. Nida, E. (1964). Principles of Correspondence. In Venuti L. The Translation Studies Reader. London: Routledge.
4. Голубовська, І.О. (2004). «Свійські тварини» як фрагмент національно-мовних картин світу. Актуальні проблеми української лінгвістики: Теорія і практика, 9, с. 36–46.
5. Манакін, В. М. (2012). Мова і міжкультурна комунікація: навч. посіб. К: ВЦ «Академія», 288 с.
6. Гарбовский, Н.К. (2004). Теория перевода. М: Изд-во Моск. ун-та, 543 с.

ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ БЕЗЕКВІВАЛЕНТНОЇ ЛЕКСИКИ (НА МАТЕРІАЛІ РОМАНУ АЛАЯ «КОЛИ КУРЯВА СПАДЕ»)

Вілісова Анастасія Віталіївна, студентка 4 курсу
Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди
Науковий керівник: І.П.Хижа

З кожним днем зв'язок культури та мови стає все більшим, перекладається велика кількість художньої літератури, книг, статей. Переклад вже став незмінною частиною нашого життя. Проте, основну складність викликає безеквівалента лексика (БЛ), що наявна в кожній мові.

Переклад безеквівалентної лексики є складним процесом, що вимагає від перекладача глибокого розуміння культурної, історичної та соціальної контекстуальності слів, а також уміння знайти еквівалентне значення або вжити адекватну стратегію перекладу.

Причинами виникнення БЛ традиційно вважають:

1) відсутність того чи іншого предмету, явища у житті народу мови перекладу;

2) відсутність у мові перекладу тотожного поняття;

3) відмінність лексико-стилістичних характеристик (Кочергин, 2006).

До БЛ належать насамперед власні назви (географічні назви, власні імена людей); предмети матеріальних та духовних цінностей, що притаманні певному народу та слова-реалії, оскільки саме вони створюють етнічну картину світу.

Функціонування безеквівалентної лексики може бути складним для перекладачів, оскільки вони повинні знайти або створити еквівалентний термін або вираз, який передає те ж саме значення або ідею. Однак, навіть коли такий термін існує, його використання може бути неправильним або недостатньо точним у відтворенні культурного аспекту.

Розглянемо функціонування БЛ на прикладі твору «Коли курява спаде» китайського письменника Алая.

1) 她的歌是一部叙事长诗里的一个段落：

她的肉，鸟吃了，咯吱，咯吱，
她的血，雨喝了，咕咚；咕咚，
她的骨头，熊啃了，嘎吱，嘎吱，
她的头发，风吹散了，一缕，一缕。（阿来，1998 , 42-43）

(пер. «Вона співала уривок з епічної балади:
Тіло видзьобали птахи: стук-стук-стук,
Кров — повипили дощі: буль-буль-буль,
Кісточки похрумкали ведмеді: кхр-кхр-кхр,
А волосся вітер розметав — пасмочко за пасмочком.»)

У перекладі співається балада за мотивами міфу про битву Яка Карва і Коня Ідгі-Денчама, старшого брата, який першим загинув у битві з Яком. Таким чином, відображається епічна балада, яка належить тибетському народу і нагадує міфологію, тобто, є висвітленням духовної цінності.
2) 黑头藏民（阿来，1998, 48）*(пер. Чорноголові люди)*

Також висвітлюється за міфами про появу першого тибетського бу нака – людини з чорною головою та визначається як головний, а у інших мовах постає «правителем».

3) 然后是一群手持海螺与琐呐的和尚。。（阿来，1998, 60）*(пер. г'ялінг (тиб.), або сурна (тиб.))*

У спільному контексті постає як духовий музичний інструмент, проте, для тибетців є різновидом гобою — одним із головних інструментів ритуальної музики, тоді ж як український переклад позначає поняття “трембіта”. Здавалося б, звичайний музичний інструмент, але для кожного народу притаманна своя назва, яка при цьому є без еквівалентною одиницею, тобто немає чіткого перекладу та передає наближене поняття. *4)*她叫了一声桑吉卓玛。（阿来，1998, 11）*(пер. Вона покликала Санг ’є Дролму)*

Як зазначалось вище, власні імена також належать до безеквівалентної лексики. Санг’є Дролма (тиб.), або просвітлена Тара (скр.), ім’я в перекладі на тибетську головного жіночого персонажа тибетського буддійського пантеону; ім’я Дролма — поширене в Тибеті жіноче ім’я, походить від Санг’є Дролма, також ім’я богині — перекладається як Рятівниця чи Спасителька.

*5)*巫师们在行刑人一家居住的小山岗上筑起坛城。（阿来，1998, 95）*(пер. Наші шамани звели на пагорбку мандалу, де жила родина ката)*

Якщо ми беремо переклад, то маємо поняття «алтар», проте у текстівикористовується набагато простіше поняття - «конструкція, що зводиться для виконання шаманського обряду.»

*6)*把一顶黄色的鸡冠帽顶在了头上。（阿来，1998, 102）*(пер. А також надів на голову жовтий капелюх із гребенем)*

Характерною ознакою ченців школи гелук є саме цей жовтий капелюх, тобто нам автор надає можливість уявити як саме ж він має виглядати з додаванням подробиць.

Отже, на прикладі роману «Коли курява спаде» ми можемо побачити, що вживання безеквівалентної лексики робить мову більш виразною та висвітлює етнічну картину народу Тибету. Письменнику вдалося створити багатопланову символіку, а також специфічний ефект дистанції між читачем та текстом, що підсилює враження від читання. Безеквівалентна лексика у даному випадку допомагає передати нюанси культурних та історичних особливостей тибетського та китайського народів. Саме в цьому виявляється функціональність та особливості перекладу безеквівалентної лексики.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Кочергин М.П. (2006). Вступ до мовознавства. *Видавничий центр «Академія»*, 360.
2. 阿来. (1998). 尘埃落定. 人民文学出版社，160

АКТУАЛЬНІСТЬ ТА ПРОБЛЕМАТИКА ВІЙСЬКОВОГО ПЕРЕКЛАДУ З УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ НА КИТАЙСЬКУ

Гуцуляк Катерина Сергіївна, студентка 4 курсу
Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди
Науковий керівник: Н.С.Самойленко

Досвід активної співпраці України із іншими країнами в межах політичної діяльності та військового співробітництва свідчить, що в умовах міжкультурної комунікації переклад як засіб спілкування на всіх рівнях співробітництва набуває особливої значущості. Саме тому тема військового перекладу є актуальною зараз з кількох причин.

По-перше, міжнародні військові операції. Багато країн беруть участь у міжнародних військових операціях, таких як миротворчі місії або бойові дії. У таких операціях важливо мати спеціалістів, які можуть забезпечувати ефективний комунікаційний міст між військовими та цивільними місіями. Військові перекладачі відіграють важливу роль у забезпеченні цієї комунікації та координації дій.

По-друге, надзвичайні ситуації. Часто у таких ситуаціях як природні катастрофи, терористичні акти та інших небезпечних подіях беруть участь військовослужбовці, саме тому військові перекладачі є важливими. У таких ситуаціях військові перекладачі можуть допомогти забезпечити швидку та ефективну координацію дій між різними групами та відділами.

По-третє, постійна загроза третьої світової війни, що змушує всі країни розвивати свій військовий потенціал, особливу увагу звертаючи на розвиток нового військового озброєння. А також військова співпраця країн партнерів над спільними розробками.

Наступна причина це − глобалізація. Сучасний світ змінюється дуже стрімко та стає все більш глобалізованим. Військові змушені працювати з іншими військовими та цивільними структурами, які можуть бути з різних країн та говорити різними мовами. Військові перекладачі допомагають військовим командам спілкуватися та працювати разом ефективніше. Крім того, все частіше відбуваються спільні навчання військових підрозділів двох або більше країн. Ми бачимо постійний обмін військовою технікою та передачу її з одної країни в іншу.

Таким чином, тема військового перекладу є дуже важливою в сучасному світі, оскільки вона допомагає забезпечувати ефективну комунікацію та координацію дій між різними військовими.

На даний момент українські науковці активно досліджують питання військового перекладу, проте вивчення цієї теми ще не є настільки глибоким та системним, як би того хотілося. Українські наукові праці на тему

військового перекладу, як правило, зосереджуються на розгляді питань, пов’язаних з організацією військового перекладу, кваліфікацією військових перекладачів, проблемами професійної підготовки перекладачів, використанням технічних засобів та іншими практичними питаннями військового перекладу.

Українські наукові дослідження військового перекладу також вказують на важливість використання сучасних технологій та інноваційних підходів у цій галузі, таких як машинний переклад та інші інструменти автоматизації.

Наразі існує багато статей, що присвячені військовому перекладу. Проте, більшість з них зосереджена на розгляді особливостей військових термінів англійською мовою, правилах перекладу та методиках (Hu & Jia, 1996). Ці статті мають велике практичне значення для військового перекладу, проте мало уваги приділяється процесу перекладу китайських військових термінів.

Які є особливості військового перекладу з української на китайську мову?

Насамперед, специфікою китайської мови є те, що вона є семантичною мовою, тобто зміст слова можна зрозуміти не тільки з його звучання, але й з візуального сприйняття його запису у вигляді ієрогліфа.

До того ж основою китайської військової лексики є давня китайська лексика, яка включає в себе багато архаїчних слів та ідіом, пов'язаних з військовою справою. Ці слова та ідіоми були розвинуті та вдосконалені протягом багатьох століть, які пройшли з моменту заснування держави.

Ще одна особливість формування військової лексики китайської мови полягає в тому, що китайські військові терміни часто мають в собі філософські й етичні аспекти. Наприклад, військові терміни можуть містити поняття про кращість та вищість, що пов'язано з китайською культурою та її філософськими традиціями.

Також до цього списку можна додати вплив конфуціанства. Конфуціанство є однією з основних філософських шкіл Китаю, тому його вплив можна побачити в багатьох аспектах китайської культури, включаючи військову термінологію. Конфуцій вважав, що військовий успіх залежить від дисципліни та моральної чистоти, тому військові терміни часто містять в собі моральні поняття та підкреслюють значення дисципліни.

До цього всього, додається ще й історичні події. У китайській історії було багато війн, і кожна з них залишила слід у військовій термінології.

Особливістю військових термінів є й їх постійність, деякі поняття чітко визначені в нормативно-правових актах та інструкціях. До особливостей також можна додати й двозначність. Багато слів в китайській мові мають декілька значень, що може створювати плутанину в термінології, тому

військові часто використовують спеціальні символи, що допомагають уникнути непорозумінь.

Варто зазначити, що військова термінологія є важливою частиною національної безпеки, тому в Китаї існує офіційна система стандартизації військової термінології, що допомагає уникнути непорозумінь та сприяє чіткому розумінню термінів у військовому середовищі.

Окрім того, військова термінологія в китайській мові часто використовується для військової пропаганди та виховання духу нації. Вона сприяє формуванню певних стереотипів та уявлень про війну, воїнів, державу та інші важливі концепти. Військова термінологія стає невід'ємною складовою культурного та ідентичного відчуття китайського народу.

Вплив інших мов та взаємодія з іншими мовами. У 20 столітті Китай став більш відкритим для інших країн та культур, і це призвело до великого впливу інших мов на китайську військову термінологію. Багато термінів з англійської мови та інших європейських мов були запозичені в китайську військову термінологію. У сучасному Китаю військова термінологія часто використовується у взаємодії з іншими мовами, зокрема з англійською.

Отже, відповідно до доступної літератури та статей, можна сказати, що тема військового перекладу досить актуальна в Україні. І на далі вона буде однозначно стрімко розвиватися. Проте, якщо казати про ситуацію вивчення цієї теми на даний момент, то вивчення не є настільки глибоким, як би того хотілося.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Hu Zhimin, Jia Suishan. (1996) A Study of Several Issues in Military English-to-Chinese Translation [J]. Journal of PLA Foreign Languages Institute (60-63).

GERMINATION RESEARCH OF THE CULTURAL PROBLEMS IN TRANSLATING FROM JAPANESE INTO UKRAINIAN - THROUGH ANALYSIS OF THE NOVEL KERITAI SENAKA

Venher Serhii Vadimovich, undergraduate student
of the Philology Faculty Borys Hrinchenko Kyiv University
Academic director:Takanori Aida (Assistant Professor, University of Yamanashi)

Introduction:

The Translation is a series of tasks carried out by a translator in changing an original text into another language (Muhizar Muchtar M.S 2016). Not surprisingly, there are various difficulties involved in translating one language into another. The

language aspect in translation, especially when translating literary works, requires the translator to pay attention to accuracy, brevity, clarity and literary quality (Nikolaeva, 2016). Another difficulty in translation between Ukrainian and Japanese is the translation of onomatopoeic words, honorifics and aids (Nikolaeva, 2016; Bondarchuk, 2014). However, translation difficulties do not only exist in the linguistic aspect. Considerations about different cultures are also crucial in translation. As for the importance of understanding cultural aspects in translation, a lack of sufficient knowledge about the culture makes it difficult to understand the whole; therefore, the main purpose of translation will be to enrich it both linguistically and culturally (Ahmad Al-Hassan Petra, 2012).Hence, when translating, it is important to maintain a balance with adaptation to other cultures, so it is vital to explain the situation from one's own perspective, while at the same time maintaining the original meaning and conveying authenticity; therefore, it is important to use annotations for ambiguous parts (Almatov, 2016).However, there seems to be a lack of research on the cultural issues that arise when translating Japanese into Ukrainian, as well as Ukrainians' perceptions of Japanese culture. For solving this problem, this research studies those aspects.In concrete terms, this study explores the cultural difficulties in translating a single Japanese novel from Japanese language into Ukrainian language.

The novel analysed in this study:

This study will investigate the subject of Keritai Senaka. Keritai Senaka is a Japanese novel written by a Japanese novelist Risa WATAYA and published in 2003, when the novel won the Akutagawa Prize. Moreover, three criteria were taken into account when selecting the work: it should be a Japanese work that has not been translated into Ukrainian, it should have won a well-known award and be socially recognised, and it should be a work published in the current period.

Significance of this study:

The academic significance of the project is that it will help to solve the lack of research on cultural problems that arise when translating Japanese into Ukrainian, as well as on Ukrainian perceptions of Japanese culture. It is also expected that research on these points will broaden the scope of research on Japanese-Ukrainian translation and Ukrainian-Japanese cultural studies.In terms of social significance, the novel Keritai Senaka has not been translated into Ukrainian. Therefore, by providing content to assist in the translation of this novel in this study, it is expected to provide Ukrainians with an opportunity to read a new Japanese novel and to deepen their familiarity with Japanese culture.

Research methods:

This research was divided into two stages. The first stage is that with the aim of finding cultural aspects of Japan that are difficult for Ukrainians to understand, the author read the English and Japanese versions and wrote down the cultural

aspects that were difficult for him to understand. The second stage is that Ukrainian people were interviewed with regard to the points extracted in the previous step, with the aim of finding out why and how Ukrainians find it difficult to understand certain aspects of Japanese culture. However, this is a Germination research of the cultural issues that arise when translating Japanese into Ukrainian; therefore, the author would like to share not only the result of this study but also the difficulties in the study and the solutions for them.

Result and Discussion:

As the results of the first stage, nine points were extracted. Added to this, the results of the second stage shows that two Ukrainian people's views towards the reason why Ukrainians find it difficult to understand certain aspects of Japanese culture. The difficult point in the first stage is the downside of using the English version. Specifically, it was difficult to grasp all the scenes in the novel as they really are, as the situations depicted in the English version may have been adapted to the English-speaking culture in many parts. To remedy this, it is essential to use only the Japanese version of the novel, even with the help of dictionaries and translation software. It is also important to discuss this with people who have a detailed understanding of Japanese culture, and to extract more precisely only the Japanese cultural aspects. In order to be more objective, it is also essential to make use of multiple sources of information.The difficulty in the second stage is how to conduct the interview. In this study, the points extracted in the first stage were asked in interviews, but the author was often unable to elicit sufficient answers. To resolve this, the interview questions should be developed objectively and from multiple perspectives by discussing the questions with other people, and be prepared to ask questions that will achieve the author's aims and the objectives of this study.Using this study as a pilot study, the author will polish the research methodology in the future. He also hopes that by repeating this process, he will contribute to the translation between Japanese and Ukrainian.

REFERENCES

1. Muhizar Muchtar M.S (2016), Basic theory of translation , Vol. 1, pp1-31
2. Ahmad Al-Hassan Petra(2012) The importance in Translation: should be culture translated?, Vol 2 pp 1-5
3. Nikolaeva Tatiana (2016) Features of literary translation, Vol1, pp1-9
4. Gorboonova S. O. (2016) Problems of translating onomatopoeic vocabulary of the Japanese language, Vol 13, pp1-4
5. Almatov V.M. (2016), Linguistic and cultural aspects of translation, Vol 4, pp 41-56
6. Bondarchuk T. O. (2014), The place of Aizuchi in modern dialectic speech, Vol 1, pp 1-5.

СТРУКТУРНО-СЕМАНТИЧНА МОДЕЛЬ ПЕРЕКЛАДУ УКРАЇНСЬКИХ ФІРМОНІМІВ КИТАЙСЬКОЮ МОВОЮ

Ван Анна Едуардівна, викладач кафедри китайської мови і перекладу
Київський університет імені Бориса Грінченка

За роки незалежності в Україні з'явилося багато комерційних та державних установ і організацій, які мають успіх не тільки на території України, але й за кордоном. Посилення експортних операцій української продукції в різні куточки світу, розвиток міжкультурних комунікацій і необхідність донесення достовірної інформації, що не буде викликати різночитань одних і тих самих ергонімів в китаємовних інформаційних джерелах спонукають до вивчення теми ергонімії як окремої категорії ономастики з метою уніфікації і стандартизації правил перекладу українських назв комерційних та державних організацій та установ китайською мовою.

На думку Белей, термін ергонім є узагальненим поняттям, що використовується для позначення всіх відомих об'єднань людей. В рамках цього дослідження, на нашу думку, для позначення «власної назви комерційно-виробничого об'єднання людей» найбільш вдалим є використання терміну «фірмонім» як підвиду ергоніма, який запропонував Белей (Белей, 2000, с. 8).

Аналіз характерних особливостей будови 150 китайських фірмонімічних лексичних одиниць, який був проведений в рамках цього дослідження, дає змогу сформулювати схему структурно-семантичного і синтаксичного моделювання фірмонімікону та вивести схему перекладу українських фірмонімів китайською мовою.

Для прикладу, розглянемо декілька китайських назв компаній: 中国石油天然气股份有限公司, 中国建材股份有限公司, 中国电力建设集团有限公司, 中国科学技术协会. В ході аналізу виявлено, що китайські компанії та установи побудовані на такій ергонімічній моделі: топонім, що окреслює локалізацію (中国 – Китай) + ад'єктив, що вказує на вид діяльності （石油天然气 – нафта і газ, 建材 – будівельні матеріали, 电力建设 – енергетика і будівництво, 对外经济贸易 – зовнішньо-економічні зв'язки, 科学技术 – науково-технологічний） + апелятив із вказівкою на позначення виду установи （有限公司 (ТОВ), 股份有限公司 (АТ), 集团 (компанія / корпорація), 协会 (асоціація)).

Відповідно до прикладів, наведених вище, а також за результатами проведеного структурно-семантичного аналізу назв 150 китайських фірмонімів, можемо констатувати, що структура назв китайських комерційних установ має таку схему: *місцезнаходження – вид діяльності – вид установи.*

Аналізуючи структуру перекладу українських фірмонімів китайською мовою в ЗМІ, ми помітили наслідування схеми, зазначеної вище, оскільки при перекладі важлива адаптація назв під китаємовні реалії.

На прикладі фірмоніма АТ "Укрзалізниця" проаналізуємо переклад китайською мовою на відповідність схемі «*місцезнаходження – вид діяльності – вид установи*». Ми бачимо, що схема в українській назві АТ "Укрзалізниця" наступна: *вид установи (АТ) – країна (Укр) – вид діяльності (залізниця)*, порядок слів в українській назві зворотній, країна загадана в скороченому вигляді, використані лапки. Отже при перекладі китайською мовою фірмонім АТ "Укрзалізниця" перекладений таким чином: - 乌克兰铁路公司, де 乌克兰(країна) 铁路(вид діяльності) 公司(вид установи), що відповідає схемі. Окрім цього, в китаємовному перекладі опущено лапки, оскільки вони не властиві китайським фірмонімам (“乌克兰铁路公司”, 2023-02-23).

Розглянемо ще один приклад перекладу назви українського підприємства ДП "Антонов" китайською мовою. В українській назві ми встановлюємо, що є вид установи (ДП – державне підприємство), «Антонов» (назва підприємства), але немає вказівки на вид діяльності підприємства. В перекладі китайською мовою застосовано метод конкретизації, додано вид діяльності (авіаційна), і по схемі додано місцезнаходження. В результаті, переклад китайською мовою буде наступний: ДП "Антонов" - 乌克兰安东诺夫航空公司 (“疫情期间”, 2020-04-15).

Окрему складність при перекладі фірмонімів китайською мовою становлять назви абревіатурного типу. Для перекладу фірмонімів такого типу потрібно розшифрувати абревіатуру або скорочену назву установи, при перекладі китайською мовою неможливе використання лише латиниці або англійської назви без ієрогліфічного перекладу та пояснення. Нариклад, ДПЗКУ (розшифрування: Державна продовольчо-зернова корпорація України) – 乌克兰国家食品粮食集团(SFGCU); УкрОборонПром (Державний концерн «УкрОборонПром») -乌克兰国防工业集团(UkrOboronProm). В обох випадках, при перекладі китайською мовою після ієрогліфічного перекладу в дужках додано абревіатури установ англійською мовою та опущено лапки (“2018/19年度乌克兰”, 2019-07-05; “乌国防部拒收”, 2020-06-20).

Отже, проаналізувавши китаємовні інформаційні джерела, можемо стверджувати, що переклад український фірмонімів китайською мовою має чітку структурно-семантичну схему, яка адаптована під китайські мовні реалії і яку можна використовувати для стандартизації правил перекладу українських фірмонімів китайською мовою.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Белей, О.О. (2000). *Сучасна українська ергонімія (на матеріалі власних назв підприємств Закарпатської області).* (Автореф. канд. філол. наук). Львівський національний університет ім. Івана Франка, Львів.
2. 乌克兰铁路公司将于2023年设立欧洲货运分公司.（2023-02-23）. URL:https://www.sohu.com/a/645035934_823158 .
3. 疫情期间帮乌克兰赚得盆满钵满的吞天巨兽：安东诺夫225飞机. (2020-04-15) URL:http://www.360doc.com/content/20/0415/18/1252353_906259145.shtml .
4. 2018/19年度乌克兰SFGCU公司的谷物出口创下历史最高. (2019-07-05) URL:https://news.qcc.com/postnews/a5018bdd7249516c71b11c55b0dd0c6d.html .
5. 乌国防部拒收乌国企最新产迫击炮：没法用. (2020-06-20) URL:https://www.jiemian.com/article/4559522_qq.html .

МЕТОДИКА НАВЧАННЯ СХОДОЗНАВЧИХ ДИСЦИПЛІН

HOW DO LEARNERS IN JAPANCOPE WITH FOREIGN LANGUAGE ANXIETY BY THEMSELVES?

Takanori Aida, Assistant Professor
University of Yamanashi, Japan

When learning a foreign language, students often experience anxiety. In other words, foreign language learners often encounter situations that make them anxious. Therefore, it is not enough for foreign language instructors to simply provide knowledge of grammar and vocabulary; to put it simply, it is necessary to control the learners' emotional aspects and keep them focused on learning. From this perspective, this study examines the anxiety that learners experience when learning a foreign language.

Anxiety related to second or foreign language acquisition is known as “foreign language anxiety” (Horwitz, Horwitz & Cope, 1986) or “language anxiety” (MacIntyre & Gardner, 1994). Gregersen and MacIntyre (2012) defined the anxiety experienced by learners when they study foreign languages as “a term that encompasses the feelings of worry and negative, fear-related emotions

associated with learning or using a language that is not an individual's mother tongue". Moreover, this foreign language anxiety is seen as situation-specific, as

Gregersen and MacIntyre (2014) explain that foreign language anxiety is situation-specific; hence,students may not experience anxiety in other situations.Foss and Reitzel (1988) add thatsecond or foreign language learners appear to experience foreign language anxiety in situations in which they actively learnand perform in a targeted language.

Researchers have proposed a variety of ways to deal with foreign language anxiety. Oxford (1999) introduced thirteen ways for teachers to reduce learners' foreign language anxiety, which are: 1. Help students understand that language anxiety episodes can be transient and do not inevitably develop into a lasting problem, 2. Boost the self-esteem and self-confidence of students for whom language anxiety has already become a long-term trait by providing multiple opportunities for classroom success in the language, 3. Encourage moderate risk-taking and tolerance of ambiguity in a comfortable, non-threatening environment, 4. Reduce the competition present in the classroom, 5. Be very clear about classroom goals and help students develop strategies to meet those goals, 6. Give students permission to use the language with less than perfect performance, 7. Encourage students to relax through music, laughter, or games, 8. Use fair tests with unambiguous, familiar item types, 9. Help students realistically assess their performance, 10. Give rewards that are meaningful to students and that help support language use, 11. Provide activities that address varied learning styles and strategies in the classroom, 12. Enable students to recognize symptoms of anxiety and identify anxiety-maintaining beliefs, and 13. Help students practice positive self-talk(self-encouragement) and cognitive "reframing" of negative or irrational ideas.

These ideas are very significant. However, these ideas are summarized in terms of what instructors do for learners. Therefore, they do not cover what learners are doing on their own to cope with foreign language anxiety. If the ways in which learners are doing this on their own can be identified, instructors can help learners in both ways: 1. from an instructor's position and 2. to support learners' self-coping skills. As a result, the variety of ways to cope with foreign language anxiety will increase. Based on this idea, the purpose of this study was to identify what learners do on their own to cope with foreign language anxiety.

The participants in this study were nine Japanese learners of English language. All of them were university students. The English proficiency of all of them was at the upper-intermediate level. Data for this study were collected via an online questionnaire. The collected data were reviewed for content and grouped into categories according to commonalities.

The results of the analysis suggested fifteen methods. The fifteen methods are: 1. To take a lot of time to practice and do a necessary thing, 2.To use a lot of information from many tools, 3.To change attitudes towards making mistakes,4.To change attitudes towards the situations where ones cannot smoothly communicate with others in target language, 5.To change attitudes towards expressing opinions in target language,6.Take a lot of time to study target language, 7.To change attitudes towards studying target language,8.To use various learning materials, 9.To learn foreign cultures, 10.To experience various things, 11.To be aware of foreign language anxiety,12.To choose the material that is appropriate for one's level,13.To ask other people for advice,14.To take a lot of time to review and 15. To increase knowledge.

This study analysed data collected through an online questionnaire. Therefore, this study does not cover the reasons why learners do the 15 things to cope with foreign language anxiety, what learners expect from doing the 15 things, and how they think doing the 15 things will reduce their level of foreign language anxiety. In the future, the author would like to investigate these points through interviews with foreign language learners.Furthermore, the author hopes to contribute to the field of foreign language learning by continuing his research on students' foreign language anxiety.

REFERENCES

1. Foss, K. & Reitzel, A. (1988) “A Relational Model for Managing Second Language Anxiety”, TESOL Quarterly, Vol. 22, No. 3, pp.437-454.
2. Gregersen, T. & MacIntyre, D, P. (2012) “Affect: The Role of Language Anxiety and Other Emotions in Language Learning”, In (Ed) S. Mercer, S. Ryan & M. Williams (2012) “PSYCHOLOGY FOR LANGUAGE LEARNING-Insights from Research, Theory and Practice”, pp. 103-118.
3. Gregersen, T. & MacIntyre, D, P. (2014) “Capitalizing on Language Learners’ Individuality”, Multilingual Matters.
4. Horwitz, E., Horwitz, M., & Cope, J. (1986) “Foreign Language Classroom Anxiety”, The Modern Language Journal, vol. 70, No. 2, pp.125-132.
5. MacIntyre, P, D. & Gardner, R, C. (1994) “The subtle effects of language anxiety on cognitive processing in the second language”, Language Learning, 44, pp. 283-305.
6. Oxford, R. (1999) “Anxiety and the language learner” IN Arnold, J (1999), “Affect in language learning”, Cambridge, pp. 58-67.

CHALLENGES IN ACQUIRING JAPANESE PROSODY: RISING PITCH APPEARING AT THE BEGINNING OF PHRASES

Takeshi Nunomura
University of Yamanashi

1. Teaching Accentual Phrases in Japanese Language Education

The most basic role of intonation is to break up the flow of speech into chunks (Ladd, 1999); the phonetic chunks created by this process are called accentual phrases (AP).

In Pierrehumbert and Beckman (1998), the characteristics of this AP are Pierrehumbert, and Beckman (1998) cite the rise in pitch from the first mora to the second mora at the beginning of a phrase (hereafter referred to as "rise in phrase head") as a characteristic of this AP. In Japanese language education, it has been pointed out that it is important to be aware of the phrase breaking of the AP when making presentations and other coherent speeches, and teaching materials (Fig. 1) are available to learn and teach these features (Nakagawa and Nakamura, 2009; Nakagawa, Nakamura, and Xu, 2013).

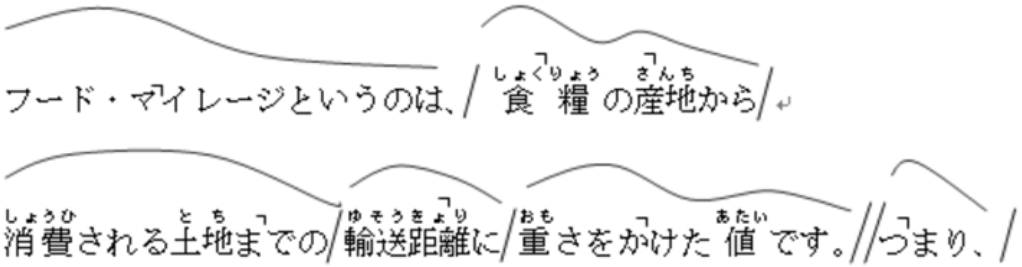

Fig.1. How to indicate phrase breaks in Japanese intonation materials (Nakagawa, Nakamura, and Xu, 2013)

However, Guo, Sakai, and Igarashi (2011), who investigated how a phrase head raising is realized in the speech of Japanese learners of Chinese as their native language, reported that phrase head raising shows a different tendency from that of native Japanese speakers in terms of "F0 raising degree". If the tendency of phrase head elevation in learners' Japanese speech differs from that of native speakers, it may indicate that there is a learning problem in which learners are not able to achieve AP phrase breaking, even if they are aware of it.

2. Pitch rising seen at the head of Japanese accentual phrases

Venditti (2005) pointed out that there are two types of Japanese phrase head elevation: physiological elevation and elevation by the accent nucleus. Physiological head ascent is an inherent feature of Japanese APs and is observed in most Japanese APs. On the other hand, the rise due to the accent nucleus is the rise of the phrase head, which is significantly larger than that without the accent nucleus when a word with an accent nucleus is present in the AP, in preparation for the

pitch drop caused by the accent nucleus (Fig. 2). This suggests that the more the accent nucleus is near the second mora, the more likely it is that the phrase head rises.

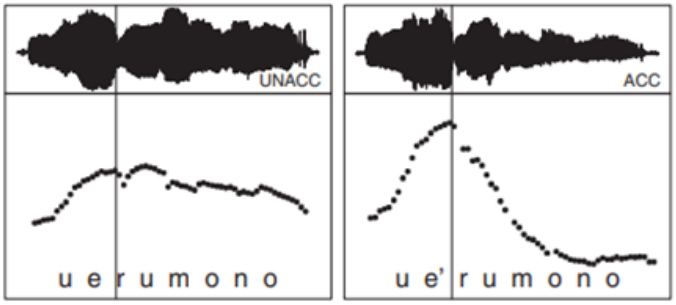

Fig.2. Physiological elevation of Japanese AP (left) and elevation by accented nuclei (right) (Venditti: 2005)

Maekawa (2018) also pointed out that the realization of phrase head ascent involves phonological clarity of the boundary between the first and second mora. In other words, if we focus on the voice of the second mora, and it is a long tone without any boundary distinctness, the degree of phrase-head elevation will be low, and if it is a voice with a clear boundary distinctness, such as a silent fricative, the degree of phrase-head elevation will be high.

3. Questions to be considered in the future

The following studies are expected to be conducted on the acquisition of prosody by Japanese learners, especially the acquisition of pitch rise appearing in accented phrase headings.

(a) How do pitch rises that appear at the beginning of accented phrases in L2 Japanese differ from those in L1 Japanese?

(b) If it is different, under what conditions do they appear?

(c) If different, are they related to non-fluency?

(d) How can pitch control be taught in the classroom?

REFERENCES

1. Guo, K., Sakai, H., and Igarashi, Y. (2011). Word-initial prosody in the utterance of Chinese native speakers learning Japanese: through a comparison to the utterance of Japanese native speakers," IEICE Technical Report. TL, Thought and Language, 170, 13-18.
2. Nakagawa, C., Nakamura, N., and Xu, S. (2013). Japanese Pronunciation Practice Book for More Advanced Speeches and Presentations, Tokyo: Hituzi Shobo.
3. Maekawa, K. (2018). 'F0 rising in accented phrase heads is not a conditional heterophony,' in Proceedings of the 32nd National Conference of the Phonetic Society of Japan, 78-83.
4. Venditti, J. J.(2005).The J_ToBI Model of Japanese Intonation. In Jun, S.A(Eds.), Prosodic Typology: The Phonology of Intonation and Phrasing(pp. 172 -201). Oxford Scholarship Online.

5. Ladd, D. R. (2001) .In Martin, H., Ekkehard, K., Wulf, O., & Wolfgang, R. (Eds.), Language typology and language universals: an international handbook, 2,(pp. 372-376). Berlin: Walter de Gruyter.
6. Pierrehumbert, J. B., & Beckman, M. E. (1988).Japanese tone structure. Cambridge, MA: MIT Press.

ЦИФРОВІ ЗАСОБИ НАВЧАННЯ ЯК СУЧАСНА ОСВІТНЯ РЕАЛІЯ

Безверха Вікторія Русланівна, студентка 3-го курсу
Харківський національний педагогічний університет імені Г.С.Сковороди
Науковий керівник: д.п.н., проф. Л.С. Калашник

Інформаційні технології стали важливою частиною життя кожної людини, незалежно від її форми. Через глобальну кризу, спричинену Covid-19, цифрові компетентності нещодавно посіли центральне місце, оскільки найновіша інформація з’являється в Інтернеті, в офісі чи вдома, незважаючи на місце перебування людини. Швидкий розвиток комп’ютерних технологій революціонізував спосіб спілкування, і його вплив на викладання мов, зокрема китайської є безпрецедентним.

Інтеграція цифрових медіа полегшує учням надання індивідуальної підтримки вчителям під час уроків. Інші можливості навчання (такі як вправи та тести) також стають у нагоді, особливо тим, хто має певні особливості у засвоєнні матеріалу або спеціальні освітні потреби. Вони можуть активізувати навички, яких вони вже здобули, і отримати відгук. Успішність кожного учня можна контролювати за допомогою систем управління, а вчителі отримують зворотний зв'язок щодо індивідуальних рівнів навчання. Завдяки цифровим медіа вони можуть краще адаптуватися до проблем і працювати ефективніше.

Цифрові носії мають очевидну перевагу в тому, що порівняно з аналоговими книгами та робочими документами, їх можна швидко оновлювати, додавати або змінювати у своєму змісті. Багато різних платформ надають можливість встановлювати інструменти та змінювати їх за потреби. Їх можна редагувати, економити час і надсилати на цифрові пристрої всіх учнів. Цей параметр також дозволяє додавати або оновлювати існуючий аналоговий вміст. Інформація є основою цифрового суспільства та необхідною для кращого майбутнього. Інвестиції в цифрову освіту покращують розуміння нових технологій, аналітичні навички та грамотність.

Сьогодні є готові платформи з усіма необхідними інструментами для дистанційного навчання. Найпоширенішими сайтами дистанційного навчання є Moodle, LOTUS Learning Site, Groups, Sakai та eFront. При виборі платформи

для дистанційного навчання іноземних мов слід враховувати певні фактори: формат, можливість викладання аудіо- та відеозаписів, мову та посилання на корисні інтернет-ресурси, незалежність від математичної відповіді та контроль аудиторії. Усі ці фактори можуть зробити віддалену роботу ефективнішою.

Основні види діяльності, які використовуються в цьому типі навчання, такі ж, як і в звичайному уроці. До них відносяться дискусії, диспути, рольові ігри для вирішення навчальних завдань, інтерактивні форми і методи навчання, проектна діяльність тощо. Тематичні пропозиції можна розглядати як ефективний спосіб покращити навички іноземної мови під час навчання онлайн.

Очевидно, що опанування китайської мови – це трудомісткий і кропіткий процес, який потребує комплексного підходу до навчання: аудіювання, читання, письма та усної мови. Щодо практики викладання китайської мови, то ми можемо представити декілька ресурсів, які є універсальними та можуть використовуватися як у формальній освіті (як додатковий ресурс для виконання домашнього завдання та самостійної роботи студентів), так і у неформальній.

Nciku – це онлайн-словник, ви можете вивчати китайські ієрогліфи, слова чи фрази за їхнім значенням, написанням, вимовою та прикладами речень, ви можете вивчати деякі розмови, списки словника, тематичні слова, а також можете приєднатися до спільноти та спілкуватися з іншими людьми.

Сайт https://www.melnyks.com дозволяє знайти аудіо уроки китайської мови для абсолютних початківців. Кожен аудіоурок у цьому курсі супроводжується повною розшифровкою у форматі PDF, окремим аудіо-діалогом і аркушем для повторення. Ці уроки китайської мови можна завантажити та взяти з собою для вивчення в будь-який час і в будь-якому зручному місці.

Chinese Grammar Wiki – це граматичний матеріал, представлений у ресурсі, є розподілений за рівнем складності. Є блоки, які створено спеціально для початківців. Ресурс побудовано на простих лексичних прикладах, супроводжується піньїнем, що помітно спрощує сприйняття матеріалу. Більш складні рівні розраховано на тих, хто займається китайською вже певний період, засвоїв базовий граматичний матеріал та хоче вдосконалити свої знання та навички щодо граматики китайської мови.

За допомогою цифрових засобів навчання можливо самостійно вивчати китайську мову або контролювати її вивчення, оскільки такі засоби є універсальним інструментом, який може використовуватися як для аудиторної, так і самостійної роботи учнів та студентів, а також є альтернативою традиційним заняттям, яка урізноманітнює викладацьку

практику та індивідуальний стиль діяльності вчителя, робить його уроки та процес викладання більш цікавим та динамічним.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Близнюк Л.М. Цифрові технології в шкільній освіті та у вивченні іноземної мови [Електронний ресурс]. Актуальні проблеми міжкультурної комунікації. 2022. https://evnuir.vnu.edu.ua/bitstream/123456789/20392/1/bll.pdf (дата звернення: 11.12.2022).
2. 何龍. (2018). ″多媒体教材在初级汉语教学中的应用.″ 愛知淑徳大学論集. グローバルカルチャー・コミュニケーション研究科篇. 10. C.: 69-76.(Хе Лонг «Застосування мультимедійних підручників у початковому викладанні китайської мови» Зібрання праць університету Айчі Шукутоку. Вища школа глобальної культури та комунікації. Вища школа 2018. 10. С.: 69-76.)
3. 刁静. 多媒体字源识字法在对外汉语教学中的应用研究. Diss. 西南大学硕士论文, 2010. (Діао Джінг. Дослідження застосування методу мультимедійної етимології грамотності у викладанні китайської мови як іноземної. Дисертація магістра Південно-Західного університету).
4. 尚伟光. 数字化故事辅助国际汉语教学的设想及实践. MS thesis. 中央民族大学, 2017.(Шан Вейгуан. Ідея та практика міжнародного викладання китайської мови за допомогою цифрових історій. Магістерська дисертація. Китайський університет Мінцу, 2017 р.)
5. 尹西芳. ″浅谈数字化工具书在小学语文教学中的应用.″ 课外阅读：中下 . 2012. 12. С. 330-331.(Інь Сіфан «Коротка дискусія про застосування цифрових довідників у викладанні китайської мови в початковій школі» Позакласне читання: середній і молодший класи, 2012. 12. С. 330-331.)
6. 李颜灵. ICT 信息通信技术在国际汉语教学中的应用分析与研究----以泰国新加坡国际学校为例. Diss. Huachiew Chalermprakiet University, 2021.(Лі Яньлінг. Аналіз та дослідження застосування інформаційно-комунікаційних технологій ІКТ у міжнародному викладанні китайської мови — на прикладі Сінгапурської міжнародної школи в Таїланді. Дис. Huachiew Chalermprakiet University, 2021)
7. 肖笛. 网络资源在对外汉语教学中的应用. MS thesis. 黑龙江大学, 2011.28.(Сяо Ді. Застосування Інтернет-ресурсів у викладанні китайської мови як іноземної. Магістерська робота. Хейлунцзянський університет, 2011 р.)

ІСТОРІЯ СТАРОДАВНЬОГО СХОДУ: НОВІ МЕТОДИ ВИКЛАДАННЯ ДИСЦИПЛІНИ

Білик Вікторія Андріївна, кандидат історичних наук, доцент
Волинський національний університет імені Лесі Українки

Реалії нашого сьогодення вносять корективи в усі сфери життя. Неможливість відвідувати заклади освіти і проводити навчання в очному режимі спонукала вдатися до дистанційної форми навчання. І у цьому

випадку існують різні варіанти проведення занять в режимі онлайн, оскільки маємо можливість проводити навчання на різних платформах.

Зауважимо, що до вибору платформи дистанційного навчання варто підходити відповідально, оскільки для різних вікових категорій і різних предметів не всі платформи є однаково зручними. Особливо це стосується закладів вищої освіти. Тут важливо також звертати увагу на освітній компонент, який має викладатися на тій чи іншій платформі.

Мета даної публікації полягає у спробі показати особливості викладання історії Стародавнього Сходу для студентів першого курсу в умовах дистанційного навчання, використовуючи електронну платформу LMS Moodle.

Серед низки запропонованих і рекомендованих МОН України платформ для дистанційного навчання у Волинському національному університеті імені Лесі Українки (Луцьк) найбільш використовуваними є LMS Moodle, Office 365 Teams, Google Classroom (1). Відповідно до навчальних планів факультету історії, політології та національної безпеки історія Стародавнього Сходу вивчається у першому семестрі, а відповідний освітній компонент має назву «Історія первісного суспільства та Стародавнього Сходу». На вивчення компонента відведено 6 кредитів (240 годин), з яких 88 годин – це аудиторні заняття.

При розробці електронного курсу «Історія первісного суспільства та Стародавнього Сходу» необхідно було враховувати кілька важливих моментів, а саме: компонент складний за своїм тематичним наповненням, на його вивчення відведена значна кількість годин, компонент вивчається у першому семестрі, коли студенти-першокурсники ще не повністю адаптовані до нового середовища і нових умов та правил навчання. Таким чином, стояло завдання розробити максимально зручний і зрозумілий електронний курс.

Нами була обрана платформа LMS Moodle, оскільки вона передбачає використання різних видів і типів ресурсів. Платформа дає можливість не лише розмістити лекційний матеріал, завдання, але й дозволяє відстежувати відвідування студентами занять, вести журнал оцінювання, комунікувати зі студентами тощо. Основні ресурси чи види діяльності, які застосовувалися найчастіше – це сторінка, книга, файл, напис, форум, URL (веб посилання), тест, чат, форум тощо (2).

Увесь електронний курс був розділений на кілька структурних блоків. Перший блок – це блок-привітання, у якому розміщене саме привітання до студентів, ресурс форум «Оголошення та новини курсу», інструкція по користуванню електронним курсом і вміщений вид діяльності «Вибір групи», зайшовши у який, зареєстровані студенти можуть обрати номер своєї групи. Наступний блок – «Вступ до курсу «Історія первісного суспільства та

Стародавнього Сходу» – складається зі «Вступного слова», де коротко окреслено особливості вивчення зазначеного освітнього компонента. Тут також вміщений силабус дисципліни і для зручності студентів окремими ресурсами подана інформація про викладача, мету і завдання курсу, компетентності, структуру компонента, політику оцінювання і підсумковий контроль, словник ключових термінів. Також у цьому блоці міститься вид діяльності «Відвідування».

Наступні два блоки відповідають назвам змістових модулів освітнього компонента. Кожен з них поділений на дві частини: «Теоретичний курс» та «Практичні заняття». У «Теоретичному курсі» подані теми і плани лекцій, а також короткий виклад відповідних тем. Усі лекційні матеріали додатково проілюстровані картами, презентаціями або ж короткими відеороликами. У рубриці «Практичні заняття» подано теми і плани практичних занять, методичні рекомендації для їх підготовки, карти, перелік джерел і літератури. Оскільки значна частина тем виноситься на самостійне опрацювання і відповідно до вимог самостійна робота має також оцінюватися, тут же подані завдання для самостійної роботи через вид діяльності «Тест». Для зручності у рубриці «Додаткові матеріали для підготовки до практичних» подані україномовні хрестоматії з історії Стародавнього Сходу, окремі найновіші публікації українських авторів, інформація у вигляді таблиць тощо. Все це сприятиме оптимізації роботи студентів.

У блоці «Самостійна робота» вміщені переліки тем для самостійного опрацювання, збірник тестових завдань. А у блоці «Модульний контроль» представлені у вигляді тестів контрольні завдання та розміщений чат, де студенти можуть ставити свої питання. Останній блок створений для студентів спеціальності 014 Середня освіта, Історія заочної форми навчання.

Курс пройшов апробацію, і очевидно, що в умовах війни, коли багато занять зриваються через тривоги й інші обставини, вивчення історії Стародавнього Сходу з використанням електронного курсу є доцільним. Ознайомитись з електронним курсом можна, зареєструвавшись на платформі LMS Moodle ВНУ імені Лесі Українки та отримавши кодове слово у автора.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Положення про дистанційне навчання у Волинському національному університеті імені Лесі Українки https://ed.vnu.edu.ua/wp-content/uploads/2020/11 /%D0%9F%D0%9E% D0%9B%D0%9E%D0%96-%D0%9F%D0%A0%D0%9E_%D0%94%D0%9D_2020.pdf (Дата звернення: 20.02.2023).

2. Білик В. Історія первісного суспільства та Стародавнього Сходу. Електронний курс. URL: https://moodle.vnu.edu.ua/course/view.php?id=436 (Дата звернення: 7.03.2023)

HSK ЯК СУСПІЛЬНО-ОСВІТНЯ РЕАЛІЯ

Бобровнікова Єлизавета Володимирівна, студентка 3-го курсу
Харківський національний педагогічний університет імені Г.С.Сковороди
Науковий керівник: д.п.н., проф. Л.С. Калашник

У сучасному світі існує багато національних систем оцінювання рівня володіння мовою як іноземною. Найвідоміші з них представляють собою кваліфікаційні іспити на знання європейських мов і не тільки: TOEFL, TestDaF, DELE, TOREL та ін. У свою чергу, HSK був розроблений для оцінки володіння китайською мовою як іноземною.

HSK — це іспит на знання китайської мови, який проводить китайський уряд для іноземців. HSK ділиться на 6 рівнів складності: перший рівень – найлегший, шостий – найскладніший. Після складання іспиту видається сертифікат відповідного рівня, що засвідчує знання. З ним вже можна йти, наприклад, влаштовуватись на роботу. Для того, щоб вступити в китайський університет, бажано мати HSK 4 та вище (1).

Рівні іспиту:

– Рівень 1 (HSK一 A1) можуть розуміти та використовувати основні слова, фрази та речення китайською мовою, можуть задовольнити спілкування та конкретні потреби (1);

– Рівень 2 (HSK一A2) просте і пряме спілкування китайською мовою в розмовній обстановці щодня, добре володіння китайською на початковому рівні (13);

– Рівень 3 (HSK一B1) можуть вирішувати основні комунікаційні завдання у сфері повсякденного життя, навчання та роботи на китайській мові, можуть подорожувати до Китаю, можуть успішно вирішити більшість проблем комунікативного завдання (4);

– Рівень 4 (HSK一B2) можуть брати участь в обговореннях китайською мовою на широкий спектр тем, здатні здійснювати вільне спілкування з носіями китайської мови (11);

– Рівень 5 (HSK一C1) вміють читати періодичні видання (газети та журнали) китайською мовою, розуміють кіно- і телевізійні програми, можуть зробити промову китайською мовою (3);

– Рівень 6 (HSK一C2) можуть вільно розуміти почуті або прочитані новини, вільно висловлювати свою точку зору в усній або письмовій формі (7).

Однак у травні 2020 року було оголошено про плани подальшого доопрацювання цього іспиту - перехід на систему «3 етапи, 9 рівнів», який, який повинен бути краще збалансованим, мати більш варіативні рівні складності і точніше відповідати системі CEFR.

У березні 2021 року Міністерство освіти Китаю оприлюднило нові стандарти для оцінки рівня володіння китайською мовою. Офіційно вони введені в дію 1 липня 2021 року. Іспит оцінюватиме як словниковий запас, так і навички усного спілкування, у іспиті представлено ситуаційні вправи та завдання.

Основними параметрами іспиту HSK у будь-якому його форматі є оцінка комунікативної компетенції мовлення, зміст тематичних завдань і кількісні показники мови. Вимірюється п'ять мовних навичок: аудіювання, говоріння, читання, письмо та переклад. Тест загалом поділяє рівень китайських студентів на три рівні: початковий, середній і просунутий. Кожен рівень поділено на три підрівні, загалом три рівні та дев'ять підрівнів.

Для видачі сертифіката використовується більше факторів, що сприяє точному визначенню рівня володіння китайською мовою, але на сьогодні для 7-9 рівнів ще немає аналізу оцінок (передбачається, що ці рівні будуть застосовуватися для перекладачів і вчителів китайської як іноземної).

Основним принципом HSK є «поєднання іспиту та навчання». Метою іспиту є сприяти вивченню китайської мови (2). Створений для об'єктивної та точної оцінки володіння китайською мовою, спрямований на розвиток цих навичок у кандидатів і сприяє їх систематичному та ефективному навчанню (5). Однак також і сам процес підготовки до складання його іспиту є цікавим процесом та може використовуватися самостійно для вивчення або розвитку китайської як іноземної навіть у формальному секторі освіти. Абсолютно кожен, хто сумлінно готується до китайського іспиту HSK, робить якісний стрибок у вивченні китайської мови (6).

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Ху Жунсі Соціокультурні особливості адаптації китайських студентів до навчання в університетах України. / Жунсі Ху. – Вісник Дніпропетровського університету імені Альфреда Нобеля. Серія «Педагогіка і психологія». – 2013. – № 1(5). – с.36-41.

2. 郝红艳，张念 在穗印尼留学生汉语学习情况调查研究. 广东外语外贸大学. 广东外语外贸大学学报. 第16卷. 第1 期. 89-96页.

3. 褚孟辉 越南留学生非正式汉语学习情况调查研究－以广西大学为例. 广西大学硕士学位论文. 2013 年11月. 17-26页.

4. 朴宣姝 上海的韩国青少年留学生的汉语教育现状. 师范大学学报. 2005 年. 15-34页.

5. 史文. 老挝留学生汉语学习动机调查研究. 云南华文学院. 2013 年6月.21-34 页

6. 王学松 华日本留学生汉语学习情况调查. 师范大学汉语文化学院学报，第 4 期2001 年 11 月. 25－30页.

7. 欧阳丽娜 在华德国留学生跨文化适应问题调查研究. 东北师范大学学位评定委员会. 2012年5月. 13-23页.

ВИДИ ТА ТИПИ ВПРАВ ДЛЯ ФОРМУВАННЯ ПЕРЕКЛАДАЦЬКОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ НА ПОЧАТКОВОМУ ТА СЕРЕДНЬОМУ РІВНІ НАВЧАННЯ

Богун Віолета Віталіївна, студентка 3 курсу
Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди
Науковий керівник: к.п.н., доц. О.Ю. Озерська

Перекладацька компетентність – це набір знань, вмінь та навичок, необхідних для виконання перекладу з однієї мови на іншу з урахуванням специфіки мови та культури (1).

Офіційне народження напряму «навчання китайської мови як іноземної» у сучасному Китаї прийнято датувати 1950 р., коли у державному університеті «Цинхуа» було сформовано першу групу із вивчення китайської мови, що складалася із західноєвропейських стажистів (2).

Для того щоб бути прагматичним, цікавим проівнянно з іншими, перекладач має не тільки знати мову, а й мати високий психологічний рівень, гарну уяву, так як технічний переклад ми можемо бачити в різних ааме тики (прекладач , тощо). Люди і надалі будуть цінувати переклад, який буде звучати жваво, технічно швидко з переплетанням художнього перекладу.

Задля цього перекладач має розвивати свої перекладацькі навички. Дуже важливе розуміння мови оригіналу, має бути лексичне, граматичне розуміння та сенс тексту. Розуміння іншої культури, тому що перекладач має враховувати культуру іншої країни та соціальні ааме ти. Треба мати широкий словниковий запас. Потрібно повністю відворювати текст мови оригіналу. Комунікативність також важлива, перекладач завжди буде в центрі уваги, тому треба вміти відповідати швидко на запитання, розуміти потреби та вимоги клієнта. Процес перекладу завжди складний і, якоюсь мірою, творчий ааме т тому, в залежності від складності та від професійності команди перекладачів, матиме свої особливості та тонкощі. Необхідно враховувати складність замовлення, об’єми перекладу та те, у якому вигляді було подано замовлення (рукописний текст чи вже надрукований, або в ааме тики ому вигляді). Важливо зауважити одразу, чи текст, який необхідно перекласти, виконаний літературною мовою, чи у ньому вживані різні лексичні моделі мови.

Існує безліч видів перекладу, такі як: медичний, юридичний, технічний, вільний, літературний, дослідницький переклади, локалізація. Так як, одна з найважливіших навичок, необхідних для перекладача – це мовна компетенція, тобто знання мови, з якої він перекладає, та мови, на яку покладається. При

формуванні перекладацької компетентності важливо правильно підібрати навчальний матеріал, так щоб ці пункти допомогли ефективно виконати завдання. Рівень складності матеріалу. Матеріали мають відповідати рівню учнів. Для студентів початківців потрібно використовувати більш простий та доступний матеріал, а для досвідчених студентів – складніший та вищогорівня. Різноманітність матеріалу. Навчальний матеріал повинен бути різноманітним і забезпечувати розвиток різних навичок, таких як читання, аудіювання, письмо та усне мовлення. Якщо це студент початківець, відео треба продивлятися з субтитрами на рідній мові, у самому аудіюванні не треба встановлювати ааме тик прослухування, для цього рівня достатньо вилучити потрібну інформацію. Середній рівень може дивитися з субтитрами на мові, яку вивчають, на аудіюванні можна вже почути основну інформацію з тексту.

Також студент може записувати на аудіотекст, щоб потім переслухати. Актуальність та цікавість. Реалістичність. Навчальний матеріал повинен відображати реальні життєві ситуації та проблеми, з якими можуть зіткнутися перекладачі у реальному житті. Рамки. Іноді перекладач має бути підготовлений робити все в обмеженому часі. Є кілька ідей, вправ в онлайн методах: групові методи, розподіл студентів та доєдння до окремих кімнат. Так розвиваємо комунікативні здібності. Тестування. Ці вправи допомагають студентам запам'ятовувати матеріал. Відео та аудіозаписи. Студенти можуть переглянути матеріалів будь-який час. Тим самим тренеруючи свою вимову хоч кожен день.

Є безліч справ, немає одного ідеального метода. Це залежить від того, яку мету ви прагнете досягти. Кожній людині потрібен час та підхід, але по-перше треба дізнатися свій рівень. Вчится регулярно, можна спробувати метод “15 хвилин”. Цей метод допомагає зберігати концентрацію та продуктивність протягом короткого періоду часу, дозволяє не допускати відволікань від завдань та зменшує втому. Перекладач має бути впевненим і наполегливим. Треба бути готовим, професія потребує часу та великих старань.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Чжай Хунюнь «Підготовка майбутнього вчителя китайської мови як іноземної за допомогою застосування інформаційних та комунікаційних технологій» https://ekmair.ukma.edu.ua/server/api/core/bitstreams/3cbbd8b7-9a85-4337-a87c-c6c62f9ee989/content.
2. Морозова В.С. «Інтерактивні онлайн-платформи у практиці викладання китайської мови: лігвокультурологічний та діяльнісний підходи», дані з інтернет ресурсу «Uzbekistan-China:developmentofcultural,historical,scientific andeconomic relations»

3. Тимченко-Міхайліді Н.С., Пугач В.Б. (2019). Формування перекладацької компетентності у процесі підготовки студентів економічного профілю. Вісник Університету Імені Альфреда Нобеля. № 1.

ВИКОРИСТАННЯ ІГРОВИХ ЕЛЕМЕНТІВ У НАВЧАННІ ТУРЕЦЬКОЇ МОВИ В СЕРЕДНІЙ ШКОЛІ

Брижан Альона Дмитрівна, студентка 3 курсу
Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди
Науковий керівник: к.ф.н. І.А. Скразловська

У сучасному світі, де комп'ютерні ігри стали важливою складовою культури, використання ігрових елементів у навчанні стає все більш популярним. Ігри на уроках допомогають забезпечити активність учнів, підвищити їхню мотивацію та зацікавленість у предметі, а також допомогти їм краще засвоїти матеріал.

Турецька мова є однією з найбільш поширених мов у світі, тому вивчення її має велике значення для міжнародних відносин та бізнесу. Проте, через значні відмінності в синтаксичній структурі та лексичному складі двох мов, вивчення турецької може стати викликом для українських учнів. Використання ігор у навчанні турецької мови може зробити ааме т навчання більш ефективним та цікавим для учнів.

Використання ігрових елементів у навчанні турецької мови у середній створює спільність інтересів та спонукає учнів до співпраці, що допомагає вчителю легше вести урок та контролювати дисципліну. Крім того, ігрові елементи роблять навчання більш доступним та зрозумілим для учнів. Учні, які використовують свої знання та навички в реальних ситуаціях, краще засвоюють навчальний матеріал. Ігри дозволяють учням розвивати свою уяву та здатність до аналізу та розв'язання проблем, що сприяє розвитку творчого та критичного мислення.

Використання ігрових елементів у навчанні турецької мови у середній школі може мати декілька переваг:

1. зацікавленість учнів. Гратися завжди ааме , ніж навчатися. Використання ігрових елементів допомагає зробити навчання більш привабливим та залучає до участі в уроці більшу кількість учнів;
2. покращення сприйняття матеріалу. Граючи, учні мають можливість активно сприймати інформацію та засвоювати нові знання. Це може допомогти зробити навчальний матеріал більш зрозумілим та залучити учнів до активної участі в процесі навчання;
3. розвиток мовленнєвих навичок. Граючись, учні мають можливість практикувати турецьку мову та розвивати свої мовленнєві навички. Використання ігрових елементів може допомогти учням вдосконалити вимову.

4. підвищення мотивації до навчання. Використання ігрових елементів може стимулювати учнів до досягнення навчальних цілей та успіху в цілому. Учасники гри можуть отримувати нагороди та підтримку від своїх однокласників та вчителя, що сприяє підвищенню їхньої мотивацію до навчання;

5. стимулювання співпраці та командної роботи. Учням можна запропонувати аа, яка вимагає спільної роботи для досягнення цілі;

Також використання ігрових елементів у навчанні турецької мови у середній школі має свої особливості, які варто враховувати при розробці та впровадженні таких методик:

6. врахування рівня знань учнів. Для того щоб ігрові елементи допомагали у навчанні, важливо враховувати рівень знань учнів і адаптувати аа до нього. Якщо гра буде занадто складною, учні можуть розчаруватися та втратити інтерес до навчання;

7. різноманітність ігрових елементів. Використання різноманітних ігрових елементів допомагає збільшити зацікавленість учнів та зробити ааме т навчання більш змістовним. Варто розглянути такі ігри, як пазли, кросворди, головоломки, ігри-вікторини, аудіо- та відеоігри;

8. відповідність темі уроку. Тематика гри повинна відповіати темі уроку;

9. групова робота. Використання ігрових елементів може стати гарною можливістю для організації групової роботи учнів, що дозволяє залучити до навчання більше учнів та покращити їхню співпрацю та комунікацію.

10. індивідуалізація ааме ти навчання. Учитель може використовувати різноманітні ігри та завдання залежно від рівня мовної компетенції учнів, їхніх інтересів та потреб;

11. ігрові елементи стимулюють мотивацію до навчання турецької мови. Вони допомагають учням бачити мову не тільки як набір складних правил, але й як засіб комунікації.

Ігрові елементи у навчанні турецької мови у середній школі можна поділити на декілька категорії: 1) **ігри з картками**: це ігри, в яких учні використовують картки зі словами або фразами турецької мови для відповідей на запитання або для здійснення певних завдань; 2) **ігри-головоломки**: це ігри, які вимагають від учнів розв'язування завдань, щоб розвивати їхнє логічне мислення та розуміння турецької мови; 3) **ігри-симулятори**: це ігри, які дозволяють учням перетворитися на віртуальних персонажів та взаємодіяти з носіями турецької мови, що дозволяє учням отримати практичний досвід використання турецької мови; 4) **командні ігри**: це ігри, які вимагають співпраці та комунікації між учнями, що сприяє розвитку навичок мовлення та спілкування турецькою мовою; 5) **ігри-вікторини**: це ігри, які дозволяють учням перевірити свої знання турецької мови шляхом

відповіді на питання; 6) **рольові ігри**: це ігри, які дозволяють учням грати різні ролі та використовувати турецьку мову для спілкування та вирішення завдань відповідно до своєї ролі. Ці категорії ігор можуть бути використані в різних комбінаціях для підвищення ефективності навчання турецької мови.

Беручи до уваги той факт, що навчання в Україні зараз проходить переважно онлайн, наведемо декілька прикладів ігрових онлайн-ресурсів для вивчення турецької мови:

Duolingo – безкоштовний онлайн-курс для вивчення різних мов, який використовує ігрові елементи, щоб зробити навчання більш захоплюючим і ефективним.

Memrise – онлайн-платформа для навчання мов, яка використовує ігрові елементи, щоб допомогти учням запам'ятати нові слова і фрази турецької мови.

Quizlet – онлайн-платформа для навчання, яка містить велику кількість інтерактивних вправ і тестів для вивчення турецької мови. Учні можуть виконувати завдання та грати в ігри, щоб відточувати свої навички.

Kahoot! – онлайн-платформа для створення ігрових тестів та інтерактивних опитувань, які можуть бути використані для навчання турецької мови. Учні можуть ааме участь в грі на своїх смартфонах або комп'ютерах.

Language Zen – онлайн-курс турецької мови, який використовує ігрові елементи для навчання ааме тики, лексики та вимови. Учні можуть грати в ігри та розвивати свої граматичні та розмовні навички.

Отже, можна зробити висновок, що використання ігрових елементів є ефективним методом навчання турецької мови в середній школі. І в цьому процесі дуже важливою є роль ааме вчителя. Вчителю потрібно виявляти творчий підхід та знати, як правильно використовувати ігри в контексті навчання мови.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Тарнопольський, О.Б. (2018). Гейміфікація в навчанні іноземних мов у вищій школі. Іноземні мови, 3, 15−22. http://fl.knlu.edu.ua/article/view/142589

2. Kayan, A. & Aydın, İ. S. (2020). The Effect of Computer-Assisted Educational Games on Teaching Grammar. World Journal of Education, 120-121. https://files.eric.ed.gov/fulltext/EJ1247818.pdf

3. Kocaman, O., Yıldız, M. & Kamaz, B. (2018). Use of Vocabulary Learning Strategies in Turkish as a Foreign Language Context. International Journal of Psychology and Educational Studies, 5(2), 54-63. https://files.eric.ed.gov/fulltext/EJ1213487.pdf

СУЧАСНІ ОСОБЛИВОСТІ НАВЧАННЯ АУДІЮВАННЯ СТУДЕНТІВ СТАРШИХ КУРСІВНА ЗАНЯТТЯХ З КИТАЙСКОЇ МОВИ

Борискова Олександра Андріївна, студентка 3 курсу
Харківський національний педагогічний університет ім. Г. С. Сковороди
Науковий керівник: PhD С.С.Науменко

У вивченні будь-якої мови, у тому числі у вивченні китайської, ви зустрічаєтеся з аудіюванням, тому що аудіювання є однією з важливих невід'ємних частин на шляху до розуміння мови. Розуміння мовлення відбувається в результаті сприйняття мови та її осмислення. Сприйняття мови на слух спирається, головним чином, на слухові відчуття. Звукова мова співрозмовника впливає на наші органи слуху. Виразність слухових відчуттів грає вирішальну роль у процесі розуміння мови на слух. Усне спілкування складається з говоріння та слухання китайської мови, яке у методиці називається аудіюванням.

Аудіювання - це рецептивний вид мовної діяльності, який є одночасним сприйняттям і розумінням мови на слух. Аудіювання може виступати як самостійний вид мовної діяльності або бути однією із сторін говоріння. Аудіювання має свої особливості, що зумовлюють специфіку навчання цього виду мовної діяльності. У процесі навчання аудіювання студенти повинні навчитися розуміти на слух ту інформацію, з якою вони стикатимуться у реальній життєвій ситуації. У яких випадках людям доводиться чути інших людей, які говорять рідною мовою? Ймовірно, тут можуть бути перелічені такі ситуації як: інтерв'ю (співбесіда), інструкції, здійснення покупок, оголошення гучномовця, радіо новини, засідання комісій, театралізовані вистави, телефонні розмови, уроки та лекції, розмови та плітки, телебачення, розповідь. Більшість розмовної мови, яку ми чуємо, має неформальний характер. Це спонтанна мова, яка відрізняється від читання вголос або пам'яті (Золіна, 2021).

Зважаючи на вищесказане, ми можемо відзначити, що аудіювання в аудиторії не завжди може відповідати сприйняттю мови на слух у реальному житті. Однак для того, щоб навчити студентів сприймати мову на слух і, таким чином, підготувати їх до сприйняття мови поза аудиторією, необхідно під час підготовки матеріалу з аудіювання враховувати особливості реальної життєвої ситуації. Звідси випливає що:

- більшість текстів з аудіювання має базуватися на природному спонтанному мовленні, або хорошій імітації її;
- аудіювання може мати візуальну опору, у багатьох випадках можуть використовуватися відеозасоби;

Основні труднощі щодо навчання китайської мови найчастіше пов'язані з тим, що студенти практично не мають досить розвиненого фонематичного мовного слуху, який буде необхідний для реалізації навчальних завдань. Положення посилюється ще й тим, що мовний слух рідної мови надає сильний вплив на процес утворення аналогічного слуху для сприйняття китайської мови. Тому одним із найперших завдань навчання цьому предмету є формування та постійне вдосконалення згаданих видів слуху протягом усього періоду навчання. Що ж до китайської мови, то слухач повинен оперувати не лише активним словниковим запасом, а й пасивним, набутим, переважно, у процесі читання (Проценко, 2012).

Більшість дослідників вважають, що легше сприймаються монологічні тексти, ніж діалогічні, а серед монологічних - набагато легше фабульні, ніж описові. Отже, на старших курсах навчання аудіювання слід віддавати перевагу монологічним текстам.Звичайно, під час вивчення китайської мови у вищих навчальних закладах використання навіть надсучасної техніки не може витіснити навчальний процес, передбачений програмою, але може стати його ефективним доповненням. Крім того, використання сучасних технологій має й певні переваги для викладача – застосовувати творчі підходи в навчанні, можливість їх адаптування під будь-яку навчальну програму та знаходити інформацію для студентів із різним рівнем мовленнєвої та професійної підготовки, використовувати різні формати інформаційних повідомлень тощо (Проценко, 2012).

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Золіна Н.А. (2021). «Особливості аудіювання як виду мовної діяльності».
2. Проценко Н.В. (2012). Основні труднощі навчання аудіювання. Наукові праці Кам’янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка. Філологічні науки. Вип. 29 (1), 87–89.

АСПЕКТНЕ НАВЧАННЯ ЯК ФОРМА ОРГАНІЗАЦІЇ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ ПІД ЧАС ВИКЛАДАННЯ КИТАЙСЬКОЇ МОВИ ЯК ІНОЗЕМНОЇ

Гложик Карина Анатоліївна, студентка 3 курсу
Харківський національний педагогічний університет імені Г.С.Сковороди
Науковий керівник: д.п.н., проф. Л.С. Калашник

Іноземна мова є засобом міжкультурного спілкування, тому оволодіння іншомовною мовленнєвою діяльністю спрямована не лише на розвиток комунікативної компетенції (мовної, мовленнєвої, соціокультурної,

міжкультурної тощо), а також на опанування мови за допомогою сучасних засобів. Світ змінюється дуже швидко, тому використання нових педагогічних технологій є важливим та необхідним для навчального процесу. Педагогічна діяльність має бути інноваційною, оскільки це один із важливих чинників успішного навчально-виховного процесу будь-якого навчального закладу (Борецька, 2010).

Особливості кожної мови диктують методику роботи з нею як суб'єктом та об'єктом навчальної діяльності. Аспектне навчання – це педагогічна технологія, що спрямована на навчання мовних аспектів, таких як фонетика, граматика та ін., з метою поліпшення комунікативних навичок учнів у реальних мовних ситуаціях. Таким чином, аспектний підхід у навчанні – це підхід, суть якого полягає у роздільні роботі при навчанні мовних явищ фонетичного, лексичного і граматичного рівнів з виходом у мовленнєву практику (Бігіч, О., Бориско, Н., & Борецка Г. та ін, 2011).

Аспектне навчання широко використовується в тих ситуаціях, коли необхідно навчити учнів реальним комунікативним навичкам, які включають в себе використання різних мовних аспектів, наприклад, при вивченні мови для подорожей, бізнесу, наукових досліджень тощо.

Аспектне навчання традиційно використовується в ситуаціях, коли:

- студенти тільки починають вивчати нову мову, важливо ознайомитися з основними аспектами мови, такими як фонетика та граматика.
- студенти готуються до іспитів з мови, так як це допоможе їм підготуватися до кожного аспекту мови окремо.
- студенти вже мають базові знання мови, аспектне навчання може допомогти їм вдосконалити свої навички, зосереджуючись на конкретних аспектах мови, які вони хочуть покращити.

Що стосується переваг аспетного навчання, то до них дослідники (теоретики та практики) традиційно відносять:

- Систематичний підхід: дозволяє студентам вивчати мову більш систематично, зосереджуючись на окремих компонентах.
- Покращення слабких сторін: дозволяє зосередитися на слабких моментах у мові та покращити їх (Ружин, 2014; с. 264).
- Індивідуалізований підхід: дозволяє студентам вивчати мову на своєму власному рівні та в своєму власному темпі. Вони можуть працювати над конкретними аспектами мови, які є для них найбільш важливими.

Але, разом з тим, аспектне навчання як методична технологія не позбавлене і певних недоліків, які зводяться до таких моментів, як:

- Відсутність контексту: Оскільки аспектне навчання фокусується на окремих компонентах мови, воно може не забезпечувати студентам достатнього контексту для розуміння мови в цілому.

- Відсутність комунікативної практики: Аспектне навчання може не забезпечувати достатньої кількості практики у використанні мови в реальних комунікативних ситуаціях.
- Обмежений підхід: Аспектне навчання може бути обмеженим, оскільки воно фокусується на конкретних аспектах мови, а не на мові в цілому. Це може призвести до того, що студенти не отримують достатньої кількості знань про мову в цілому.

Китайська мова є унікальною за своєю структурою та відрізняється від європейських та українською тим, що для усного володіння цією мовою не обов'язково вміти читати та писати ієрогліфи, а писемна китайська не обов'зково вимагає знання усної вимови всіх ієрогліфів. Вивчення китайської мови через аспектне навчання, де кожна частина мови вивчається окремо, має свої переваги. Вивчення китайської мови через аспектне навчання дозволяє студентам зосередитися на кожній частині мови окремо, що поліпшує їхнє розуміння та використання китайської мови в цілому. Крім того, такий підхід дозволяє студентам працювати з окремими навичками, які можуть бути більш складними, та покращувати їх поступово.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Борецька, Г. (2010). Сучасні технології формування англомовної компетенції говоріння в учнів основної і старшої школи. *Іноземні мови., 2*, 23–26. Літера ЛТД.
2. Бігіч, О., Бориско, Н., & Борецка Г. та ін. (2011). *Методика формування міжкультурної іншомовної комунікативної компетенції* (С. Ніколаєва, Ред.). Ленвіт.
3. Ружин, К. (2014). Особливості змісту і функціонування принципів інтегрованого та диференційованого підходів у навчанні іноземної мови. *Вісник Запорізького національного університету., 1*(22), 258–266.

МЕТОДИКА ВИВЧЕННЯ ПЕРСЬКОГО АЛФАВІТУ

Завгородня Олена Сергіївна, викладач кафедри східних мов
Харківський національний педагогічний університет ім. Г.С.Сковороди

Вивчення перської мови починається зі знайомства з перською писемністю і насамперед з перською абеткою. Для тих, хто тільки починає вивчення перської мови буде цікаво дізнатися, що перська писемність у її сучасному вигляді виникла на основі арабської писемності після завоювання перської імперії династії Сасанідів арабами в ході ісламських завоювань у VII столітті н.е. Розвиток арабської культури через поширення ісламу серед носіїв перської мови призвів до арабізації перської мови, що відобразилось на багатьох аспектах мови, в тому числі на писемності. Перші зразки перської

поезії, записані арабським шрифтом, з'являються у IX столітті. Так, замість пехлевійського письма поступово почала використовуватися арабська абетка або в'язь, що налічувала 28 літер, до якої приблизно з XII ст. було додано ще 4 літери, які представляли собою модифіковані варіанти існуючих літер, для позначення перських фонем, які були відсутні в арабській мові, а саме: پ - pe, چ - che, گ - gāf, ژ - zhe). Тож в сучасній перській мові 32 літери, які і складають перську абетку.

ا	ب	پ	ت	ث	ج	چ	ح
خ	د	ذ	ر	ز	ژ	س	ش
ص	ض	ط	ظ	ع	غ	ف	ق
ک	گ	ل	م	ن	و	ه	ی

Перське письмо успадкувало особливі риси, притаманні арабському. Це *напрям письма* - справа наліво, *відсутність великих літер*, *консонантність* - відображення на письмі приголосних звуків і лише частини голосних звуків (для позначення решти голосних звуків факультативно використовуються діакритичні знаки), а також *курсивність* письма і як наслідок - наявність декількох графічних варіантів однієї літери залежно від положення в слові (ізольовано, на початку, в середині або в кінці). Останнє положення на перший погляд може здаватися ускладненням, що може викликати труднощі під час вивчення абетки та опанування письма, але навпаки, якщо подивитися на позиційні форми літер, то зрозуміло, що в основі всіх варіантів однієї літери міститься основний графічний елемент, який дозволяє відрізнити її від інших. Наприклад, літера ب - be має такі варіанти: ізольовано - ب , на початку - بـ , в середині - ـبـ і в кінці слова - ـب . Літера چ - che так само має основний елемент во всіх своїх позиційних варіантах: ізольовано - چ , на початку - چـ, в середині - ـچـ і в кінці слова - ـچ .

Більш того деякі форми літери співпадають, наприклад, для літери ا - alef співпадають форми ізольовано - ا та на початку слова - ا , в середині - ـا та в кінці слова - ـا. Лише три літери мають по 4 різні позиційні форми: літера ع - eyn: на початку - عـ, в середині - ـعـ і в кінці слова - ـع ; літера غ - qeyn: на початку - غـ, в середині - ـغـ і в кінці слова - ـغ та літера ه - hā-ye havvaz: на початку - هـ, в середині - ـهـ і в кінці слова - ـه. Ізольовані форми вказані в таблиці абетки і запам'ятовуються як основний варіант літери. І навпаки, всі чотири форми літер ط - tā і ظ - zā однакові, що суттєво спрощує запам'ятовування цих літер.

Треба зробити уточнення, що “з початку”, “в середині” і “в кінці” не завжди співпадає саме з початком, серединою або кінцем слова. Це твердження стосується наступного аспекту персько-арабською писемності - сполучення літер в слові. У зв'язку з цим літери перської абетки можна розділити на 2 групи відповідно до їхньої можливості з'єднуватися з попередніми і наступними літерами, тобто це стосується злитості написання слова. Не завжди можливо записати все слово разом, не відриваючи руки. Якщо в середині слова трапляється літера, після якої треба зробити розрив, то в такому випадку продовження слова слід почати писати з початкової форми літери. Така особливість арабсько-перського письма пов'язана лише з особливостями графіки, а не поділенням слова на склади, морфеми тощо. Тобто вивчення цього аспекту графіки не потребує поглиблених знань граматики і при систематизації не викликає труднощів.

Так, всі літери алфавіту можна розділити на дві групи відповідно до їхньої здатності писатися разом з іншими літерами: 1) літери, які можуть з'єднуватися з обох боків (25 літер), 2) з'єднуються тільки з попередньою літерою (7 літер: ا - د - ذ - ر - ز - ژ - و), тобто після них треба зробити розрив.

Отже, в початковій позиції й у середині використовуються малі або скорочені форми, які у більшості літер збігаються. Написання повної злитної форми наприкінці слова служить засобом прикраси письма.

При зовнішній схожості багато літер відрізняються одна від одної лише діакритичними знаками - крапками (від 1 до 3), які розташовуються під спільною графемою чи над нею (ب - پ - ت - ث чи ج - چ - ح - خ тощо) або похилою рисочкою (ک - گ), тобто формують групи літер, які мають однакові ознаки, що також спрощує вивчення перської абетки. Саме завдяки такій однорідності написання літер створюється естетичний ефект красивого декоративного письма, в якому вони пов'язуються в єдиний безперервний орнамент навіть у стандартному друкованому вигляді, не кажучи вже про декоративні види почерків, в яких літери дещо модифіковані для ще більшого посилення естетичного ефекту. Завдяки тому, що таким чином можна створювати стилізовані написи, персько-арабська каліграфія була зведена в ранг мистецтва в часи середньовіччя, і навіть в сучасному світі є послідовники цієї декоративно-художньої традиції.

В сучасних підручниках перської мови спостерігаються різні підходи до вивчення алфавіту. А.Рафії (2011) узагальнено повідомляє теоретичні аспекти, не забезпечуючи в достатній кількості практичних вправ для запам'ятовування позиційних особливостей усіх літер алфавіту (с.18-20). Т.Пурнамдаріан (2005) наводить групи літер, показуючи їхні позиційні форми без теоретичних пояснень та узагальнень, які могли б допомогти закріпити вивчений матеріал (с.3-27).

На наш погляд, необхідно використовувати інтегрований підхід до вивчення перського алфавіту, що дозволить прискорити та полегшити процес його запам'ятовування.

На початку потрібно провести ознайомчий екскурс в історію, повідомивши про основні відомості, склад перського алфавіту, діакритичні відзнаки літер, позиційні форми літер і особливості з'єднання літер у слові. Потім виділити групи літер, які подібні за написанням, тобто за своєю формою і за способами з'єднання з попередніми і наступними літерами.

На початковому етапі дуже важливо прописувати кожну літеру по рядку, щоб підготувати руку до письма і сформувати стійку навичку написання кожної літери, звертаючи увагу на її пропорції та правильне розташування на рядку.

Наступним етапом буде з'єднання літер в слові. Завдання треба розділити на два типи складності: спочатку пропонувати поєднати позиційні форми літер у слові, а наступним кроком - скласти слово з окремих літер, тобто закріпити використання їхніх позиційних варіантів.

Узагальненням буде повторення всього алфавіту за таблицею. А для кращого запам'ятовування літер в алфавітному порядку можна використовувати пісеньки про алфавіт.

Таким чином, правильна підготовка навчально-методичних матеріалів сприятиме ефективному вивченню перського алфавіту та дозволить засвоїти його за декілька занять, сформувавши при цьому міцну основу для подальшого вивчення перської мови.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Abdee Rafiee (2011). Colloquial Persian: The Complete Course for Beginners. New York: Routledge. 3rd. edition, 496 p.
2. Taqi Purnamdarian (2005). Persian for Foreign Learners: Elementary Course. Tehran: Institute for Humanities and Cultural Studies, 573 p.

МОЖЛИВОСТІ ДИСТАНЦІЙНОГО УРОКУ ДЛЯ ПІДВИЩЕННЯ МОТИВАЦІЇ УЧНІВ ПРИ ВИВЧЕННІ КИТАЙСЬКОЇ МОВИ

Лапа Арина Миколаївна, студентка 3-го курсу
Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди
Науковий керівник: Н.С. Самойленко

Роль інформаційних технологій у навчальних закладах все більше зростає з впровадженням інтерактивних методів навчання, де з розвитком

сучасних інформаційно—комунікаційних технологій дистанційна освіта є однією з форм безперервної освіти.

Такий потужний розвиток освіти зберігає та зміцнює інтелектуальний потенціал людей, створює основу для демократичної системи освіти, яка забезпечує необхідні умови для повної та якісної освіти на всіх рівнях, а також розширює можливості тих, хто прагне отримати освіту.

У перші десятиліття нового століття на проблеми академічної успішності старшокласників переважно впливає інтелектуальний і дидактичний розвиток, тому ці чинники академічної успішності також зустрічаються в дискусії про освіту. Однією з них є мотивація, яка не тільки гарантує високу успішність, але й подовжує інтелектуальну активність студентів і змінює поведінку за зовнішніми порадами. Дослідники учнівської мотивації показують існування цієї сили, що свідчить про зміну основних цілей різних рівнів освіти.

У нульовій фазі люди працюють на рівні сенсомоторних рефлексів. У цей момент визначальним чинником зовнішньої мотивації має стати особистість учителя. Особистісні характеристики вчителя, методична компетентність, орієнтація учнів на предмет, усвідомлення вчителем цілей, які ставлять перед собою учні, комунікабельність, відкритість, креативність в організації навчального процесу, емоційна насиченість в організації уроків, подачі матеріалу, система керівництва і навіть зовнішній вигляд, мотивація до вивчення мови створюють умови для зростання.

На другому рівні учні мотивуються результатами власної діяльності через оцінку вчителя. На цьому етапі важливо, щоб учитель підтримував учнів. Кожен учень, як просунутий, так і новачок, повинен отримати оцінку успішності. Ця оцінка має бути не просто числом, а детальним списком того, наскільки студент просунувся порівняно з початковим рівнем з моменту, коли він почав вивчати мову.

На третьому етапі — міжособистісні стосунки - учнями рухає бажання підвищити свій авторитет серед однолітків, а також вони відчувають потребу у визнанні. Уже на цьому етапі вчитель може сприяти становленню авторитету та формуванню впевненості учня в собі. Саме виховання може надовго підвищити мотивацію, якщо особистість вчителя для учня щось значить, якщо учень поважає його і намагається йому наслідувати.

У руках компетентного вчителя критика може бути засобом підвищення мотивації. Деякі студенти дуже заздрять місцям, які вони отримують. У цьому випадку на перше місце виходять особисті мотиви: мотиви оцінювання, досягнення (якщо учні працюють на оцінку, похвалу), самоствердження, благополуччя. Добре знаючи особливі потреби учнів і вирішуючи, на якому рівні знаходиться учень, учитель має можливість обрати відповідні

педагогічні засоби, які забезпечують успішний розвиток учня та, з точки зору Р. Кегана, забезпечують перехід учня з одного рівня на рівень вище. Це створює внутрішню мотивацію, яка є необхідною умовою успішної навчальної діяльності.

Причини, за якими студенти втрачають мотивацію до вивчення іноземних мов: 1) причини, пов'язані з учителем; 2) причини, пов'язані з учнем. Причини, які стосуються вчителів, включають неправильний вибір навчального матеріалу, який перевантажує або заплутує учня, відсутність контролю вчителя над сучасними методами навчання, невміння будувати стосунки з учнями, невміння регулювати їх взаємовідносини, відсутність чіткої системи вимог, характеристик особистості педагога.

Причини зниження мотивації залежно від студентів можна підсумувати так:

- мало інформації;
- погана пам'ять;
- відсутність мотивації до навчальної діяльності, особливо до самостійних методів здобуття інформації;
- неможливо побудувати стосунки з колективом.

Одним із інструментів для підвищення мотивації учнів до вивчення іноземної мови є використання різноманітних онлайн платформ. При вивченні китайської мови рекомендовано скористатися сайтом archchinese.com. так як на цьому сайті дуже багато елементів, що спрощують навчання, серед яких: написання ієрогліфів, китайська таблиця радикалів, штрихи китайських ієрогліфів та інші корисні інструменти.

За допомогою такого сайту можна ввести елемент самоперевірки учнів, виконання домашнього завдання. Наприклад, запропонувати учням гру, де за допомогою головоломки треба розшифрувати ієрогліфи. Тут вчитель може задати тільки ті ієрогліфи, які вже вивчалися. Використовуючи такі інструменти викладач може заохотити учня вивчати більше слів самостійно, знаходити нові слова, цікавитися новими штрихами, розвивати допитливість та мотивацію при вивченні китайської мови.

Отже, під час дистанційного уроку із застосуванням сучасних технологій, а також враховуючи усі психологічні та інтелектуальні особливості учнів, можна значно підвищити мотивацію учнів до вивчення іноземної мови.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бессараб А.О. (2020) Способи формування мотивації школярів до дистанційного навчання: огляд зарубіжного та українського досвіду. *Науковий журнал Хортицької національної академії.* 2. С. 65-74.

2. Безкоровайна О. (2021) Інноваційні технології дистанційного навчання іноземних мов в початковій школі. *Інноватика у вихованні.* 1.13. С. 73-80.
3. Яренчук Л.Г. (2021) Дистанційне навчання школярів як інноваційний компонент навчання. *Editorial Board*. С. 157. <https://www.google.com/books?hl=uk&lr=&id=29AmEAAAQBAJ&oi=fnd&pg=PA157&dq=%D0%B4%D0%B8%D1%81%D1%82%D0%B0%D0%BD%D1%86%D1%96%D0%B9%D0%BD%D0%B8%D0%B9+%D1%83%D1%80%D0%BE%D0%BA+%D0%BC%D0%BE%D1%82%D0%B8%D0%B2%D0%B0%D1%86%D1%96%D1%8F+%D1%83%D1%87%D0%BD%D1%96%D0%B2&ots=VV4rnVdpb6&sig=kwICbO2jPUgbaHzJNJSlF4D2Hqs> (2021, березень, 23)
4. Яренчук Л.Г. (2021) Електронно-світні ресурси як інструмент розвитку дистанційного навчання школярів. *Editorial Board*. С. 176. <http://stlnau.in.ua/samoosvita/item/2021/Paris210326.pdf#page=177>(2021, березень, 26)

ФОРМУВАННЯ НАВИЧОК ЧИТАННЯ ПРИ ВИВЧЕНІ КИТАЙСЬКОЇ МОВИ В ШКОЛІ

Лобанова Дарина Олександрівна, студентка 3 курсу
Харківський національний педагогічний університет імені Г.С.Сковороди
Науковий керівник: д.п.н., проф. Л.С. Калашник

Одним із викликів викладачів в галузі освіти є формування особистості, яка буде мати вільне володіння іноземною мовою, тому що це дозволяє спілкуватися з великою кількістю людей, подорожувати самостійно, приймати участь у захоплюючій роботі та досягнення успіху в професійній кар'єрі. Оскільки одним із компонентів мовленнєвої діяльності є читання, воно посідає чільне місце в процесі вивчення іноземної мови (Джулик, Соловйова, 2019)

Згідно з мінімальним знанням іноземних мов у школі, навчившись читати, учні повинні володіти такими навичками наприкінці одинадцятого класу (Ніколаєва, 2003; с. 56):

- здатність розуміти загальні теми та відповідну важливу інформацію, яка згадується в тексті;
- уміння повноцінно розуміти та осмислювати інформацію, викладену в тексті;
- здатність застосовувати знання структур і функцій мови в аналізі тексту.

Формування навичок і умінь в читанні є однією з найважливіших складових процесу навчання іноземної мови на всіх його етапах.

На першому етапі, учні починають читати, покладаючись на кілька помітних, але своєрідних візуальних особливостей у слові чи символі з

обмеженим знанням букв чи слів. В основному це парна асоціація, в якій довільно вибирається візуально відмінна риса в тексті для читання та пов'язується зі словом. На наступному етапі учні читають слова більш точно й послідовно, використовуючи фонетичну стратегію, тобто зіставляючи використовуючи фонетику фонетичної сполуки в китайській мові. Нарешті, у міру того, як їх здатність до читання та усвідомлення орфографічних структур зростає, вони досягають третього найпрогресивнішого етапу, на якій вони читають слова, використовуючи орфографічну стратегію, тобто використовуючи орфографічну інформацію про фонетичну сім'ю в китайській мові. Цей прогрес у читанні можна представити у вигляді трьох послідовних етапів: візуального, фонетичного та орфографічного. Примітно, що в моделях етапів читання, оскільки збільшення досвіду читання призводить до переходу учнів до наступного етапу, між цими трьома етапами існує внутрішній хронологічний порядок. Візуальний етап є першим, потім фонетичний, і орфографічний є кінцевим станом (Chen, 2004).

При підборі матеріалу, з яким будуть працювати учні, та постановки мети з якою здійснюється робота з тексом виділяють такі види читання:

Швидке читання

Означає читання тексту, читаючи заголовки та перші речення кожного абзацу чи розділу. Зазвичай він має три форми: попередній перегляд, огляд та аналіз.

Скановане читання

Скановане читання відрізняється від швидкого тим, що ви не маєте справу з усім вмістом, а шукаєте матеріал з певною метою або конкретним словом (чи його синонімом):

- знайти відповідь на запитання;
- шукати певні фрази, сказані кимось
- пошук слів у довіднику, у словнику тощо.

Під час сканування ви охоплюєте лише стільки вмісту, скільки необхідно для досягнення вашої мети.

Поглиблене читання

Поглиблене (або детальне) читання є найбільш складним і необхідним. Мета цього стилю — зрозуміти концепції та аргументи, які містить текст. Це слід робити після швидкого перегляду тексту (3).

Окрім дотримання етапів формування навичок читання, необхідно дотримуватися певних вимог при вивченні китайської. Основні це:

- Розвиток навичок сканування та скімінгу, тобто швидкого прогляду та зведення до мінімуму неважливих деталей тексту;
- Читання різних текстів, які охоплюють різні теми і стилі, такі як наукові статті, новини, література та інші;

- Розуміння контексту та використання контекстуальних відтінків для розуміння змісту тексту;
- Розвиток словникового запасу та навичок читання з використанням словників;
- Читання з різною швидкістю та концентрацією, залежно від мети читання (Xing, 2006).

Система вправ є основним фактором, що забезпечує навчальний процес і досягнення успіху в оволодінні мовою. Саме в цілісній системі вправ формуються компоненти читацької компетентності та вдосконалюються їх психофізіологічні механізми. Можна виділити такі особливості вправ для розвитку навичок читання при вивченні китайської мови:

1. **Вправи на розуміння загального змісту тексту.** Ці вправи допомагають учням зрозуміти основну ідею тексту, без детального аналізу кожного слова або фрази.
2. **Вправи на розуміння відносин між словами та фразами в тексті.** Ці вправи допомагають учням зрозуміти, які слова та фрази пов'язані між собою, що допомагає зрозуміти текст як цілісну структуру.
3. **Вправи на розуміння контексту.** Ці вправи допомагають зрозуміти значення нових слів та фраз шляхом аналізу контексту, в якому вони зустрілися.
4. **Вправи на аналіз відносин між текстом та зовнішнім світом.** Ці вправи допомагають учням зрозуміти, як текст пов'язаний з реальним світом, з яким вони мають справу.
5. **Вправи на розуміння тексту за допомогою складних структур.** Ці вправи допомагають розуміти більш складні текстові структури та використовувати їх у власному письмі (Ning, Ross & Wang, 2014).

Отже, формування навичок читання під час вивчення китайської є важливою частиною процесу вивчення мови. Для досягнення успіху в цьому, потрібно виконувати спеціальні вправи та зосередитися на розвитку спеціальних навичок, таких як розуміння китайських тонів, запам’ятовування китайських ієрогліфів, розуміння особливостей китайської культури та розуміння. Щоб досягти успіху в цьому, важливо читати якомога більше китайських текстів, починаючи з простих текстів і поступово переходячи до більш складних. Варто звертати увагу на лексику та граматику, особливо на елементи китайського синтаксису.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Джулик О.І., Соловйова О.О. (2019). Інтерактивні методики формування навичок читання англійською мовою у молодших школярів. *Молодий вчений.* 10 (74). 487-491. Режим доступу: https://molodyivchenyi.ua/index.php/journal/article/view/1772/1742

2. Ніколаєва С.Ю. (2003). *Загальноєвропейські Рекомендації з мовної освіти : вивчення, викладання, оцінювання*. Київ: Ленвіт.
3. Reading styles. Офіційний сайт Масі університету. Режим доступу: https://owll.massey.ac.nz/study-skills/reading-styles.php#:~:text=There%20are%20three%20different%20styles,%2C%20and%20in%2Ddepth%20reading.
4. Chen, X.(2004). *Developmental stages in learning to read Chinese characters*. (Doctoral dissertation, University of Illinois at Urbana-Champaign).
5. Xing Janet Zhiqun. (2006). *Teaching and Learning Chinese as a Foreign Language: A Pedagogical Grammar.* Hong Kong University Press; Bilingual edition.
6. Ning, C. Y., Ross, H., & Wang, P. (2014). *Chinese Reading and Writing: A Second-Language Perspective.* Routledge.

ТЕСТОВИЙ КОНТРОЛЬ ЯК ОДИН ІЗ СПОСОБІВ КОНТРОЛЮ ВИВЧЕННЯ КИТАЙСЬКОЇ МОВИ

Манойло Олена Ігорівна, студентка 3 курсу
Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди
Науковий керівник: Н.С. Самойленко

Найбільш поширеною формою контролю в галузі навчання іноземних мов сьогодні є тестування. Воно широко використовується на всіх рівнях навчання, від навчального контролю до самостійної роботи.

Використання тестів завжди було зручною формою перевірки знань студентів і учнів, адже вони легкі у рішенні, а отже викликають менше стресу від час їх проходження, а також дають можливість заробити хоч якийсь бал тим, хто погано розбирається у матеріалі.

Тестова форма іспиту дозволяє виключити людський фактор (суб'єктивну чи упереджену думку викладача, особисте ставлення, поганий стан здоров'я), а розроблена шкала оцінювання та чіткі критерії відповідей та оцінок дають точний результат, роблять тестування прозорим для всіх учасників навчального процесу (навіть якщо тест буде перевіряти сам учень, його товариш або інший викладач).

Порівнюючи з інакшимиваріантами педагогічного оцінювання тестуваннязнань з китайської мови має багато плюсів, наприклад:

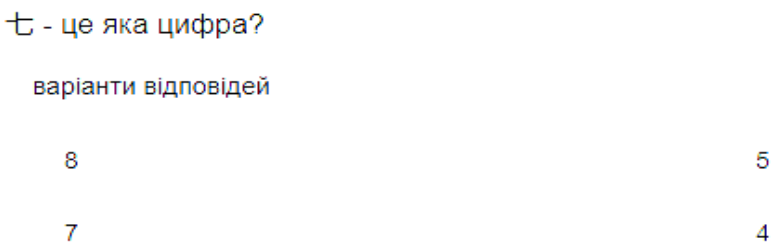
- можливість перевірки результатів навчальних досягнень одночасно з чималої кількості тем і розділів навчального плану;
- об'єктивно оцінювати рівень опановування матеріалу;
- уміннярозкривати не лише те, що ми навчилися, але й те, чого ми не навчилися;
- здатність використовувати комп'ютерні технології для проведення тестів та перевірки їх результатів;

- створити рівні умови тестування для всіх учасників тестування;
- уодноманітнити та автоматизувати систему перевірки результатів (Сердюков, 2006).

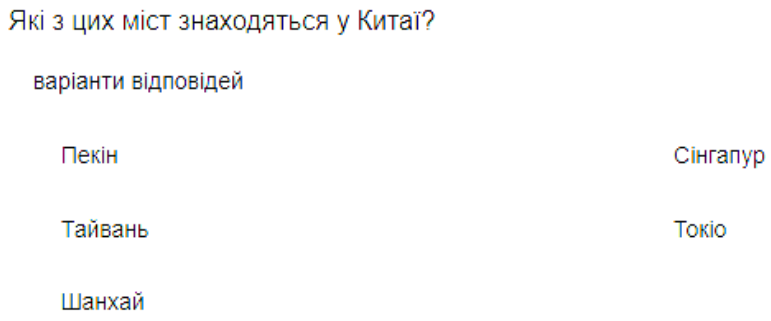
Зовнішнє незалежне оцінювання минулих років дало побачити, що студентам будь-якого віку важко подолати психологічний бар'єр привиконанні тестів. Щоб зробити це, необхідно мати вміння працювати з усіма видами тестових завдань. Розвивати ці вміння можна поступово шляхом впровадження в навчальний план тестів для контролю знань учнів.

Для перевірки знань з китайської мови можна використовувати такі типи тестування:

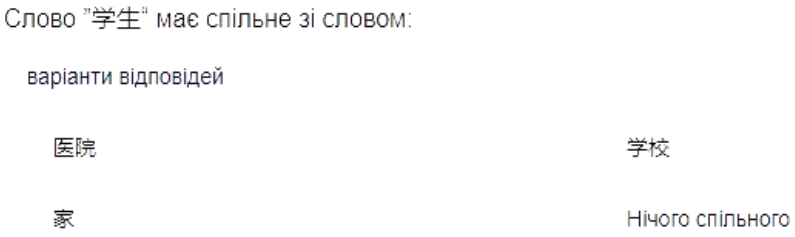
— тести з однією правильною відповіддю;

— з кількома варіантами правильних відповідей;

— на визначення аналогій;

—на виправлення помилок тощо.

Отже, раціональне використання тестів у поєднанні з іншими методами і оцінювання академічних здібностей студентів, що вивчають китайську мову може бути корисним. Злагоджений механізм адекватного оцінювання сприяє підвищенню пізнавальної активності учнів, ліквідує затримки в навчанні та самовдосконаленні. На сьогоднішній день це один з тих інструментів навчання, що дає можливість швидко, а головне справедливо пройти перевірку знань.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Дмітрієнко О. Тести як один із об’єктивних способів контролю та оцінювання знань студентів у процесі вивчення іноземних мов. URL: https://core.ac.uk/download/pdf/197238041.pdf.
2. Сердюков П. І. (2006). Технологія розробки комп’ютерних програм з іноземних мов. К.: Ленвіт.

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ НАВЧАННЯ КИТАЙСЬКОЇ МОВИ ДІТЕЙ ПОКОЛІННЯ АЛЬФА

Мережко Єлизавета Вікторівна, студентка 5-го курсу
Київський університет імені Бориса Грінченка
Науковий керівник: д.п.н., проф. Л.М. Удовиченко

Нині соціальна інтеграція дітей внаслідок стрімкого розвитку технічних засобів навчання та взаємодії школярів через світову мережу Інтернет тісно пов’язана з пізнанням світу завдяки безпосередньому спілкуванню із представниками різних народів світу. Ця тенденція збільшила попит на знання однієї і більше іноземних у молодших підлітків.

Очевидний економічний та технологічний «стрибок» ряду далекосхідних країн сприяв зацікавленню учнів у вивченні східних мов та культур. Найбільшою мірою це стосується дітей віком 10-14 років, які буквально виросли на цифрових технологіях і отримали назву покоління «Альфа».

Проблема навчання іноземної мови представників покоління Альфа не була предметом спеціальних досліджень. Як правило, увага вчених зосереджувалася на загальнопсихологічних особливостях навчання іноземної мови (В. Артемова та ін.), комунікативному підході до навчання іноземної мови (А. Палєєва та ін.), інтерактивних методах навчання іноземної мови (Т. Олійник, О. Близнюк, Т. Панова та ін.). Це зумовлює актуальність нашого дослідження.

Відповідно до теорії поколінь В. Штрауса і Н. Хоува, на зміну поколінню «Z» прийшло покоління «Альфа», представники якого народилися між 2010 та 2024 роками (Мак-Кріндл, Фел, & Бакерфільд, 2021). І сьогодні вони навчаються у 5-6 класах закладів загальної середньої освіти.

Як зазначають дослідники, представники цього покоління повною мірою сприймають різноманіття життя і легко комунікують з представниками інших культур. «У майбутньому цьому поколінню належить співпрацювати з людьми абсолютно різного походження, створюючи новий світ» («Діти покоління Альфа,» n.d.). Тому важливо у їх навчанні китайської мови використовувати тексти культурологічного та етнопсихологічного характеру. Це, з одного боку,задовольнятиме потребу учнів у пізнанні інших країн, а з іншого, – збагачуватиме лінгвокраїнознавчі знання із виучуваної мови, забезпечуючи перспективність здобутих компетентностей. З огляду на вищесказане доцільно, наприклад, упродовж вивчення теми «Харчування» у 6-му класі, пропонувати дітям тексти китайською мовою, які лаконічно і чітко розповідають про китайську традиційну кухню. Або виконати міні-дослідження китайського меню, виписуючи нові ієрогліфи(烤鸭 – kǎoyā – качка по-пекінськи，火锅 – huǒguō – хого, китайська гаряча страва з овочів, м’яса тощо) та презентувати результати роботи однокласникам чи близьким родичам.

В учнів 10-12 років зростає запит на пізнавальні та проблемні теми, що викликане новим психічним новоутворенням цього віку – почуттям дорослості та потребою у самоствердженні. Тому більшість вправ та завдань на відпрацювання умінь логічно пропонувати учням для самостійного виконання. А вчителеві у такій ситуації найефективніше виконувати функцію ментора, тобто допомагати тоді, коли учні звертатимуться за допомогою. Упродовж вивчення теми «Шкільне життя» логічно після розбору слів та мовних зразків з теми «Розклад» пропонувати шестикласникам творче завдання: скласти свій робочий розклад на тиждень.

Залучення інформаційно-комунікативних технологій у сучасну методику навчання китайської мови обумовлене «життям дітей цього покоління в Інтернеті» («Діти покоління Альфа,» n.d.). Тому активне використання ІКТ в освітньому процесі, залучення основних інструментів

віддаленого навчання (онлайн-уроки, trainchinese, pleco, квізлети,кластайм тощо) допоможуть забезпечити звичні і комфортні умови навчання сучасних молодших підлітків.

Навчання впродовж життя стане нормою для дітей цього покоління, оскільки «світ, де люди засвоюють одну спеціальність, відійде у минуле: поколінню альфа доведеться вибирати нову професію приблизно раз на 5 років» («Діти покоління Альфа,» n.d.). Китайська мова – це складна мова, яка постійно розвивається. Її вивчення вимагає послідовної, ретельної та тривалої роботи. ЇЇ поступове опанування сприятиме особистісному розвитку молодших підлітків, спонукатиме їх до вибудовування далеких перспектив та забезпечуватиме формування у них психологічної готовності до постійної самоосвіти.

Таким чином, психолого-педагогічні особливості учнів покоління Альфи актуалізують потребу широкого залучення інформаційно-комунікативних технологій, різних видів самостійної роботи та творчих завдань на основі текстів соціокультурної тематики для задоволення потреб та інтересів сучасних молодших підлітків – дітей покоління Альфа.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Діти покоління Альфа: хто це такі та як їх виховувати? (n.d.) https://dity.in.ua/statti/rozvitok-i-vikhovannya/diti-pokolinnya-alfa-khto-ce-ta-yak-ikh-vikhovuvati
2. Маківчук, Р.А. (n.d.) Психологічні особливості навчання англійської мови. УДК 159
3. Мак-Кріндл, М., Фел, Е., Бакерфільд, С., (2021) Покоління Альфа. Хедлайн паблішинг груп.
4. Мірошникова, А. (2017, Грудень 5) Яким буде наступне покоління дітей. Освіторія https://osvitoria.media/opinions/yakym-bude-nastupne-pokolinnya-ditej/
5. Психологічні основи навчання іноземних мов. Англ.мова в початковій школі. (2005) №12.

КОМПЛЕКС ПІДРУЧНИКІВ «МАРУГОТО» У ВИКЛАДАННІ ЯПОНСЬКОЇ МОВИ: ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ

Москальов Дмитро Петрович, кандидат філологічних наук, доцент
Семеніст Іван Васильович, доктор філологічних наук
Боришполець Юлія Василівна, старший викладач
Київський університет імені Бориса Грінченка

Методологічні засади комплексу розроблені на основі JF Standart (система стандартів навчання японської мови, встановлена Японською фундацією, яка корелює із діючими стандартом «Загальноєвропейські Рекомендації з мовної освіти» (Common European Framework of Reference for

Languages (CEFR), відповідно до якого розробляються програми викладання іноземних мов, методики і системи оцінювання).

Рівні Marugoto відповідають шести рівням JF Standart, які слідують тій самій системі, що використовується в CEFR, тому легко визначити рівень володіння японською мовою використовуючи рівні, які є спільними з тими, що використовуються для інших мов. Рівні підручників співвідносяться з такими рівнями 日本語能力試験 : Elementary 1 — N5, Pre-Intermediate (A2/B1) — N4, Intermediate 2 — N3.

Мета підручників полягає в тому, щоб учні могли використовувати японську мову в різних ситуаціях реального спілкування. В якості системи оцінювання пропонується використовувати таблиці «Can-do», в яких прописано, якими знаннями і навичками учні повинні володіти після закінчення кожного уроку. Компетентнісні результати навчання, або «Can-do» визначають рівні володіння мовою. Висловлювання «Can-do» починаються з «я можу...» і описують, якими знаннями і навичками учні повинні володіти після закінчення кожного уроку (1, с. 10). Для кожного етапу існують «Can-do», що описують здібності, якими оволодівають, досягаючи певного рівня. В JF Standart «Can-do» представлені, як приклад конкретної мовної діяльність, що пов'язана з відповідними життєвими ситуаціями. В підручниках система «Can-do» реалізується в тому, що для кожного уроку визначені певні здібності, якими необхідно оволодіти.

Розглядаючи переваги та недоліки комплексу підручників, необхідно відзначити, що особливості його визначаються метою, що перед ним була визначена, а саме – навчити на практиці використовувати японську мову. Враховуючи те, що перед комплексом підручників поставлена задача формування вміння спілкуватися японською мовою, більшість вправ спрямовані, насамперед, на навчання аудіювання та говоріння, а не на читання і письмо. Вправи супроводжуються аудіозаписами, хоча вони не завжди є необхідними для їх виконання. З іншого боку, навчанню ієрогліфіці приділено небагато уваги, в підручниках використовуються лише ті ієрогліфи, що були вивчені в попередніх уроках. Відсутні і детальні теоретичні пояснення щодо вживання граматичних структур. Граматичний матеріал дається як готові зразки мовлення, в яких треба лише замінювати деякі слова, або через приклади використання.

Навчальний процес сформований таким чином, що учень постає в центрі навчального процесу, стає суб’єктом діяльності. Перевага віддається взаємодії учнів між собою, груповій роботі. При застосуванні для самостійного опрацювання, ефективність підручників може знизитись, тому їх рекомендують використовувати в груповому навчанні.

Візуальному оформленню приділено багато уваги – яскраві і насичені зображеннями сторінки підручників підвищують зацікавленість. Опануванню матеріалу сприяє і веб-сайт, створений як додаток, де є аудіозаписи до уроків, рекомендації для вчителів, списки лексичних одиниць, відеозаписи ситуацій, інтерактивні завдання тощо.

Підібрані навчальні матеріали апелюють до особистого досвіду учнів, і спонукають їх до висловлення власної думки, залученості до активності на заняттях. Втім, в інструкціях до вправ відсутні детальні пояснення, що необхідно робити та для чого. Особливо це стосується початкових рівнів комплексу. Однак, загалом, завдання є інтуїтивно зрозумілими, а вмотивованість стає доступною з контексту.

Самі вправи не є складними, що сприяє мотивації до навчання, оскільки учні постійно бачать свої успіхи. А завдяки «Can-do» учні можуть легко прослідити свій прогрес. Але оскільки підручники розраховані на молодь і дорослих, то запрості завдання можуть швидко набриднути. Стимулювання потреби в самостійній діяльності досягається за рахунок використання такого навчального матеріалу, що стимулює зацікавленість за рахунок того, що він відповідає інтересам і потребам учнів.

Зведення до мінімуму ролі вчителя відбувається завдяки тому, що в комплексі вправ не передбачається пояснення теоретичних аспектів граматики. Вправи з розвитку граматичних навичок створені на основі методу індуктивного пізнання.

Оскільки підручник націлений на усунення мовного бар'єру і формування вміння на практиці користуватися мовою, то і вправи спрямовані на формування, передусім, мовленнєвої компетенції в аудіюванні та говорінні. Така методика підходить для мовних курсів, метою яких є забезпечити максимальну мову практику і підготувати до певних життєвих ситуацій.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. JF Standard for Japanese-Language Education 2010 (Second Edition). 2010. URL: https://jfstandard.jp/pdf/jfs2010_all_en.pdf (дата звернення: 25.01.2023).
2. Marugoto: Japanese language and culture Starter (A1) Katsudou: Coursebook for communicative language competences. Japan Foundation, 2013. C. 98 – 101.
3. Marugoto: Japanese language and culture Starter (A1) Rikai: Coursebook for communicative language competences. Japan Foundation, 2013. C. 142 – 148.
4. Marugoto: Japanese language and culture Pre-Intermediate (A2/B1): Coursebook for communicative language competences. Japan Foundation, 2015. C. 45 – 53.

ТЗН ІНСТРУМЕНТАРІЙ ПРИ ЗДІЙСНЕННІ КОНТРОЛЮ В ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ КИТАЙСЬКОЇ ЯК ІНОЗЕМНОЇ

Положій Олександра Володимирівна, студентка 3 курсу
Харківський національний педагогічний університет імені Г.С.Сковороди
Науковий керівник: д.п.н., проф. Л. С. Калашник

Останнім часом, через домінування дистанційних та змішаних форм навчання, які передбачають більш активне використання мотиваційно-зацікавленого аспекту у структурі уроку для утримання зацікавленості учнів, виникли нові форми контролю, що використовують сучасні засоби та онлайн платформи. Ці засоби контролю можуть бути «вмонтовані» в загальний навчальний процес і, разом з тим, можуть бути використані як інструменти самоконтролю.

До таких інструментів можна віднести:

1) Google форми

Можливість створити будь-який письмовий вид роботи: тест, контрольна. Є можливість створювати як відкриті питання, так і тестові. Існують варіанти запитань з вибором декількох відповідей. Окрім цього програма зручна тим, що можна поставити режим збереження відповідей, якщо в учня закриється вкладка, або проблеми з інтернетом.

2) Zoom

Усне опитування в Zoom'і зручне, бо ми бачимо учня віч-на-віч та маємо можливість спостерігати за його ходом мислення особисто. Такий контакт робить нас ближче, не залежачи від серйозності роботи. До того ж це достатньо гарний і швидкий варіант опитування усіх учнів, або окремої людини.

3) QUIZIZZ

Платформа, де можна складати контрольні, домашні завдання у форматі вікторин та тестів. Також існує функція змагання між учнями. Вчитель може в реальному часі досліджувати результати кожного учня та формувати звітові дані з приводу успішності учнів у грі.

- KAHOOT

Інтерактивна учбова платформа, яка дозволяє проводити тестування, опитування в ігровій формі. Вчитель може створювати власні завдання за допомогою шаблонів на сайті у форматі теста чи квіза. У завдання також можна додавати фото, малюнки, відео, графіку. Платформа дозволяє проводити будь-яке опитування чи контрольну роботу у виді змагань між учнями.

- Quizlet

У цій програмі ми можемо створювати навчальні картки зі словами для учнів. Великою перевагою є різноманітність варіантів вивчення слів: учень може проходити тестування, зіставляти слово і переклад. Можна використовувати в індивідуальній роботі з учнем на уроці, або для самоконтролю.

- Wordwall:

Додаток для вивчення слів. У якому є безліч варіантів, ігор для запам’ятовування слів.

Означені інструменти також можуть бути використані при такій формі контролю знань та навчок учнів, як самоконтроль, який реалізує на практиці принципи активності й свідомості, міцності знань, навичок і вмінь студентів.Розрізняють дві форми самоконтролю: індивідуальна і групова. У разі індивідуальної форми контролю студент самостійно визначає ступінь опанування професійними знаннями, навичками та вміннями. Груповий самоконтроль передбачає оцінку власної навчальної діяльності та досягнутих успіхів, а також визначення недоліків, обґрунтування шляхів їх подолання [1, с.3].

Використання різних форм контролю з ТЗН інструментарієм дозволяє знівілювати психологічні напруги, які виникають у учнів при використанні традиційних форм контролю (контрольна робота, усне опитування тощо) та завдяки своїй різноманітності та різноспрямованості підвищити якість процесу контролю, виявити прогалини у знаннях учнів, засвоєному матеріалі та інших аспектах.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Леннарц О. (2015). Викладання китайської мови: точка зору людини, яка вивчає мову. Шеньчженська Академія міжнародної освіти (КНР).
2. Офіційна інтернет сторінка додатку Google форми: https://www.google.com/intl/uk/forms/about/
3. Офіційна інтернет сторінка додатку Zoom:https://zoom.us/
4. Офіційна інтернет сторінка додатку Quizizz: https://quizizz.com/
5. Офіційна інтернет сторінка додатку Kahoot: https://kahoot.it/
6. Офіційна інтернет сторінка додатку Quizlet: https://quizlet.com/ru
7. Офіційна інтернет сторінка додатку Wordwall: https://wordwall.net/ru/account/login

ОНЛАЙН-КУРСИ КИТАЙСЬКОЇ МОВИ: МОЖЛИВОСТІ ТА ВИКЛИКИ

Золотухіна Наталія Анатол'євна, викладач кафедри східних мов
Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди

Традиційна освітня модель, коли людина здобуває одну вищу освіту в юності, потім просто удосконалює свій досвід, залишаючись у рамках тієї ж професії, у XXI столітті змінилася концепцією «навчання довжиною в життя» («lifelong learning»). Сучасна людина протягом життя постійно змінює місце проживання, пробує свої сили в різних сферах діяльності, часом освоюючи нові професії, або ж набуваючи корисних навичок і вписуючи новий рядок в резюме. Тільки так вона буде конкурентоспроможна на ринку праці, що чутливо реагує на соціально-економічну ситуацію і швидко змінюється, оскільки навіть фахівці не беруться прогнозувати, яким цей ринок стане через п'ять-десять років. Очевидно одне: ті, хто не здатний змінюватись і швидкоадаптуватися до нових викликів, опиняться на узбіччі життя. Панацеєю від такого сценарію є постійне навчання, яке сьогодні стало доступним у будь-якій точці світу, де є зв'язок та інтернет. Вважається, що поштовхом до інтенсивного розвитку безперервного навчання стали масові відкриті онлайн-курси, також почали функціонувати три найбільші майданчики Coursera, EdX і Udacity, і настала справжня ера світового масового онлайн-навчання, що на сьогоднішній день налічує вже не один десяток освітніх платформ.

Сьогодні онлайн навчання стало звичним заняттям для багатьох і активно практикується по всьому світу, кількість доступних інтернет-користувачам освітніх програм обчислюється вже десятками тисяч, понад 700 університетів по всьому світу мають власні онлайн-курси з різних галузей знань, що свідчить про формування справжньої «екосистеми» онлайн-освіти» у глобальному масштабі.Найчастіше вивчення одного онлайн-курсу породжує інтерес та бажання здобути глибші знання і з суміжних дисциплін. У таких випадках варто задуматися про вивчення інших східних мов або продовження вивчення обраної мови на більш просунутому рівні. В результаті слухачі мають можливість скласти для себе індивідуальну програму з унікальним наповненням та оптимальною структурою.

Традиція розпочинати курс навчання мови з освоєння фонетичного ладу типова для будь-якої іноземної мови, проте специфічні особливості китайської, а саме складовий та тональний характер китайської мови вимагають особливої уваги до звукового ладу, тому постановка артикуляції та відпрацювання тонів є найважливішим аспектом вивчення цієї мови. Вимова для китайської мови відіграє ключову роль, виконуючи сенсорозрізнювальну

функцію, невірно сказаний тон може спричинити непорозуміння між співрозмовниками.Тому слухачам настійно рекомендується загострити особливу увагу на лекції з фонетики та надалі в процесі навчання періодично повертатися до неї, щоб закріпити та регулярно освіжати у пам'яті комплекс артикуляторних характеристик звуків китайської мови. Роботу над звуками та тонами китайської мови рекомендується проводити без навушників, щоби чути самого себе. У ході навчання з боку викладача проводиться регулярний моніторинг навчального процесу, проте стежити за тим, як і скільки відпрацьовував написання ієрогліфа слухач, скільки часу він витратив на відпрацювання тону чи заучування ієрогліфа тощо, педагог не може, хоча певні механізми моніторингу є і у цьому.

Тому методи підвищення частки слухачів, які пройшли навчання повністю і перейшли до наступного, вищого рівня вивчення мови, як і раніше, є деяким викликом. Для творців курсів, зацікавлених у масовості програм, цінними є саме прямі слухачі, які дійшли до фінішної і які шляхом підсумкової оцінки результатів навчання монетизують даний курс. Для слухачів успішне завершення одного курсу – стимул продовжити навчання далі (Pethuraja, 2015).

На тлі досить великої кількості онлайн-курсів, які пропонують переважно китайські освітні установи, спостерігається відсутність галузевих стандартів, що позбавляє слухача можливості самостійно визначити рівень, з якого слід приступити до обраної програми, і продовжити навчання вже на іншому освітньому майданчику, що, можливо, не настільки актуально на початковому рівні, проте виявляється критичним при набутті певних професійних компетенцій на рівні.

Вихід вбачаємо у створенні системи взаємозаліків курсів, запропонованих різних майданчиках, що виявляється особливо актуально у зв'язку з активним використанням цього формату навчання у провідних українських ВНЗ, загальну статистику див. (Karlgren, 1920) виробів для нинішнього цифрового покоління студентів. Потенціал програм електронного навчання є величезним, ми стоїмо на порозі можливого перегляду системи освіти у світовому масштабі. На тлі того скепсису, який є у противників масової онлайн-освіти (або edutainment «освітньої розваги», як його називають прихильники традиційних моделей навчання), щоб адекватно оцінювати перспективи та складності процесу, недостатньо бути просто сторонніми спостерігачами, ми повинні бути учасниками цього руху щодо впровадження інноваційних методик та технологій, у тому числі, у викладанні східних мов, щоб залишитися професіоналами до кінця.

Наступним етапом розвитку мовних онлайн-курсів можуть стати мобільні програми для смартфона, які дозволять виконувати частину завдань

за програмою практично в будь-якому місці у зручний час, що, безумовно, позначиться на розширенні цільової аудиторії за рахунок молоді, яка в нинішніх умовах проводить більшу частину часу саме в смартфоні.

Крім того, навчання іноземної мови, тим більше для усвідомлено прагнучих вивчити екзотичну східну мову, не повинно обмежуватися лише формуванням комунікативних навичок та підготовкою до міжкультурної взаємодії. У подальшій перспективі видається важливим змістити акцент на оволодіння вузькоспеціальною термінологією в рамках окремих професійних напрямів, розвиток навичок читання текстів з галузевої тематики, ведення усної та письмової комунікації з актуальних питань професійної сфери.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Pethuraja S. Massive Open Online Courses (MOOCs) For Everyone [Електронний ресурс] // Amazon.com: Kindle edition. 02.05.2015 URL: https://www.amazon.com/Massive-Online-Courses-MOOCs-Everyone-ebook/dp/B00X2NTJPY (15.03.2023). ’
2. Karlgren B. (1920). Le proto-chinois, langue flexionnelle // Journal Asiatique. Tome XV. P. 205–232.
3. 何萬順. 論台灣華語的在地化 //澳門語言學刊. 2010. 35.1. P. 19–29

МЕТОДИКА ЗАСТОСУВАННЯ КОМП’ЮТЕРНИХ НАВЧАЛЬНИХ ПРОГРАМ ПІД ЧАС ЗАНЯТЬ З КИТАЙСЬКОЇ МОВИ

Темченко Олена Андріївна, студентка 3 курсу
Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди
Науковий керівник: PhD С.С.Науменко

Останнім часом глобальний прогрес китайської мови набув великого значення в міжнародних ЗМІ та у сфері усного перекладу, з вищою освітою, володінням китайської мови та знанням китайських ієрогліфів як необхідністю в бізнесі та політиці. Однак китайська мова є складною для західної культури зі складною фонетикою з тонами та написанням ієрогліфів (Hu, Xu, 2019). Це потребує комплексного підходу до навчання аудіювання, читання, письма та усного мовлення. У наш час впровадження інноваційних методів навчання, зокрема цифрових ресурсів, сприяє підвищенню якості викладання та навичок іноземних мов серед студентів. Також викладачі іноземних мов повинні мати технічні знання про онлайн-ресурси для формування мовленнєвої та цифрової компетентностей здобувачів освіти, щоб забезпечити правильний вибір цифрового носія з контентом високої якості.

Аналіз досліджень і публікацій показує потребу у вивченні іноземних мов за допомогою цифрових інструментів. Більшість додатків зосереджено на словниковому запасі, приділяючи мало уваги іншим аспектам навчання.

Картки - основний метод вивчення мов у додатках, а письмо залишається найменше розвиненою навичкою.

Автори статті "Програми та ігри для вивчення мови: дослідження з використанням моделі RETAIN", опублікованої у 2016 році - Гленда А. Гантер, Лорі О. Кемпбелл, Джунія Брага, Маркос Расілан Валеска та Вірджинія С. Соуза - стверджують, що програми та додатки для вивчення мов є ефективними інструментами, які можуть забезпечити різноманітність діяльностей длястудентів. Елементи гейміфікації, такі як бали, змагання з друзями та додаткові уроки, можуть заохочувати студентів до більш старанного вивчення мови. Крім того, важливо мати послідовні рівні, що дозволяють студентам розвивати навички поступово. Однак, цифрові інструменти повинні бути інтегровані в традиційний освітній процес та адаптовані до нього, щоб забезпечити максимальний ефект вивчення мови студентами.Дослідження впливу використання віртуальної реальності (VR) як інструменту для збагачення словникового запасу серед студентів ВНЗ. Студенти, які брали участь у дослідженні, показали високий рівень ентузіазму та мотивації для виконання завдань. Основна перевага використання VR в навчанні полягає в можливості прямої демонстрації вивчених слів та взаємодії з цифровим світом. Результати дослідження підтверджують, що студенти можуть навчатися ефективніше, якщо їх ставити в штучні ситуації, які вони переживають. Дослідження також робить висновок про те, що активна участь студентівзбільшує їх здатність засвоювати нові слова (Starr, 2009).

Дослідження, проведене СіхонгомЧжаном з назвою «Мобільне вивчення китайської мови: емпіричне дослідження програми з веселим дубляжем», підкреслює, що мобільні телефони можуть бути корисними інструментами в освітньому процесі. Респонденти дослідження відзначили, що раніше ніколи не використовували онлайн-ресурси для навчання, але вони хотіли б мати більш цифровий та гейміфікований навчальний процес. Учасники дослідження показали кращі результати в навчанні під час використання програми, яка була експериментально запроваджена в рамках дослідження. Вони використовували свої мобільні телефони для навчання після того, як зробили дзвінок, зробили фотографію, послухали музику або отримали текстове повідомлення (Heil, Wu, Lee, & Schmidt, 2016).

Отже, в сучасному навчанні використання мобільних технологій є невід'ємною частиною, яке можна використовувати як окремо, так і в поєднанні з іншими інформаційно-комунікаційними технологіями. Це дозволяє користувачеві здійснювати навчання у будь-який час і в будь-якому місці. Мобільні пристрої мають багато функцій, що забезпечують різноманітний досвід навчання: доступ до освітніх ресурсів, спілкування з іншими, створення та зберігання вмісту тощо. Аналіз мобільних програм для

вивчення китайської мови показує, що на сьогодні значна кількість таких програм доступні, в тому числі безкоштовні.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Starr, D. (2009). "Chinese Language Education in Europe: the Confucius Institutes. European Journal of Education, 44, 1 https://doi.org/10.1111/j.1465-3435.2008.01371.x(in English).
2. Hu, R., & Xu, X. (2019). Mobile Experience in Learning Chinese: Review and Recommendations. In Xu, X. (Ed.). Impacts of Mobile Use and Experience on Contemporary Society, 182-192. IGI Global. http://doi:10.4018/978- 1-5225-7885-7.ch011(in English).
3. Heil, C. R., Wu, J. S., Lee, J. J., & Schmidt, T. (2016). A review of mobile language learning applications: Trends, challenges, and opportunities. The EuroCALL Review, 24(2), 32-50 (in English).

МЕТОДИ НАВЧАННЯ ФОНЕТИЦІ В ПРОЦЕСІ ВИКЛАДАННЯ КИТАЙСЬКОЇ ЯК ІНОЗЕМНОЇ

Хомяков Едуард Ігорович, студент 3 курсу
Харківський національний педагогічний університет імені Г.С.Сковороди
Науковий керівник: д.п.н., проф. Л.С. Калашник

З кожним роком вивчення китайської мови набуває поширення серед людей всього світу, тому її грамотне викладання викликає інтерес у великої кількості дослідників. На основі досліджень наукових праць українських та китайських вчених, розуміємо важливість оволодіння артикуляційною базою саме на початку процесу вивчення іноземної мови.

Пояснення вимови китайських звуків часто відбувається шляхом порівняння їх із звуками рідної мови студентів. В українській мові є звуки, що ідентичні, або схожі зі звуками китайської мови. Або ж багато звуків китайської мови не мають аналогів у інших мовах. Усталені артикуляційні навички рідної мови часто заважають студентам розрізняти та правильно вимовляти звуки іноземної мови. Існує факт, що найбільш складними для вимови звуки є ті, що близькі до звуків рідної мови учня. Таким чином, на початкових етапах вивчення китайської мови викладач повинен постійно порівнювати фонетичну систему рідної та іноземної мови, вказувати на їх подібність та відмінність, передбачати та виправляти помилки учнів від самого початку, щоб помилкова вимова не стала звичною для того, хто її вивчає.

Під час усталення вимови потрібно забезпечити гармонічний перехід від простих до складних, від звичних до незвичних звуків. Такого самого принципу треба дотримуватись під час пояснення поєднування окремих звуків. Хоча оволодіння окремими звуками є важливою метою вивчення

іноземної мови, але вся робота над фонетичною базою мови повинна робити акцент не на окремих звуках, а на складах. Зосереджуючись на поясненні правильної вимови голосних та приголосних звуках, студенти часто ігнорують одночасну правильну вимову тону певного складу. Такий підхід не є допустимим, адже неправильний тон складу – це не тільки груба фонетична помилка, але й неправильний зміст цілого слова або навіть речення. Для полегшення роботи студентів над тонами китайської мови викладачу необхідно перш за все забезпечити розуміння учнями теоретичної основи тональної системи мови. Для цього використовуються спеціальні таблиці та малюнки з графічним зображенням кожного з чотирьох тонів, що позначають рух голосу при їх вимові (Кондрашевський, 2019; с. 17).

На початку навчання найрозповсюдженішим методом для формування навичок правильної вимови тонів є «метод відтворення». Цей метод полягає у тому, що студенти відтворюють тон, який вони почули від викладача або який вони відтворили згідно із аудіозаписом носія мови. Зазвичай, на парах студенти одночасно відтворюють почутий тон, тобто вимовляють його хором. Таке одночасне відтворення тонів, має свої певні переваги та недоліки. До переваг, належить відтворення тонів разом із своїми одногрупниками, долання психологічного бар'єру і відтворення матеріалу гуртом. Але разом із тим, у такому наслідуванні приховані недоліки. На початковому етапі навчання важливим є індивідуальний підхід навіть коли мова йде про звичайне наслідування звуків. Деякі студенти можуть з першого разу відтворити склад із тоном, а деяким потрібна допомога і додаткове пояснення, як саме має вимовлятися той чи інший тон. Під час одночасної вимови, викладач не чує хто саме робить помилку, а студенти можуть помилково вважати свою вимову правильною. Саме тому навіть така вправа, як наслідування звуків має відпрацьовуватися як колективно, так і індивідуально, аби уникнути неправильного «завчання» вимови тонів (2).

Оскільки тони є невід'ємною складовою вивчення китайської мови їм властива чіткість та визначеність, що своєю чергою призводить до того, що у процесі навчання неможливо уникнути монотонності та втрати мотивації до вивчення. Але сучасна теорія педагогіки дотримується думки, що основою результативності та ефективності є активність та зацікавленість у процесі навчання. Саме тут і виникає потреба звернутися до «методу зацікавленості» (2).

Метод зацікавленості полягає у підвищенні інтересу студентів до вивчення тонів. Наприклад, в процесі навчання тонів путунхуа, щоб дати можливість студентам точно сприймати відмінності та зміни між тонами, найефективнішим і найпоширенішим способом є практика «скручування мови» (2).

«Скручування мови» – це традиційна мовна гра в Китаї, яка свідомо концентрує цілий ряд слів з однаковою вимовою чи схожі між собою слова, щоб сформувати речення або словосполучення, яке повторюється чи дублюється. Такі ігри не тільки роблять викладання тонів яскравим і цікавим, але також допомагають студентам практикувати деякі складні звуки китайською мовою, особливо читання подібних аналогічних звуків.

Після вправ, які пов'язанні з наслідуванням звуків, найправильнішим є перехід до «індивідуального відтворення». Чітке відтворення складу з тоном за аудіозаписом чи викладачем, зовсім не означає успішне відтворення тону самостійно. Деякі студенти завдяки наявності музичного слуху, можуть наслідувати почуте майже ідеально, проте самостійне відтворення звуку викликає в них складнощі. На цьому етапі, важливим є виділення достатньої кількості часу кожному студенту для того, щоб він міг самостійно відтворити склад із запропонованим тоном без допомоги викладача чи наявності аудіоматеріалу. З цією метою важливо використати ряд методів та вправ, які допоможуть студентам відчути різницю тонів, і зрозуміти як саме їх можливо відтворити (2). Одним із таких методів є «метод порівняння». Цей метод включає зіставлення тонів, а також порівняння тонів з інтонацією, яка притаманна рідній мові носія. Метод порівняльного викладання зосереджується на вирішенні ситуації, в якій студентам треба виокремити подібні між собою тони. Шляхом порівняння студент розуміє різницю між тонами та різницю в значенні слів зі зміною тону.

Отже, неправильна вимова призводить до граматичних та лексичних помилок. Саме тому відбір фонетичного матеріалу на початкових етапах навчання повинен підпорядковуватися вимогам граматичного та лексичного матеріалу. Вивчання китайської фонетики, а особливо на перших етапах, вимагає від студента та викладача значних зусиль, але правильна фонетична база має великий вплив на подальше вивчення мови. Саме цьому основною метою на початкових етапах вивчення китайської мови має стати досконале оволодіння її фонетикою, доведення правильної вимови до автоматизму. Це дозволить полегшити подальше навчання, адже дасть можливість глибше зосередитись на інших важливих складових мови.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Кондрашевський О.Ф. (2019). Практичний курс китайської мови: в 2 т. Т. 1. ВКН.
2. 普通话声调教学方法解析 (2016). 眉山职业技术学院，四川，眉山。第287页

ОСОБЛИВОСТІ ВИКЛАДАННЯ КИТАЙСЬКОЇ МОВИ У СИНГАПУРІ

Чихаріна Карина Ігорівна, здобувач 3 рівня освіти
Харківський національний педагогічний університет імені Г.С.Сковороди

Китайська мова є однією з найбільш популярних іноземних мов для вивчення у світі. У країнах, де китайська мова є офіційною або має значну кількість носіїв, вона є особливо важливою для навчання і розвитку бізнесу. Сингапур є однією з таких країн, де китайська мова має велике значення для ділових та культурних відносин. Крім того, путунхуа розглядається і як інструмент збереження національної ідентичності сінгапурських китайців. Пропонуємо розглянути особливості викладання китайської мови в Сингапурі, які сприяють розвитку інтересу до мови та підготовці студентів до роботи в міжнародному середовищі

У Республіці Сингапур путунхуа було введено в 1920-х роках, коли китайські школи (під впливом китайського «Руху за нову культуру») почали переходити на путунхуа. Пізніше було засновано більше таких шкіл в 1930 і 1940 роках, що призвело до ширшого поширення китайської мови. Вже у 1950-х роках Наньянський університет — перший китайський університет в Сингапурі і за межами Китаю — почав задовольняти потреби сингапурських китайців у вищій освіті рідною мовою.

Викладання китайської мови в Сингапурі має свої особливості, оскільки китайська мова є однією з чотирьох офіційних мов країни. Одна з особливостей полягає у тому, що в Сингапурі викладання китайської мови розпочинається вже у дитячому садку і продовжується до вищої освіти. Це означає, що учні мають можливість вивчати китайську мову протягом багатьох років та досягти високого рівня знання мови.

У Сингапурі використовуються різні методи викладання китайської мови, в залежності від віку та рівня студентів. Метод комунікативної компетенції є дуже поширеним. Поданий метод орієнтований на розвиток комунікативних навичок учнів, зокрема у використанні мови в різних життєвих ситуаціях. Метод інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) використовується для розвитку навичок ІКТ, зокрема використання різних програм та ресурсів для вивчення китайської мови. Викладачі можуть використовувати відеоуроки, аудіофайли та інші інтерактивні ресурси, щоб допомогти студентам у вивченні мови. Метод проектного навчання використовується для розвитку навичок самостійної роботи та вмінь робити власні дослідження. Учні працюють в групах і розв'язують задачі, що вимагають безпосереднього використання китайської мови.

Вивчення китайської мови у Сингапурі відбувається в контексті культурних та історичних аспектів Китаю. Це допомагає учням зрозуміти мову в контексті її культурного та історичного значення.

Для розвитку китайської мови в Сингапурі, національні урядові органи та організації пропонують різні програми, які сприяють вивченню китайської мови для дітей та дорослих, які не є носіями мови. Окрім навчальних закладів, таких як школи та університети, функціонує також багато приватних шкіл та центрів, які спеціалізуються на навчанні китайської мови. У Сингапурі китайська мова також використовується в масовій культурі, телевізійних передачах, фільмах, музиці, театрі тощо., що допомагає підтримувати і розвивати інтерес до мови серед молодого покоління.

Підбиваючи підсумки, зазначимо, що основною метою викладання китайської мови у Сингапурі є підготовка студентів до роботи та життя в міжнародному середовищі, розвитку їх міжкультурної компетентності та розуміння інших культур, що є важливими навичками у сучасному світі. Викладання китайської мови у Сингапурі має свої особливості, які відображають місцеву культурну і соціальну реальність. Вчителі китайської мови мають бути готові до роботи з різними системами письма та діалектами, а також застосовувати інноваційні методи викладання, щоб зробити процес навчання цікавим та ефективним.

МЕТОДИ НАВЧАННЯ ЛЕКСИЦІ В ПРОЦЕСІ ВИКЛАДАННЯ КИТАЙСЬКОЇ ЯК ІНОЗЕМНОЇ

Ширяєва Маргарита Олексіївна, студентка 3 курсу
Харківський національний педагогічний університет імені Г.С.Сковороди
Науковий керівник: д.п.н., проф. Л.С. Калашник

Навчання лексики є однією з найважливіших складових процесу викладання китайської як іноземної мови, яка допомагає формувати ефективну комунікативну компетенцію студентів (Wang, 2016). Викладання лексики вимагає від викладача використання різноманітних методів та стратегій, які забезпечують ефективне запам'ятовування слів та їх вживання в мовленні. Важливим кроком є встановлення мети навчання, яка повинна бути конкретною та зрозумілою для студентів. Для досягнення цієї мети можна використовувати повторення та різноманітні техніки, такі як відображення слів в контексті, створення асоціацій, а також використання карток зі словами (Huang, 2019).

Крім того, важливо використовувати програмне забезпечення, яке допоможе студентам вивчати нові слова та підвищувати рівень вимови. Зокрема, мобільні додатки, інтерактивні ігри та відеоуроки з китайської мови можуть стати корисними інструментами для навчання лексики (Liu, 2020). Крім того, використання відповідної літератури та текстів може допомогти студентам збагачувати свій словниковий запас та вивчати нові слова в контексті (Liu, Lu, 2017).

Для ефективного викладання лексики важливо також враховувати індивідуальні особливості студентів та їх рівень знань (Wang, 2016). Наприклад, використання різноманітних рівнів складності слів дозволяє студентам з різним рівнем підготовки вивчати нові слова на своєму рівні. Крім того, студентам можна пропонувати виконання завдань з лексики в групах або індивідуально, що допоможе розвивати навички співпраці та спілкування.

Одним з важливих аспектів навчання лексики є використання культурно-орієнтованого матеріалу (Liu, 2020). Культурні аспекти мови можуть допомогти студентам зрозуміти контекст вживання слів та розширити свій словниковий запас. Наприклад, використання китайських прислів'їв та виразів дозволяє студентам не тільки засвоїти нові слова, але й збагатити свої знання про китайську культуру.

Крім того, важливим аспектом є використання мультимедійних ресурсів, таких як аудіо та відео матеріали (Wang, 2016). Відео- та аудіоуроки допомагають студентам вивчати нові слова в реальному часі, а також підвищувати рівень своєї вимови.

Загалом, навчання лексики є невід'ємною частиною процесу викладання китайської як іноземної мови. Ефективне використання різноманітних методів та стратегій може допомогти студентам збагатити свій словниковий запас та розвинути навички комунікації в китайській мові (Liu, Lu, 2017).

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Huang, L. (2019). The effectiveness of mobile apps in vocabulary learning for Chinese as a foreign language students. Journal of Educational Technology Development and Exchange, 12(1), 55-68.
2. Liu, Y. (2020). Using authentic materials to teach Chinese vocabulary. Journal of Chinese Language Teaching and Research, 7(1), 83-96.
3. Liu, Y., & Lu, M. (2017). Incorporating culture into Chinese vocabulary teaching: A multimodal approach. Language Teaching Research, 21(2), 144-161.
4. Wang, J. (2016). The use of audiovisual materials in teaching Chinese vocabulary. Language and Education, 30(3), 240-254.

МОЖЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ КОНТЕКСТУАЛЬНОГО МЕТОДУ ПРИ ВИВЧЕНІ ГРАМАТИКИ КИТАЙСЬКОЇ МОВИ.

Щербакова Ольга Володимирівна, здобувач 2-ого рівня освіти
Чернівецький національний університет ім. Юрія Федьковича
Науковий керівник: Н.С. Самойленко

Актуальність теми можливостей використання контекстуального методу при вивчені граматики китайської мови зумовлена тим, що викладання граматики — це проблема, яка привертає до себе багато уваги. Викладачі сперечаються з приводу її ролі в навчанні. Між різними лінгвістами та дослідниками виникли розбіжності з приводу того, чи вчителі мають викладати граматику чи ні, а також про те, як вчителі мають викладати граматику в класі і які методи краще для цього використовувати.

Студенти, які вивчають китайську мову, мають не тільки володіти знаннями з фонетики, граматики, лексики, іншими мовними навичками, але й активно застосовувати всі ці знання в реальних комунікативних ситуаціях, в ситуаціях реального спілкування на китайській мові. Чи то співбесіда на роботі, діалог з другом, спілкування по телефону, розмови з носіями мови тощо. Тому дуже важливо, щоб студент грамотно і швидко реагував на ситуацію, застосовував мову і правильно формував речення з використанням активної лексики.

Чому ж виникають ситуації подібні до тих, що студенти мають розмовний бар'єр і не можуть вільно спілкуватися навіть після тривалого і активного навчання? Основна складність – це велике теоретичне навантаження, інколи надмірна академічність. Студент може чітко і достовірно передати інформацію і пояснити використання тих, чи інших граматичних конструкцій, але стикається з великими складнощами, коли треба застосувати ту ж саму конструкцію в розмові. Ось тут ми зустрічаємося з проблемою відсутності практичного володіння китайською мовою (Вітлін, 2000)

Щоб вирішити дану проблему, можна застосувати комунікативний підхід у викладанні граматики. На відміну від традиційного підходу, при якому розбір нового граматичного явища пояснюється викладачем, а студенти виступають пасивними слухачами, комунікативний підхід передбачає активну участь студентів.

На першому етапі викладач демонструє низку ситуацій, що супроводжуються певними реальними образами (діями, картинками, відео, аудіо, текстом), після чого студенти самі здогадуються про суть граматичного явища, що вивчається. Тільки після цього необхідно повідомити їм граматичну структуру та правила. Приклад вправи: - 他每天来得早吗? –

他每天来得很早。(Знайдіть та підкресліть слово в діалозі, яке допомогає описати дію).

На другому етапі треба, щоб студенти відносно точно відтворювали це явище в тих мовних ситуаціях, які для них є типовими. Крім того, потрібно варіювати умови спілкування. Можуть бути застосовані такі типи вправ: підстановчі, імітаційні, вправи, які мають ігровий характер. Однак подібні вправи ще не є комунікативними, і вони не передбачають розвиток навичок участі у живому спілкуванні. Для досягнення останньої мети потрібні комунікативно-орієнтовані вправи. Приклад підстановчої вправи: 他每天来得早吗? – 他每天来得很早。(Замініть виділені слова іншими з таблиці).

На третьому етапі ми саме застосовуємо вправи комунікативно-орієнтованого типу, які спрямовані на розвиток навичок спонтанної комунікації, при якій від того, хто говорить, потрібна миттєва реакція відповідно до потреб кожної конкретної ситуації. З їх допомогою здійснюється закріплення засвоєних граматичних навичок та застосування їх у мовленні. Вправи цього типу найкраще виконувати у парах чи невеликих групах. При роботі з навчальними мовними ситуаціями студентам даються завдання, що моделюють реальні життєві ситуації, які могли б найбільш ефективно підготувати студентів до тих обставин, з якими їм доведеться зіткнутися у повсякденному житті та професійній діяльності. Завдання, запропоновані студентам, повинні мати низку основних ознак: являти собою реальні життєві ситуації; бути спрямованими на отримання інформації, а отже, викликати особисту зацікавленість студентів; мати ситуативність і чітке мовленнєве завдання; виконання завдань повинно здійснюватись тільки іноземною мовою. Приклад вправи: 1) 他每天来得早吗? 你来得早不早? (Запитайте один одного та дайте відповіді) (Гергенредер, 2017).

Виконання такого роду завдань найчастіше передбачає розвиток навичок учнів представляти себе у певній ролі. Ідеальним варіантом є використання природної мовної ситуації, тобто таких завдань, які передбачають безпосередню участь самого студента, коли він не грає роль, а просто є самим собою, висловлює свою думку.

Отже, для більш ефективного вивчення граматики, яке дасть результат у розвитку навичок спілкування студентів, краще за все використовувати комунікативно-орієнтований підхід під час якого треба пройти 3 етапи: презентація граматики у контексті, практика за допомогою інтерактивних вправ, відтворення граматики на розмовному рівні.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Вітлін Ж.А. (2000) Сучасні проблеми навчання граматиці іншомовних мов. Іноземні мови в школі, №5. С. 5–7.
2. Гергенредер Ж. С. (2017) Навчання комунікативної граматики в рамках практичного оволодіння іноземним мовою, Фестиваль педагогічних ідей «Відкритий урок», http://festival.1september.ru/articles/312423/

ОСВІТА КРАЇН СХОДУ

ОСНОВНІ НАПРЯМИ ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ МОЛОДІ В КИТАЙСЬКІЙ НАРОДНІЙ РЕСПУБЛІЦІ

Лей Кунь, здобувач 3 освітнього рівня
Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди
Науковий керівник: д.п.н., проф. С.Є. Лупаренко

Патріотичне виховання молоді в Китайській Народній Республіці спрямовується на виховання національної самоповаги, любові до Батьківщини та гордості за неї, формування беззавітної самовідданості країні та її народу, прагнення національної безпеки, свідомого захисту гідності та інтересів країни та нації, сприяння національній згуртованості та національній модернізації (Редакція, 2007).

Основними напрямами патріотичного виховання молоді в Китаї є (Патріотичне виховання, 2019; Редакція, 2007):

- виховання молоді за соціалістичною ідеологією з китайською специфікою. Це передбачає глибоке усвідомлення молоддю основної суті, духовної складової та практичних вимог ідей соціалізму з китайською специфікою, постійне підвищення політичної та соціальної поінформованості, рішучий захист авторитета Центрального комітету партії, тісну інтеграцію виробництва та життєвої реальності, просування ідей соціалізму з китайською специфікою на підприємствах, у сільській місцевості, державних установах, кампусах, громадах, військових таборах та в Інтернеті, інтеграція знань і дій, формування національно-спрямованого освітнього середовища, що надихає молодь на навчання, нові справи, виховання патріотизму та відданості Батьківщині;

● поглиблений розвиток соціалізму з китайською специфікою та орієнтація на китайську мрію. Соціалізм із китайською специфікою втілює корінні інтереси країни, нації та народу. Це здійснюється завдяки вихованню відповідних ідеалів і вірувань, повідомленням про досягнення партії та соціалістичної модернізації, переваги соціалістичної системи з китайською специфікою, поширенню ідеї китайської мрії про велике відродження китайської нації та формуванню глибокого усвідомлення молоді про те, що китайська мрія – це мрія країни, нації та кожного китайця, і її реалізація вимагає напружених зусиль кожної особистості;

● поглиблене вивчення національних умов, поточної ситуації та політики. Це передбачає поглиблене вивчення національних умов розвитку країни, щоб допомогти людям зрозуміти нову історичну спрямованість розвитку та зміни основних соціальних протиріч, поглиблене ситуаційне та політичне просвітництво, допомога молоді у вивченні й усвідомленні історії загальної ситуації в країни, просування духу боротьби, зміцнення здатність молоді до боротьби, протистояння ризикам і викликам, подолання труднощів і перешкод на шляху до формування патріотизму;

● формування національного духу, заснованого на патріотизмі, і духу часу, заснованого на реформах та інноваціях, що є передумовою зміцнення країни. Це передбачає акцент на національному вихованні, національному відродженні країни, поширення соціалістичних цінностей, ідей колективізму та соціалістичного виховання, підвищення ідеологічної свідомості людей, формування їхніх моральних норм і культури;

● вивчення історії партії, національної історії, історії реформ і відкритості. Це передбачає спрямування молоді до глибокого розуміння історії Китаю, соціалістичного шляху, реформ і відкритості країни та народу, що досягається посиленої освітньою роботою і реформам;

● збереження і просування традиційної китайської культури. Знання та прийняття багатовікової історії та глибокої культури Китаю є важливою умовою виховання та розвитку патріотизму молоді. Це передбачає вивчення та збереження історії і традиційної китайської культури, мудрості народу, підвищення національної самооцінки, упевненість у собі та гордості за країну, сприяння творчому перетворенню та інноваційному розвитку китайської культури, постійне зміцнення почуття приналежності, ідентичності, гідності та честі китайської нації;

● формування єдності Батьківщини, національної єдності та прогресу. Це передбачає спрямованість на збереження національного суверенітету та територіальної цілісності країни, поглиблене формування етнічної єдності, міцного усвідомлення китайської національної спільноти, інтеграцію різних етнічних груп;

● зміцнення освіти в галузі національної безпеки та національної оборони. Це передбачає глибоке вивчення та пропагування загальної концепції національної безпеки, підвищення поінформованості молоді про національну безпеку країни та народу, свідому підтримку політичної, внутрішньої, економічної, соціальної, мережевої та зовнішньої безпеки, посилення освіти в галузі національної оборони, наукове визначення ризиків національній безпеці, аби ефективно реагувати на них. З огляду на це турбота про національну оборону, її побудова та захист мають стати ідеологічним консенсусом та свідомою діяльністю всього суспільства.

Отже, патріотичне виховання в Китаї спрямовується на виховання молоді за соціалістичною ідеологією з китайською специфікою, орієнтацію на китайську мрію, вивчення національних умов та поточної ситуації у країна, формування національного духу і духу часу, вивчення історії партії, національної історії, збереження традиційної китайської культури, формування єдності Батьківщини, національної єдності та прогресу, зміцнення освіти в галузі національної безпеки та національної оборони.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. 爱国主义教育．树立热爱祖国并为之献身的思想教育．(2019). (Патріотичне виховання. Встановити ідеологічне виховання любові до Батьківщини та відданості їй). Retrieved from https://baike.baidu.com/item/%E7%88%B1%E5%9B%BD%E4%B8%BB%E4%B9%89%E6%95%99%E8%82%B2/8847681 (дата звернення: 18.02.2023).
2. 中国军事百科全书编审室．中国大百科全书·军事：中国大百科出版社，(2007).年. 1078页 (Редакція китайської військової енциклопедії. Енциклопедія Китаю. Військова справа: Видавництво Енциклопедія Китаю, 2007. 1078 с.).

ПРОБЛЕМА ІННОВАЦІЙ У МУЗИЧНІЙ ОСВІТІ КИТАЙСЬКОЇ НАРОДНОЇ РЕСПУБЛІКИ

Лі Цяньє, здобувач 3 освітнього рівня
Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди
Науковий керівник: д.п.н., проф. С.Є. Лупаренко

Період навчання у закладі загальної середньої освіти є періодом швидкого зростання та розвитку учнів, а музична освіта завдяки ритмічності, образності й емоційності музики пробуджує інтерес дітей до навчання, зменшує рівень їхньої втомлюваності у процесі навчання та сприяє їх гармонійному розвитку.

Навчання музиці в Китайській Народній Республіці здійснюється з урахуванням фізіологічних і психологічних особливостей розвитку дітей певного віку і передбачає прослуховування музичних творів, гру на музичних інструментах, співи, вивчення історії музики з метою навчити учнів розуміти, цінувати і відчувати музику, виконувати музичні твори, розбиратися в різних жанрах музики, сформувати естетичні смаки дітей, їхнє самостійне мислення й самосвідомість.

Серед проблем, що існують у шкільній музичній освіті в КНР, є такі (Лінь Веньхуа, 2014; Учитель Хан, 2015):

● недостатня увага до мистецьких дисциплін, зокрема музичної освіти, оскільки перевага надається вивченню китайської мови, математики та навчальним предметам, за якими учні складають іспити;

● недостатня професійна підготовка вчителів та застарілі й неефективні методи навчання. Це призводить до зниження інтересу учнів до занять музичним мистецтвом, його низького статусу, через що вчителям музики доводиться змінювати професію або викладати інші навчальні дисципліни.

З огляду на це постає проблема впровадження інновацій у музичну освіту в країні з метою підвищення її статусу, поліпшення підготовки студентів – майбутніх учителів музичного мистецтва, формування інтересу всіх учасників освітнього процесу до вивчення музики.

Так, основними напрямами впровадження інновацій у музичній освіті КНР є такі (Лінь Веньхуа, 2014; Учитель Хан, 2015):

– використання засобів розвитку інтересу учнів до музичного мистецтва та формування їхньої самосвідомості, що сприятиме підвищенню якості музичної освіти. Наприклад, учителі музичного мистецтва можуть залучати до занять інформацію з інших навчальних предметів (зокрема, історичні матеріали, інформацію національно-патріотичної спрямованості тощо). Так, у процесі навчання співу вчитель музичного мистецтва спочатку розповідає про історичні події, про які йдеться в пісні, щоб привернути увагу учнів, тим самим стимулюючи їхній інтерес до навчання;

– використання новітніх освітніх технологій та засобів навчання, що збагачують процес навчання музиці. Зокрема, актуальним є застосування невеликих ігор, змагань в освітній діяльності. Так, у процесі вивчення пісні «Де весна» вчитель заохочує учнів відігравати різні ролі в пісні та організовує естафету запитань та відповідей (учитель за змістом пісні запитує: «Де весна? Де весна?», а учні відповідають: «Весна у відображенні озера»). Утім, використання новітніх освітніх технологій та засобів навчання вимагає від учителя значної професійної підготовки та самоосвіти;

– просвітницька діяльність у сфері музичної освіти, формування здатності учасників освітнього процесу до самостійного навчання.

Просвітницька діяльність здійснюється переважно за допомогою зміни освітнього середовища (учителі можуть змінювати освітнє середовище відповідно до умов та мети навчання) та формування партнерської, рівноправної взаємодії між учнями і вчителем. Натхнення від запитань, старанність і допитливість – важливі якості, які потрібно виховувати в учнів. Вони не повинні засмучуватися через типові помилки в навчанні, аби продовжувати успішно навчатися далі, а вчитель має заохочувати дітей ставити запитання, тим самим підвищуючи їхню здатність виправляти себе та навчатися.

Отже, музична освіта в Китайській Народній Республіці поступово набуває більшого значення, оскільки музика має гармонізуючий, виховний та розвивальний вплив на учнів. Цьому сприяє застосування інновацій в музичній освіті країни, а саме: використання засобів розвитку інтересу учнів до музичного мистецтва та формування їхньої самосвідомості, застосування новітніх освітніх технологій та засобів навчання, просвітницька діяльність у сфері музичної освіти, формування здатності учасників освітнього процесу до самостійного навчання.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. 林文华. (2014). 浅谈小学音乐设计中通方法教育设计的教育设计设计. *Music Grand View, 7*. Retrieved from http://www.cnki.com.cn/Article/CJFDTotal-YYDG201407056.htm
2. 韩老师. (2015). 我国小学音乐教育中的问题与创新. Retrieved from http://www.xueshut.com/ptjiaoyu/72740.html

ТЕАТР ТІНЕЙ ЯК ФОРМА РЕАЛІЗАЦІЇ МІЖПРЕДМЕТНИХ ЗВ'ЯЗКІВ У ЗАКЛАДАХ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ КНР

Світлана Євгенівна Лупаренко, доктор педагогічних наук, професор
Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди
Ван Янься, здобувач 3 освітнього рівня
Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди

Китайський тіньовий лялковий театр – вид драматичного мистецтва Китайської Народної Республіки, що має високу культурну, історичну і художню цінність та визнана скарбом китайського народного мистецтва і світової культури. Театр тіней передбачає інсценізацію оповідань за допомогою барвистих тіньових ляльок (силуетів персонажів), виконаних із паперу або шкіри, у супроводі музики та співу. За лаштунками тіньові лялководи застосовують дерев'яні жердини, щоб маніпулювати тіньовими лялками, створюючи тим самим динамічні зображення на напівпрозорій

завісі через світло. Окрім ляльок-персонажів, у театрі тіней грають транспортними засобами, човнами, кіньми та ношами, дивними монстрами та драконами, що летять у небо, невидимими трансформаціями, що вивергають дим і вогонь, розколюють гори та моря тощо. Більшість вистав театру тіней ставляться за традиційними п'єсами (Гра тіней, 2019; Китайська гра тіней).

Під час вистави джерела світла (свічки або палаючий спирт) висвітлюють силуети персонажів. Артисти рухають ляльки – персонажів п'єс за білою завісою, співають історії на популярні місцеві мелодії (іноді на діалекті) у супроводі ударних та струнних інструментів, що має значний місцевий колорит (Гра тіней, 2019).

Театр тіней поєднує такі види мистецтв, як музика, театральне мистецтво, живопис, скульптура, література, елементи яких залучаються до проведення тіньових лялькових вистав.

У закладах загальної середньої освіти театр тіней застосовується, щоб дати учням можливість краще зрозуміти музику та мистецтво, розвивати творчі навички і здібності дітей (сприйняття музики, виконавські здібності, рецитація, мистецтво руху, створення декорацій і естетичне оформлення вистави, групове співробітництво у музиці та мистецтві, загалом, тощо).

При підготовці вистави театру тіней школярі залучаються до написання сценарію, розподілу праці при організації вистав, ознайомлення з творами літератури, вигадування образів тіньових лялькових персонажів, їх зображення, вибору матеріалів для їх виготовлення, вирізання і збирання, оцінки динаміки та емоційної експресії п'єс та персонажів, вибору музики та монтажу тіньової лялькової вистави, підготовки декорацій, художнього оформлення тіньової лялькової вистави тощо (Викладання спостереження, 2022; Початкова школа Сіньхуа, 2022).

Отже, китайський тіньовий ляльковий театр ретранслює китайську історію культуру, соціальні вірування, усні традиції та місцеві звичаї. Він також сприяє поглибленню знань учнів, формуванню їхніх культурних цінностей та приносить задоволення учням. Театр тіней сприяє не лише приємному проводженню часу, але й розвитку різноманітних навичок і здібностей школярів у сфері музичного, художнього мистецтва, літератури, формуванню естетичної і громадянської культури дітей, їхніх моральних цінностей, любові та поваги до традиційного китайського мистецтва.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. 教学观察 | 音乐、美术跨学科PBL项目式学习：皮影戏《广陵散, (2022). (Викладання спостереження. Міждисциплінарне навчання музиці та мистецтву на основі проектів PBL: тіньовий ляльковий театр «Гуанлін Сан»). Retrieved from : http://www.bfsutw.com/News/news_item/id/204 (

2. 皮影戏（民间传统艺术）. (2019). (Гра тіней. Традиційне народне мистецтво). Retrieved from https://baike.baidu.com/item/%E7%9A%AE%E5%BD%B1%E6%88%8F/23224
3. 中国皮影戏. (Китайська гра тіней). Retrieved from https://zh.unesco.org/silkroad/silk-road-themes/intangible-cultural-heritage/zhongguopiyingxi
4. 时志敏. (2022). 运河区新华小学：小学生展演皮影戏 . (Ши Чжимін. (2022). Початкова школа Сіньхуа в районі Канал: учні розігрують ляльковий театр тіней). Retrieved from https://www.toutiao.com/article/7054361957951980063/?source=seo_tt_juhe

МИСТЕЦЬКО-ПЕДАГОГІЧНА ОСВІТА В КНР: ОСОБЛИВОСТІ ТЕРМІНОЛОГІЇ

Лю Сі, здобувач 3 освітнього рівня
Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди

На відміну від Європейської та української науково-педагогічної думки, які не оперують поняттям “митецько-педагогічна освіта”, віддаючи перевагу таким термінам, як “мистецька освіта” (М.І. Жаворонкова, О.М. Двірна, О.В. Толошняк, В.А. Андрич, П.В. Жаворонков, О.В. Толошняк), “митецько-педагогічна підготовка вчителів” (Коваль Т., Шикирінська О., Цуприк С.), “педагогічна підготовка вчителів музики/ образотворчого/хореографічного мистецтва” (Донець З., Рудницька О., Тарасенко Г.) тощо, в КНР досить широко використовується термін “мистецько-педагогічна освіта” (艺术和教学培训) як напрям підготовки майбутніх вчителів образотворчого мистецтва, музики, народних видів арту (гаптування, витинання), ієрогліфіки тощо, які будуть після закінчення ЗВО або коледжу йти працювати в школи країни.

Цей напрям педагогічної підготовки фахівців є досить автономним через те, що, з одного боку, студенти вже є досвіченими митцями в своїй галузі, а з іншого −мають навчитися адаптувати високе мистецтво до потреб та вимог шкільної програми з читко прописаними вимогами та регламентом. Також традиційно керівництво КНР приділяє досить велику увагу саме митецько-педагогічній освіті , оскільки мистецтво, візуальна та аудіо картинка, яка створюється педагогом в освітньому просторі, допомагає формувати особистість школяра, його/її погляди, сприйняття світу тощо.

Але також в китайській фаховій літературі на сьогодні існує термін, який, на перший погляд, є дотичним до поняття “мистецько-педагогічної освіти”, це “艺术教育” (педагогіка), який певним відповідає українському “мистецтво педагогічної діяльності”. Але якщо в українському термінологічному полі “мистецтво педагогічної діяльності” традиційно

вживається для означення краси професійної роботи вчителя, отримання саме вчителем насолоди від процесу та результатів своєї діяльності (Ничкало Н., Отич О.), то в китайській педагогічній практиці 艺术教育 (педагогіка мистецтва) трактується сьогодні як:

1. естетико-митецька підготовка вчителя-предметника для можливості створення та використання елементів освітнього дизайну в своїй практичній діяльності, естетизації освітнього простору (класної кімнати), вміння створювати естетично привабливий контент (презентації, роздатковий матеріал, добирати інтернет резурси з урахуванням естетичного компоненту);
2. організація естетичного виховання учнів поза предметами етико-естетичного курсу. Вважаючи естетичний (візуальний та аудіо) компонент частиною ідеологічного та морального виховання, китайські ЗВО покликані впроваджувати спеціальні курси з "педагогіки мистецтва".
3. у сучасних психолого-педагогічних дослідженнях виступає аналогом терміну "арт-терапія", що використовується для вирішення певних психологічних проблем учнівської молоді.

Слід зазначити, що термін "мистецько-педагогічна освіта" у китайському його розумінні використовується для студентів, які будуть працювати викладачами та вчителями образотворчого мистецтва, хореографії (окрім шкільних занять танцями як альтернатиних до занять з фізичної культури), музики тощо як в загальноосвітніх, так і спеціалізованих (профільних) закладах середньої та професійної освіти. Також цей термін певним чином асоціюється з сектором освіти для національних меншин в КНР, оскільки держава намагається зберегти культурну спадщину народів та етносів, які сьогодні належать до китайської нації і представники національних ентшин мають переваги при вступі до ЗВО за напрямом "мистецько-педагогічна освіта". Натомість термін "педагогіка мистецтва" є частиною сектору фахової підготовки будь-якого майбутнього вчителя в країні.

Через те, що китайська мова є ієрогліфічною та віттінкові значення, які виникають при комбінації 2х та більше ієрогліфів, можуть докорінно змінити сенс та трактування поняття, дослідження сучасного термінологічного поля з точки зору філології є також обов'язковою умовою сучасних педагогічних розвідок.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Коваль Т., Шикирінська О. Мистецько-педагогічна підготовка майбутнього вчителя початкових класів у контексті культурологічного підходу. *Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми*. 2018. 51. 52-55.

2. Шикирінська О. А. *Підготовка майбутніх учителів початкових класів до художньо-педагогічної інтерпретації мистецьких творів* : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.04 “Теорія і методика професійної освіти”. Вінниц. держ. пед. ун-т ім. Михайла Коцюбинського. Вінниця, 2013. 20 с
3. Щолокова О. Категорія духовності у мистецькій освіті: компетентнісний аспект. *Естетика і етика педагогічної дії*. Збірник наукових праць. Київ-Полтава, 2011. 127-136.
4. 李胜平.新一轮中小学教师继续教育教学方法改革与创新初探. 继续教育研究. 2007. №1. 页 18-21. (Лі Шенпін. Новий раунд реформи та інновацій методів викладання неперервної освіти вчителів початкової та середньої школи. *Дослідження неперервної освіти.* 2007. 1. 18-21.).
5. 孙维边，胡平. 小学音乐课堂乐器教学方法及案例. 2021. (Сунь Вейбянь. Ху Пін. Методика навчання та обладнання музичними інструментами музичних кабінетів початкової школи. 2021.). DOI: https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=&cad=rja&uact=8&ved=2ahUKEwjdr5XmjY38AhXE-aQKHS2QA38QFnoECBAQAQ&url=https%3A%2F%2Fjsjjh.chsi.com.cn%2Fnews%2Ffile.do%3Fmethod%3DdownFile%26id%3D1417795107%26attach%3Dtrue%26hist%3Dfalse&usg=AOvVaw2V9RHdYYSA_8mSmJOTJ8jH

ХОРЕОГРАФІЧНА ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ ВИКЛАДАЧІВ ТАНЦЮ В ОСВІТНІХ ЗАКЛАДАХ КНР

Лю Чжицян, здобувач 3 освітнього рівня
Харківський національний педагогічний університет імені Г.С.Сковороди

Розглянемо нові тенденції хореографічної підготовки майбутніх викладачів танцю на прикладі освітніх програм.Змістом сучасних програм з хореографічної підготовки в КНР є втілення ідейного змісту творів у візуальний та чуттєвий танцювальний образ з отриманими танцювальними рухами, моделюванням та навичками, поєднаними з музично-художніми та іншими художніми засобами. Характерною рисою хореографічної дії є те, що виконавець є головним суб’єктом виконавської практики, а не тільки пасивним реалізатором режисури та дизайну. І до цієї дії необхідно готувати, як і до викладацької діяльності.

Танцювальна вистава – творче сценічне втілення в танцювальній хореографії. Викладач хореографії має володіти загальними мистецькимикомпетнтностями щодо творчості та виконавства, а також викладання. Образ танцю проходить через простір і перетікає в часі. Таким чином, сценічне втілення танцювальної вистави і процес сприйняття танцю є єдиними та синхронізованими.

Студенти танцювальної майстерності в основному вивчають базові знання танцю та базову теорію; отримують підготовку танцювальної вистави, з умінням займатися танцювальною постановкою.

Основними компетентностями, якими слід оволодіти впродовж оволодіння освітньої програми є:

єдність техніки і мистецтва;

здатність поєднювати форму і зміст/ідею танцю;

поєднання віртуального і реального у танці та його викладанні;

координація виразу обличчя і дії;

цілі та методи навчання (Admission Platform for Study in China).

Програма спрямована на виховання фахівців, орієнтованих на професійну діяльність, із сформованою професійною етикою та здоровою особистістю; з духом підприємництва та новаторства; з міцними теоретичними знаннями в танці, перформансі, може досягти вищих професійних стандартів у виконанні танцю, хореографії, добре сприймати стиль виконання різних типів форм творів; має здатність оцінювати, аналізувати та критикувати всі види танцювальних творів, мати здатність планувати, організовувати, проводити та керувати різноманітними танцювальними виступами; володіти професійною якістю участі в професійному навчанні, виконанні, творчості та дослідженні.

Вимоги до викладачів танцю в КНР передбачають, що майбутні викладачі здобудуть такізнання та вміння:

1) Оволодіти базовими теоретичними знаннями та навичками з танцювальних дисциплін;

2) Здатність оцінити танець різних етнічних груп;

3) Опанувати методику аналізу основних танців та загальну технологію;

4) Засвоїти базові навички написання танців, перегляду та виконання;

5) Розуміти передову динаміку, сценарії застосування та тенденції розвитку танцювального мистецтва;

6). Володіти основними методами пошуку літератури та запиту даних, мати певні практичні навички роботи з інформацією, педагогічними практики.

Здобувачі освіти, які завершили програми такого типу можуть залучатися до роботи танцюристів/виконавців, викладання танців, організації консультацій у художніх колективах, профтехучилищах і загальноосвітніх школах, художньому музеї, підприємствах; або неповнолітніх аматорів навчання танцю репетиції; або планування, хореограф та репетиційна робота для корпоративної культури, культури громади та масштабних культурних заходів.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Admission Platform for Study in China. URL: http://www.besteduchina.com/dance_performance.html

985 AND 211 PROJECTS AND THEIR ROLE IN CHINA'S NATIONAL DEVELOPMENT

Mariia Mazaruk, third-year master's student
Tsinghua University

China's higher education sector has undergone a remarkable transformation over the past few decades, with the country emerging as a major player on the global higher education stage. The growth and development of China's higher education sector can be attributed to various factors, including government policy, economic development, and societal demand for higher education. One of the most significant contributors to China's higher education development has been the establishment of the 985 and 211 projects, initiated in the late 1990s and early 2000s, respectively, as part of the Chinese government's efforts to enhance the quality of higher education and research in the country. The 985 project aimed to establish a group of world-class universities in China, while the 211 project focused on upgrading the infrastructure and research capacity of a broader range of universities. Both projects have had a significant impact on the development of China's higher education sector and its contributions to the country's national development.

The 985 project was launched in 1998, with the aim of establishing a group of world-class universities in China. The project was named after its funding source, Project 985, which provided significant financial support to the participating universities. The objectives of the 985 project were to enhance the quality of higher education in China, foster innovation and creativity, and promote China's scientific and technological development.

The 211 project was initiated in 1995, with the objective of upgrading the infrastructure and research capacity of a broader range of universities in China. The project was named after its funding source, Project 211, which provided financial support to around 100 universities. The project aimed to improve the research capacity of Chinese universities, enhance the quality of higher education, and promote China's economic and social development.

The implementation of the 985 and 211 projects involved significant investment in higher education infrastructure, research facilities, and human resources. The projects provided financial support to participating universities,

enabling them to recruit talented faculty, upgrade their facilities, and establish research centers. The projects also encouraged international collaborations and partnerships, enabling Chinese universities to benefit from the expertise and resources of foreign institutions.

According to a report by the Ministry of Education of the People's Republic of China (2020), the projects have led to a substantial improvement in the quality of higher education in China, with participating universities achieving higher rankings and greater international recognition. The projects have also contributed to the growth of China's research output, with participating universities producing more high-quality research papers and patents. Additionally, the projects have helped to enhance the competitiveness of Chinese universities on the global stage, with several universities now ranking among the top universities in the world.

One notable outcome of the 985 project was the establishment of the C9 League, which comprises nine of China's top universities. These universities have become leaders in their respective fields, attracting top talent from around the world and producing significant research output. The 211 project also contributed to the growth of China's higher education sector, with participating universities experiencing significant improvements in their research capacity and infrastructure.

The 985 and 211 projects have played a critical role in the development of China's higher education sector and its contributions to the country's national development. The projects have helped to enhance the quality of higher education, increase research output, and improve the competitiveness of Chinese universities on the global stage. These outcomes have significant implications for China's continued development and the future of its higher education sector.

Moving forward, it will be essential for China to continue investing in its higher education sector and building on the successes of the 985 and 211 projects. This will require continued financial support, strategic planning, and investment in research and innovation. Additionally, China will need to continue strengthening its international collaborations and partnerships, enabling Chinese universities to benefit from the expertise and resources of foreign institutions.

СИСТЕМА ПРОФЕСІЙНОГО НАВЧАННЯУ КНР

Науменко Станіслав Сергійович, доктор філософії
Харківський національний педагогічний університет імені Г.С.Сковороди

Професійне навчання у КНР регулюються «Законом Китайської Народної Республіки про професійну освіту» (1996 р.). Професійна освіта у Китаї включає професійно-технічну освіту, середню професійну освіту, вищу

професійну освіту і професійну підготовку. «План реалізації реформи національної професійної освіти» (2019 р.) визначає, що професійна освіта – це тип освіти, а не рівень освіти, що є важливо для коригування статусу професійної освіти. Окрім сприяння модернізації системи управління професійною освітою та можливостей управління, вона має важливе стратегічне, політичне і практичне значення у КНР (唐, 2010).

Професійне навчання обдарованих учнів реалізується під час їхнього навчання у середній школі, де виокремлюються професійні та спеціалізовані класи. Основною метою загальноосвітніх шкіл в КНР є – формування висококваліфікованих робітничих кадри з професійно-технічним нахилом і підготовка учнів до вступу до закладів вищої освіти. Мета професійної освіти – задовольнити потреби людей у працевлаштуванні та об'єктивну потребу в робочих місцях, тим самим сприяючи розвитку трудової ефективності країни і прискоренню перебудову та трансформацію національної промислової структури.

Установлено, що професійне навчання обдарованих учнів реалізується на таких рівнях: початкова професійна освіта – здійснювана на рівні неповної середньої школи і є складовою частиною дев'ятирічної системи обов'язкової освіти; середня професійна освіта – здійснюється на етапі старшої школи, яка також включає частину післядипломної професійної освіти і є основною частиною професійної підготовки у КНР; вища професійна освіта – здійснюється у закладах вищої освіти різних рівнів.

У КНР з метою задоволення потреб обдарованих учнів у професійному навчанні передбачено розвиток інноваційних і прикладних проєктів, реалізацію проєктів оновлення знань і заходи щодо підвищення кваліфікації, їх увідповіднення до поточного економічного і соціального розвитку, орієнтацію на ринок, інтеграцію виробництва і освіти, а також співробітництво між школами і підприємствами.

Основними підходами до реалізації професійного навчання обдарованих учнів у КНР є такі: адаптовано типи обов'язкових курсів, необов'язкових курсів і факультативних курсів, запропоновано вивчати вибіркові дисципліни за різними напрямами професійного розвитку учнів; визначено кредитний коефіцієнт різних курсів; розроблено академічні стандарти якості; підвищено увагу до здатності учнів всебічно використовувати знання для вирішення практичних і професійних завдань; оновлено навчальні програми відповідно до потреб обдарованих учнів; посилено принцип вибірковості з надзвичайно широкого спектру навчальних дисциплін; залучено до викладання професіоналів-практиків; на базі шкіл створено окремі центри професійного навчання і досліджень, розроблено механізми спільного використання освітніх ресурсів і обладнання; зміст середньої освіти сформовано на

принципах узгодження із змістом вищої освіти і професійно-технічної освіти; комплексна практична діяльність включає дослідницьку навчальну діяльність, громадські роботи, соціальну практику, соціальні послуги, заняття спортом або мистецтвом, набуття професійного досвіду тощо (刘 & 李, 2005).

Сучасна освіта для обдарованих дітей у Китаї базується на двох моделях «Прискорене навчання» та «Збагачене навчання». Переваги реалізації моделі прискореного професійного навчання: з соціальної точки зору, метод прискореного навчання скорочує цикл професійної підготовки обдарованих дітей і задовольняє соціальну потребу «швидко виховувати таланти»; з точки зору обдарованих дітей, цей метод повністю спрямований на розробку навчальних програм та забезпечення сприяння максимального використання інтелектуального потенціалу обдарованих дітей.

У КНР також реалізується Концепція «індивідуалізованої освіти», просунуте навчання і наукове навчання, котра має на меті розвиток особистих талантів і здібностей у багатьох галузях мистецтва, сучасних технологій, прогресивних галузях промисловості, виховуючи талановитих дітей як професійну еліту нації зі «звичками самодисципліни, здатності до самонавчання та особистісного професійного зростання» у поєднанні з «китайською душею і світоглядом» (刘 & 向, 2009).

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. 刘丹，李彩云. (2005 ）"天才"与天才儿童教育.中国特殊教育.
2. 刘明清，向友余. (2009 ）"人本特教"理念下的天才儿童观.重庆师范大学学报.
3. 唐璇. (2010). 现代美国天才教育发展的保障与困惑.现代教育论丛.

QORI MÜƏLLIMLƏR SEMINARIYASI VƏ ONUN ILK TÜRK DILI MÜƏLLIMI

Rəhnulla Y.V.
AMEA Əlyazmalar İnstitutu, Böyük elmi işçi

Gori teachers' seminary and his first turkish language teacher

In 1876, the Transcaucasian Teachers' Seminary was opened in Gori, Georgia. The imperial administrators prevented the opening of new-type schools and the "Tatar department" of the Gori Seminary. With the serious efforts of Azerbaijani intellectuals, a department was opened for Azerbaijanis. Abdussalam Akhundzade was the first Azerbaijani language and Sharia teacher of the seminary. In 1918, when the Republic of Azerbaijan, the first democratic state in the East, was established, the Tatar department of the Gori Seminary was moved to the city

of Gazakh, Azerbaijan, at the expense of the government's special decision and financial resources.

1876-cı ildə Gürcüstanın Qori şəhərində Zaqafqaziya Müəllimlər Seminariyası açıldı. Çar məmurları müsəlmanların maarifləndirilməsinin inkişaf surətini qorxu və ehtiyatla qarşılayırdılar. İmperiya idarəçiləri yeni tipli məktəblərin və "Tatar şöbəsinin" açılmasına mümkün qədər müqavimət göstərsələr də, Azərbaycan ziyalılarının ciddi cəhdi qarşısında məcburiyyət qarşısında razılıq vermişlər. Həm də yerli əhali arasından savadlı kiçik məmurların çatışmazlığı problemi də həll olunmamışdı. Amma çar məmurları "Tatar şöbəsinin" Azərbaycan torpaqlarından uzaq bir yerdə açılmasını tələb etdilər. Səbəb kimi müsəlman dindarlarının seminariyanın fəaliyyətinə maneə və müqavimət göstərməsi dəlilini əsas gətirmişlər. Bu sadəcə bura müsəlman gənclərin cəlb olunmasını əngəlləmək idi. Əslində Mirzə Fətəli Axundovla birlikdə müfti Əbdülhəmid Əfəndizadə və Şeyxülislam Əhməd Hüseynzadə də Sərdarın yanında keçirilmiş müşavirədə iştirak etmiş, bu mətləbin hasil olunması üçün rica etmişlər. Həmçinin seminariyada ana dili və şəriəti tədris etmək üçün Ə.Axundzadə və müfti Ə.Əfəndizadə dəvət olunmuş, onlar da məmuniyyətlə bu dəvəti qəbul etmişlər. Bu faktorların özü çar məmurlarının gətirdiyi dəlilin əsassız olduğunu göstərir.

Azərbaycan şöbəsi 1 sentyabr 1879-cu ildə açılmış və fəaliyyətə başlamışdır. Bunu Zaqafqaziya Müəllimlər Seminariyasının direktoruna göndərilmiş məktublardan da görmək mümkündür (Seyidov, 1988, s.8). Seminariyanın açılışı əvvəlcə qanun və dövlət iqtisadiyyatının birləşmiş departamentləri, dövlət şurası tərəfindən qəbul olunduqdan sonra imperatorun təsdiqi üçün təqdim edilməli idi. Lakin bu açılış hələ qanuni şəklə salınmamışdır. O, qanun və dövlət iqtisadiyyatının birləşmiş departamentlərində, ümumi məclisdə və dövlət şurası tərəfindən rəsmi surətdə təsdiqə, nəhayət, "Əlahəzrət imperator həzrətləri"nin təsdiqinə təqdim edilməli idi. Məsələ burasındadır ki, Azərbaycan şöbəsi yuxarıda saydığımız idarələrin icazə və təsdiqindən əvvəl açılmışdır (Seyidov, 1988, s.9). Rəsmi olaraq isə 13 may 1880-ci ildə təsdiqlənmiş və qanuniləşdirilmişdir. Arxiv sənədlərinə əsasən Qafqaz Təhsil dairəsinin Popeçiteli tərəfindən Ə.Axundzadəyə 1879-cu il 6 oktyabr tarixində Tatar şöbəsində müəllim işləmək icazəsinin verilməsi, 1880-ci il 28 iyul 4041 №-li qərarı ilə isə rəsmən müəllim təyin olunması da şöbənin 1879-cu il 1 sentyabrda açildığına, 1880-ci il 13 may tarixində isə rəsmən təsdiqinə sübutdur (ARDTA, v.14-15). Bu sənədlər əsasında aydın olur ki, Tatar şöbəsinin açılışı ilə təsdiq tarixləri fərqlidir.

Şöbənin açılmasında seminariyanın direktoru D.D.Semyonovun və inspektor A.O.Çernyayevskinin böyük zəhmətini qeyd etməmək mümkün deyil. A.O.Çernyayevski bu şöbəyə rusca bilən azərbaycanlı tələbələr cəlb etmək üçün Naxçıvan, İrəvan, Şuşa, Şamaxı, Nuxa, Qazax və s. yerlərə gedib, həmin şəhərlərdə

«Городское учелище» adlanan məktəblərdən azərbaycanlı uşaqları siyahı üzrə ayırıb, seminariyaya qəbul edirdi. Çernyayevskinin topladığı azərbaycanlılar ilk qəbul imtahanından fərqləndilər. Bunlar rus dilinə o qədər bələd idilər ki, onlardan bir neçəsi, hətta birbaşa seminariyanın ikinci sinifinə daxil ola bilərdi (Əhmədov, 1985, s.94). Çarizm öz mürtəce siyasəti ilə əlaqədar Tatar şöbəsinin Azərbaycan torpaqlarından uzaqda açmasına baxmayaraq, bu şöbənin ilk açılışı zamanı gözlənilmədən 60-a qədər tələbə gəlmiş və müvəffəqiyyətlə qəbul imtahanı vermişlər. Seminariyaya ilk olaraq 32 nəfər qəbul olunmuşdur. Qori seminariyası Azərbaycan şöbəsinin ilk buraxılışı 1882-ci ildə olmuş və o vaxtdan etibarən Azərbaycanın müxtəlif yerlərində tədricən yeni məktəblər açılmağa başlamış, bu məktəblərə "rus-müsəlman məktəbi" adı verilmişdir. Belə tədris müəssisələrinin sayca artması seminariyanı bitirənlərin sayından asılı idi. Qoridə azərbaycanlılar yaşamadığından və bu təhsil ocağı haqqında onların məlumatsızlığı hər il seminariyanın bu şöbəsinə qəbul planı pozurdu. Qəbulda nəzərdə tutulan hətta 60 tələbə belə məktəblərdə müəllim ehtiyacını ödəmirdi.

Axundzadənin belə bir mötəbər seminariyaya dəvət olunması, onun dövrünün savadlı, mütərəqqi baxışlı pedaqoq və maarifçi olmasını göstərir. N.Nərimanov Qori seminariyasına həsr olunmuş "Mühüm bir məsələ" seriya məqalələrindən birində orada təhsil aldığı illəri xatırlayaraq yazmışdır (Səttarov, 1995, s.32)

"Qori seminariyasından elmini tamam edib indi millətpərəst və yainki əli qələm tutan beş-üç nəfər varsa cənab axund molla Əbdüssalamın tərbiyəsinə bağlıdır".

1918-ci ildə Şərqdə ilk demokratik dövlət olan Azərbaycan Cumhuriyyəti qurulduqda Qori Seminariyasının Tatar bölməsi hökumətin xüsusi qərarı və maliyyə vəsaiti hesabına Azərbaycanın Qazax şəhərinə köçürülür.

Ədəbiyyat:

1. Seyidov, F.Ə. (1988) Qori seminariyası və onun məzunları / F.Ə Seyidov. Bakı: Maarif, 298 s.
2. ARDTA - fond №290, siyahı 1, №1627
3. Əhmədov, H. (1985) XIX əsr Azərbaycan məktəbi. Bakı: Maarif, 300 s.
4. Səttarov, M.M. (1995) N. Nərimanov və din. Bakı: İrşad, 62 s
5. №۱۲۸ ۱۴ایون ۱۹۰۶, ._ مهم برمسئله (ن. نریمانوف) حیات. غ. نر
6. №۳۱۱ ۱۸ایون ۱۹۰۶– مهم برمسئله (ن. نریمانوف), حیات غ. نر.

СУЧАСНЕ КОРОЛІВСТВО БУТАН: ОСВІТЯНСЬКИЙ КОНТЕКСТ МОДЕРНІЗАЦІЇ

Стовбун Вікторія Дмитрівна, студентка 2 курсу
Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна
Науковий керівник: к. політ. н. доц., Г. С. Панасенко

Сучасне Королівство Бутан, розташоване на сході Гімалаїв, є однією з найменших країн у світі. Проте, не дивлячись на свої скромні розміри, Бутан відзначається своїм унікальним культурним і соціальним контекстом, який поєднує стародавні традиції зі сучасними реаліями. Одним із ключових елементів модернізації Королівства Бутан є розвиток системи освіти. У роботі ми розглянемо освітянський контекст модернізації Бутану, зосередившись на досягненнях та викликах у сучасній системі освіти країни.

Шкільна освіта в Бутані почалася в 1914 році з відкриттям першої сучасної школи в Хаа за наказом Гонса Уг'єна Вангчука, першого короля Бутану. Насамперед це було для задоволення основних освітніх потреб, для розвинення людських ресурсів, необхідних для соціально-економічного розвитку країни. Сорок шість хлопчиків були відправлені до Індії для отримання «Західної освіти».

Система освіти в Бутані мала колоніальний пережиток з Індії: мав адміністративні цілі та отримання доступу до світу. Перші учні навчалися в середніх школах, переважно мовою гінді; з 1961 р. – англійською. Одночасно багато вихованців були направлені до головного англо-індійського навчального закладу в Індії. Ці учні, а згодом студенти, відіграли дуже важливу роль у формуванні сучасного Бутану (Tobgye, 2016). Систематичний розвиток сучасної шкільної освіти розпочався лише в 1961 році із запровадженням «Першого п'ятирічного плану розвитку». Але, не дивлячись на пізній початок, шкільна освіта в Бутані стала свідком безпрецедентного зростання та проґресу протягом понад шести десятиліть (Thinley, Dorji, Tshering &Dorji, 2020).

Значна частина історії освіти в Королівстві Бутан пов'язана з буддизмом, який прибув до країни в VIII столітті. З того часу монастирські школи стали не тільки місцем навчання, але й центром культурного та релігійного життя людей. До цього в країні була поширена лише традиційна або чернеча освіта. Навчання в основному стосувалося буддійської філософії, сотеріології, метафізики, чернечої дисципліни та інших предметів, пов'язаних з буддизмом. Інші предмети, такі як етнографія та політична історія, були знехтувані через домінуючу роль релігії.

На відміну від чернечої освіти, яка в основному є духовною підготовкою, сучасна освіта розглядається як засіб розвитку людини, набуття

знань і навичок, які, в свою чергу, можуть сприяти розвитку індивідуальних або громадських стандартів життя.

Система освіти Бутану побудована на концепції безкоштовних послуг від початкового до вищого рівня. Фінансування шкільної освіти в Бутані в основному надається Королівським Урядом, також кошти надходять через зовнішню допомогу, переважно урядом Індії, Японії та країн ЄС. Учні ще й забезпечуються підручниками, спортивними предметами та навчальними матеріалами, а також канцелярським приладдям та приміщенням для проживання та харчування за потребою.

Система освіти значно розширилася за останні 58 років: з 11 шкіл у 1961 році до 1007 шкіл та інших навчальних закладів у 2019 році, що включає в себе різноманітні види освіти, починаючи від дитячої ранньої освіти і закінчуючи вищою, технічною та професійною (Thinley, Dorji, Tshering &Dorji, 2020).

В останні десятиліття Бутан зробив значний прогрес у розвитку інклюзивної освіти. Інклюзивна освіта є одним з основних пріоритетних напрямків у сфері освіти. Перша школа для осіб з обмеженими можливостями була заснована в 1973 р. – для дітей з вадами зору. У 2002 р. програма з особливими освітніми потребами (SEN) була запроваджена в середній школі Чанганкха в Тхімпху для інтеграції дітей з обмеженими можливостями в звичайну школу. Вже у 2019 р. було 19 шкіл з програмою ООП (дітям з особливими освітніми потребами) та 2 спеціалізовані інститути.

Таким чином, національна система оцінювання освіти (NEAF) спрямована не тільки на рівні можливості дитини для участі в національному оцінюванні освіти (NEA), але й на справедливу оцінку для кожної дитини з різними потребами (BCSEA) (Thinley, Dorji, Tshering &Dorji, 2020).

Освіта в Королівстві є обов'язковою, хоча багато дітей країни все ще не мають доступу до державної школи. З початку XXI ст. кількість студентів значно збільшилася. Рівень грамотності серед дорослих також різко зріс (Education of Bhutan. Britannica, 2021).

У Бутані політика у галузі освіти була розроблена в 2018 р., але досі не впроваджена в життя. Прийняття Закону про освіту може забезпечити високий рівень шкільної освіти, порівнянного з будь-якими міжнародними стандартами (Thinley, Dorji, Tshering &Dorji, 2020). Отже, сектор освіти Бутану відзначився вражаючим розвитком та зростанням за короткий проміжок часу.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Tobgye L. S. (2016). Education System in Bhutan: Past, Present, and Future: A Reflection. [Електронний ресурс]. Режим доступу: https://www.academia.edu/

35158667/EDUCATION_SYSTEM_IN BHUTAN_ PAST_PRESENT_AND_FUTURE _A_REFLECTION (дата звернення: 09.03.2023)
2. Thinley, J., Dorji, C., Tshering, C., Dorji, L. (2020). School Education in Bhutan: Policy, Current Status and Challenges. [Електронний ресурс]. Режим доступу:https://www.researchgate.net/publication/344457581_School_Education_in_Bhutan_ Policy_Current_Status_and_Challenges(дата звернення: 09.03.2023)
3. Education of Bhutan. Britannica. (2021). [Електронний ресурс]. Режим доступу: https://www.britannica.com/place/Bhutan/Education (дата звернення: 09.03.2023)

ПОЛІКУЛЬТУРНА ОСВІТА ЯК ЧАСТИНА СУЧАСНОЇ КИТАЙСЬКОЇ ШКОЛИ

Тао Чжиці, здобувач 3 освітнього рівня
Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди
Калашник Любов Сергіївна, доктор педагогічних наук, професор
Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди

Згідно Конституції КНР, а також нормативних документів, які стосуються соціально-освітньої сфери життя китайського народу, полікультурність та мультикультурність є цінністю та одним з вихідних положень життя китайської націЇ, принцип “полікультурної освіти” є базовим для організації освітнього процесу в будь-якій школі або ЗВО. Мультикультурна освіта, як воно подається у фаховій китайській літературі зокрема і з педагогіки, полягає в тому, що всі учні, незалежно від того, до якої етнічної групи або національності вони належать (етнічна приналежність, раса, культура, соціальний клас, релігійні переконання тощо), або вони належать до особливої групи (діти з інвалідністю, обдаровані, педагогічно занедбані тощо) мають право та повинні навчатися в школі. Усі мають насолоджуватися однаковими правами, можливостями та рівнем освітніх послуг у обсязі, гарантованим державою. Реалізація цього завдання включає чотири аспекти:

- інтеграція змісту
- формування знань
- зменшення упереджень
- справедлива освіта та розширення можливостей шкільної культури та соціальної структури.

Само поняття “полікультурності” та “мультикультурності” знаходиться в активному використанні в китайській мові з початку ХХ ст, коли в Конституції 1912 р., яка була наслідком буржуазно-демократичної революції під керівництвом Сунь Ятсена, було записно, що нова китайська держава

сповідає принцип культурної поваги та рівності до всіх народів, які мешкають на території Китаю та складають китайську націю. А ось як педагогічний принцип та технологія поняття “полікультурності в освіті” потрапило до китайського науково-освітнього простору напочатку 2000 рр. завдяки перекладеній фаховій літературі (здебільшого, з США та інших англомовних країн).

Пройшовши період адаптації під китайські соціально освітні реалії, на сьогодні в китайській фаховій літературі ідеї “полікультурності” мають реалізовуватися в сучасних китайських закладах освіти через наитупні практики:

- інтеграція контенту: використання прикладів, даних та інформації з різних культур для розуміння ключових понять, принципів, узагальнень і теорій у предметній галузі, що вивчається (стосується всіх предметів, октім політики та історії сучасного світу (період з 1949- до тепер));
- процес побудови знань, у якому вчителі допомагають дітям зрозуміти, як виробляються знання та як на знання впливають раса, етнічна приналежність і соціальний статус особи та групи, оскільки неявні культурні припущення в дисципліні можуть формувати суму знань з певної дисципліні;
- зменшення упередженості: стосується виявлення рис расового ставлення в учнів і визначення того, як їх змінити за допомогою навчання, щоб створити позитивні зв’язки між учнями різного етнічного походження та розвинути більш демократичне та толерантне ставлення до інших (стосується, здебільшого, учнів з числа етнічних меншин, африканських та азійських етносів, оскільки у китайців традиційно позитивне ставлення до вихідців з Європи, США, Канади, Австралії тощо европейської зовнішності);
- справедлива освіта стосується сприяння академічній успішності учнів та студентів різних етнічних, культурних і соціальних верств шляхом використання стилів навчання, які відповідають меті навчання студентів;
- шкільна культура та соціальна структура, що сприяє розширенню прав і можливостей: стосується інституційного середовища та практичної роботи школи для сприяння академічному вдосконаленню та емоційному розвитку всіх учнів.

Останнім часом також з’явилася тенденція до розділення поняття “полікультурна освіта” (多元文化教育, освіта для багатьох культур) та “мультикультурна освіта”(多文化教育; освіта за допомогою багатьох культур), де остання починає асоціюватися з інтернаціоналізаційними аспектами освіти та здобуттям освіти за кордоном.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. 王玉琴. 民汉合校中的公共心理学课程改革—以多元文化教育的视角. (2012). http://www.cnki. com.cn/Article/CJFDTotal-KCJY201233224.htm
2. 卜新尧. (2015).谈语文教育与艺术审美的学习能力迁移. http://www.cnki.com.cn/Article/CJFDTotal-YWZY201506009.htm
3. 高媛媛. 多元文化心理学内涵辨析. (2019). DOI 10.3969/j.issn.1008-2816.2004.03.012
4. 刘晶波. (2023) 新世纪初美国早期教育的强劲趋势--多元文化的融合. DOI: 10.3969/j.issn.1005-6017-B.2003.03.029

СИСТЕМА ПОШУКУ ТА РОБОТА З ОБДАРОВАНИМИ ДІТЬМИ В ЗАГАЛЬНООСВІТНІЙ ШКОЛІ В КНР

Хоміддінова Нігіна Зійодуллівна, студентка 3 курсу
Харківський національний педагогічний університет ім. Г. С. Сковороди
Науковий керівник: PhD С.С. Науменко

Відтоді як у 1978 році було створено перший спеціальний клас для обдарованої молоді (SCGY- the School of the Gifted Young), головною метою виховання обдарованих учнів було «служіння національним інтересам у забезпеченні потоку талантів». Крім того, в Китаї немає чіткої національної та регіональної політики для підтримки надання освіти для обдарованих дітей, тому відповідні установи, програми та наукові дослідження навряд чи можуть бути розроблені через недостатні пріоритети та ресурси (Dai, Steenbergen-Hu & Yang, 2016).

У Китаї наразі існує лише один науково-дослідний інститут освіти обдарованості з офіційною підтримкою, і це Дослідницький центр обдарованих дітей Інституту психології Китайської академії наук, розташований у Пекіні. Загалом на території материкового Китаю менше 10 шкіл пропонують освітні програми для обдарованих дітей, орієнтовані на обдарованих дітей. В Китаї існує нагальна потреба прийняти політику підтримки прав обдарованих студентів на національному та регіональному рівні, а також запропонувати спеціальні освітні програми та послуги (Gong & Lei, 2015).

Академічна успішність для обдарованих учнів є ключовим компонентом у порівнянні з творчими та виконавськими талантами, такими як мистецтво, музика, спорт і так далі. Оскільки існує дефіцит інституційних механізмів виявлення обдарованих студентів, а також обмежені шанси приєднатися до спеціальних програм, процедура ідентифікації стала дуже вибірковою і має тенденцію відбирати найбільш розвинених учнів, тих, хто є найкращим із

кращих у різноманітний набір областей у всіх навчальних предметах щодо фізичної підготовки, а також моральних характеристик (Li, 2009).

За всю свою історію формальної освіти китайська система показує помітний акцент на якостях, які сприяють розвитку всіх дітей, таких як «великі зусилля, важка праця, наполегливість або добра воля». Відбір обдарованих дітей базується не лише на їхніх інтелектуальних здібностях, а й включає широкі компоненти, пов'язані з особистістю, мотивацією та трудовою етикою, які разом складають повну картину таланту.

В порівнянні з іншими азіатськими країнами, такими як Сінгапур, Південна Корея та Індія, у Китаї бракує емпіричних досліджень чи програм оцінки практики навчання обдарованих дітей. Більшість статей, опублікованих в освітній галузі, є вступними або позиційними. Навчальна програма для обдарованих учнів зазвичай дотримується підходу «прискорення», що означає, що «діти знайомляться з новим змістом у більш ранньому віці, ніж інші діти, або коли вони охоплюють той самий зміст за менший час».

Класичний освітній план для обдарованих дітей передбачає «витратити 4 роки, щоб закінчити початкову школу, витратити 4 роки, щоб закінчити середню школу, відвідувати коледж у віці 14 або 15 років, 4 роки для навчання на бакалавраті, 2 роки для навчання в магістратурі, два роки для Ph.D. дослідження» .

В даний час державна політика в галузі освіти обдарованих учнів у Китаї передбачає такі можливості для найталановитіших дітей: більш ранній вступ до школи або перехід через клас, спеціалізовані класи, спеціалізовані школи, спеціальна діяльність у класі та поза школою, а також спеціальні програми для вихідних днів та канікул (Xu & Fang, 2006).

Шанхайська школа – одна із найстаріших шкіл у Китаї. Школа запрошує найкращих викладачів з різних країн(США, Англії, Австралії, Канади та інших країн). У Гонконгській школі закладено принципи: розвиток різних видів інтелекту є прямою і головною метою якісної освіти , ключовим моментом освіти обдарованих дітей має стати розвиток не тільки інтелекту, а й креативності та соціальних навичок.

Якщо порівняти досвід викладачів з обдарованими дітьми в Україні та Китаї то можна стверджувати, що у країнах робота з обдарованими дітьми введено до рангу державної політики. У Китаї існує централізована система роботи з обдарованими дітьми, яка регулюється державою.

Зміст та цілі навчання обдарованих дітей в Україні та в Китаї мають деякі подібності, та і якісь свої специфічні особливості. Якщо ми говоримо про Україну, то освіту обдарованих дітей спрямовано, переважно на когнітивну сферу, а ось в Китаї — з опорою на національні традиції

розвивається як когнітивна сфера, і особистісна сфера, включаючи духовність.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Dai, D. Y. , Steenbergen-Hu, S. , & Yang, Y. (2016). Gifted education in Mainland China: How it serves a national interest and where it falls short. In D. Y. Dai & C. C. Kuo (Eds.), *Gifted education in Asia: Problems and prospects* (pp. 51–76). Charlotte, NC: Information Age Publishing.
2. Gong, H. , & Lei, J. (2015). The progress and enlightenment of psychological researches on supernormal children. *A Journal of Modern Special Education* , *4* , 23–29.
3. Xu, Z. , & Fang, J. M. (2006). A study on counting and its strategies in gifted children of 2–5 years old. *Chinese Journal of Special Education* , *74* , 66–72.
4. Li, Y. Q. (2009). A preliminary study on the WISC-IV score model and the cognitive characteristics of gifted children. *Chinese Journal of Special Education* , *106* , 47–51.

КИТАЙСЬКИЙ ПРОЕКТ ГРОМАДСЬКОГО ДОБРОБУТУ З ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ВЧИТЕЛІВ МУЗИКИ

Хун Женьлун, здобувач 3 освітнього рівня
Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди
Науковий керівник: д.п.н., проф. А.В.Соколова

Просвітницька діяльність передбачає провадження різноманітних освітніх заходів з метою розширення світогляду широких верств населення. Освіта й розвиток людини на закінчуються з випуском із закладу освіти, оскільки це процеси, що тривають упродовж життя. З огляду на це заклади освіти, громадські організації і фонди проводять різні просвітницькі заходи (проєкти, майстер-класи, вебінари, лекції, конференції, зустрічі з видатними людьми тощо), що сприяють самоосвіті й саморозвитку їх учасників.

У Китайській Народній Республіці надзвичайно важливими є питання просвітницької діяльності. Це зумовлено спрямованістю системи освіти і суспільства, загалом, на формування висококваліфікованих, компетентних спеціалістів та підвищення освітнього рівня населення.

«Музика створює щастя» – це широкомасштабний проєкт громадського добробуту для професійної підготовки китайських вчителів музики, організований у 2019 р. «Фондом кохання зірки Бейдоу» Чжан Цзе та Пекінським фондом громадського добробуту «Щастя».

Організатори проєкту запрошують китайських та іноземних музикантів та педагогів з Єльського університету, Університету Цінхуа та Китайської консерваторії для проведення безкоштовних тренінгів з питань громадського добробуту для директорів закладів загальної середньої освіти та вчителів

музики у відносно відсталих районах для популяризації музичної освіти. Проєкт спрямований на підвищення професійного рівня вчителів музики в слаборозвинених регіонах, щоб учні могли почуватися добре у процесі навчання музичному мистецтву та відчувати щастя і насолоду, долучаючись до мистецтва (Музика приносить щастя, 2019; Стартував громадський благодійний проект, 2019).

Цей проєкт реалізується завдяки організації безперервного навчання та участі педагогів у безкоштовних онлайн-курсах, тренінгах, організації їх виступів один чи два рази на рік, щоб закріпити результати навчання та підтримати більше закладів освіти у віддалених та відсталих районах.

Навчання, проїзд та проживання учасників проєкту безкоштовні. Перша група стажистів у 2019 р. складалася з директорів закладів загальної середньої освіти, заступників директорів, які відповідають за викладання музики, директорів та вчителів музики початкових та середніх шкіл, що фінансуються «Zhang Jie Music Dream». З 23 по 28 травня 2019 р. протягом шести днів зібралося багато експертів та науковців з Китаю та інших країн світу, щоб провести професійну підготовку вчителів із 108 початкових та середніх закладів освіти та шкіл спеціальної освіти по всій країні. Протягом шести днів навчання для учасників проводилися концентровані лекції від експертної групи, що складалася з керівників і фахівців Хорової академії Оксфордського університету та Китайської консерваторії (Музика приносить щастя, 2019; Співак, 2019).

Проєкт громадського добробуту також підтримує та заохочує учнів закладів загальної середньої освіти, яким надається допомога, до участі у музичних виступах, а також проводить низку заходів на підтримку їх музичної освіти. Проєкт спонукає шкільних вчителів, що беруть участь у тренінгу, організовувати хори, проводити навчання музики та знімати хорові відеокліпи.

Цей проєкт не тільки дозволяє педагогам і тренерам спілкуватися один з одним стосовно питань взаємозв'язку між музикою та щастям, але і сприяє формуванню їхніх практичних навичок викладання музичного мистецтва.

Отже, просвітницька діяльність, що націлена на розширення світогляду різноманітних фахівців і, загалом, широких верств населення, їх передбачає участь у просвітницьких заходах, зокрема мистецької спрямованості. Одним із таких заходів є широкомасштабний проєкт громадського добробуту «Музика створює щастя» для професійної підготовки китайських вчителів музики. Завдяки участі в цьому проекті педагоги закладів загальної середньої освіти можуть поділитися власним досвідом організації занять з музичного мистецтва, послухати лекції від видатних музикантів, співаків і науковців у сфері музичної освіти тощо.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. 音乐创造幸福——中国音乐教师专业培训公益项目. (2019). (Музика приносить щастя – Китайський проект громадського добробуту з професійної підготовки вчителів музики). Retrieved from https://baike.baidu.com/item/%E9%9F%B3%E4%B9%90%E5%88%9B%E9%80%A0%E5%B9%B8%E7%A6%8F%E2%80%94%E2%80%94%E4%B8%AD%E5%9B%BD%E9%9F%B3%E4%B9%90%E6%95%99%E5%B8%88%E4%B8%93%E4%B8%9A%E5%9F%B9%E8%AE%AD%E5%85%AC%E7%9B%8A%E9%A1%B9%E7%9B%AE/23763201

2. 歌手张杰资助基层音乐教师北京培训6天 . (2019)。*北京晚报[인용일기.* Співак Чжан Цзе спонсорує місцевих учителів музики, щоб вони навчалися у Пекіні протягом 6 днів. *Beijing Evening News.* Retrieved from https://baike.baidu.com/reference/23763201/f8ebu07vOxpmpNVY4DaPUg7Yy4hOQELhzVK4BgO41PjKsYUDn1Dvbr8fZcZXp502DRvNjTKj1-3bRZl7anmmWPBhYVe9JSrDmVv8Fjn05KXgppYPSc4iFQ

3. 音乐教师专业培训公益项目启动. (2019)。*人民网[引用日期.* 30.05.2019. (Стартував громадський благодійний проект з підготовки вчителів музики. *People's Daily Online*. 30.05.2019. Retrieved from https://baike.baidu.com/reference/23763201/714f9RQslVsol_NyP3z55qsTypPlzyzlq9pvf2gjrBw52Hi3BSdAbKaZwDY45fFaiKifcOyYYxq49kZDUiInjfabYOot_L3zAu7_Eq3noK-wIe99o-zvGUwo1ixu

ЕСТЕТИЧНА ПІДГОТОВКА ВЧИТЕЛІВ В СУЧАСНІЙ КНР: ЧОМУ ЦЕ ЗНОВУ ВАЖЛИВО

Цзи Фенлай, здобувач 3 освітнього рівня
Харківський національний педагогічний університет імені Г.С.Сковороди

Сьогодні Китай є одним із світових лідерів у сфері економіки, яка переважно формується державою. Китайська влада вкладає значну частину бюджету в освіту, яка може принести в країну цінні кадри. Так, у 2020 році витрати Китаю на освіту становили $831,3 млрд (Yang, 2022). Політика Китаю в галузі освіти обумовлена потребою у фахових, талановитих, нестандартно мислячих людях, чиї знання та навички можуть принести користь державі, посилити та зміцнити її позиції у світовому масштабі. Система освіти Китайської Народної Республіки (КНР) базується на принципах соціальної справедливості з гарантією рівних можливостей для отримання освіти для всіх дітей (UNESCO, 2021). З огляду на це школярі отримують безкоштовне навчання, а студентам виділяються гранти та стипендії. Китай охоче приймає іноземних студентів, розширюючи свої соціокультурні кордони та обмінюючись досвідом з іншими країнами

У 1990-х роках лише 4% громадян у КНРмали вищу освіту, рівень освіти та науково-дослідної діяльності країни був низьким і лише жорсткі законодавчі заходи дозволили позбутися епідемії неписьменності. Станом на 2021 рік відсоток громадян з вищою освітою становив 15,5% (Yang, 2022).

Розвиток освіти зумовлений технічним та інформаційним прогресом КНР, який спостерігається в останні десятиліття. Розширення космічних програм, прориви в робототехніці та інженерії, розвиток медицини і фармакології зробили Китай світовим лідером і підвищили соціальний і матеріальний рівень населення. Китай став суб'єктом міжнародної торгівлі та політики, а також одним з основних експортерів технічного та хірургічного обладнання, ядерних реакторів, телевізійного обладнання, комп'ютерів тощо. Також є одним із лідерів світового ІТ-ринку. У 1998 році прийняття Закону про вищу освіту КНР зробило національні навчальні заклади університетами світового рівня, укомплектованими висококласними професорами та інноваційними лабораторіями (Yang, 2022).

Вища освіта гарантує громадянам Китаю гідну оплату праці та високий соціальний статус; таким чином, наполегливе навчання та отримання затребуваної спеціалізації є основними цілями китайців. Усвідомлення важливості освіти розвивається у людей з дитинства. ЗМІ пропагують необхідність отримання вищої освіти; ця ідея культивується в сім'ях, розвивається в дитячих садках і школах. Початкова та середня освіта має на меті підготувати студентів до університету, розвиваючи їхню самосвідомість і бажання продовжувати освіту.

Сьогодні Китай орієнтований на збільшення темпів економічного, соціального та культурного зростання в умовах високої міжнародної конкуренції, що зумовлює необхідність підготовки висококваліфікованих кадрів у різних галузях. Професійна підготовка в умовах постійної зміни інформаційних потоків, технологічної та культурної еволюції потребує ефективної системи підготовки компетентних викладачів, серед який однією з системо утворюючих вважається естетична підготовка.

Педагогічна освіта в Китаї базується на ідеях Конфуція та поєднує традиційні цінності китайської нації з сучасними цінностями держави і суспільства, а також орієнтується на світову історико-педагогічну практику (Yang, 2022). На відміну від традиційної освіти, яка зосереджувалася на академічній успішності та ігнорувала систему цінностей і соціальний розвиток особистості, сучасний підхід до освіти в КНР спрямований насамперед на формування моральної, гуманної та творчої особистості з широкими знаннями та здатністю застосовувати це на практиці. Мистецтво було одним із найважливіших секторів культурної спадщини Китаю з часів Давнини. У середині XX століття під впливом соціально-економічних

чинників і зовнішніх впливів у мистецтві Китаю відбулися кардинальні зміни. Культурні течії Європи вплинули на жанрово-тематичну, стилістичну і технічну частини китайського мистецтва; Трансформації зазнали і основні естетичні принципи. Китайське мистецтво стало на шлях формування власної ідентичності, а різноманітні твори мистецтва отримують нові сюжети та персонажі. Виникнення китайського сучасного мистецтва як окремого напряму датується кінцем Культурної революції. Історія західного мистецтва, яка стала широко доступною в цей період, надихнула художників на експерименти зі зміною художніх стилів (UNESCO, 2021).

Сучасне мистецтво входить до навчальної програми китайської шкільної системи; воно також включено до вивчення дизайну, архітектури, інженерії, комп'ютерної графіки, образотворчої фотографії, сценічної режисури, журналістики, психології та маркетингу. Одним із основоположних чинників забезпечення ефективного процесу викладання сучасного мистецтва в КНР є високий рівень методичної підготовки викладача, здатного гармонійно організувати навчальний процес для розкриття та розвитку талантів студентів, результатом чого є реалізація їх творчі ідеї, вдосконалення особистості, формування відповідальності в соціокультурному середовищі, а також творче осмислення та перетворення багатоманітності реального світу.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. UNESCO (2021). *Education: From disruption to recovery. Accessed 12 December 2020*. [Report] Retrieved from https://en.unesco.org/covid19/educationresponse/

2. Yang, J. (2022) Chinese contemporary art teachers' professional development in the 20th and 21st centuries within the multicultural framework. *HeritSci* 10, 56. https://doi.org/10.1186/s40494-022-00692-8

ОСОБЛИВОСТІ СИСТЕМИ ВИХОВАННЯ В ЯПОНІЇ

Шимчук Наталія Іванівна, викладач історії
ВСП «Ковельський промислово-економічний фаховий коледж Луцького НТУ»

Система виховання в Японії має свої особливості, які відображають культурні та історичні аспекти цієї країни. Вона відрізняється від західного типу виховання тим, що японці приділяють більше часу вихованню у дитини індивідуальності, креативності та впевненості у своїх силах.

Виховні процеси в країні висхідного сонця побудовані на створенні для дитини комфортних умов. Їхній метод виховання нам здається не зрозумілим: в Японії не карають дітей за провини, не кричать на них та не читають їм нотацій. Через це, в нашому розумінні, вони можуть вирости розпещеними,

але натомість виростають толерантними та чуйними людьми. Так, маленьким дітям у цій країні дозволяють все, але коли їм виповнюється 5-6 років вони потрапляють в дуже жорстку систему правил і обмежень, які не можна порушувати, щоб не стати ізгоєм суспільства. Найстрашніше покарання для японців будь-якого віку — відлучення від родини.

Традиційно виховання дітей в Японії ділиться на три вікові шкали: від народження до 5 років, від 5 до 15 років і після 15 років.

Протягом першого року життя малюк зазвичай зберігає дуже міцний «зв’язок» з мамою – він днює і ночує в її «обіймах». Вночі дитина спить з батьками і отримує грудне молоко на першу вимогу. Як правило, протягом перших 5 років життя дитина не знає жодних обмежень і заборон. Мама ніколи не підвищує голос, не кажучи вже про тілесні покарання. Незважаючи на розпещення, любов і терпіння мама швидко розвиває зв’язок і авторитет у своєї дитини. Японське середовище також звикло до дитячої толерантності: мати ніколи не чує критики на свою чи поведінку дитини.

Виховання дітей в Японії є обов'язком матері, а батько зазвичай є главою сім'ї, основним обов'язком якого є забезпечення сім'ї гідним рівнем життя. У вихідні тато зосереджується на дітях — це може бути сімейна поїздка до парку розваг чи центру відпочинку. У більшості випадків мами залишаються вдома, поки дитині не виповниться 3 роки. Щоб віддати дитину в дитячий садок, має бути вагома причина, оскільки це викличе негативну реакцію суспільства.

До 5 років дитина знайомиться з новою реальністю - з чіткими і обов'язковими правилами і нормами життя. Після того, як до 5 років з нею ставилися як до королівської особи, цей період життя став для дитини новим етапом у розумінні світу. Уже в цьому віці для дитини починається важке навчання, без якого неможливо вижити в цій країні. Але незважаючи на дещо суворе ставлення до дітей і введення в їх безтурботне життя багатьох обмежень і вимог – хамство та підвищення голосу не місце в японській сім'ї.

Коли дитині виповнюється 15 років, вона вважається морально зрілою, щоб діяти на власний розсуд і нести повну відповідальність за свої вчинки. Так, у віці 15 років японські підлітки вважаються повноправними членами суспільства. Звичайно, батьки все ще продовжують виховувати своїх дітей, але ці стосунки стали, мабуть, більш дружніми та консультативними.

У японській системі виховання відображаються важливі культурні цінності, такі як повага до старших та авторитетних осіб, колективізм та працелюбність.

Усі компоненти освітньої системи (дошкільна, шкільна, а також вища освіта) взаємопов’язані й підпорядковані єдиній меті — передати підростаючому поколінню традиційні моральні й культурні цінності

сучасного японського суспільства (колективізм, повагу до людини і природи, прагнення до максимальної творчої самовіддачі) (Як виховання дітей в Японії вплинуло на економічний розвиток країни).

В Японії освіта дуже важлива. Батьки докладають значних зусиль, щоб їхні діти отримували якісну освіту, а держава та компанії роблять значні фінансові інвестиції в освітній сектор.

В японських школах дуже суворий розклад із великою кількістю позакласних заходів дзендо, що не дозволяє учням мати вільний час під час навчання. Зазвичай учні навчаються в школі з 8 ранку до 15-16 години, а потім йдуть на позакласні заходи.

Японці завжди відрізнялися своєю спрямованістю до знань. Адже допитливість- одна з рис японського національного характеру (Загальна освіта в Японії).

Через високий рівень освіти Країну Сходу Сонця називають однією з найосвіченіших держав. Система освіти, що діє сьогодні в Японії, була створена після другої світової війни за безпосередньою участю американських спеціалістів, тому за своєю структурою вона практично повністю копіює американську: 6-річна початкова, 3-річна молодша середня, 3-річна старша середня школа, 2-4-річні коледжі та університети (Система освіти в Японії).

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Як виховання дітей в Японії вплинуло на економічний розвиток країни. URL: https://referatss.com.ua/work/jak-vihovannja-ditej-v-japonii-vplinulo-na-ekonomichnij-rozvitok-kraini/
2. Загальна освіта в Японії. URL: http://www.euroosvita.net/prog/print.php/prog/print.php?id=1778
3. Система освіти в Японії. URL: Https://studfile. net/preview/2412626/page:38/

ОСНОВНІ СКЛАДОВІ ПЕДАГОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ-ХОРЕОГРАФІВ

Ян Чжуан, аспірант ІІІ року навчання
Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди

Сучасні тенденції щодо модернізації професійної підготовки майбутніх хореографів вимагають підготовки спеціалістів, які не тільки володіють своїм тілом, знають різні техніки танцю, можуть поставити оригінальні танцювальні номери, але й володіють методикою роботи з дітьми та знають основи педагогіки та психології.

На основі аналізу педагогічної літератури можна виділити основні чотири складові формування педагогічних компетентностей студентів хореографічних відділень:

- організаційно-педагогічна;
- методична;
- виконавська;
- практична.

Так, організаційно-педагогічна складова спрямована на засвоєння студентами хореографічних спеціальностей педагогічних прийомів та принципів організації та ведення викладацької діяльності. Педагогічні знання формують у студентів уміння та навички планування процесу постановки та вивчення танцю, застосування та аналізу різних педагогічних методів під час проведення заняття.

Необхідно виділити декілька видів педагогічної техніки, яку необхідно вдосконалювати та розвивати у студентів-хореографів:уміння, що пов'язані із психотехнічними уміннями, які спрямовані на контроль власних емоцій, уміння релаксувати для зменшення фізичного та психологічного напруження, засоби емоційної саморегуляції, зміни негативних емоцій на позитивні, засоби створення робочого творчого самопочуття (教育部关于加强师范生教育实践的意见, 2016).

Студентів також необхідно вчити володіти вербальними та невербальними засобами, які здатні ефективно впливати на оточуюче середовище. До вербальних засобів належить техніка мови (її емоційність, виразність, гра інтонацією, ритм, точність та мовна грамотність, чіткість та дикція), тоді як до невербальних засобів відносять володіння мімікою, жестами, рухами, які сприяють адекватній передачі почуттів, а також хореографічної техніки.

Виконавська складова спрямована на оволодіння студентами-хореографами методичними та практичними навичками виконавської майстерності, яка характеризується цілою низкою параметрів: музикальністю, технічністю, виразністю та індивідуальністю стилю виконання танцю.

Зазначимо, що музикальність виконання складається із трьох взаємопов'язаних компонентів: здатності погоджувати власні дії із музичним ритмом, уміння творчо сприймати мелодію; уміння слухати інтонації музичної теми та прагнути творчо втілити їх звучання в пластику танцю (Мартиненко, 2015).

Основним завданням практичної складової є закріплення основних теоретичних знань і практичних навичок, а також формування навичок самостійного проведення студентами-хореографами занять.

Дотримання цих умов дозволяє сформувати фахівця, який не тільки володіє різними техніками танцю, але й може працювати з дитячим колективом.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. 教育部关于加强师范生教育实践的意见 (2016) URL: http://www.moe.gov.cn/srcsite/A10/s7011/201604/t20160407_237042.html (дата звернення: 21.03.2021).
2. Мартиненко О. В. (2015). Професійно-орієнтовані технології навчання у фаховій підготовці майбутнього вчителя хореографії. *Наукові записки. Кіровоград*,. Випуск 139. Серія: Педагогічні науки. С. 90-94.

КУЛЬТУРА ТА МИСТЕЦТВО КРАЇН СХОДУ

CONSIDERING THE METHOD OF EXPLORING THE WORLD DEPICTED BY UKRAINIAN AND JAPANESE TRADITIONAL MUSIC

Troshyna Sofiia Yuriyivna, undergraduate student
of the Philology Faculty Borys Grinchenko Kyic University
Academic director: Takanori Aida (Assistant Professor, University of Yamanashi)

Introduction:

Traditional songs have many plot lines that record and represent ethnic groups as independent works, and traditional songs are fragments of conceptual images of the world embodied by the author in an artistic form (Chistyakova, 2016). Moreover, it is stressed that deep within folklore, including traditional songs, is the most effective way to identify, distinguish, and preserve one's own, indigenous, local, different, and special things, as it transmits and preserves information specific to the locality (Boichyk, 2017). Ukrainian and Japanese traditional songs are no exception and are considered to contain their respective ethnic identities. Based on this, it is possible to approach the respective traditional cultures by analysing Ukrainian and Japanese traditional songs. However, no studies have analysed and compared Ukrainian and Japanese traditional songs, and therefore no specific analytical methodology exists. Therefore, as a first step towards analysing Ukrainian and Japanese traditional songs, this study was

conducted with the aim of conducting preliminary research and sharing the findings on the research methods identified therein.

Significance of the study:

First, the author discusses the academic significance of this research. As mentioned earlier, there have been no studies analysing and comparing Ukrainian and Japanese traditional songs, so it can be expected to broaden the scope of research in this field. In addition, the theme of this study is also novel, and therefore it is expected to broaden the contents of the discussion. Not only that, but as this research focused on research methods, there are many aspects that can be applied to future research. Next, the author will explain the social significance of this study. If the traditional songs of Japan and Ukraine can be analysed in depth and the content of their respective national identities can be shared, many people will be able to gain a deeper understanding of the cultures, customs, climates, and traditions of both countries.

Research methods:

The author wanted to examine methods for analysing and comparing Ukrainian and Japanese traditional songs from multiple perspectives, so both qualitative and quantitative methods were used in this study. In addition, in this study, the author actually analysed Japanese and Ukrainian traditional songs qualitatively and quantitatively and recorded the problems and ways to improve them that she felt there.

Results:

With regard to the selection of songs, the author considered that the problem of comparing Ukrainian and Japanese traditional songs was that there were too many songs. To solve this problem, a framework for seasonal song selection was created. The author searched the internet for Ukrainian and Japanese seasonal traditional songs and selected one from each. Online translation software was also used to check the lyrics of the Ukrainian and Japanese traditional songs. Through this, it was found that a single song may have multiple versions of the lyrics. It was also found that the online translation software did not always translate the lyrics correctly. With regard to qualitative analysis, the characteristics of each song were analysed based on the lyrics, which were then compared seasonally. Through this, it became clear that some of the words in the songs have hidden meanings as well as literal meanings. The author also struggled a lot with regard to what criteria to use for the analysis. With regard to quantitative analysis, the lyrics were analysed using text-mining software. From this, it was found that although text mining software can be used to see which words are used the most in a song, if the analysis method is not used correctly, it can lead to incorrect analysis results.

Conclusion:

First, a solution to the problem of song selection is delineated. Regarding the framework, it would be useful to analyse the songs by season, but it is conceivable that there is a wide variety of songs within the seasonal songs. Therefore, it is necessary to keep in mind what to focus on when selecting songs within a season. Also, if a song has several different lyrics, it is necessary to select only one of the most common ones and make it the object of analysis. In addition, when translating, it is essential to produce an objective product, incorporating not only translation software, but also dictionaries and the views of others. Next, the author discusses a solution to the problems that arise when carrying out qualitative analysis. If words with hidden meanings are included in the lyrics, it is required to explore the meaning of the symbols themselves more deeply by using cultural institutes. It can also be hoped that asking people familiar with Japanese and Ukrainian cultures will reveal aspects that are difficult to understand from the written word alone. Finally, a solution to the issue of quantitative analysis will be explained. As a first analysis, it is possible to analyse a song by seeing which words are used most frequently in the song. As for the subsequent analysis method, it is necessary to select a method that can clarify what the research wants to clarify, in line with its objectives by referring to specialist books and other sources.

REFERENCES

1. Boichyk,O. (2017) “КАЛЕНДАРНО-ОБРЯДОВИЙ ФОЛЬКЛОР ЯК ПОКАЗНИК ЗБЕРЕЖЕННЯ ІДЕНТИЧНОСТІ РЕГІОНУ ТА ЙОГО КУЛЬТУРНОЇ ТРАДИЦІЇ (на матеріалах з теренів Західного Полісся)”, URL: https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/handle/lib/37280
2. Chistyakova, O. (2016) “Лінгвостилістичний аналіз художнього тексту”, URL: https://lingvj.oa.edu.ua/articles/2016/n60/113.pdf
3. StegniyO. (2013) “Методологічні складності крос-культурних досліджень”), URL:https://ukr-socium.org.ua/wp-content/uploads/2013/04/99-111__no-2__vol-45__2013__UKR.pdf

ƏLİ ƏL-KƏRƏKİ ƏL-AMİLİ VƏ ONUN “RİSALƏ ƏR-RİDAİYYƏ” ƏSƏRİNİN BAKI ƏLYAZMA NÜSXƏSİ HAQQINDA

Y. V. Rəhnulla, AMEA M. Füzuli adına Əlyazmalar İnstitutunun Ərəbdilli əlyazmaların tədqiqi şöbəsinin böyük elmi işçisi

ABOUT ALI AL-KARAKI AL-AMILI AND BAKU MANUSCRIPT OF HIS WORK “RISALA AR-RIDAIYYA”

In the rich treasury of the Institute of Manuscripts named after M. Fuzuli of the ANAS preserves dozens of manuscripts of the works of famous scientists and philosophers, as well as the written scientific heritage of well-known religious

figures of the time. One such Islamic scholar is Ali al-Karaki al-Amili, who belonged to the Shia sect and was closely related to the Safavid authorities. Only the manuscript copy of "Risala al-Ridaiyya" is preserved in the treasury of the Institute of Manuscripts of the scientist who worked in various positions during the reign of Shah Ismail Safavi I and Shah Tahmasib I.

Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının Məhəmməd Füzuli adına Əlyazmalar İnstitutunun xəzinəsi orta əsrlərə məxsus müxtəlif elmləri əhatə edən Şərq yazılı abidələri ilə zəngindir. Bu zəngin xəzinədə məşhur alim, filosofların əsərlərinin onlarla əlyazma nüsxəsi ilə yanaşı, dövrünün tanınmış din xadimlərinin də yazılı elmi irsi qorunmaqdadır. Belə bir İslam alimlərindən biri Şiə məzhəbinə məxsus, Səfəvi hakimiyyəti ilə sıx əlaqədə olan Əbül Həsən Nurəddin Əli ibn əl-Hüseyn Əli əl-Kərəki əl-Amilidir.

Mühəqqiq Səni ləqəbi ilə tanınan alim, h. 868 / m. 1464-cü ildə Livanın Biqa vadisində, Baləəbək yaxınlığında Kərəki nuh kəndində anadan olmuşdur. Kərəkidə Əbül Həsən Zeynəddin Əli b. Hilal əl-Cəzairidən dini elmləri, xüsusən də Cəfəri fiqhini, Qahirəyə səfəri zamanı isə, sünni alimlərindən təfsir, hədis, ərəb dili və ədəbiyyatı üzrə dərslər almışdır.Müəllimləri arasında Zəkəriyyə əl-Ənsari, Kəmaləddin İbn Əbu Şərif, Əhməd b. Əli əl-Amili əl-Aynai, Zeynəddin Cəfər b. Hüsam əl-Amili, Şəmsəddin Məhəmməd b. Əli əl-Amili və Şəmsəddin Məhəmməd b. Davud əl-Cizzini kimi alimlər var [1, 2]. Əl-Kərəki h. 909 / m. 1504-cü ildə Nəcəf şəhərinə köçmüş, h. 910 / m. 1505-ci ildə isə I Şah İsmayıl Səfəvinin sarayına gələrək İsfahan şəhərinin şeyxülislamı təyin olunmuşdur. I Şah İsmayıl Səfəvi, Nəcəfdə tələbələrin tədrisi və onlara kömək məqsədi ilə əl-Kərəkiyə ildə yetmiş min dinar pul ayırmışdır. I Təhmasibin dövründə də alimin saraya ziyarətləri baş tutmuş və Səfəvi idarəçiliyi ilə əməkdaşlığı davam etmişdir.Şah Təhmasib h. 16 Zilhiccə 939 / m. 9 iyul 1533-çü il tarixli fərmanı ilə rəsmi olaraq Hatəmül-müctehidin və naibi imam elan etdiyi əl-Kərəkiyə dini və hərbi məmurları təyin və vəzifədən azad etmək səlahiyyətini vermişdir. Mühəqqiq Səninin siyasi fəaliyyəti ilə yanaşı, təfsir, fiqh, kəlam, hədis, ərəb dili və ədəbiyyatı elmləri üzrə Haris əl-Mənsuri əl-Cəzairi, Kəmaləddin Dərviş Məhəmməd b. Həsən əl-Amili əl-İsfahani, Cəmaləddin Əhməd b. Məhəmməd əl-Amili, Əbül-Kasım Əli b. Əbdülali əl-Amili əl-Misi, İbn Əbu Cami el-Amili, Əbu İshaq Burhanəddin İbrahim b. Əli əl-Hansari əl-İsfahani kimi alimlər yetişdirmişdi. Əl-Kərəkinin ölüm tarixi mənbələrdə müxtəlif illər göstərilmişdir: h. 18 Zilhiccə 940 / m. 30 yun 1534; h. 937 / 1531; h. 25 və ya 26 cumadi əvvəl 938 / m. 4-5 yanvar 1532; h. Zilhiccə 945 / m. may 1539 [3, c. 25, s. 280-282; 4; 5; 6].

Əli əl-Kərəki əl-Amilinin *"Camiul-maqasid fî şərhil-Havaid"*, *"Risalə əl-Cəfəriyyə"*, *"Risalə əhkamul-islam"*, *"Risalə fi salat əl-cuma"*, *"Risalə əl-mənsiriyyə"*, *"Risalə fil-səhf vəş-şəkk fis-salat"*, *"Risalə əl-həcciyyə"*, *"Risalə ər-*

ridaiyyə”, *“Həvaşi kitabi Şərail-islam”*, *“Haşiyə alə Əlfiyyə”*, *“Fətava və əcvibə ve məsail”* və digər əsərlərinin adları mənbələrdə rast gəlinir.

Əlyazmalar İnstitutunun xəzinəsində alimin yalnız *“Risalə ər-ridaiyyə”* əsərininəlyazma nüsxəsi mühafizə olunur. Risalə şiə fiqhində uşağın ana südü ilə qidalanması qaydalarından bəhs edir. B-5720 şifirli əlyazma məcmuəsinin 51b-61a vərəqlərini əhatə edən əsər qara mürəkkəblə nəsx xətti ilə sarımtıl rəngli filiqranlı, nazik, ahərli Avropa istehsalı olan kağızlara köçürülmüşdür. Bəzi söz və ifadələr qırmızı rəngli mürəkkəblə yazılıb. Mətnin haşiyələrində və sətirlərin arasında müxtəlif istiqamətlərə qara mürəkkəblə nisbətən kiçik şriftlə yazılmış qeyd və izahlar vardır. Şərq üsulu ilə səhifələnən əlyazma kitabının cildi, üzərinə beş balaca basma medalyon vurulmuş açıq qəhvəyi rəngli dəridir. H. Rəbiul-sani 1130 / m. Mart 1718-ci ildə köçürülən əlyazma məcmuəsinin ümumi həcmi 188 vərəq, ölçüsü 16 x 23 sm.dir [7, v. 51b-61b].

Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının Məhəmməd Füzuli adına Əlyazmalar İnstitutunun xəzinəsində Mühəqqiq Sənin *“Risalə ər-ridaiyyə”* əsərinin əlyazma nüsxəsində müəllif haqqında məlumat verilməməsi səbəbindən, bu əlyazma nüsxəsi müəllifi məlum olmayan əsər kimi qeyd edilmişdir. Araşdırma zamanı bu əsərin Əli əl-Kərəki əl-Amiliyə məxsus olması aşkarlanmış və bu əlyazma nüsxəsi ilk dəfə olaraq tədqiq cəlb edilmişdir.

Beləliklə, Orta əsrlərdə yaşayıb-yaratmış, siyasi fəaliyyət göstərmiş Şiə-Səfəvi alimi Əli əl-Kərəki əl-Amilinin əsərləri öz dövründə aktual olsa belə, müasir dövrdə də mətnşünaslıq baxımından öz aktiallığını itirməmişdir.

ƏDƏBIYYAT SIYAHISI:

1. https://ar.wikipedia.org/wiki/%D8%B9%D9%84%D9%8A_%D8%A7%D9%84%D9%83%D8%B1%D9%83%D9%8A
2. http://arabic.bayynat.org/ArticlePage.aspx?id=11418
3. Kallek C. Kereki, Muhakkık-ı Sani. Türkiye Diyanet Vakfı, İslam Ansiklopedisi, 44 ciltte. Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı yayınları, c.25, 2022, s.280-282.
4. https://www.alzakiya.com/5153/1160
5. https://en.wikishia.net/view/Al-Muhaqqiq_al-Karaki
6. https://www.islamicinsights.com/religion/history/muhaqqiq-al-karaki.html
7. Əl-Kərəki H.Ə. Risalə ər-ridaiyyə / Əlyazmalar İnstitutu. B-5720. v. 51b-61b. h. 1130 / m. 1717-ci

ДОТИЧНІСТЬ ФІЛОСОФСЬКОЇ КОНЦЕПЦІЇ КОНФУЦІЯ ДО ОСВІТИ СУЧАСНОГО КИТАЮ

Агапова Дар'я Данилівна, студентка 1 курсу
Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди
Науковий керівник: Хижа І.П.

Конфуціанство — етично-філософське вчення, засноване Конфуцієм (551 – 479 до н. е.). Концепція Конфуція полягає в тому, щоб виховати «благородного мужа», що є відданим владі, поважним до батьків та старших, дотримується моралі та чинить відповідно до людинолюбства. Конфуціанство, на відміну від даосизму, направлене на вивчення людини, як частини суспільства. Тому більша частина філософії конфуціанства спрямована на етично-моральний розвиток людини.

Судячи з розповідей учнів з «Лунь Юй», Конфуцій не тільки опирався на вчення, а й на мистецтво, вчив моралі та доброчесності. Зі слів Цзен-цзи, основними принципами їх вчителя було «чжун» - відданість та «шу» - турбота про людей (IV, 15) (Переломов, 1998; с.331). Більшість уваги він привертав особистим якостям учнів та направляв їх, даючи поради: *«Вчитель навчав чотирьох наук: вень-культурі, [справедливості] у вчинках, відданості та щирості.»* (VII, 25) (Переломов, 1998; с.351).

Конфуціанство вплинуло не тільки на Китай, а й на інші країни Азії. Вплив вчення Конфуція на такі фактори, як культура та освіта, навіть у наші часи залишається досить вагомим. Для початку варто зазначити, що кожен китаєць з малих літ та протягом свого життя вивчає історію та культуру своєї країни. Дітей змалку вчать поважати старших, вшановувати традиції та виховують любов до своєї батьківщини. Починаючи з того, що перед заняттями діти відвідують лінійки, на яких підіймається прапор країни. Закінчуючи тим, що попри велику кількість реформ у сфері освіти, значною часткою в змісті шкільної освіти залишається ідеологічна складова. (Шапран, 2018; с.339).

Незмінним залишається той факт, що китайці завжди є поважними до батьків та тих, хто старше їх. У будь-який час є місце ієрархії: «від начальника до підлеглого», «від батька до сина». Також слід зазначити, що протягом століть зберігається повага до вчителів. Хоча наразі, одним з популярних для вивчення є технічний напрямок, педагогічна освіта все ще залишається досить популярною серед молоді. Тим паче освіта в Китаї не стоїть на одному місці та весь час розвивається у цьому напрямку, з метою виховання кращих спеціалістів та конкурентів для світового ринку.

«Вчитель сказав: Навіть якщо мені принесуть зв'язку сушеного м'яса, я ніколи не відкажу у навчанні» (VII, 7) (Переломов, 1998; с.348). Це означало,

що Конфуцій був готовий вчити, навіть за мінімальну плату. Перші 9 років навчання у китайській школі є обов'язковими та безоплатними. Це стало однією відправних точок до значного підвищення грамотного населення, що є одним з досягнень у сфері освіти.

«Вчитель сказав: спрямуй усю свою волю на досягнення Дао-Шляху, будь доброчесним, спирайся на людинолюбство, вправляйся в мистецтвах» (VII, 6) (Переломов, 1998; с.347). Освіта в Китаї направлена не тільки на професійний, але й на всебічний розвиток. Таким чином, за день навчання (8 годин), першими викладають обов'язкові предмети, як «Математика», «Китайська мова», «Англійська мова» тощо. А на другу половину залишаються легші предмети, такі як «Малювання», «Моральне виховання», «Спів» та інші. Це дає змогу розвивати не тільки розумові, але й творчі якості у дітей.

«Вчитель сказав: Вчитися та не роздумувати – марно, роздумувати та не вчити – наражати [себе] на небезпеку» (II, 15) (Переломов, 1998; с.310). Одним з обов'язкових факторів при здобутті освіти є практика та використовування інноваційних технологій для якісного засвоєння матеріалу. Китайські школи та університети не тільки обладнані необхідною технологією для опрацювання матеріалу, але й з кожним роком підвищуються вимоги для кваліфікації викладачів: вони повинні не тільки добре знати свій предмет, але й вміти використовувати мультимедійні засоби та бути всебічно розвинутими.

Отже, нам вдалося визначити основні принципи конфуціанської освіти. Ці принципи такі: розвиток не тільки розумових, але й творчих здібностей; виховання моральних якостей в учнів; обов'язкова практика, шляхом діалогу та наведенням прикладів; виховання відданості владі, батьківщині та батькам. Також шляхом порівняння тексту головної книги конфуціанства «Лунь Юй» з сучасною освітою Китаю, було виявлено, що обидві системи виховання та навчання мають схожі принципи та напрямки.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Переломов Л.С. (1998). Конфуций: «Лунь Юй». Москва: Издательская фирма «Восточная литература» РАН.
2. Шапран О. І. (2018). Реформування і модернізація освітніх систем країн світу XXI століття. Переяслав-Хмельницький.

ВПЛИВ ЗАХІДНИХ МУЗИЧНИХ ТРАДИЦІЙ НА ФОРМУВАННЯ ЯПОНСЬКОЇ ПОПУЛЯРНОЇ МУЗИКИ

Воробйов Олександр Сергійович, викладач, магістр
Київський університет імені Бориса Грінченка

Західна музика вперше сягнула теренів Японії в XVI столітті, з прибуттям перших європейців (португальців). Загалом, це була церковна музика, оскільки західні місіонери робили активні та наполегливі спроби розповсюдити християнство на японських островах. Але більш масштабного поширення західна музика набула вже в XIX ст. в епоху Мейдзі (1868-1912), у рамках політики модернізації (Катасонова, 2010). У той час пісні із західних країн називалися терміном *кайокьоку* (歌謡曲).

Дії влади, у яких музика Заходу почала проникати у різні верстви японського суспільства, мали чітку прагматичну мотивацію, що виходить не з естетичних чи художніх критеріїв, а з пріоритетних напрямів державної політики (Клобукова, 2018). За образним висловом Урі Епштейна, «західна музика, по суті, увійшла до Японії через чорний хід, - подібний до того, що в багатих будинках призначений для прислуги, тоді як господарі та їхні високопоставлені гості користуються парадним під'їздом» (Eppstein, 1994).

На сьогодні за описом японської англомовної газети Japan Times, жанр «*кайокьоку*» - це «японська традиційна попмузика» або «попмузика епохи Сьова» (тобто до 1989 року) (6).

Серед інших музичних новацій на той час однією з перших популярних авторських пісень стала «Пісня Катюші», яка пролунала в екранізації «Воскресіння» Л. Толстого, а потім, у 1915 р., була випущена звукозаписною компанією «Orient Record» у вигляді платівки у виконанні співачки Мацуї Сумако тиражем 20 тис. екземплярів (4).

В 1930-ті роки і до кінця Другої Світової війни кайокьоку були витіснені військовими маршами (*гунка*), оскільки американська та в цілому західна музика була під забороною.

Наприкінці 1940-х - початку 1950-х японська популярна культура збагатилася китайськими музикантами, що емігрували від комуністів, які грали більш західну музику, ніж було дозволено. Весь цей строкатий набір післявоєнної музики досить швидко розділився на більш традиційну під назвою *енка* і західну, або, як її ще називали, *поппусу*. Артисти *кайокьоку* були дуже популярні в 1950-і роки. Вони гастролювали великими містами, військовими американськими базами, їздили до США та країн Європи, де сприймалися як екзотика. З'явилися перші професійні менеджери, зароджувалась повноцінна музична індустрія (5).

В умовах майже восьмирічної окупації країни та американського диктату у всіх галузях, у тому числі й у сфері культури, японці опинилися повністю у владі американських ритмів та смакових пристрастей (бугі-вугі, мамба, блюз та кантрі). Зрозуміло, що не вся японська популярна музика прийшла до післявоєнної Японії з-за кордону (наприклад, пісенний жанр *енка*).

У першій половині 1950-х років японські музиканти джазу віддали перевагу жанру кантрі, який був доступніший для публіки. Вже в середині 1950-х років Японію, втім, як і весь світ, захопила рок-н-рольна лихоманка, яка ще більше посилилася після тріумфальних виступів у Японії Елвіса Преслі.

У Японії заговорили про новий музичний стиль *рокабірі* від американського «рокабіллі», який виник у результаті злиття білого «хіллбіл-лі» (кантрі) з чорним блюзом і був надзвичайно популярним у США у 1950-ті роки. Його яскравими представниками на Заході стали Елвіс Преслі, Джеррі Лі Льюс, Міккі Кертіс. Їхніми японськими учнями стали Масаакі Хірао, Ямасіта Кейдзіро та інші перші попзірки «рокабірі». По суті, перші японські рок-музиканти просто переспівували пісні американських виконавців. Ще більшу популярність у молодіжних колах у ці роки стали набувати рок-групи. Улюбленим місцем зборів золотої молоді стали клуби рокабірі, такі як Tennessee на Гіндзьо, які завжди були заповнені фанатами рок-н-ролу.

Спочатку японські рокери виконували пісні своїх американських кумирів японською мовою. В результаті виникло таке поняття, як cover rock, яке проіснувало порівняно недовго. Потім настала ера радіо та телебачення, почалися поїздки за кордон. З'явилися широкі можливості дивитися та слухати закордонні музичні вистави у їхньому оригінальному звучанні. І японські музиканти змушені були звернутися до національного музичного матеріалу для поповнення свого репертуару, адаптуючи японські народні мелодії та дитячі пісеньки для рокабірі. Першою по-справжньому оригінальною японською рок-композицією стала пісня «*Хосі ва нандемо сіттеіру*» («Зірки знають усе»), яка стала хітом 1958 р. і відкрила дорогу цілій плеяді талановитих рок-музикантів.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Катасонова Елена Леонидовна. (2010). *Мир популярной японской музыки*. Ежегодник. Япония, no. 39, с. 209-232.

2. Клобукова (Голубинская) Наталья Ф. (2018). *Западная музыка в Японии периода Мэйдзи (1868-1912): пути проникновения и ассимиляции.* Вестник РГГУ. Серия: Литературоведение. Языкознание. Культурология, (12-2 (45)), 212-229.

3. Eppstein, U. (1994). *ThebeginningsofWesternmusicinMeijieraJapan.*E. Mellen Press.

4.1944-, P. R. G., 1930-, K. H., & Bruce, S. (Ред.). (1989). Handbook of Japanese popular culture. Greenwood Press.p. 202–203.
5. Джей-поп. Почему бы и нет? (б. д.). Петр и Мазепа. URL: https://petrimazepa.com/dzheypop_pochemu_by_i_net
6.The Ventures: Still rocking after 50 years. (б. д.). The Japan Times. URL: https://www.japantimes.co.jp/culture/2008/08/07/music/the-ventures-japan/#.VHUA1tKUd8E

ПРО СПІВВІДНОШЕННЯ ОСНОВНИХ ПОНЯТЬ ФІЛОСОФІЇ ЛАО ЦЗИ

Дерев'янко Анастасія Романівна, студентка II курсу
Національного Аерокосмічного Університету «Харківський Авіаційний Інститут»
Ім. М.Є. Жуковського
Науковий керівник: Н.Л. Більчук

Відомий китайський філософ VI – V ст. до н. е. є засновником одного з трьох течій релігійно-філософських вчень Китаю – даосизм. Дослідники так і не дійшли єдиного висновку щодо думки, чи існував такий філософ Лао Цзи, чи це ім'я узагальнює цілу групу китайських мислителів. Але все ж таки однієї думки більшість все ж таки дотримується: мудрець жив у VI-V століттях до нашої ери та служив архіваріусом при дворі Імператора Чжоу. Також існує легенда, за якою вже на схилі років мудрець вирішив покинути Піднебесну. Начальник застави на кордоні запитав старця у чому полягає суть його вчення. І за кілька тижнів після цього Лао Цзи написав і подарував йому книгу під назвою «Дао де цзін», що означає «Книга про шлях та силу», яка стала свого роду «маніфестом» даосизму та набула популярності не лише у Китаї, а й у країнах Заходу (2).

Центральною ідеєю даосизму була теорія Дао. Китайське слово «Дао» багатозначне: Великий Шлях, шлях зірок і шлях чеснот, Закон Всесвіту та людської поведінки. Він є справжньою основою всіх предметів та явищ природи, зазвичай його переводять як «шлях» або закон світу, космосу. Головним твором Лао-Цзи була праця «Дао-Де-цзін» («Вчення про Дао і Де»). Де Дао –це сутність буття, а Де –це чеснота, прояв Дао.

Згідно з вченням про космогонію (вчення про походження космосу), даосизм виходить з того, що субстанційною основою буття вважається Ци. Саме з Ці виділяються дві протилежні сили Інь та Ян, які й утворюють п'ять стихій: Вогонь, Земля, Метал, Вода, Дерево і відповідно всі речі, що складаються з цих стихій. Буття розуміється як постійний кругообіг стихій (1).

Лао Цзи пояснював значення Дао не тільки як шлях, а й саме як значення буття тотального всесвіту. Тут воно виступає саме як всезагальний

Закон та Абсолют в філософії Лао Цзи. І його можна сприймати матеріалістично, так як тут існують природа та об'єктивний світ. Але вважають, що найскладнішим поняттям є поняття «Де». Його дослідники інтерпретують як щось таке, без чого не може існувати Дао, оскільки воно живить Дао або ж навпаки. За вченням Лао Цзи «Дао» не має меж, а «Де» має певну визначеність. «Де» – це деяка універсальна сила, принцип, за яким «Дао» може відбутися як шлях речей. Оскільки «Дао» та «Де» є основою усієї філософії Лао Цзи, але без накопичення енергії «Де» буде слабким. «Ці» – це життєва енергія, яку накопичує «Де». Також «Де» виступає мистецтвом правильного розпорядження життєвою енергією «Ці», правильною поведінкою. «Де» – це не мораль, як розуміють інші, а це вихід за межі здорового смислу, спонукання людини до визволення життєвої сили з повсякденних уз. Дослідники даосизму до значення «Де» найближчим вважають Увей – бездіяльність.

Лао Цзи вважав, що всесвіт розвивається у співвідношенні за визначеним зразком та принципом, який чітко визначити неможливо. Цим зразком та принципом виступає «Дао», але це не точне визначення. Найспонтаннішим, природнім явищем є «Де», тому до нього неможливо прагнути. Також «Де» вважається проявленою всезагальною розкритою закономірністю, проявленим світом, законом Всесвітньої Гармонії. І найкращим способом реалізації «Дао» у зовнішньому світі вважають принцип Увею – ненавмисна активність.

Але найкращимпринципом у вирішенні проблеми співвідношення з «Дао» вважають відмову від агресії, поступу. Це не виступає як заклик до задачі та підпорядкування, а просто як потрібне володіння ситуацією, з докладанням менших зусиль. Головним добродійством має бути саме утримання (3).

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАННИХ ДЖЕРЕЛ

1. Китайська філософія. : веб-сайт. URL: https://pidru4niki.com/70210/ filosofiya/kitayskaya_filosofiya (дата звернення: 05.03.2022)
2. Лао-цзи і досконала мудрість. *Києво-Могилянська Бізнес Школа (KMBS) - лідер у галузі бізнес-освіти*. URL: https://kmbs.ua/ua/article/lao-czi-i-doskonala-mudrist(дата звернення 05.03.2022)
3. Філософія Лао-цзи. Філософія і релігієзнавство: веб-сайт. URL: https://tureligious.com.ua/filosofiia-lao-tszy/(дата звернення: 06.03.2022)

ФІЛОСОФІЯ МО-ЦЗИ: ПЕРШИЙ СУПРОТИВНИК КОНФУЦІАНСТВА

Лавриненко Анастасія Олександрівна, здобувачка І рівня вищої освіти
Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди
Науковий керівник: доц. С.В. Мірошниченко

Засновник моїзму, давньокитайський філософ Мо-Цзи, засуджував конфуціанство за його формалізм та неефективність у вирішенні практичних проблем людей. Однак відомо, що спочатку Мо-Цзи був поспішником Конфуція, а той в свою чергу був його наставником.

Мо-Цзи запропонував інший підхід до моральної та соціальної філософії, який давав людям реальний шлях до досягнення своїх цілей.

Філософська школа Мо-Цзи - це одна з найвизначніших шкіл у давній Китайській філософії, яка з'явилася в 770-476 рр. до н. е. і розвивалася протягом багатьох століть.

Згідно з Мо-Цзи, «принципи конфуціанців руйнують Піднебесну чотирма шляхами»: конфуціанці не вірять у існування божеств і духів, тому божества і духи гніваються; наполягають на вчиненні складного обряду похорону та дотримання трирічної жалоби по смерті батька, тим самим витрачаються багатства та сили народу; приділяють велику увагу музиці, що веде до тих самих результатів; вірять у зумовленість долі, спонукаючи народ бути лінивим і підкорятися долі. (Yu Lan, 1997).

Філософським джерелом моїстів є книга «Мо-Цзи», названа в честь автора. По розділам виокремлюються основні погляди цієї філософської школи.

Розділ «Наближення служивих» - в ньому кажеться, щоблагородний правитель неодмінно повинен мати старанних, щирих слуг, які кажуть правду у вічі. Коли при тривалому обговоренні думки радників і правителя розходяться, то правитель має шанобливо вислуховувати правду. Саме за таких умов правитель житиме довго і збереже країну. (Кичигін, Тарасенко, 1992).

Розділ «Слідування за взірцем» - говориться про те, що мудрі вани вважали небо взірцем правителя. При будь-якій своїй законодавчій діяльності ван повинен керуватися заданими небом, духами предків постулатами. Моїсти вважали, якщо правитель прийняв невірне рішення, то за це його покарає небо, проклене нащадків.

Розділ «Шанування мудрості» - Мо-Цзи стверджував, що мудрість - запорука успіху та порядку в країні. Мудра людина повинна очолювати всі керівні посади, інакше авторитетність мудрості впаде і найвищі цілі життя знецініться.

Розділ «Поважання єдності» - пояснюється, що зі стародавніх часів родини не могли жити в згоді, в кожного було своє розуміння справедливості, тому в Піднебесній панувало безладдя. Тоді люди почали обирати собі мудрих правителів, погляди на справедливість якого повинне підтримувати все підвладне йому населення.

Розділ «Всезагальна любов» - говорить нам, що всі люди мають ставитися до інших з повагою та добротою, а держава має дбати про благо своїх громадян. «Коли відсутня взаємна любов між людьми, то неодмінно виникає взаємна зненависть; коли між людьми Піднебесної немає взаємної любові, то сильний неодмінно підпорює слабкого, багатий ображає бідного, знатний хизується перед простолюдином, хитрий обманює простодушного». (Кичигін, Тарасенко, 1992).

Розділ «Проти нападів» - моїсти засуджували війну як спосіб отримання світового авторитету і могутністі, бо війна приносить багато жалоби і розрухи населенню, несе за собою економічний, соціально-демографічний, територіальний занепад.

Розділ «Воля неба» - йдеться про те, що небо – це божественне верховенство влади. Тільки небо знає як привести країну до ладу та достатку, злагоди. Ван, який дотримується волі неба, буде благословенним, небо нагородить його за покірність та прислухання до його волі.

Розділ «Проти конфуціанства» - розповідає, що опора конфуціанців на традиції древнього суспільства не приведуть до розквіту Піднебесної.

Розділ «Ген Чжу» - Мо-Цзи настановляв, що треба зберігати корисні традиції та творити нові для майбутніх.

Таким чином, філософія Мо-Цзи сильно вплинула на китайську історію та культуру, сприяючи розвитку етики, соціальної філософії та політики. Зараз вона є об’єктом дослідження та дебатів серед філософської спільноти.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Yu-Lan F., (1997) *Korotka istoriia kytaiskoi filosofii*, Bodde D. (red.) London: Free Press.[англійська]

2. Кичигін С. О., Тарасенко М. Ф. (1992) *Філософія стародавнього світу. Книга 1*. Київ: Довіра.[українська]

ЕСТЕТИЧНІ КАТЕГОРІЇ ЯПОНСЬКОЇ КУЛЬТУРИ

Марчук Катерина Олександрівна, студентка 2 курсу
Харківський національний педагогічний університет імені Г.С.Сковороди
Науковий керівник: к.п.н., доц. О.Ю.Озерська

Естетичні основи японської культури виражаються в її категоріях. Але не існує чітко визначених понять, які на протязі сторіч залишалися б константами японського культурно-історичного типу. На даний момент сформульовано низку визначень, які виникли у середньовічній Японії. Перекласти їх одним словом неможливо. Європейська свідомість вимагає ясної логіки, чітких формулювань, а японська швидше занурює свої поняття в тінь, ставиться до них таємничо. Звідси виникає безліч інтерпретацій таких понять, а з іншого боку для них є характерною відсутність будь-яких пояснень, крім метафорично-загадкових.

Моно-но аваре (物の哀れ) — буквально «чарівність речей». Поняття, що пронизало всю історію класичної словесності, склалося ще до X століття. Воно добре відновлюється із синхронних середньовічних текстів: прози, віршів, есе. Поняття «речі» потрібно в даному випадку тлумачити широко: речі — це не лише предмети цього світу, а й почуття людей і самі люди. Аваре - «сумна чарівність», що виникає при погляді на «речі світу», головна властивість яких - тлінність і мінливість. Сумна чарівність речей пов'язана багато в чому з усвідомленням тлінності, швидкоплинності життя, з її ненадійною, тимчасовою природою (1).

Мудзьо (無常) — «ефемерність», «тлінність», «мінливість». Поняття, що склалося в часи раннього Середньовіччя під впливом буддизму. Це особливий стан душі, коли людина гостро відчуває швидкоплинність часу, крихкість та мінливість кожного моменту буття. Мить переживається як щось, що вислизає з рук. Час забирає людей, почуття, руйнує палаци і хати, змінює обриси морського берега — ця думка не нова, а нове — ставлення японців до часу як до чогось, що переживається трагічно. Ефемерність, тлінність стає однією з головних категорій японської культури на багато століть, категорія ця змінюється — у XVII столітті вона набуває форми укіє, «світу, що пливе». Художники свої твори і гравюри, які цей світ зображали, називали картинами світу, що пливе. У XVIII–XIX століттях виникають літературні жанри — «оповідання про світ, що пливе». Тлінність життя у цей час сприймається вже не так трагічно, над нею підсміюються (2).

Наре (慣れ) - "патина", "сліди часу". У рамках естетики наре цінується, наприклад, камінь нефрит, у глибині якого міститься легка мутність, густий тьмяний блиск, «ніби в глибині його застиг шматок старовинного повітря». У цій системі координат прозорість кришталю не цінується: ясність, блиск не

схильні до мрійливості. Цінується те, що «має глибинну тінь, а не поверхневу ясність». Наре - легка пошарпаність речей: посуду, меблів, одягу - відбувається тому, що її часто чіпають руками і від них залишається слабкий наліт жиру, який, коли вбирається, створює особливу теплоту, каламутність (3).

Юген (幽玄) - "прихована краса", "таємнича краса". Найзагадковіше поняття японської естетики, що важко піддається розшифровці. Відомо, що це слово прийшло з китайських філософських творів, де означало «глибокий», «неясний», «таємничий». Юген часто розуміється як позараціональне розуміння сумної краси світу та людських почуттів. Юген — це те, що приховано під словами, те, що, наприклад, актор театру Но може витягти з тексту п'єси. Прихована, важко досяжна краса цінується у межах естетики юген більше, ніж краса очевидна, відкрита, смілива (2).

Фуекі-рюко (不易流行) - "вічне - поточне" або "вічне в поточному". У поезії тривірш-хайку фуекі-рюко — це відчуття сталості та непорушності вічного в безперервно змінюваному світі, це непорушність поетичної традиції, нерозривно пов'язаної з мінливістю форм, це глибоке усвідомлення того, що вічне злито з поточним. Загальний, «космічний» план співвідносить вірш зі світом природи, з кругообігом пір року у найширшому сенсі. Є ще один план у вірші — конкретний, предметний світ чітко змальованих, а точніше, названих речей. Обидва елементи не повинні обов'язково витікати один з одного, інакше між ними не буде напруження. Водночас «вони не повинні бути абсолютно незалежними, а мають породжувати однакові обертони, асоціації» (3).

Сіорі (栞) — це слово означало «зламану гілку», тобто знак, що вказує шлях у лісі, потім «закладку в книзі», а буквальне значення - «гнучкість». Сіорі — стан духовної зосередженості, необхідне розуміння глибинного сенсу явищ. Учень Басьо поет Керай писав, що сіорі слід розуміти як «співчуття», «сум», «жаліть», водночас воно не виражається ні змістом вірша, ні словами, ні прийомами. Воно укладено у підтексті (йодзьо), який розкривається через асоціації (3).

Сибумі (渋み） - тип і відчуття краси, що виникло в XIV столітті, асоціюється з терпким в'язким смаком хурми. Сибумі важко осмислити, це відчуття просто приходить до людини без довгих пояснень. Сибумі передає відчуття терпкої гіркоти буття, простоту, мужність, необробленість форми, початкову недосконалість. Сибумі втілюється через простоту, наближеність до природи, відсутність «штучності» (4).

Таким чином японська культурна естетика уособлює в собі сукупність уявлень про канони краси в японському мистецтві, які основані на певних

естетичних категоріях, які формувалися ще з часів стародавньої Японії. Основні принципи і категорії японського традиційного мистецтва зберігаються і в сучасній культурі Японії.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. https://vue.gov.ua/%D0%90%D0%B2%D0%B0%D1%80%D0%B5
2.https://arzamas.academy/materials/729
3.https://shron1.chtyvo.org.ua/Bondarenko_IvanYaponska_literatura_Khrestomatiia_Tom_II_XIV_XIX_st.pdf
4. https://ja.wikipedia.org/wiki/%E6%B8%8B%E3%81%BF

ОСОБЛИВОСТІ КОСТЮМІВ У ТРАДИЦІЙНОМУ ЯПОНСЬКОМУ ТЕАТРІ КАБУКІ

Мельник Мирослав Тарасович, кандидат мистецтвознавства, доцент
Київська державна академія декоративно-прикладного мистецтва і дизайну
імені Михайла Бойчука

Кабукі – традиційний японський театр, започаткований у XVII столітті, який не втрачає своєї актуальності і залишається репрезентативною національною театральною формою. 2005 року його внесено до «шедеврів усного спадку людства» ЮНЕСКО. Кабукі приваблює іноземців і впливає на образ Японії в глобальному світі. Дослідження костюмів кабукі є актуальним аспектом вивчення різновидів сценічного костюма, виявлення різноманіття підходів до його створення, репрезентації і сприйняття.

Театр кабукі був предметом наукової зацікавленості широкого кола фахівців, проте саме специфіці костюму кабукі присвячено небагато праць. Р.М. Шейвер досліджувала історію та еволюцію традицій в акторській грі, постановці та дизайні костюмів кабукі. Авторка виділяє специфіку костюмів різних традиційних типажів персонажів: феодалів, воїнів, священиків, куртизанок, гейш, фермерів тощо (Shaver, 1966). Серед українських досліджень – стаття О.Ковальчук та Д.Богдан «Сценографія і костюм у японському театрі кабукі», в якій описуються деякі види костюмів кабукі (Ковальчук і Богдан, 2021), але більшість вітчизняних дослідників обходять цю тему увагою, що актуалізує дану розвідку.

Костюм кабукі є одним з найважливіших елементів цієї форми театру, оскільки суть останнього — стилізоване видовище, яке забезпечується не так перевтіленням акторів, як виразністю та пишністю їхніх костюмів. П’єси кабукі традиційно були у цілковитому підпорядкуванні акторів. Саме актори несли традиції кабукі через покоління і багато з них вели своє походження та

виконавський стиль від найдавніших акторів кабукі, додаючи «номер покоління» після власного імені і таким чином показуючи своє місце в династії. Чуттєвий характер танців (і проституція актрис) призвели до того, що у ще 1629 році уряд заборонив жінкам виступати в кабукі. З того часу виникли оннагата– актори-чоловіки, що спеціалізуються на жіночих ролях. Це утвердилося як традиція (Kabuki. Japanesearts, 2022).

В театрі кабукі герої досить схематизовані і поділяються на три основні типи персонажів (якугара): жінки (оннагата), чоловіки (тачіяку) та лиходії (катакіяку). Ці персонажі утрировані та стилізовані так, щоб їх можна було впізнати з першого погляду. Центральне місце в стилізації займають костюми, екстравагантні за формою, розкішні й символічні за вибором кольорів, візерунків і тканин. Вони відповідають дуже чіткій задачі, розкриваючи індивідуальність ролі. Важливим аспектом костюма в театрі кабукі є те, що костюми для своїх ролей завжди вигадують самі актори, і сам костюм сприймається як частина акторського мистецтва.Добре продуманий костюм допомагає акторові якнайкраще розкрити сценічний образ (Ковальчук і Богдан, 2021, с.48-49).

Будь-який спектакль кабукі починається з першого виходу актора (іноді й великої групи акторів)на сцену. Виконавець з'являється з-поза спин глядачів і йде на основну сцену через усю залу, створюючи певний емоційний настрій. Поява на сцені, в першу чергу, пов'язана з демонстрацією костюма, який включає перуку і складний грим, деталі на бамбукових каркасах, деталі, що волочаться шлейфом тощо. Для того, щобне заплутатися і не впасти, актор пересувається повільно, застигаючи в складних статичних позах (міе) після кожного кроку. Практично рух актора –це зміна міе (Ковальчук і Богдан, 2021, с.48).

Перуки, які носять у п'єсах кабукі, чітко регламентовані і зазвичай включають чотири елементи: бін (волосся з обох боків обличчя), табо (волосся на потилиці), маг (частини волосся, зав'язані у вузол або пучок) і маегамі (чуб). Характери та особливості ролей виражаються через зміну та поєднання цих елементів перук (Features of Kabuki, 2020).

Як правило, обличчя актора театру кабукі покрито товстим шаром гриму (кумадорі), який повністю приховує індивідуальні риси. Колір гриму і спосіб малювання ліній змінюються відповідно до ролі: червоний позначає молодість, мужність, пристрасть, справедливість і силу, синій – безжалісність і зло, коричневий – надприродних демонів або привидів, зелений – спокій, а фіолетовий – благородство. Існують також різні стилі гриму залежно від віку, класу, статі ролі (FeaturesofKabuki, 2020).

На одязі акторів кабукі переважає символічний декор, який базується на специфіці художнього мислення, наявності чіткої мови символів в японському

мистецтві та в костюмі зокрема. Одяг додатково розкриває характер персонажа, вказує на місце і час дії, розказує як будуть розвивалися події – все зчитується глядачем саме так, як було задумано автором (Ковальчук і Богдан, 2021, с.49).

Таким чином, в японському театрі кабукі такі художні складові костюма актора як грим, перука та одяг, є водночас засобами виразності, що наперед обумовлюють характер акторської гри, визначають зміст та сюжетну лінію вистави.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Ковальчук О., Богдан Д. (2021) Сценографія і костюм у японському театрі кабукі: традиції та сучасність. Українська академія мистецтва. 30. С. 45–51.
2. Features of Kabuki Costumes-Trivia of costumes you should know before watching Kabuki (2020). *Karuta*. 11.27.2020. Відтворено з https://hajl.athuman.com/karuta /e/traditionalculture/000457.html?code=200029
3. Kabuki. Japanesearts. Britannica. Dec 26, 2022. Відтворено з https://www.britannica.com/art/Kabuki
4. Shaver R.M. (1966) Kabukicostume. Clarendon. CharlesETuttle.

ПРИРОДНІ ПАМ'ЯТКИ КИТАЮ У СПИСКУ ВСЕСВІТНЬОЇ СПАДЩИНИ ЮНЕСКО

Пількевич Вікторія Олександрівна, кандидат історичних наук
Київський національний університет імені Тараса Шевченка

Китай має багату історію, значну культурну спадщину, яка базується натрадиційності, філософії, релігійній складовій у формуванні світобачення та менталітету народу. Особливе місце у житті населення країни займала природа, що було відображено у різних вченнях попередніх епох, відношенні людини до навколишнього середовища. Важливу роль у формуванні природньої спадщини Китаю відіграла географія країни, її природно-кліматичні умови, зокрема, наявність значної кількості гір. Держава активно працює у напрямку захисту свого природнього надбання на міжнародному рівні, що відображено у співробітництві з ЮНЕСКО (Організацією Об'єднаних Націй з питань освіти, науки і культури), яка велику увагу приділяє збереженню природньої спадщини людства.

4 листопада 1946 року Китай ратифікував Статут ЮНЕСКО. З того часу держава приймає участь у роботі Організації, долучається до різноманітних програм, заходів для поширення ключових цілей та впровадження у життя своєї країни головних принципів ЮНЕСКО. Китай також ратифікував важливі конвенції Організації в сфері збереження культурної спадщини, зокрема, 12

грудня 1985 р. – Конвенцію про охорону всесвітньої культурної і природної спадщини, 2 грудня 2004 р. – Конвенцію про збереження нематеріальної культурної спадщини тощо (1).

У Список всесвітньої спадщини ЮНЕСКО внесено56 об’єктів Китаю, серед яких – 14 природних: Палеонтологічний заповідник Ченцзян (2012); Данься (2010); Фанцзіншань (2018); Мальовничий та історичний район Хуанлун (1992); Шенунцзя у провінції Хубей (2016); Мальовничий та історичний район долини Цзючжайгоу (1992); Заповідники перелітних птахів уздовж узбережжя Жовтого моря – Бохайської затоки Китаю (фаза I) (2019); Національний парк гора Саньціншань (2008); Кукушилі (2017); Резервати гігантської панди в провінції Сичуань (2006); Південно-Китайський карст (2007, 2014); Три паралельні річки заповідних територій Юньнань (2003); Мальовничий та історичний район Улін’юань (1992); Сіньцзян – Тянь-Шань (2013) (2).

Наявність 14 об’єктів природної спадщини у Списку від країни доводить її зацікавленість у збереженні свого природнього надбання, дбайливого ставлення до навколишнього середовища, ознайомлення світу з своїми природніми пам’ятками, бажання захисти їх на міжнародному рівні.

Внесення об’єктів до Списку культурної та природної спадщини відбувається, якщо вони відповідають певним визначеним критеріям, серед яких до природніх відносяться: (vii) об'єкт є природним феноменом або простором виняткової природної краси і естетичної важливості; (viii) об'єкт є видатним зразком головних етапів історії Землі, зокрема, пам'яткою минулого, символом геологічних процесів, що відбуваються, розвитку рельєфу або символом геоморфічних або фізіографічних особливостей; (ix) об'єкт є видатним зразком екологічних або біологічних процесів, що відбуваються, в еволюції і розвитку земних, прісноводих, берегових і морських екосистем і рослинних і тваринних співтовариств; (x) об'єкт включає найбільш важливе або значне природне місце існування для збереження в ній біологічного різноманіття, зокрема, зникаючих видів виняткової світової цінності з погляду науки і охорони (3).

Перелік природніх пам’яток Китаю у Списку свідчить про наявність значного природного багатства країни: гір, річок, національний парків, місць перебування тварин, які знаходяться на межі зникнення, мальовничихрайонів, заповідників тощо. А політика країни у напрямку збереження пам’яток дає перспективи на включення нових природніх об’єктів у Список всесвітньої спадщини ЮНЕСКО.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. China. Conventionsratified. UNESCO. Retried from: https://www.unesco.org/en/countries/cn/conventions
2. China. Properties inscribed on the World Heritage List (56). UNESCO. WorldHeritageConvention.Retriedfrom: https://whc.unesco.org/en/statesparties/cn
3. The Criteria for Selection. UNESCO. World Heritage Convention. Retried from: https://whc.unesco.org/en/criteria/

ХУДОЖНЬО-ЕСТЕТИЧНЕ ОСМИСЛЕННЯ КРАСИ В КИТАЇ

Попова Марія Дмитрівна, викладач кафедри східних мов та перекладу
Київський університет імені Бориса Грінченка

У культурі кожного народу існує поняття прекрасного.Особливості естетичного сприйняття відображаються не тільки в мистецтві, але і в повсякденному житті. Під поняттям «культура» розуміється те, що створено людиною в процесі її діяльності та особливостей життя, щодо її самої. При розгляді понять «культура» і «природа», очевидно, що перше на відміну від другого, визначає світ і сутність людини, включає в себе таланти і здібності, звичаї і обряди, традиції і мову (Tze-wan Kwan, 2001). У китайській культурі краса, якщо це розглядати з позицій китайської філософії конфуціанства, та даосизму, пов'язана з красою природи, гармонією люди у світі, та з красою людського тіла і внутрішнього світу. Зображення природи є одним з основних мотивів китайського поезії та філософії Даосизму. Китайська традиційна естетика - це краса образів, почуттів і відчуттів, не видимих оку. Природа китайською перекладається як 自然 zìrán , що має також значення «природний, що відбувається без втручання людини». У китайській традиційній естетиці ставлення до природи сформульовано в принципі «людина і природа – одне ціле» (天人合一). Тут людина не протиставляється природі, не сприймається ні її вінцем, ні рабом, а просто є одним з невід'ємних компонентів цього світу, так само як і природа є частиною його самого (胡鹏林, 2013). Цей взаємозв'язок скріплює елемент – *дао* (道), основа всього живого, що прийшло з небуття, джерело краси і, власне, сама краса, є також основним концептом філософії даосизму. У філософії даосизму, краса часто проявляється в єдності людини і природи, так як людина є породженням природних і вищих сил. Людина і сила природи - це єдність і протилежність *інь* і *ян*, які прагнуть один до одного, але в той же час відштовхуються одна від одної. Краса народжується і проявляється в єдності протилежностей, в китайській естетиці вона може бути витонченою 优美, а може бути величною

і монументального 壮美. Дві сторони однієї медалі, що не заперечують одна одну, а доповнюють (阿英, 2006). Однак *дао* є не єдиним джерелом прекрасного, крім нього є ще й (神) – дух або енергія, ще одна складова людини і світу в цілому. У китайських віршах які використовували символіку дерев, човнів або річок, треба прислухатися до відчуттів, опис дерева – це розповідь про нещасливе кохання або туга за домом. Оцінюючи той чи інший твір мистецтва, китайці керувалися не його зовнішньою формою, а здатністю автора передати враження, настрій, а також присутність в картині *дао* і *шень* (Department of Asian Art, 2004).

З позицій китайської філософії конфуціанства, краса полягає в пізнанні свого внутрішнього світу, самовдосконаленні, проживанні чесного, благородного життя в гармонії зі світом. Область роздумів Конфуція – переважно практична моральність. Основні етичні поняття-заповіді, на які спирається філософія конфуціанства: «взаємність» (相互), «людинолюбство» (仁爱), «золота середина» (中庸). «Взаємність» – це любов до людей, відкритість, щирість, ввічливість по відношенню до того, з ким вступаєш в спілкування. Моральне ставлення «до далеких» – це «людинолюбство». Це любов і повага до людини взагалі і до людських норм життя. Тому «людинолюбство» передбачає, перш за все, шанобливість і повагу по відношенню до батьків, і в цілому старших, і хто стоїть вище по соціальних сходах. «Золота середина» – компроміс і неупереджене ставлення до інших.

Також, говорячи про красу, неможна обійти стороною естетику жіночого тіла, яке займає не останнє місце у китайській культурі. Людська зовнішність розглядається як найважливіше творіння природи. У поезії та прозі поширені метафори, які прославляють жіночу красу, уподібнюючи її квітам, нефриту, снігу, воді, місяцю: 如花似玉 (красива як квітка, як нефрит); 脂如凝雪 (шкіра як сніг); 盈盈秋水 (очі як прозора осіння вода); 柳叶细眉 (тонкі брови, як вербові листя); 唇如花瓣 (губи як пелюстки) (AnnaO. Pak, 2009). У китайського письменника Лі Юйя (李煜 937–978) є чудове висловлювання, що стосується секрету краси, чарівності і привабливості китайських жінок: «треба зробити старе – молодим, потворне – прекрасним, звичне – дивовижним, і тоді життя обов'язково зміниться на краще» (JianpingGao, 2018). Статус жінки в Китаї регулювався канонічними писаннями мудреця Конфуція, і зводився до ролі дочки, дружини і матері. Але головною рисою краси жінок в Китаї, була її мудрість.

Отже, спираючись на китайську філософію конфуціанства та даосизму, зрозуміло, що художньо-естетичне осмислення краси в Китаї розглядалося, із сплетіння природи, людської гармонії, та краси людського тіла.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Kwan, T. W. (2001). Wilhelm von Humboldt on the Chinese language interpretation and reconstruction / 威海姆·冯·洪堡特的汉语理论. *Journal of Chinese Linguistics*, 169–242.
2. 鹏林, 胡.,&文革, 韩. (2013). 天人合一与中国美学精神. 武汉理工大学学报(社会科学版),(第 26 卷第 6 期), 932-938.
3. 阿英, A. Y. (2006). *Spiritual Culture of China* (6th ed., p. 204). Spiritual Culture of China: Encyclopedia.
4. Department of Asian Art (2004). Nature in Chinese Culture. *The Metropolitan Museum of Art*.
5. Pak. A. O., Aubakirova, G. M., & Dzhanbubekova, M. Z. (2009). Comparative Analysis of the Concept of Beauty in Linguistic Space. *University of Foreign Languages and Business Career*, 25.
6. Gao, J. (2018). The Original Meaning of the Chinese Character for "Beauty". *Aesthetics and Art. China Academic Library*, 137–153.

ТРАДИЦІЇ СВЯТКУВАННЯ НОУРУЗА

Смекодуб Олександра Олегівна, студентка 2 курсу
Харківський національний педагогічний університет ім. Г.С.Сковороди
Науковий керівник: О.С. Завгородня

20−21 березня сотні мільйонів людей в усьому світі відзначають Ноуруз або Новруз — стародавнє свято іранських і тюркських народів, що знаменує настання нового року за астрономічним сонячним календарем.

Традиції святкування Новруза йдуть у далеку давнину і пов'язані з язичницькими та зороастрійськими традиціями. Перші святкування почали відбуватися ще за часів давньоперської династії Ахеменідів приблизно в VI – IV ст. до н. е. У наш час це свято відзначається більш ніж 300 мільйонами людей по всьому світу, зокрема в Ірані, Афганістані, Таджикистані, Узбекистані, Туркменістані, Азербайджані, Грузії, Албанії, Киргизстані, Македонії, Туреччині, Казахстані тощо.

В Україні Новруз відзначають кримські татари, а також курдські, азербайджанські й інші національні групи.

За звичаєм, перед початком свята, люди наводять лад у будинках, готують святкову їжу та солодощі. У день Новруза прийнято ходити з привітаннями один до одного в гості, співати пісні про Новруз. На свято вся родина збирається разом. Молодші члени родини вітають старших, бажаючи їм щасливого Нового року. Жінки пропонують присутнім солодощі, а глава сім'ї дарує кожному «Ейді» (подарунок). Люди похилого віку, після ранкового намазу, відвідують могили померлих, приводять їх в порядок, читають поминальні молитви, в яких просять Бога і душі померлих про добрий врожай. Обов'язковим є відвідування хворих і самотніх людей.

Невіддільною частиною святкування Ноуруза є Чахаршанбе-Сурі – остання середа напередодні Нового року: одягнені в національні костюми, люди ходять від хати до хати, їх обдаровують аджилом (сумішшю ягід і горіхів). Кульмінацією свята є обряд очищення, який підтримується молоддю і в наші дні. На дворі дома господарі запалюють багаття і стрибають через полум'я, таким чином залишаючи всі хвороби, біди і негаразди у минулому році.

Традиційно святковий стіл «Хафт-сін» (перс. هفت سین) на Ноуруз прикрашається блюдом з зеленими паростками пшениці і крашанками. Ритуальною стравою вважається «Саману» – це солодова халва, яку традиційно готують на Ноуруз у багатьох регіонах Ірану.

Хафт-сін – це скатертина щирості та правди – є символом повного життя і включає обов'язково сім елементів, назви яких починаються з літери س - «Сін», п'ятнадцятої літери перського алфавіту:

1. سیر – часник, символ медицини, духовної та фізичної насиченості.
2. سیب – яблука, символ краси та здоров'я.
3. سبزه – проростки (пшениці чи сочевиці), символ відродження природи, символізує свіжість та життєздатність.
4. سنجد – лох, символ кохання, символ мудрості та народжуваності.
5. سرکه – оцет, символ мудрості та терпіння, поступок та задоволення.
6. سمنو – солодка паста, символ достатку, символ влади та сили.
7. سماق – сумах, символ світанку.

Але цим список не обмежується. На святковому столі можна також побачити سکه – монети, які вважаються частиною Хафт-сін. Після карбування монет люди клали їх на скатертину з метою збільшення статку.

Крім того, на столі часто присутні Коран, «Шахнаме» А.Фірдоусі, солодощі, горіхи, прикрашені яйця, дзеркало, а також стрічка або будь-яка композиція з традиційних іранських кольорів (зеленого, білого, червоного) або сам прапор. Кожен із предметів, яким прикрашають святковий стіл, має символічне значення і дає уявлення про погляди та сприйняття іранським народом всесвіту та всього сущого. Так, наприклад, дзеркало – це символ чистоти та щирості, а також відображення вічного існування та людської частки та долі. Свічка – символ світла та сяйва, а також перемоги над темрявою та мороком. Яйце – це символ творіння і розмноження. Золота рибка та листя самшиту, які ставлять на стіл, – це символ Анахіти, богині води та життя. Зелень – ознака зростання та життя. Гранат уособлює родючість і достаток. Хліб – священний символ благодаті та достатку.

Новруз – це свято вшанування відродження природи, свято примирення та очищення, свято мудрості, яке закликає до солідарності, єднання,

терпимості і прощення. Мабуть, саме тому це свято й досі вшановується батьма народами в сучасному світі.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Арістова А. В. Новруз // Велика українська енциклопедія. URL: https://vue.gov.ua/Новруз
2. Міжнародне національне свято «Новруз»: Історія, традиції святкування в Україні. URL: http://surl.li/fqulk

ВПЛИВ ІДЕОЛОГІЇ КОНФУЦІАНСТВА НА КУЛЬТУРУ ПІВДЕННОЇ КОРЕЇ

Таболіна Карина Валеріївна, студентка 1 курсу
Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди
Науковий керівник: І.П.Хижа

Конфуцій – китайський мислитель та філософ, який вважається основоположником течії “конфуціанства”. Його філософська ідеологія є однією з найвпливовіших в усьому світі і розвивалася не тільки в Китаї, а й у інших країнах Азії, включаючи такі країни як Японія, Корея, В’єтнам.

Конфуцій не зачіпав релігію, а з повагою ставився до традицій, торкався етико-політичних проблем та шанував обряди. Тому вбачаємо за необхідне розглянути безпосередній вплив філософської ідеології конфуціанства на культуру народу Республіки Корея.

Спираючись на чисельні думки сходознавців, таких як Самсонов Д.А. та Цзоу Хун, можна сказати, що конфуціанство у Кореї розвивалося ще зі стародавніх часів і сприймалося як офіційна ідеологія. Світогляд Конфуція знайшов відгук у душі корейського народу і став основним елементом прийнятих законів, способу життя та системи державних цінностей. Донині конфуціанство посідає провідне місце в Південній Кореї, тому деякі властиві для цієї течії звичаї та правила етикету можна простежити у корейців (1, с. 11).

Тож, корейці здавна дотримувались таких традицій конфуціанства:

1. Заборонялися шлюби для осіб, які відносились до одного роду.
2. Було затверджено три роки трауру за померлими батьками.
3. Кожна родина була зобов’язана дотримуватися культу предків та їх нащадків.
4. Заборонялося вдруге виходити заміж вдові (2).

Існувало всього п’ять чеснот згідно з конфуціанством – 仁 «Жень», 礼 «Лі», 心 «Сінь», 义 «І» та 智 «Чжі». Основним є 仁 «Жень», який проявляє

повагу до інших, людяність, чемність. З часів Корьо і до сьогодення корейці дотримуються таких законів етики конфуціанства:

1.Повага до батьків. З дитинства корейці намагаються прищепити своїм дітям любов та пошану до батьків, сім'ї. «Старість і молодість додержується черговості» – є основою конфуціанської етики, яку вони вивчають зі школи. Тому, в Південній Кореї прийнято слідувати наказам старших.

2.Привітання. При привітанні роблять уклін, чим вище людина за рангом та старше, тим нижче уклін. Іноді, коли люди однакового рангу або в дружніх відносинах, вони можуть потиснути руку.

3.Повага до вчителя. «Учень не має права ступити на тінь вчителя» – цей вислів говорить про те, що в Південній Кореї ця професія є поважною та однією з найпопулярніших. Викладач є взірцем для учнів, тому ніхто йому не може заперечити. Крім того, корейцям притаманно робити уклін у бік вчителя (3).

Значний вплив на розвиток корейської культури також дали ідеї конфуціанського ритуалу 礼 «Лі». Корейці, хоча і запозичують багато ідей з заходу, однак і дотепер дотримуються моралі обряду, оберігають традиційну культуру свого народу і не допускають підміни традиційних конфуціанських цінностей. У сучасному Китаї концепція "обряду" не є такою розповсюдженою, як у Південній Кореї, тому саме вона стала оплотом конфуціанських ідей (4).

Серед найпопулярніших елементів "обряду" у корейській культурі є жертвоприношення в спомин предків та великих постатей. Це роблять в пам'ять про осіб, чиї заслуги є великими перед родиною та народом. Культ предків надає цьому обряду більш релігійного характеру. До прикладу, у храмі Цзон-Міо, що знаходиться у Сеулі, такий обряд найчастіше, супроводжується танцями, музикою, співом молитовних пісень, а також особливим атрибутом такого обряду є таблички давніх предків корейського імператора. У інших храмах, церемонія завершується омиванням рук старшого члена сім'ї.

Отже, давня конфуціанська традиція мала значний вплив на сучасну корейську культуру, тому наразі не є доцільним стверджувати, що корейцівідмовилися від тогочасних традицій та звичок. У Південній Кореїчастина населення донині святкує день народження Конфуція, а та кількість храмів та шкіл, збудованих в його честь говорять про те, що для корейців він залишається великою постаттю. Не зважаючи на те, що порівняно невелика частина корейського народу підтримує ідеологіюКонфуція та суворо дотримується запроваджених нею правил,

більшість суто корейських традицій та правил етикету все ж містять в собі основні її риси.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Самсонов Д.А. Корейский этикет: опыт этнографического исследования. https://lib.kunstkamera.ru/files/lib/978-5-02-038335-7/978-5-02-038335-7.pdf (дата звернення 27.02.2023)
2. Конфуціанство в Кореї https://tureligious.com.ua/konfutsianstvo-v-korei/, (дата звернення 15.02.2023)
3. Девять особенностей южных корейцев, о которых вы могли не знать https://vc.ru/flood/442784-devyat-osobennostey-yuzhnyh-koreycev-o-kotoryh-vy-mogli-ne-znat (дата звернення 27.02.2023)
4. Цзоу Хун. Влияние конфуцианской идеи ритуала «Ли» на идеологию и культуру народов Кореи и Японии https://cyberleninka.ru/article/n/vliyanie-konfutsianskoy-idei-rituala-li-na-ideologiyu-i-kulturu-narodov-korei-i-yaponii (дата звернення 15.02.2023)

МІНІАТЮРНИЙ ЖИВОПИС ЧАСІВ АРАБСЬКОГО ХАЛІФАТУ

Ткачук Анатолій Петрович, кандидат історичних наук, доцент
Волинський національний університет імені Лесі Українки

Надбання арабо-мусульманської культури є вагомою й самобутньою складовою в скарбниці світової культури. Пластичне мистецтво відобразилося в ісламській культурі через каліграфію й мініатюрний живопис.У XIV–XVI ст. мініатюрний живопис став свого роду взірцем в мистецтві книжкової мініатюри Середнього Сходу.

Саме тому метою дослідження стало визначення та аналізнайхарактерніших рис притаманних мініатюрному живопису часів Арабського халіфату та періоду після його розпаду.

Арабська культура халіфату розвивалася загалом на засадах культури середньовічного Сходу, але водночас набула й своїх особливих характерних рис. Вона мала вплив і на західноєвропейське середньовічне суспільство. Головними та типовими сюжетами мініатюр були подвиги легендарних героїв, битви, урочисті бенкети, ліричні сцени, що оспівували високі почуття вірності й кохання. Якщо говорити про мистецтво мініатюри, то фахівці часто трактують його як умовне й декоративне. Перш за все це був живопис без світлотіні. Зображення будувалися на основі найтоншого лінійного малюнка й комбінації чистих колірних плям. У мініатюрі не використовувалася перспектива зображення: фігури й предмети розміщувалися на площині аркуша подібно до барвистого візерунка (1).

Зразки мініатюрного живопису арабських країн, які збереглись до сьогодні стосуються періоду, що настав після розпаду Халіфату й належать, зокрема, до багдадської школи XIII ст. Якщо звернути увагу на зміст і форми Багдадської мініатюри першої третини XIII ст., то вона відзначається простими композиціями, ясними й чіткими малюнками та палітрою, яка складена з кількох чистих кольорів. Накладанню фарб на папір передувало створення підготовчого малюнка, виконаного чіткими червоними й чорними контурами. Багдадська школа відрізняється імпульсивністю ліній, м'яким насиченим колоритом, спробою використання світлотіні. У відтворенні фігури та обличчя людини багдадські майстри виявляли максимум винахідливості та творчої активності (2). Мініатюрний живопис для ілюстрації книжок, що розвивався у кількох центрах іранського мистецтва, теж досягнув високого рівня досконалості.

Наприклад, в мініатюрах Аль-Васіті відчувається високий рівень професіоналізму. Мініатюри зачаровують красою палітри, виразністю жестів і поз персонажів, різноманітністю композицій, винахідливістю в створенні масових сцен, умінням лаконічно, точно охарактеризувати місце дії. Він умів насичувати мініатюру безліччю деталей і це надавало композиції ще більшої глибини. В результаті цілком достовірний світ жанрової сценки наділявся прихованим змістом, осягнення якого потребувало творчих розумових зусиль. Мальовниче полотно мініатюри художник будував за принципом арабесок: від простого до складного, повторенням і нашаруванням подібних елементів (3). В той же час в книжкову мініатюру починав проникати й готичний стиль, який додавав їй нових особливих рис (4).

Із завоюванням Багдаду монголами 1258 р. і падінням халіфату Аббасидів слава багдадської школи живопису згасла. Чудові досягнення Аль-Васіті в галузі жанрової мініатюри були втрачені, не отримавши належного розвитку в творчості арабських художників наступних поколінь.

Водночас мініатюрний живопис став розвиватися не лише в Ірані, а й в інших регіонах Близького та Середнього Сходу. В першій половині XVI ст. стали відомими школи живопису в Тебрізі та Ширазі. Тут мініатюрний живопис розвивався в руслі місцевих традицій: художники почали виражати своє світобачення за допомогою рельєфного горизонту. Це, в тому числі, сприяло формуванню відомої Казвінської школи (5). Слід зауважити, що мініатюрний живопис для ілюстрації книжок в Ширазі можливо існував ще й до монгольського вторгнення. Полікультурний характер мистецтва мініатюрного живопису виконаного в майстернях міст Іраку, Персії, Сирії, Єгипту підтверджується, зокрема, поєднанням традиції сирійського та візантійського живопису (6).

Аналіз специфіки арабської мініатюри дає розуміння й того, що помітний вплив на неї справили й уставлені традиції настінного розпису. Водночас арабська мініатюра зазначеного періоду набувала рис і типових книжкових ілюстрацій.

Загалом можна стверджувати, щокраса мініатюрного живопису сприймалася в першу чергу через його витонченість. Доступні на сьогодні джерела дають змогу досліджувати техніку виконання мініатюрного живопису, аналізувати задум автора, його техніку та те, що він хотів донести до нас своєю мініатюрою.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Мистецтво мініатюри. Декоративні мотиви арабського Сходу. URL: https://vuzlit.com/504620/mistetstvo_miniatyuri
2. Мистецтво арабо-мусульманського культурного регіону. URL: https://okssim.blogspot.com/2021/04/10_13.html
3. Вевтоненко І. В. Художня каліграфія і мініатюрний живопис. Головні школи мініатюри – арабська (або арабо-месопотамська, багдадська) та іранська. URLhttp://ukrmovabzpto.blogspot.com/2020/04/15_3.html
4. Левчук Л. Т. Історія світової культури. Київ: Центр учбової літератури, 2010. 400 с. URL: https://shron1.chtyvo.org.ua/Levchuk_Larysa/Istoria_svitovoi_kultury.pdf
5. Мистецтво арабських країн та Ірану VII–XVII століть URL: https://islam.in.ua/ua/islamoznavstvo/mistectvo-arabskih-krayin-ta-iranu-vii-xvii-stolit
6. Багдадська книжкова мініатюра.Шедеври арабо-мусульманського мистецтва.URL: http://um.co.ua/1/1-1/1-130666.html

КУЛЬТУРА ТА МОРАЛЬНІ ЦІННОСТІ СУЧАСНОГО ІЗРАЇЛЮ: ВПЛИВ ІУДАЇЗМУ

Шарлай Олександра Романівна,
студентка кафедри туристичного бізнесу та країнознавста
Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна,
Науковий керівник: к.політ.н., доц. Г.С. Панасенко

Культура Ізраїлю – це змішана культура, яка складається з традицій єврейської, арабської, палестинської, давньоєгипетської та інших народів, що проживали на території держави протягом багатьох століть.

Однією з різновидностей релігійного світогляду країни є іудаїзм. Цим словом визначається комплекс релігійних уявлень, які зародилися серед стародавніх єврейських племен ще в II тисячолітті до н. е. Це призвело до того, що іудаїзм увібрав у себе нашарування різних історичних епох і тепер є сукупністю фантастичних байок і легенд з окремими історичними фактами та

деякими подробицями з приватного життя стародавніх єврейських жерців та царів (Кичко, 1963).

Життя євреїв за межами своєї країни концентрувалось навколо їх релігійного центру – общини. В діаспорі також виникає нова релігійна організація – синагогальна. Це молитвенний будинок, релігійний та суспільний центр єврейської общини, де рабини та інші знавці Тори тлумачать священні тексти, моляться Яхве та вирішують всі спірні питання і проблеми за допомогою свого авторитету.

Центром релігійного життя єврейського народу був Єрусалимський храм. Саме розгром храму (70 р.) та зруйнування Іерусаліму (133 р.) поклали кінець існуванню давньоєврейської держави, а разом з цим – і стародавньому іудаїзму.

Вже у XIX ст. з'являється тенденція до ще одного, остаточного реформування іудаїзму. Багато євреїв, особливо у Західній Європі та США, переходять у християнство.

У сучасному світі, хоча значення євреїв зросло майже в усіх сферах культурного життя, вплив самого іудаїзму зменшився. Проте він має глибокий вплив на культуру та суспільство саме Ізраїлю, оскільки є панівною релігією в державі. Ми будемо розглядати вплив іудаїзму на такі ключові сфери життя простих громадян:

1. Релігійні свята: основні релігійні свята в Ізраїлі відзначаються відповідно до єврейського календаря. Одним з таких свят є Рош ха-Шана, єврейський Новий рік, є одним із найсвятіших днів іудаїзму, що означає «голова року» або «перше в році».

Рош ха-Шана вшановує створення світу та знаменує початок Днів благоговіння – 10-денного періоду самоаналізу та каяття, який завершується святом Йом Кіпур. Відзначення цього свята є часом для згадування минулого та планування майбутнього, що є важливим елементом. Рош Ха-Шана та Йом Кіпур є двома «великими святими днями» в єврейській релігії (Stahl, 2021).

2. Місцеві звичаї: Шабат є найважливішим ритуальним святкуванням в іудаїзмі. Це єдине ритуальне дотримання, встановлене Десятьма Заповідями. Люди, які його не дотримуються, сприймають його як день, наповнений задушливими обмеженнями.

Але для тих, хто дотримується Шабату, це дорогоцінний подарунок від Бога, день великої радості, якого з нетерпінням чекають протягом тижня, час, коли можна відкласти всі щоденні турботи та присвятити себе вищим заняттям (Stahl, 2021).

3. Література: протягом століть мистецтво було домом для єврейської художньої діяльності. Святе Письмо євреїв, відоме як Танах або Старий Заповіт – це твір монументального мистецтва, що демонструє велич форми та

мови в історичних оповіданнях, поезії, риториці. Багато відомих письменників, таких як Франц Кафка, Вільям Фолкнер та інші, використовували іудаїзм як тему для своїх творів.

Релігія має вплив і на фольклор та народну літературу. Багато казок та легенд, які є частинами єврейської традиції, стали популярними в різних країнах світу.

4. Політика: Ізраїль вважає себе державою єврейського народу, і іудаїзм має великий вплив на політику країни. Декілька аспектів політики, на які впливає іудаїзм: ставлення до релігійних меншин, відносини з Палестинською автономією, зовнішні відносини, а також на Ізраїльську армію, яка враховує релігійні вимоги своїх військовослужбовців (Birnbaum, 1970).

Отже, іудаїзм є ключовим елементом культури Ізраїлю, адже це релігія, яка була заснована в цій країні понад 3000 років тому. Він впливає на усі сфери життя: культуру, історію, суспільство та політику країни. Більшість ізраїльтян шанують традиції, які мають коріння у єврейській релігії, таким як святкування релігійних свят.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Кичко Т. К. (1963). Іудаїзм без прикрас. Видавництво академії наук УРСР. Київ.. [Електронний ресурс]. Режим доступу: https://shron1.chtyvo.org.ua/Kychko_Trokhym/Iudaizm_bez_prykras.pdf? (дата звернення: 10.03.2023).
2. Birnbaum E. (1970).The Politics of Compromise: State and Religion in Israel. Fairleigh Dickinson University Press. New Jersey.
3. Stahl J. (2021). Israel’s major holidays. CBNIsrael. [Електронний ресурс]. Режим доступу: Pp. 64. URL: https://700club.ca/wp-content/uploads/2021/08/Israels-Major-Holidays-Booklet.pdf(дата звернення: 12.03.2023).

TÜRKİYE'DE GRAFİK TASARIMCININ PROBLEMLERİ VE BİR ÇÖZÜM ORTAĞI OLARAK MESLEK KURULUŞLARI

Prof. Fuat AKDENİZLİ – Dr. Öğretim Üyesi Betül USLU ÖZKAN
Dokuz Eylül Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi, Türkiye

PROBLEMS OF GRAPHIC DESIGNERS IN TURKEY AND THE ROLE OF PROFESSIONAL ORGANIZATIONS AS A PARTNER

Nowadays graphic designers face different legal issues. Current problems of graphic designers with advertising agencies, clients and other institutions in Turkey are pointed out in the article. The role of professional organizations as a problem solver partner is highlighted. Responsibilities of both sides (graphic designers and professional organizations) are emphasized.

Grafik tasarım alanı, 1883 yılında kurulan Sanayi-i Nefise Mektebi'nde 1927 yılında akademi müdürü Namık İsmail'in girişimiyle kurulan ve Avusturyalı tasarımcı Eric Weber'in başına getirildiği afiş atölyesinin (Ersel, 2014, s. 88) açıldığı günden bugüne akademik eğitim alınan bir tasarım dalı olarak varlığını sürdürmektedir. Tarihsel kökleri çok daha gerilere götürülebilmesine rağmen serbest piyasa ekonomisi ile ilişkileri bağlamında değerlendirildiğinde Cumhuriyetin ilk yıllarından günümüze grafik tasarımcının problemlerinin benzerlikler gösterdiği görülmektedir.

Türkiye'de ilk reklam ajansları 1940'lı yıllarda kurulmaya başlanmış, bu ajanslar piyasa beklentilerine uygun Batılı anlamda tasarım özellikleri gösteren nitelikli çalışmalar üretmişlerdir (Aslaner, & Aslaner, 2020, s. 24). Türkiye'de 1960'lı yıllarda ülkede üretim çeşitliliğinin artması ile palazlanmaya başlayan kapitalist ilişki biçimleri satışı yapılacak bir ürünün pazarlanabilmesi için reklamın ve reklam ajanslarının varlığını da zorunlu hale getirmiştir (Maden, 1989, s. 14). Bu bağlamda 1970'li yılların toplumsal olaylarındaki artışa paralel olarak grafik tasarımcılarda bir dernek çatısı altında toplanmaya başlamışlardır. Grafik tasarımcıların 1968'den 1978'e kadar örgütlenme çalışmalarını oturtmaya çabaladıkları görülür (Bilge, 1983, s. 825). Bu anlamda ilk kurulan dernek olan Grafikerler Meslek Kuruluşu, 1978'ten günümüze (http://gmk.org.tr/about) halen varlığını devam ettirmekle birlikte zaman içerisinde Tüm Grafikerler Dayanışma Derneği, Bursa Grafik Tasarımcılar Derneği (kuruluş 2013) gibi ulusal ve yerel dernekler de bu bağlamda meslek sorunlarına çözüm adresleri olmaya çalışmışlardır.

1980'li yıllarla birlikte dünya reklam sektörünün önemli isimleri Türkiye'de ortaklılklara girerek tasarım alanındaki hizmet kalitesini küresel ölçeğe taşıma

zorunluluğunu da beraberinde getirmiştir (Merter, 2003, s. 13). Özellikle 2000'li yıllarla birlikte dijital devrim olarak nitelendirilen bilgisayar teknolojilerindeki gelişmelerin meslek alanına uyarlanarak Türkiye'de de kullanılır hale gelmesiyle grafik tasarım alanında hem küresel ölçekte bir iletişim olanağı doğmuş hem de telif hakları anlamında önemli etik ve hukuk sorunları baş göstermeye başlamıştır. Bu problemlerin oluşmasındaki sebeplerin başında grafik tasarım eğitimi verilen kurumlarda etik ve telif hakları konusunun henüz yeterince ciddiyetle ele alınmaması yatmaktadır. 2000'li yılların başından beri çeşitli üniversitelerde verilen "Fikri Haklar Hukuku" dersi gibi dönem dönem bu konu ile ilgili dersler müfredatlarda yer almış olsa da genç tasarımcı adaylarında konu ile ilgili mesleki bir ahlak anlayışı geliştirecek kadar etkili genel bir kabul görmüş bir bakış sağlanamamıştır.

Türkiye'de grafik tasarım mesleki eğitim olarak her ne kadar XX. yy.ın ilk çeyreğinden bu yana veriliyor olsa da alanın hukuksal ihtiyaçları konusunda bilgi birikimi ve destek veren kurum sayısı son derece sınırlıdır. Grafik tasarımcıların ve hatta bu alanda halen eğitim görmekte olan grafik tasarımcı adaylarının mağdur olmaması için yapılması gerekenler iki ana başlık altında gruplandırılabilir.

1. Grafik Tasarımcıya Düşen Sorumluluklar:

a. Meslek kuruluşlarına üye olup bir gün kendileri için de yapılması olası olan harcamalar düşünülerek aidatlarını düzenli yatırmak,
b. Meslek kuruluşlarının düzenlediği organizasyonlara maddi ve manevi destek vermek,
c. Meslek kuruluşlarının düzenlediği toplantılara katılarak farkındalık kazanmak,
d. Gerek duyulan yerlerde meslek kuruluşlarından bilgi ve yardım talep etmek,

2. Grafik Tasarım Mesleki Kuruluş ve Derneklerine Düşen Sorumluluklar:

a. Açık, net, hukuksal boyutu olan kapsayıcı bir tüzük sahibi olmak,
b. Üyelerine, mesleki, siyasi, dini bir ayrım yapmaksızın hizmet ve destek vermek,
c. Hukuksal problemler için yetkin ve yaptırım gücü olan çözümleri getirmek,
d. Temsil ettiği meslektaşlarının çalışma şartlarının daha iyi olması için çabalamak,
e. Mesleki, geniş katılımlara açık organizasyonlar düzenlemek,
f. Mesleki bilgi birikimi ve yayınlara destek sağlamak,
g. Aidatların değerlendirilmesi konusunda tam bir şeffaflık içerisinde olmak,
h. Diğer meslek kuruluşları ile de işbirliğine açık olmak,
ı. Mesleki eğitim alanının sorunları için sözcülük yapıp öneriler getirmek…

Mesleki kuruluş ve derneklerin sahibi herkesten önce o meslek içinde üretip o meslekten geçimini sağlayan insanlardır. Mesleki kuruluş ve derneklerin varolması meslek erbablarının bu kuruluşlara vereceği destek ve sahiplenme ile mümkün olacaktır. Bu bilincin yaratılması meslek örgütleri kadar, sadece problem yaşayınca meslek örgütlerini hatırlamayıp her zaman destek vermeye gönüllü,

üyelerinin de sorumluluğudur. Bu bilincin yerleşeceği ilk durak ise bu anlamda büyük bir sorumluluk yüklenen eğitim kurumlarıdır.

KAYNAKLAR

1. Ersel, H. (2014). Türkiye'de Grafik Tasarım ve Afiş Eğitiminin Tarihine Kısa Bir Bakış, Kazım Taşkent Yapı Kredi ve Kültür Sanat. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
2. Aslaner, A. G., & Aslaner, D. A. (2020). Gelenekselden Dijitale Türkiye'de Reklamcılık. *Yalova Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt 10, Sayı 21,* 17-30.
3. Maden, S. (1989). Ülkemizde Grafik Sanatı'nın Dünü, Bugünü. *Türk Grafik Sanatçıları.* İstanbul: Grafikerler Meslek Kuruluşu.
4. Bilge, İ. (1983). Cumhuriyet Dönemi Türkiye Ansiklopedisi (3. Cilt). İstanbul: İletişim Yayınları. URL: http://gmk.org.tr/about
5. Merter, E. (2003). 80. Yılında Cumhuriyeti Afişleyen Adam – İhap Hulusi Görey. İstanbul: Literatür Yayınları.

TÜRKİYE'DE CANLANDIRMA (ANİMASYON) SANATI İLK ÖRNEKLERİNDEN "AMENTÜ GEMİSİ NASIL YÜRÜDÜ"

Samet AKSAKAL

Dokuz Eylül Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü, Türkiye

ONE OF THE FIRST EXAMPLES OF ANIMATION ART IN TURKEY "HOW SAILED THE BOAT OF CREED"

This study analyses the short film "Amentü Gemisi Nasıl Yürüdü", which is considered one of the pioneers of animation art in Turkey. Considering the technical and theoretical inadequacies of the period in terms of the history of Turkish animation, it is a work far beyond its period both as a subtext and an experimental approach.

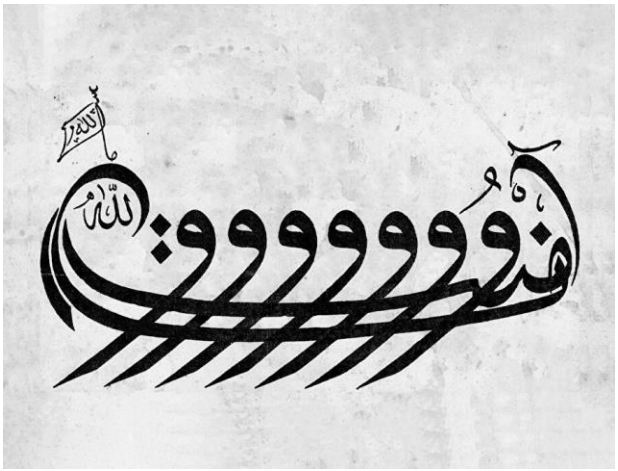
Türkiye'de canlandırma üzerine eğitim 1990'da Devlet Güzel Sanatlar Akademisinde öğretim üyesi olan Vedat Ar'ın özel olarak yönettiği bir kursla başlamıştır (Balcıoğlu, 1976). Canlandırma (animasyon) eğitimi Türkiye'de başlamadan 25 yıl önce doğrudan eğitimini almasa da Türk karikatüristlerden Tonguç Yaşar 1965'li yıllarda reklam filmleriyle canlandırma yapmaya başlamıştır.

Yaşar'ın ilk kişisel filmi 1969 yılında sanat tarihçisi Sezer Tansuğ'un senaryosunu yazdığı "Amentü Gemisi Nasıl Yürüdü" kısa filmidir. Yaklaşık üç dakika olan kısa filmin müziğini Kemal Gürses seslendirmiş, şarkı Peşrev Saz Eserleri'nden (Klasik Türk Mûsıkisi Koleksiyonu) Mahur Peşrevi'dir. Sanat tarihçisi Sezer Tansuğ ve çizer, çizgi film sanatçısı Tonguç Yaşar'ın birlikte yaptıkları bu kısa filmTürkiye animasyonun öncülerinden kabul edilmektedir.Geleneksel kaligrafi sanatınınalışılagelmişin ötesinde kullanıldığı bu kısa filmde, bilinen animasyonların dışında deneysel ve yeni bir tarz

oluşturulmuştur. II. Altın Koza film şenliğinde büyük ödülüneve Fransa'nın Annecy kentinde düzenlenen dokuz yüz filmin katıldığı 9. Uluslararası Kısa Film şenliğinde ön elemeyi geçerek gösterilmeye değer bulunan ilk Türk animasyonu olmuştur (Çölaşan).

Hat sanatı, Türk-İslam sanatları geleneğinde tarihi öneme sahiptir.Bu kısa film Arap alfabesiile hat sanatı kullanılarak canlandırılmıştır.İlk sahnede Arapçadaki "Vav" harflerinin kürek çeker gibi yerleştirildiği bir düzengörülmektedir. Arka plandaki cami minarelerinin gözüktüğü şehir silüetinin sabit durmasındanve kürekçilerin zorlanıp soluyarak kürekleri çekemeyişinden geminin önce ilerleyemediği vurgulanmaktadır.İkinci sahnede anlatıcı "Hz. Ali'nin yüreği titredi" dediğinde harflerden oluşan bir figür görülmektedir. Hz. Ali'nin tasviri olduğunu anladığımız figür gerdiği "Ya Hak" oku sırasıyla Leylek, Aslan ve sonrasında Deve'yi teğet geçer. Arap harflerinden "He" olarak okunan harfin gözüne isabet eder. Yine anlatıcıdan anladığımıza göre bu harf yüreği temsil etmektedir. Yürek "Ah" edip "Elif" harfi oluşur.Yürek ağlar ve gözyaşları sel olup akıpAmentü Gemisi'ni hareket ettirir (Tansuğ, 1969).

"Bu ne amentü gemisiydi ki yürümezdi
Vav'lar soluya soluya kürek çekti
Hz. Ali'nin yüreği titredi
"Yâ Hak" okunu gerdi
"Yâ Hak" oku varıp yüreği deldi
"Ah mine'l-aşk" dedi
Gözlerinden yaşlar indi
Vardı geminin altına erişti"
Amentü gemisi yürüdü gitti"

Görsel 1. Tonguç Yaşar, "Amentü Gemisi Nasıl Yürüdü" (Çölaşan)

Hayatın akışındaki doğum, yaşam, ölüm süreçleri gibi atılan okun hedefini bulması ve Amentü gemisinin ilerlemesiyle insanın kendini arayış süreci betimlenmiştir. Yunan tanrısı Eros'un aşk ok'u ile aşk aranmıştır. "Âhmine'l Aşk", hat sanatında ağlayan iki göz ve bir 'Elif' ile ifade edilmiş ve "aşkın elinden" anlamına gelen bir tamlamadır. Aslında He ve Elif, "Ah" olarak okunur. "Elif" Allah kelimesinin ilk harfi, "He" ise son harfidir. Aşk'tan kasıt, Allah Aşkıdır. Amentü kelimesi de Türkçede "inandım" anlamına gelir. Böylece "Ah mine'l-aşk!" sözü ifadesini bulmuştur (*Klasik Türk*).

“Amentü Gemisi Nasıl Yürüdü”kısa filminin göstergebilimsel analiziniyaptığımızda simgeler ve onların atıf yaptığı birçok anlam bulabiliriz. Amentü gemisinin yürümesi, gönlün Allah aşkı ile yanmasına ve bu uğurda gözyaşı dökülmesine bağlanmıştır. Hat geleneksel sanatının kullanıldığıbu kısa film Türkiye’de yapılan ilk “hareketli yazı” çalışması olması sebebiyle ve aynı zamanda hikayesi, tekniği, kurgusu ile her anlamda benzersiz bir eserdir. Türk animasyon tarihi açısından dönemin teknik ve teorik yetersizlikleri göz önünde bulundurulduğunda ortaya çıkan iş hem sahip olduğu alt metin hem de deneysel bir yaklaşım olarak döneminin çok ötesinde bir çalışmadır (Sürmeli, & Geniş, 2019).

KAYNAKÇA

1. Balcıoğlu, S., & Öngören, F. (1976). 50 Yılın Türk Mizah ve Karikatürü. Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
2. Çölaşan, H. (tarih yok). kameraarkasi.org. 03 14, 2023 tarihinde http://www.kameraarkasi.org/yonetmenler/canlandirmalar/amentugemisinasilyurudu.html adresinden alındı
3. Klasik Türk Sanatları Vakfı. (tarih yok). *Âh Mine’l Aşk*. 03 13, 2023 tarihinde https://www.ktsv.com.tr/253-h-minel-sk adresinden alındı
4. Şişman, R. (Dü.). (2021, 03 05). https://www.gzt.com/nihayet/amentu-gemisi-nasil-yurudu-3579510 adresinden alındı
5. Sürmeli, K. & Geniş, B. (2019). Kaligrafik Animasyon: “Âmentü Gemisi Nasil Yürüdü?” Örneği. *Uluslararası Sanad Kongresi Bildiri Kitabı.* Gece Akademi.
6. Tansuğ, S. (Yazar), & Yaşar, T. (Yöneten). (1969). *Amentü Gemisi Nasıl Yürüdü* [Sinema Filmi]. https://www.youtube.com/watch?v=R0AHNBAQqRg adresinden alındı

TÜRKİYE’NİN İLK BAYRAKBİLİM ve TÜRK BAYRAKLARI MÜZESİNİ TASARLAMAK: BİR GÖRSEL KİMLİK TASARIMININ ANALİZİ

Dr. Öğr. Üyesi Ziyacan BAYAR

Dokuz Eylül Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Grafik Sanatlar Bölümü, Türkiye

DESIGNING TURKEY'S FIRST VEXILLOLOGY and TURKISH FLAGS MUSEUM: ANALYSIS OF A VISUAL IDENTITY DESIGN

This study is an analysis of the design stages of Turkey's first museum of vexillology and Turkish Flags. The report deciphers the decisions taken by the flag museum in the general communication strategy based on visual identity design and the process of putting it into practice.

Kapsam:

Bayrak bir milletin, devletin ya da topluluğun varlığını sembolize eden en temel grafik öğelerden biridir. Bu simgeyi ait olduğu toplumun bütünlüğünün,

değerlerinin, geçmişinin ve ilkelerinin bir simgesel izdüşümü olarak algılamak yanlış değildir. Buimgelerin şekillenmesinde ait oldukları kültürlerinyaşamı, inanışları, adetleri ve kutsal saydıkları nesneler önemli rol oynar.Bu çalışma Türk Bayrağı tarihi ve bayrakbilim çalışmaları adına Türkiye'de gerçekleşmiş en kapsamlı organizasyonlardan biri olan Dokuz Eylül Üniversitesi Bayrakbilim ve Türk Bayrakları Müzesi'ni bir tasarım projesi merceğiyle analiz etmeyi ve bu süreç içerisinde alınan tasarım kararları, yaklaşımları üzerinden bir raporlama sunmayı hedeflemektedir. Bu çalışmanın kapsamı müzenin kuruluş aşamasında tasarlanan kurumsal kimlik tasarımı, yönlendirme/işaretleme tasarımı ve sergileme tasarımı adına verilen kararların tarihsel, fiziksel ve üretime dair bağlamlarını analiz etmektir.

Yöntem:

Tasarım projesiilk adımda konu merceğinde tarihsel araştırmalar ve fiziksel olanakların analizi olarak iki ayrı adımda yürümesi planlanmıştır. Dolayısıyla konu bağlamında derin bir literatür araştırması ve müze arşivine katkı koyan koleksiyonerler ile görüşmeler tasarım projesinin başlangıcını ve altlığını oluşturmaktadır. Daha sonraki aşamada ise oluşturulan kimlik çalışmasının müze mekânına yayılımı, sergileme ve yönlendirme tasarımı çalışmaları yer almaktadır.

Süreç:

Tasarım projesi ilk adımda kimlik dilinin belirleyicisi olan marka algısının ve stratejisinin inşa edilmesi ile başlamıştır. Bayrak kavramının Türk milletinin zihnindeki yansımasını takiben saygın, yalın, köklerinden beslenen, bayrak kavramının önemini iletişim stratejisinin merkezine yerleştiren bir ifade biçimi benimsemiştir. Bu ifadenin en rafine öğesi şüphesiz logo tasarımıdır. Logo tasarımının ve devamında görsel kimliğin beslendiği en önemli kaynak Türk Bayrağı'nın tarih sahnesinde geçirdiği evrim ve bu evrimin günümüze dek grafik dönüşümü olmuştur.Organik biçimde kültürle birlikte evirilen bir simge olarak ay ve yıldızın Türk kültürü ile kesişmesinin geçmişini tarih sahnesinde sabit bir zamana atamak oldukça güçtür. Fakat ilk örneklerinin İslamiyet öncesi Orta Asya'da Türk kültüründe görüldüğü hilal simgesi, Osmanlı'nın ilk dönemlerinde yalnız olarak bayraklarda yer almış, 16.yy'da III. Selim dönemine kadar farklı sancaklarda Osmanlı'nın sekiz zaferini sembolize eden sekiz köşeli yıldız ile kullanılmıştır. Aynı zamanda Anadolu Selçukluları döneminde de beşgen yıldız ve hilalin bayraklardaki varlığı tespit edilmiştir. Resmi olarak günümüzdeki örneğine en yakın Ay ve Yıldız 1844 yılında Sultan Abdülmecit tarafından kullanıma sunulmuştur. Cumhuriyet dönemine kadar pek çok grafik yorumlama ile bayraklarda ve sancaklarda ay ve yıldız simgesi görülmüş, son olarak 1936 yılında bayrak kanunu ile nihai formunu almıştır (Çetin, 2022; Akarsu, 2009). İncelenen tüm bu örnekler ışığında kurumsal kimliğin en başat öğesi olan logo tasarımı Selçuklu geometrisinin en eşsiz buluşlarından olangünümüz Türk Bayrağı'nın

grafik öğelerinden beşgen yıldız ve onu oluşturan matematik sistemi ile Osmanlı döneminde kullanılan ucu açık hilal formunun birlikteliğinden türetilmiştir (Resim 1).

Resim1. Müze arşivinden ve araştırmalardan edinilen referanslar (solda) ve DEÜ Bayrakbilim ve Türk Bayrakları Müzesi Logo Tasarımı (sağda)

Tasarım sürecinin bir sonraki adımını ise müze mekânının analizi ve önceden tasarlanmış sergileme planları içerisine kurumsal kimliğin yayılımının planlanması oluşturmaktadır. İzmir Buca semtinde yer alan (şimdiki adıyla "Eylül Köşk") eski bir Rum köşkü olan bina fiziksel yapısı gereği tarihi eser statüsünde yer almaktadır. Müze mekânının bir kültür varlığı olarak tescili tasarımın ona müdahale biçimini de etkilemiş fiziksel yapıya olabildiğince az müdahale eden görsel elemanların tasarlanmasını gerektirmiştir. Dolayısı ile üç boyutlu düzlemde tasarım öğeleri hem kendi varlıklarını tarihsel yapıdan ayırt edecek sakin ve yalın bir tasarım diline sahip olmuş, hem de kullanılan renkler yapının kendisi ile kontrast halinde ortaya çıkması planlanmıştır (Resim 2).

Resim 2. Müze giriş tabelası (solda) ve DEÜ Bayrakbilim ve Türk Bayrakları Müzesi Binası (sağda)

Benzer görsel anlayış müze kurumsal kimliği basılı ve dijital elemanlara da yansımış, kurum için üretilen iletişim evrakları, sosyal medya ve web sitesi benzer anlayış ile yalın ve saygın bir iletişim dili benimsemiştir.

Yaratılan kimlik tasarımı dili aynı zamanda müze içerisinde tasarlanan interaktif sergileme alanları, mapping video gösterim odaları gibi yenilikçi bir sergileme modeli ile iş birliği içerisinde çalışmış, çağdaş ve sürdürülebilir müzecilik anlayışının bir örneği olarak 'marka müze' algısının geliştirilmesinde önemli rol üstlenmesi hedeflenmiştir. Bu çalışma aynı zamanda bütüncül olarak değerlendirildiğinde üniversitelerin toplum ve kültürel belleğin saklanması ve aktarılması adına ne denli etkin görevler üstlenebileceğine ve tasarımın bu misyon içindeki bağlayıcı rolüne dair örnek bir uygulama olarak kabul edilebilir.

KAYNAKLAR

1. Çetin, E. (2022). Osmanlı Bayraklarında Ay ve Ay Yıldız. *Türk Arkeoloji ve Etnografya Dergisi*, 81-105.
2. Akarsu, V. (2009). Türk Bayrağı ve Altın Oran İlişkisi. *Erciyes Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 437-448.

TÜRK MİTOLOJİSİNİN ÇAĞDAŞ MİTOLOJİYE YANSIMALARI VE ŞAHMERAN ÖRNEĞİ

Arş. Gör. Elif Merve ÇAKIR (Sanatta Yeterlik)
Dokuz Eylül Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi, Türkiye

REFLECTIONS OF TURKISH MYTHOLOGY TO CONTEMPORARY MYTHOLOGY AND THE EXAMPLE OF SAHMERAN

In this paper, the basic differences of contemporary mythology and traditional mythology will be mentioned and the adaptation of the Shahmaran motif of Turkish mythology to contemporary mythology will be illustrated.

İnsanlık var olduğu andan beri dünyada bulunma nedenini bilme isteği, etrafındaki olayların tesadüften öte bir durumla geliştiğine inanma isteği gibi çeşitli güdüler veya motivasyonlar ile hayatını anlamlandırmaya çalışmıştır. Bu uğraş toplumdan topluma ve kültürden kültüre farklılık göstermiş, söz konusu farklar dünyadaki çoğu mitolojik karakter, yaratık veya sembolündoğuşundaetken olmuştur.Bu bağlamda mitolojinin sosyokültürel düzlemdeki etkisi yadsınamaz. Zira mitoloji kavramı yapısı gereği sözlü edebiyat ürünleri ile aktarıldığından, ait olduğu ulusun kültürel özelliklerini yansıtmakta önemli bir rol oynamaktadır. Bu sözlü edebiyat ürünleri yani söylenceler, ağızdan ağıza aktarılarak gelecek kuşaklara da içerdiği inanç biçimlerini ve kültürel yapıyı aktarabilmiştir.

Bayat'a göre (2007, s. 5), mitoloji, olayın kendisinden ziyade olayın-durumun ortaya çıkış sebebini açıklamaktadır. Yani mitoloji maddesel alemin semboller aracılığı ile somutlaştırılmasıdır. Sembol, en genel tanım ile bir düşüncenin, hayalin veya nesnenin işaret yoluyla temsil edilme biçimidir. Terminolojik açıdan incelendiğinde sembol, matematiksel hesaplamalarda ve sözel alanda ve belli başlı referanslara karşılık gelen bir şifre çözüm aracıdır (Eğinli, & Nazlı, 2018, s. 58). Bu bir şeyi işaret etme noktası mitoloji ile sembolü ortak noktada buluşturan amaç olmuştur.

Mitoloji ise son yıllarda geleneksel mitoloji ve çağdaş mitoloji olmak üzere iki farklı kısımda ele alınmaktadır. Geleneksel mitoloji bilinen anlamda antik dönemlerde kullanılan tanrı, tanrıça, yarı tanrı yarı insan, farklı türde hayvanların çeşitli özellikleri bir araya getirilerek oluşturulan yeni mitoslardan oluşmaktadır. Söylencelere konu olan kahramanlar, olaylar genellikle geleneksel mitoloji kapsamında değerlendirilmektedir. Çağdaş mitoloji ise kaynağını geleneksel mitolojiden alarak günümüz şartlarında yeniden kurgulanan konseptlerdir. Özellikle çizgi romanlar, animasyonlar ve fantastik/bilimkurgu yapımlarında sıkça bu tür içeriklere rastlamak mümkündür.

Dünyadaki en eski uluslardan birisi olan Türkler oldukça geniş bir coğrafyada yayılım göstererek pek çok medeniyetten etkilenmiş ve etkileşmiştir. Bu etkileşim kültürel çeşitliliği yaratırken Türk mitolojisine ait söylenceleri de besleyerek evrensel boyutta kültürel motiflerin oluşmasını sağlamıştır.

Bu motiflerden bir tanesi de Şahmeran mitosudur. Şahmeran biçim itibari ile yarı insan yarı yılandan oluşan efsanevi bir canlıdır. Görünüşü itibari ile biçimsel olarak benzer başka bir canlı olan Medusa'yı hatırlatması kaçınılmazdır. Fakat anlamsal olarak Şahmeran, Medusa'nın aksine şifacı, bilge ve sevgi dolu bir canlıdır. Medusa ise efsaneden de bilindiği gibi gözlerine bakan insanı taşa çevirme yetisine sahip yılan saçlı, öfkeli ve intikamcı bir yaratıktır.

Bu geleneksel Türk mitolojisine ait yaratığın çağdaş mitoloji ile yeniden yorumlanarak ele alındığı içerikler oldukça sınırlı olmak ile bu eksikliğin giderilmesi durumunda Türk mitolojisinin devamının sağlanmasına katkıda bulunulacağı düşünülmektedir. Bu bildiri çalışmasında Şahmeran mitosunun çağdaş mitoloji perspektifinden yeniden yorumlanarak resimlenmesi bu açığın kapatılmasında örnek teşkil edecektir.

Dolayısıyla Türk mitolojisine ait motiflerin çağdaş mitolojiye uyarlanarak yeniden ele alınması, edebiyattan sinemaya, sinemadan görsel sanatlara kadar pek çok alanda çalışılmasısöz konusu motiiflerin kalıcı olmasına ve kuşaktan kuşağa aktarımında etkili olacaktır. Nitekim Marvel ve DC Comics'in de yapmış olduğu kaynağını geleneksel mitolojiden alan çizgi roman evrenleri beyaz perdeye uyarlanarak geniş kitlelere ulaşmış, kurguda geçen mitolojik karakterler geniş aşina olmuşlardır.

KAYNAKLAR

1. Temel Eğinli, A. & Nazlı, A. K. (2018). Kültürün Koruyucu Gücü: Kültürel Semboller. *Ege Üniversitesi İletişim Fakültesi Medya ve İletişim Araştırmaları Hakemli E-Dergisi, (2), 56-74.* Retrieved from https://dergipark.org.tr/tr/pub/egemiadergisi/issue/36758/408169
2. Duydu, M., & Karabey Tekin, A. (2022). Türk Mitolojisinde Hayvan Sembolizmi ve Geleneksel "Şahmeran" Figürünün Sanata Yansımaları. *idil, 96 (2022 Ağustos)*, 1208-1217. doi: 10.7816/idil-11-96-06

TÜRKİYE'DE LİF SANATININ ÖNCÜ İSMİ TEKSTİL SANATÇISI; PROF. SUHANDAN ÖZAY DEMİRKAN

Öğretim Görevlisi Pelin DİKMEN – Öğretim Görevlisi Canan ERDÖNMEZ
Dokuz Eylül Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi, Türkiye

TEXTILE ARTIST WHO IS THE PIONEER OF TURKISH FIBER ART; PROF. SUHANDAN ÖZAY DEMİRKAN

This presentation is about Suhandan Özay Demirkan, whom pioneered the development of modern textile art and her contributions to the recognition of Fiber Art in Turkey. This includes the artists short biography and information about her projects.

Modern Tekstil Sanatının gelişiminde öncü sanatçılar içerisinde yer alan Suhandan Özay Demirkan, Sanat eğitimini Hochschule für Angewandte Kunst in Wien, Avusturya'da, Dekorative Gestaltung un Textile (Dekoratif Yapıtlar ve Tekstil-Moda) alanında tamamladı. Viyana'daki eğitimi sırasında ders aldığı sanat profesörünün "tekstil sanatının birçok kültürün potansiyelinde yatan sembolik kodlarını kavramsal deneyimlerinizle sentezleyiniz" cümlesi, Suhandan Özay Demirkan'ın akademik ve sanat yaşamının ilkesi oldu. Türkiye'ye döndükten sonra Yüksek İçmimar *Fikret Tan*'la ytong taşı gibi farklı malzemeler ile dekoratif çalışmalar yaptı. İzmir Amerikan Kolejinde sanat dersleri vermeye başlamadan önce pedagojik formasyon eğitimi alan Suhandan Özay Demirkan, aldığı bu eğitimin önemini verdiği konferanslarda akademisyen olma yolunda olan genç sanatçı ve tasarımcı adaylarına aktardı.

Yurtdışındaki sanatçı dostlarının ısrarı ile geleneksel ile modern, yerel ile evrensel arasında seyreden sanat serüvenini akademik platforma taşıdı. 1990 yılında A. Can Özcan ve Şölen Kipöz ile birlikte Dokuz Eylül Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi, Tekstil ve Moda Tasarımı Bölümü İçerisinde Moda Aksesuar Tasarımı Programını kurdu. 1996 yılında doçent, 2002 yılında profesör unvanı aldı. 2011 yılına kadar Dokuz Eylül Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi, Tekstil ve Moda Bölümü Başkanı ve Aksesuar Tasarımı Anasanat Dalı Başkanı olarak ders vermeyi sürdürdü.

Suhandan Özay Demirkan, Dokuz Eylül Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi, Tekstil ve Moda Bölümü'nde ve kurucularından olduğu, Türkiye'deki sanat ve tasarım eğitimi kapsamında bir ilk olan Aksesuar Tasarımı Anasanat Dalı'nda verdiği dersler için içerik hazırlarken uluslararası sanat ve tasarım eğitim metotlarını ulusal sanat-tasarım eğitimine entegre ederek bu konudaki öncü akademisyenlerden biri oldu. Bu süreç ile birlikte Türkiye'de "Lif Sanatı" kavramını gerek bilimsel yayınları, gerekse gerçekleştirdiği ulusal – uluslararası sanatsal etkinliklerle yaygınlaştırdı.

Kurucu üyelerinden biri olduğu Alaçatı Sanat Dostları (ASD) grubu, "Alaçatı Genç Sanat Günleri'ni düzenleyerek genç sanatçıların deneysel çalışmalarını modern sanat platformunda izleyicilerle buluşturdu. Ayrıca Alaçatı Sanat Dostları (ASD) grubu ve merkezi Amerika'da bulunan Yıldız Yağcı'nın kurduğu Anatolian Artisans (AnArt) Derneği ile Anatolian Artisans Tasarım Yarışması düzenlenmesini sağlayan Suhandan Özay Demirkan, bu yarışma ile genç tasarımcılarımızın geleneksel ögeleri kullanarak çağdaş giysi ve aksesuar tasarım potansiyellerini ortaya çıkararak ve Anadolu el sanatlarının yöresel ve kültürel karakteristiğini koruyarak, güncel, yenilikçi, yaratıcı ve sürdürülebilir tasarımlar elde edilmesini, sektöre yeni tasarımcılar kazandırılmasını sağladı.

2005 yılında Prof. Suhandan Özay Demirkan'ın katkıları ile ETN'nin (Eurpean Textile Network) yayın organı olan Textile Forum Dergisi ve Dokuz Eylül Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Tekstil Tasarım Bölümü işbirliğinde düzenlenen 13. ETN Konferans ve Workshop etkinlikleri, Vision in Textiles (Tekstilde Yeni Vizyonlar) adlı Uluslararası Tekstil Sanatı Sergisi, yerli ve yabancı sanatçıların çağdaş tekstil sanatı platformunda sınırları kaldırmasında, kültür ve sanat ilişkilerinin yeni bir boyuta taşınmasında önemli rol oynadı. 13. ETN Konferansı kapsamında tekstil sanatçısı ve akademisyen Prof. Suhandan Özay Demirkan, çağdaş tekstil tasarımının manevi önderi ve "geleneksel zanaatın tasarıma esin kaynağı olduğu" fikrinin savunucusu Amerikalı Jack Lenor Larsen, İngiltere'nin önemli tekstil dergisi olan Selvedge dergisinin editörü İngiliz Polly Leonard, Prof. Dr. Nurhan Atasoy, Belkıs Balpınar, Japon lif sanatçısı Reiko Sudo ile birlikte tekstil eğitimi, tekstil-lif sanatı, sanat-tasarım-zanaatın etkilenimleri, farklı kültürlerin tekstil sanatı yorumları konularında öğrencilere ve genç sanatçılara büyük katkılar sağladılar.

Sanatçı, Viyana'da aldığı eğitimin öncesi ve sonrasında biriktirdiği yaratıcı gücü, vizyonu ve donanımı aktarmaya başladığı sanat üretimini, akademisyen kimliği ile birleştirdi. Türkiye'de "Lif Sanatı" kavramını gerek bilimsel yayınları, gerekse gerçekleştirdiği ulusal - uluslararası sanatsal etkinliklerle tanıtan Suhandan Özay Demirkan yurt içi sergilerinin yanı sıra Amerika, Almanya, Avusturya, Polonya, İngiltere, İtalya, Hollanda, Ukrayna, Mısır'da davetli olarak katıldığı sergiler, uluslararası konferanslarda sunduğu bildiriler, hayata geçirdiği tasarım

projeleri, düzenlediği yarışmalar ve küratörlüğünü yaptığı sergiler ile "Lif Sanatı"nın yaygınlaşmasına büyük katkı sağladı.

Suhandan Özay, Viyana'da bulunduğu dönemde Lozan Bienallerini yakından takip ederek Dokuma resim sanatı olarak Türkçeye çevirdiği Tapestry sanatını yenilikçi ama geleneğin etkisinden ödün vermeden yorumlayarak kendi söylemiyle "görünür" eserler üretmeyi amaçladı.

Lif sanatının, sanat dalları ve formlar arasında buluşturucu bir misyona sahip olduğunu her fırsatta belirten Suhandan Özay Demirkan, Türkiye'de Lif Sanatı kavramının tanınmasında ve yaygınlaşmasında çok önemli bir rol üstlenmiştir.

KAYNAKLAR

1. Usluca Erim, Ö. (2019). Sanatsal Bir İfade Aracı Olarak Tekstil. *İdil Sanat ve Dil Dergisi*. Ankara.
2. https://www.haberturk.com/kultur-sanat/haber/658212-suhandan-ozay-demirkandan-lif-sanati-sergisi
3. https://www.hurriyet.com.tr/ege/lif-sanatcimiz-hollanda-ya-davet-edildi-12481296
4. https://kulturlimited.com/anna-laudelde-yeni-sergi-tapestry-dokunmus%CC%A7-hikayeler/
5. https://www.milliyet.com.tr/ege/liflerin-dili-ni-kacirmayin-2614544

PERİFERİYİ TİYATRO İLE BULUŞTURMAK: "İZMİR MAHALLE ve KÖY TİYATROLARI" PROJESİ ve GÖRSEL İLETİŞİM STRATEJİSİ

Öğr. Gör. Emre DUYGU

Dokuz Eylül Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi, Grafik Sanatlar Bölümü, Türkiye

Arş. Gör. Kenan ÖZSEVER

Dokuz Eylül Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi, Sahne Sanatları Bölümü, Türkiye

BRINGING THE PERIPHERY TO THE THEATER: IZMIR NEIGHBORHOOD AND VILLAGE THEATERS PROJECT and VISUAL COMMUNICATION STRATEGY

The article is about the "NEIGHBORHOOD AND VILLAGE THEATERS" project, which was organized together with the local government and theater artists in Izmir and aims to bring together individuals living in neighborhoods and villages with theater, and the visual communication design strategy of this project.

Giriş

Kentin çekirdeğini oluşturan mahalle mekân ve insan birlikteliği tarafından üretilen büyük oranda halk kültürünün sürdüğü bir ortamdır (Keleş, 1980). Köy ise ekonomik gelir unsurlarını büyük ölçüde tarım ile hayvancılığın oluşturduğu ve nüfusun kent ve mahallelere göre daha az olduğu yerleşim merkezidir. Kırsal yerleşim modelinin temelini oluşturan köyler geleneksel bir yaşamın egemen olduğu, kendine özgü bir toplumsal örgütlenme ve kültürel biçimi olan ve bu yönleriyle de kentlerden farklılık gösteren yerleşim alanlarıdır (Taş, 2016).

Genel bir çerçevede değerlendirildiğinde mahalle ve köyün insan ile var olan yaşam alanları olduğu söylenebilir (Alver, 2010). Böylesi bir ortamda, kendi geleneksellikleri içinde yaşamlarını sürdüren ve ortak bir kültürü paylaşan mahalleli ve köylüler kuşkusuz kitle sanatının hem malzemesi hem de alımlayıcısı konumundadır. Bu nedenle mahalle ve köyler Karagöz ile Hacivat'tan köy seyirlik oyunlara, kukla tiyatrosundan çağdaş tiyatroya kadar dramatik metinlerin başat malzemelerinden biri olmuştur (Pekman, 2007). Ancak kentlerin çeper mahalle ve köylerinde yaşayan bireylerin kent kültürü ile ilişkisi düşünüldüğünde, bu bireylerin dramatik kurgunun malzemesi olmanın ötesinde birçok sanat pratiğini içinde barındıran tiyatro uygulamaları ile buluşmaları kültürel ve sanatsal üretime katılım anlamında bir gereklilik olarak öne çıkmaktadır. Dokuz Eylül Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Sahne Sanatları Bölümü öğretim üyelerinden tiyatro yazarı ve yönetmeni Prof. Dr. Semih Çelenk'in oluşturduğu ve koordine ettiği "İzmir Büyükşehir Belediyesi Mahalle ve Köy Tiyatroları Projesi" İzmir ili çeper mahalle ve köylerinde sanat üretimini başlatmayı ve bu bölgelerde yaşayan bireylerin kişisel gelişimine kültürel anlamda katkı sağlamayı hedeflemesi adına önemli bir örnektir.

Mahalle ve Köy Tiyatroları

2018 yılında başlayan proje ev kadınından emeklisine, öğretmenden öğrencisine kadar her mahalleli ve köylüye sahne deneyimi yaşatmak ve aynı zamanda tiyatro izleyicisi yetiştirmek amacıyla hayata geçirilmiştir.

Çelenk Platform dergisine verdiği söyleşide projenin formatını öyle özetlemektedir; *"Her tiyatrodan sorumlu bir oyunculuk hocası var ki bu hoca, aynı zamanda sahneye konulacak oyunun yönetmenliğini üstleniyor. Bu hocaya dönüşümlü olarak dans-hareket ve ses-nefes-ritim dersleri veren, çıkardığı programla eşgüdümlü ilerleyen iki eğitmen eşlik ediyor. Her mahallede mini akademi kurduk desek, yeridir."* (Baltacı, 2019).

15-70 yaş arası herkesin katılabildiği proje, İzmir Büyükşehir Belediyesi'ne ait kültür merkezlerinde yürütülmekte ve her yıl dönem sonunda çıkan oyunlar festival kapsamında seyirciyle buluşmaktadır (Akıncı, 2021).

Mahalle ve Köy Tiyatroları Projesinin Görsel İletişim Tasarımı

Mahalle ve Köy Tiyatroları projesi için hazırlanan görsel iletişim çalışmasının iki temel ayağı bulunmaktadır. Bunlardan ilki projenin logo tasarımıdır. Projenin görsel iletişim tasarımının ikinci ayağı ise mahalle ve köylerden gelen tiyatro topluluklarının oyunlarını sahneledikleri festivalin etkinlik afişi ve bu afişin iç mekân, dış mekân ve broşür-el ilanı gibi basılı mecra uyarlamalarıdır.

Şekil 1. (Sol) Mahalle Tiyatroları logosu. (Sağ) 1. ve 2. Mahalle ve Köy Tiyatroları Festivali afiş tasarımları. Tasarım: Emre Duygu

Projenin logosu ve etkinliğin afişi ortak bir tasarım konsepti çerçevesinde kurgulanmıştır. Bu konsept, "mahalle" ve/veya "köy"deki gündelik yaşamın temsili olarak nitelenebilecek nesnelerin ve eylemlerin "tiyatro", "sahne" ya da "drama"yı temsil eden simgeler ya da ifadeler ile ilişkilendirilmesi şeklinde açıklanabilir. Bu bağlamda projenin logosu, mahalle ve/veya köy yaşamının geleneksel görsel dokusunda yer alan, "çamaşır asma" eyleminin görsel temsili ile tiyatro masklarının harmanlanması şeklinde kurgulanmıştır (Şekil 1, sol). Bu logo, sonrasında tasarlanacak olan Mahalle ve Köy Tiyatroları Festivali afişleri için de bir hareket ya da çıkış noktası işlevi taşımaktadır. Bu ilk festival afişinin görseli, geleneksel bir el sanatı ya da uğraşı olarak niteleyebileceğimiz el örgüsüyle oluşturulmuş bir tiyatro perdesi iken ikinci festivalin görseli, sokakta top oynayan bir çocuğun Shakespeare'in Hamlet eserine gönderme yapan desenidir (Şekil 1, sağ).

Görsel dil olarak izleyiciyle sıcak bir temas kurabilmek adına grafik mizah çağrışımlı, elle üretimi öne çıkaran illüstratif bir üslup seçilmiştir. Tasarım stratejisindeki temel noktalardan biri de bu konseptin sürdürülebilirliğidir; gündelik yaşama dair yerel motiflerin ve tiyatroya dair simgelerin zenginliği, bu konsept çerçevesinde üretilebilecek görsellerin çeşitliliğini de beraberinde getirmektedir.

Sonuç

Ülkemizde "Mahalle ve Köy Tiyatroları" gibi toplumsal dayanışmanın gücünü artıran projeler ise yeniden bir kent-kır ilişkisi üretmede azımsanamaz bir etki yaratmaktadır. 2023 yılında dördüncüsü düzenlenecek olan Mahalle Tiyatroları Festivali kent ve mahalle-kır ilişkisini yeni bir boyuta taşıyan örnek bir model olarak ülkemize katkı sunmaktadır. Böyle bir projenin görsel iletişim stratejisinin geleneksel mahalle ve köy yaşamının görsel referanslarından hareketle kurgulanmış olması da projenin periferide benimsenmesi ve katılımcıların projenin görsel kimliğiyle bağ kurmaları adına önemli faktörlerden biri olarak gösterilebilir.

KAYNAKÇA

1. Akıncı, S. (2021, Aralık 23). Mahalleli sahne tozu yutuyor. Retrieved from www.milliyet.com.tr: https://www.milliyet.com.tr/kultur-sanat/mahalleli-sahne-tozu-yutuyor-6666896 adresinden alındı.
2. Alver, K. (2010). Mahalle: Mekân ve Hayatın Esrarlı Birlikteliği. Ankara: İdealkent Dergisi.
3. Baltacı, İ. M. (2019, Aralık 1). Festivalin İkinci Yılına Doğru "Mahalle Tiyatroları". *İzmir Kültür Platformu Süreli Yayını, Sayı 11*, 33-38.
4. Keleş, R. (1980). *Kentbilim Terimleri Sözlüğü.* Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
5. Pekman, Y. (2007). Türk Tiyatrosunda Bir Başrol Olarak Mahalle. *Tiyatro Eleştirmenliği ve Dramaturji Bölümü Dergisi, Sayı 10.* İstanbul.
6. Taş, B. (2016). Türkiye'de Coğrafi Bakış Açısıyla Köy Kavramı. Ankara: TÜCAUM Uluslararası Coğrafya Sempozyumu.

ANADOLU HAMAM KÜLTÜRÜNDE NALIN

Öğr. Gör. Canan ERDÖNMEZ – Öğr. Gör. Mustafa KULA
Dokuz Eylül Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi, Türkiye

CLOGS IN TURKISH BATH CULTURE

Beginning in the Romans in Anatolian lands, passed down to the Ottoman Empire from the Byzantines and the Seljuks, Turkish baths, which came into our lives as a result of the need for cleaning, became a tradition in time. In this research, among the sets and clothes used in Turkish bath, which became an important part of Turkish culture, "Clogs in Anatolian Turkish Bath Culture" was determined as the subject.

Hamamlar insanların temizlenme, yıkanma ihtiyacını karşılayan yerler olup, Arapça'da ''Hamma''; ısıtan ve İbranice'de ''Hamam''; sıcak olmak anlamına gelmektedir. Yıkanmayı günlük yaşamın bir parçası durumuna ilk getirenler Eski Yunanlılardır. Yunanlılarla etkileşim içinde olan Roma ve ardından Bizans hamam yapılarından etkilenmiştir. Orta Asya'dan Anadolu'ya göç eden Türkler ve Osmanlılar, Kuzey Afrika'dan Avrupa'ya kadar yayılan imparatorluklarında çeşitli ırkları, uygarlıkları, toplumları yönetmiş ve bu toplumlarla kültür etkileşimi içinde gelişim göstermişlerdir. Anadolu'da en küçük yerleşim birimine kadar halka açık yerlerde yıkanma yerleri, hamamlar, doğal kaynakların bulunduğu yerlerde de kaplıcalar kurulmuştur. Hamamlar, önceleri bedensel temizlik için, sonraları ruhsal temizlik, serinlemek ve dinlenmek için kullanılmıştır. Osmanlıdan bu yana hamam geleneği kullanılan aksesuarlarıyla bütünleşen bir kültür olgusudur. Hamamlarda peştamal, havlu takımı, hamam tası, hamam bohçası, hamam yaygısı, hamam tülbendi, nalınlar, sabunluk, hamam kesesi, kına ve rastık tasları, sabunlama bezi, mücevher kutusu ve hamam cüppesi gibi hamama giderken ve orda kullanılan giyim, aksesuar ve gereçler kullanılır.

Nalın kelimesi bir çift ayakkabı anlamında kullanılan "Naleyn" kelimesinden gelmektedir. Nalın ''Takunya'' olarak da bilinmektedir. Hamamda, sıcak zeminde ayakları korumak amaçlı, kaymadan yürümeye yarayan, ıslak tabanlı yerlerde kullanılan, yüksek ökçeli, ağaçtan yapılmış bir tür ayak giysisidir (Bozyiğit, 1993, ss. 50-70). Nalın; suya dayanıklı ceviz, sandal, abanoz ya da şimşir ağacı gibi doku olarak oldukça sert olan ağaç latalarından oyularak üretilir. Nalınların gövdesi tek bir parça olarak tasarlanmıştır. Köprüye benzeyen taban tasarımı ortalama 5 cm ile 20 cm aralığında değişmektedir (Uluumay, 2009, s. 22). Bunun temel sebebi, zeminin ısıtılmasıyla aşırı ısınan mermerlerde ayakların yanmamasını sağlamaktır.

Nalınların üzeri; mercan, inci, sırma, sim, ayna parçaları ve gümüş tellerle süslenmektedir Evliyâ Çelebi'nin verdiği bilgiye göre, süslü ve nitelikli nalınlar özellikle kadınlar tarafından kullanılmıştır. Gelin hamamında kullanılan nalınlar en özenli olanlarıdır. Nalın, Anadolu'da gelin olacak genç kızların çeyizlerinde önemli bir yer tutmakta, erkek tarafının çeyiz olarak getirdiği hamam eşyasının içinde yer almaktadır. Sedef kakmalı olarak tasarlanmış nalınlar, İstanbul, Şam, Yafa ve Hayfa'da yapılırken; gümüş kakmalı olanlar ise Afyonkarahisar'da yapılırdı. Savatlı gümüş kaplamalı nalınlar Kafkasya ve Van'da; gümüş kakma işçilikli nalınlar ise İstanbul'da yapılırdı. Bazı nalınların tasmaları üzerinde salınan kuşlar ve yürürken ses çıkaran ziller bulunmaktaydı. Nalınların tasmaları boncuk, inci, mercan veya sırmalarla süslenmekteydi. Şimşir ağacından yapılan, farklı biçimlerde bezenerek tasarlanan bazı nalınların tasma kısmında veya ayak bölümünün ön kısmında, hangi hamama ait olduğunu gösteren beyitlerin yazıldığı da görülmektedir (Uluumay, 2009, s. 22).

Yine Evliyâ Çelebi'nin verdiği bilgiye göre, günlük hamam ziyaretlerinde nalınlar hamamdan temin edilebilmektedir. Müşteriye nalın verilmesi hamam çalışanlarının sunduğu hizmetlerden biridir. Evliyâ Çelebi, Bitlis'teki Bağ Hamamı'nda hizmetlilerin yıkananlara nalın vererek hürmette bulunduğundan, kimi zaman da, gayrimüslimlerin hamamda nalın giymesine izin verilmediğinden bahseder. Kırım Bölgesi'ndeki hamamlarda Yahudi, Ermeni ve Rumların nalın giymedikleri, halvette denilen köşe banyolarda yıkandıkları belirtilmiştir (Erden, 2015, ss. 107-108). Bu bilginin yanı sıra Osmanlı kadınlarının ayaklarını süsleyen yüksek ahşap nalınların, sadece bu topraklarda değil, Uzak Doğu'dan Avrupa'ya kadar birçok ülkede farklı isimlerle, farklı stillerde giyildiği, özellikle Venedikli kadınların 16.yy. da giydikleri "Chopin" ayakkabıların dönemin oryantalist ressamların hamam tasvirlerinden esinlenerek, Türk harem kadınlarından alıp benimsedikleri bilgisi mevcuttur. Kilisenin de desteklediği bu ayakkabılar, bütün Avrupa kadınları tarafından bir soyluluk simgesi olarak kullanılmıştır.

KAYNAKLAR

1. Bozyiğit, A. E. (1993). Nalın. *Milli Folklor Uluslararası Kültür Araştırmaları Dergisi, Sayı 18.*
2. Erden, C. (2015). Evliya Çelebi Seyahatnâmesi'nde Türk Hamamları. (Yüksek Lisans Tezi). Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Halk Bilimi Anabilim Dalı, Ankara.
3. Fıstıkçı, M. (2019). Osmanlıda Hamam Kültürü ve Saray Hamamları. (Yüksek Lisans Tezi). T.C Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Ana Bilim Dalı, Gaziantep.
4. Tansuğ, S. (1984). Türk Hamamı. *Türkiye'miz Kültür ve Sanat Dergisi*, *Sayı 44, Yıl 15*. İstanbul: Akbank Kültür Yayınları.
5. Uluumay, E. (2009). Hamam Kültürü Üzerine: Eski Hamam, Eski Tas. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.

ANADOLU SELÇUKLU UYGARLIĞI GİYSİ KÜLTÜRÜNDE DERİNİN KULLANIMI

Öğr. Gör. Canan ERDÖNMEZ – Öğr. Gör. Pelin DİKMEN
Dokuz Eylül Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi, Türkiye

THE USE OF LEATHER IN ANATOLIAN SELJUK CLOTHES

From the artworks of Seljukian era such as relief, tile, stoneware, miniature and metalware crafts, it is seen that leather was frequently used in clothing and accessories, and harness. In this study, the subject was determined as "The use of leather in Seljukian clothing culture". For clothing, sable and squirrel leather as fur and particularly lambskin was used.

Dericilikte çok gelişmiş olan Türkler, 10. yüzyıldan sonra Türk Kavimler Göçüyle Anadolu'ya dericilik bilgilerini taşımışlardır. Anadolu'da; Frigler, Hellenler, Bizanslılar dönemlerinde gelişmiş olan dericilik Anadolu Selçuklu devrinde ileri seviyelere ulaşmıştır. Deri, Anadolu Selçuklularının ana tüketim Malzemelerinden biri, dericilik de her daim diğer iş kollarıyla iş birliği içinde çalışmış bir meslek dalı olmuştur. Selçuklularda dericiliğin varlığını en iyi, en doğru, en güzel yansıtan yazılı kaynaklar İbn Batuta'nın Seyahatnamesi'ndeki bilgiler ile Ahilik teşkilatına ait bilgilerin alındığı kaynaklardır. Türk dericiliğinin Ahi Evren ile başladığı kabul edilir. Selçuklu döneminden kalma rölyef, çini, keramik, minyatür ve madeni eserler gibi sanat yapıtlarından giysi ve aksesuarlarla, at koşum takımlarında derinin sıklıkla kullanıldığı görülmektedir. (Yelmen, 2005, ss. 204-205). Anadolu'nun çeşitli şehirlerinde kurulan arastalarda satışları yapılan çeşitli mallar arasında deriden yapılmış ayakkabılar, çizmeler, çantalar, kemerler, koşum takımları en büyük miktarları oluşturmuştur.

Selçuklular, çoğu zaman, önden açık olan ve belden bir kemerle sıkılarak bağlanan entari tarzında giysiler ve kaftanlar kullanmışlardır. Selçuklularda, kadınlar genelde yuvarlak yaka kesimli ve uzun kollu, önü göğüs kısmında bele

kadar açık veya tamamen açık olan uzun kollu entariler giymeyi tercih etmişlerdir. Kolları tirazlı olan bu entarilerin boyu, diz altı ve ayak bilekleri arasında değişen bir uzunluğa sahiptir. Bazen V yaka tarzında bir yaka kesimine sahip olan giysilerin yaka süslemelerinde gerdanlıklar kullanılmıştır. Bu entarilerin dışında yakaları kürklü kaftanlar giydikleri de görülmüştür. Bu tür kaftanların önü açık olur ve belden bir kemerle sarılarak sağ yan sol yanın üzerine binecek şekilde giyilir. Çeşitli desenlerle süslü olan bu giysiler, Selçukluya özgü bir şekil bütünlüğü sergilemektedir. Kadınlar kaftanlarının veya entarilerinin altına şalvar, pantolon ya da etek giymişlerdir. Fakat uzun olan entari ve kaftanlarından bunların biçimi tam olarak anlaşılamamaktadır. Erkekler de tıpkı kadınların giysilerine benzeyen kaftan ve önü açık entariler giymişlerdir. Genel yapı itibariyle kıyafetler kadın giysilerine benzemektedir. Belden bir kemerle sarılarak giyilen erkek giysilerinin de çeşitli desenlerle süslendiği ve kadın giysilerindeki gibi tirazları bulunduğu görülmüştür (Salman, 2005, s. 239).

Anadolu Selçukluları döneminin giyim ve kuşamlarının betimlemelerini öğrenebildiğimiz
Asya tarzı bağdaş kurarak oturan kaftanlı sultan ve
"Elinde Nar Tutan Erkek Figürü" adlı bir Kubadbad çinisi

Selçuklu döneminde giysi için çeşitli hayvan derilerinden yararlanılmıştır. Mehmet Altay Köymen, Alpaslan zamanını anlattığı "Büyük Selçuklu İmparatorluğu Tarihi" adlı kitabında, deri giysi kullanımından söz ederken, deri giysi malzemesi olarak en çok kuzu derisinin kullanıldığını, sonra bozkır tilkisi ve ada tavşanının kullanıldığını söylemektedir. Bu dönemde, her hayvanın derisi ayrı bir elbise çeşidinin üretiminde kullanılmıştır (Gargı, 2000, ss. 33-34). Başta kuzu derisi olmak üzere elbiselerde kürk olarak, samur ve sincap derileri de kullanılmıştır. Ayrıca bozkır tilkisi ve ada tavşanından da çeşitli kürk giysiler üretilmiştir. Samur ve sincap derileri daha çok elbisenin iç tarafını kaplarken ada

tavşanı derisinden de sadece yağmurluk üretilmiştir. (Ögel, 2000, s. 122). Giysi yapımında kullanılan kürklerin, duruma ve estetik görünümlerine göre tüylü tarafları içeriye ya da dışarıya çevrilerek kullanılmıştır. Selçuklu döneminde yapılan deri üzerine aplikasyon, oyma, soğuk-sıcak baskı, işleme, boyama, kakma ve dikiş gibi bezeme teknikleri kullanılmıştır. Anadolu Selçukluları giyim ve kuşamlarını tamamlayıcı; kuşak, kemer, uçkur, mendil, eldiven, çanta vb. aksesuarlar ile toplumdaki sosyal seviyelerine göre, özel zevk ve varlık derecesine göre çeşitli maddelerden yaptıkları kemer ve tokalarla giyimlerini süslemişlerdir. Kumaş, dokuma ve deri kemerlerin yansıra değerli madenlerden yapılmış kemerler de bele takılmıştır. Farklı en ve uzunluktaki kuşaklar, dönemin sanatsal teknikleri ile bezenmiştir. Tokalı kemerler, altın, gümüş, tunç ve yeşim taşından yapılmıştır (Gargı, 2007, ss. 65-66; Salman, 2005, s. 235).

KAYNAKLAR

1. Dağtaş, L. (2007). Anadolu'da Dericilik, 1. Baskı. İstanbul: Dönence Basımevi.
2. Gargı, Z. (2007). *Ege Bölgesi Geleneksel Kadın Giyiminde Bel Aksesuarları* (Yayınlanmamış Sanatta Yeterlilik Tezi). DEU Güzel Sanatlar Enstitüsü, İzmir.
3. Gargı, Z. (2000). *Orta Asya'dan Osmanlı'ya Türk Deri Sanatı ve Aksesuarları Üzerine Bir Kimlik Araştırması* (Yayınlanmamış Sanatta Yeterlilik Tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü, İzmir.
4. Ögel, B. (2000). Türk Kültür Tarihine Giriş C. V. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.
5. Sakaoğlu, N., & Akbayar, N. (Aralık 2002). Derinin Anadolu'da Bin Yıllık Öyküsü. İstanbul: Orjin Group Yay. (Görsel Kaynak).
6. Salman, F. (2005). *Başlangıcından Anadolu Selçukluları Sonuna Kadar Türklerde Kıyafet Biçimleri* (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sanat Tarihi Anabilim Dalı, Erzurum.
7. Yelmen, H. (2005). Türk Dericiliği 2400 Yaşında (Birinci Baskı). İstanbul: Derimod Yayınları.

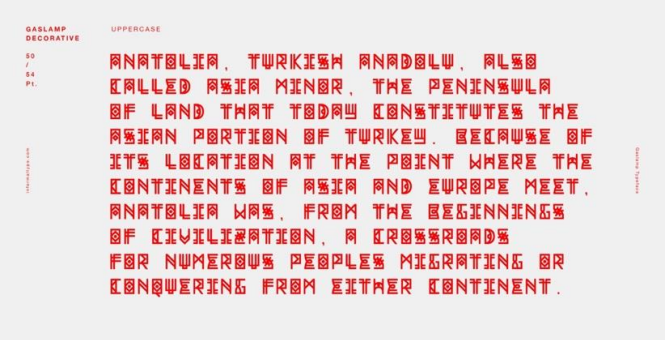
TÜRK (ANADOLU) MÜZİK EZGİLERİNDEN İLHAM ALAN YAZI KARAKTERİ: GASLAMP

Nurgül GEÇİN AKSAKAL
Dokuz Eylül Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi, Türkiye

In this paper, the Gaslamp font designed by Erman Yılmaz is discussed. It is a typeface inspired by the harmony of Anatolian melodies with electronic music. The relationship between the letterforms in the Gaslamp font and Anatolian motifs is mentioned.

Bilginin aktarımında temel işlevi okunurluk olan yazı, tasarımcısının elinde kimi zaman farklı amaçlar ve estetik kaygılar doğrultusunda şekillenir. Görsel bir kimliğe, çağrışıma sahip olabilir ve bir kültürü yansıtan imgelerden yola çıkarak o

kültürü anımsatabilir. Gaslamp yazı karakteri; okunurluğun ötesinde görsel etkiyi ön planda tutan, kültürel imgelerden yola çıkan ve bu imgeleri harflerle harmanlayan fontlara örnek verilebilecek yazı karakterlerinden biridir.

Görsel 1. Gaslamp Decorative Yazı Karakteri, Erman Yılmaz (Yılmaz, 2019)

Gaslamp yazı karakteri, bağımsız grafik tasarımcı ve grafik sanatçısı Erman Yılmaz'ın kuruculuğunu üstlendiği ağırlıklı olarak başlık fontları (display fonts) üreten "Informal Type Foundry" tarafından tasarlanmıştır. Open Type özelliklerine sahip ve genişletilmiş Latin alfabesini destekleyen bir yazı karakteri olan Gaslamp; Gaslamp Grotesk ve Gaslamp Dekoratif olmak üzere iki farklı ağırlığa sahiptir. 2019 yılında grafik tasarımcıların kullanımına sunulmuş ve aynı yıl Türkiye Grafik Tasarımcılar Derneği (GMK) tarafından En İyi Yazı Tipi ödününe layık görülmüştür (Yılmaz, n.d.).

Geleneksel yazı karakteri tasarımcılarının okunabilirlik kavramına mesafeli yaklaşan Informal Type Foundry "İletişimin yalnızca okunabilir harf biçimleri üzerinden değil, harflerin bir araya gelerek oluşturdukları lekeler itibariyle de görsel düşünmenin desteklenebileceğine ve duygu aktarımını sağlayabileceğine inanmaktadır" (*ISType [locl] 2020)*. Tasarım sürecinde sosyal/kültürel, sanatsal ve ekonomik konulara odaklanan Informal Type, Gaslamp yazı karakterini tasarlarken "The Gaslamp Killer" olarak da anılan DJ ve yapımcı William Benjamin Bensussen'in "Turk Max" adlı şarkısından ilham alındığını, Türk (Anadolu) müzik ezgilerinin ritmine ve elektronik seslere odaklanıldığını belirtmiştir (Yılmaz, n.d.). Anadolu ezgilerinin elektronik müzikle olan ahengi gibi Gaslamp yazı karakterindeki harfleri oluşturan formlar adeta Anadolu motifleriyle harmanlanmıştır.

Anadolu motifleri; doğrudan söylenmeyen, anlatılamayan duygu ve düşüncelerin sembollerle ifade edildiği bir iletişim aracı gibi kullanılmıştır. (Oyman, 2019). Bu dolaylı anlatıma sahip motiflerden biri de göz motifidir. Türk kültüründe göz, nazar inancıyla eşleştirilmektedir. "Arapça "bakış" anlamına gelen nazar kelimesi, Türkçede kimi insanların bakışlarındaki zararlı güç anlamını almış

ve bu nitelikleriyle, bir kişiye, bir hayvana ya da bir nesneye bakmakla, canlı üzerinde hastalık, sakatlık, ölüm gibi olumsuz bir etkinin meydana gelmesini ifade etmiştir" (Etikan, & Kılıçarslan, 2012). Anadolu eserlerinde göz motifleri çoğunlukla kare, üçgen ya da beşgen gibi geometrik şekillerde karşımıza çıkmaktadır. Gaslamp Dekoratif yazı karakterinin de izleyiciye/okuyucuya ilk bakışta Anadolu kültüründe önemli bir yere sahip olan el emeği eserlerdeki motifleri çağrıştırdığı görülmektedir. Yazı ailesindeki harf formları incelendiğinde en belirgin sembol olarak 'S' ve 'Z' harflerindeki stilize edilmiş göz motifi dikkat çekmektedir.

Görsel 2. Gaslamp Decorative Yazı Karakteri, Erman Yılmaz (Yılmaz, 2019)

Görsel iletişim, tipografi ve yazı karakteri tasarımı alanlarına ilgi duyan tasarımcı bir röportajında "Karakteristik özelliği geri planda bırakılmış fontlar kullanmaktansa, karakterini benim oluşturduğum harf formlarını kullanmak daha cazip geliyor. O yüzden var olan fontları kullanırken bile harflerin formuna tekrar dokunuyorum. Anlatmak istediğime ulaşana kadar onlarla oynuyorum. Prefabrik bir yapı gibi kuruyorum, tekrar bozuyorum" (Yılmaz, 2021) diyerek harfleri iletişim araçlı kullanma serüvenine olan yaklaşımını dile getirmiştir. Erman Yılmaz tarafından tasarlanan Anafor ve Odde yazı karakterleri gibi Gaslamp bu yaklaşımlarının bir yansıması olarak kabul edilebilir.

KAYNAKLAR

1. Etikan, S., & Kılıçarslan, H. (2012). Düz Dokumalarda Nazar İnancı ve Göz Motifi. *ART-E*, 103-121.
2. *ISType [locl] 2020.* (2020, 12 19). (ISType, Producer). Retrieved 03 2023, from https://www.youtube.com/watch?v=VKC2aSNrpq4&t=5315s&ab_channel=ISType
3. Oyman, N. R. (2019). Bazı Anadolu Kilim Motiflerinin Sembolik Çözümlemesi. *ARIŞ Halı, Dokuma ve İşleme Sanatları Dergisi*, 4-22.
4. Yılmaz, E. (2019). Gaslamp. Retrieved from gmk.org.tr: https://sergi.gmk.org.tr/38/proje/1293
5. Yılmaz, E. (2021, 08 01). Grafik Tasarımcı Erman Yılmaz'ın Oyun Alanı. (B. Soydemir, Interviewer).

6. Yılmaz, E. (n.d.). Spacing and Kerning. Retrieved 03 2023, from www.informaltype.com: https://informaltype.com/gaslamp_typeface/

TÜRKİYE CUMHURİYETİ'NİN İLK AFİŞ RESSAMI VE REKLAMCISI: İHAP HULUSİ GÖREY

Arş. Gör. Çetin Can KARADUMAN
Dokuz Eylül Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültes, Türkiye

THE FIRST POSTER ARTIST OF THE REPUBLIC OF TURKEY AND ADVERTISER: İHAP HULUSİ GÖREY

"İhap Hulusi Görey is regarded as the first poster painter and advertiser of the Republic of Turkey. In this paper, short notes on his life were added and some of his works were examined."

Günümüz dünyasında afişler görsel iletişim tasarımının ve reklamcılığın ilk akla gelen öğesidir. Birçok amaç doğrultusunda görsel iletişim kurmanın en bilinen ve kabul gören yollarından biridir. Reklam, tanıtım, tiyatro, sanat gibi amaçlarla kullanımının yanı sıra sosyal mesaj vermek, propaganda yapmak gibi amaçlar doğrultusunda toplum bilincine yön verme gibi gücü olan bir silah hâline de gelebilmektedir. Merter'in aktardığına göre 1870'li yıllarda "üç taşlı litografi" tekniğinin ortaya çıkması ve sanatçıların kırmızı, sarı ve mavi rengi kullanarak tüm renkleri elde edebilmesiyle, Paris sokaklarından yola çıkan afiş, tüm dünyada kitle iletişim araçlarının en önemlisi hâline gelmiş ve modern reklamcılık çağı böylece başlamış olmuştur (Merter, 2008). Birinci Dünya Savaşı'nın patlak vermesiyle propaganda aracı hâlini alan afişler, savaşın ardından yıkılmış bir imparatorluğun küllerinden doğan Türkiye Cumhuriyeti'nin reklamcılık adına attığı ilk adımların önemli bir parçası olmuştur. Bu noktada İhap Hulusi Görey adı, Türkiye Cumhuriyeti reklamcılığının en önemli yapı taşlarından biri olarak akla gelmektedir. Cumhuriyet döneminde devlete ait ve/veya özel kurumlar için birçok tasarım çalışmaları gerçekleştirmiştir.

İhap Hulusi, 1898 yılında, o zamanlar Osmanlı İmparatorluğu'nun yönetimi altında olan Kahire, Mısır'da dünyaya gelmiştir. Kahire'nin üst sınıfından aristokrat bir ailenin dört çocuğundan biri olan İhap Hulusi'nin babası saygın bir mimar ve soyu Osmanlı hanedanlığına dayanan annesi ise bir ressamdır (Niyazioğlu, 2016). Çocukluğunda İngiliz okuluna gönderilen İhap Hulusi, ilk ve orta eğitimini burada almıştır. Sonraki yıllarda sanata olan ilgisi eğitim hayatında resim ve tasarım konularına yönelmesine sebep olmuştur. Güzel sanatlar eğitimi almak adına 1920 yılında Almanya'ya gitmiştir ve Münih'te yer alan Haimann Schule'de üç yıl kadar resim çalışmaları yapmıştır. Daha sonrasında afiş sanatı üzerine kendini geliştirmek

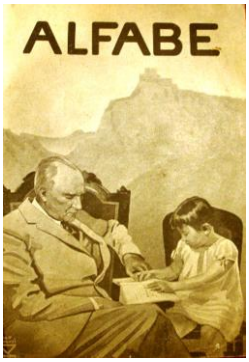
isteyen İhap Hulusi, Kunstgewerbe Schule'de iki yıl daha çalışmalarını sürdürmüştür (Doğan, 2012). Eğitim gördüğü dönemde çalışmaları ilgi görmüş ve Almanya'da çeşitli kurumlar için afişler tasarlamaya başlamıştır. Dönem Almanya'sında Art Deco'nun en önemli temsilcisi olan Ludwig Hohlwein ile bu dönemde tanışmıştır. Hohlwein, Amerika'ya gitmesini öğütlese de, İhap Hulusi 1925 yılında ülkesine afiş sanatı icra etmek amacıyla dönmüştür (Merter, 2008).

Ülkesine döndüğünde henüz kimse tarafından tanınmayan İhap Hulusi sanatı ile hayatını kazanmaya kararlı olsa da ailesi sanat ile para kazanamayacağını düşünerek onun memur olmasını istemiş, dönemin Dışişleri Bakanı ve aile dostları olan Tevfik Rüştü ile görüşerek Ankara'da Dışişleri Bakanlığı'na kâtip tayin edilmesini sağlamışlardır. Ancak İhap Hulusi bu işi bırakarak İstanbul'a ve resim çalışmalarına döner. Bir kez daha ailesi tarafından memur olmaya zorlansa da tekrar işten ayrılan İhap Hulusi, en sonunda ailesi tarafından da kabul görmüştür ve istediği mesleği icra etmeye başlamıştır.

Türkiye'de o dönemlerde yayınlanan Akbaba adında bir dergide çizimleri yayınlanmaya başlayan İhap Hulusi kısa zamanda tanınmaya başlamıştır. İlk siparişini 1927 yılında İzmir'de bir firma olan İnci Diş Macunları (Resim1) için bir afiş resmi yaparak gerçekleştirmiştir (Doğan, 2012).

Resim1. İnci Diş Macunları Çalışması (solda),
Resim 2. Yapı ve Kredi Bankası Afişi (ortada),
Resim 3. ALFABE kitabı kapağı için resimleme (sağda)

Afişte gülümseyen ve dişlerini gösteren Afrikalı bir kadın görseli resmetmiştir. Git gide tanınırlığı artan İhap Hulusi, ilerleyen süreçte Türk Teyyare Cemiyeti (günümüzdeki adıyla Milli Piyango), İnhisarlar İdaresi (günümüzdeki adıyla Tekel), Kulüp Rakısı Etiket Tasarımı, Türkiye İş Bankası, Ziraat Bankası, Bayer, Kodak, Pirelli gibi birçok önemli kurum, marka ve ürün için tasarımlar gerçekleştirmiştir.

Görsel imgeleri güçlü bir biçimde kullanabilen İhap Hulusi'nin yapmış olduğu çalışmalardan bir diğeri olan Resim 2'de yer alan Yapı ve Kredi Bankası

afişi incelendiğinde, üç görsel öğenin birbirini tamamladığı, para destesinin sermayeyi, evin yuva kavramını ve leylek figürünün mutlu bir hayatın getirisi olan bebeği imlediğinden bahsedilebilir (Er, 2012). Becerisi ve yeteneğiyle ilgi gören İhap Hulusi, Atatürk'ün de ilgisini çekmiş ve kendisinden bir sipariş almıştır. O donemde yeni kurulmuş olan Türkiye Cumhuriyeti'nde ülkenin gelişmesi adına çeşitli reformlar gerçekleşmiştir. Bunların içinde okur yazar sayısını arttırmak ve ülke vizyonunu doğudan batıya doğru çevirmek amaçlı yapılmış olan harf devrimi ile Latin alfabesine geçilmiştir. Latin harfleri ile yazılan ilk alfabe kitabının kapağını Atatürk'ün emriyle İhap Hulusi resmetmiştir (Resim 3).

Önemli eserlere imza atmış bir afiş ressamı ve reklamcı olan İhap Hulusi Görey, Türk grafik tasarımının öncüsü olmuştur. Aktif olarak çalıştığı dönemden günümüze kadar eserleriyle tasarımcılara ilham olmuş ve arkasından gelen tasarımcıların kendi kültürleriyle yoğurulmuş, kendine ait olan eserler ortaya çıkarmasına yol gösterici olmuştur.

KAYNAKLAR

1. Doğan, S. (2012). Ihap Hulusi Görey and his Posters: The Famous Two that Shaped the Public in Republic Period in Turkey. *World Conference On Design, Arts and Education (DAE-2012),* 43-47. Amsterdam: Elsevier.
2. Er, M. (2012). İhap Hulusi Görey'in Cumhuriyet Dönemi afişlerinin göstergebilimsel açıdan incelenmesi. *Türkbilig (23),* 115-132.
3. Merter, E. (2008). Cumhuriyet'i Afişleyen Adam İhap Hulusi Görey 110 Yaşında. İstanbul: Literatür Yayıncılık.
4. Niyazioğlu, S. (2016). Designer of the Early Republic's Visual Propaganda. *The Journal of Decorative and Propaganda Arts (28),* 132-153.

TÜRK GRAFİK TASARIM TARİHİ İÇERİSİNDE YURDAER ALTINTAŞ VE AFİŞLERİ

Arş. Gör. Hasan MAVİ
Dokuz Eylül Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi, Türkiye

In this article, the place and importance of Yurdaer Altıntaş in the history of Turkish graphic design has been examined and explained. In addition, explanations about the poster and design style of Yurdaer Altıntaş are included.

Atatürk'ün Cumhuriyetin ilanından sonra sosyal ve kültürel alanda uygulamış olduğu politikalar neticesinde kültürel alandaki gelişmeler hız kazanmaya başlamıştır. Maddi ve teknik yetersizliklerin olmasına karşın sanat ve kültür alanındaki gelişmeler birbiri ile paralel gelişmeler göstermiştir. Tiyatro oyunlarının artması neticesinde bu oyunun halka ulaştırılması amacı ile iletişim

mecralarına duyulan ihtiyaç da artırmıştır. Bu iletişim mecralarının başında önemli ölçüde geniş bir yere sahip olan afiş ve posterler yer almaktadır (Ernehir, & İdacıtürk, 2022). Gerek tiyatro afişleri gerekse diğer grafik tasarım ürünleri, endüstrinin ve kültürel gelişmelerin hız kazanması ile önemli tasarımcıların ortaya çıkmasına elverişli bir ortam sunmuştur. Türk grafik tasarım tarihi içerisinde afiş tasarımı alanında kendine yer edinmiş önemli isimlerden birisi de Yurdaer Altıntaş olmuştur.

Afişlerinde yaşadığı coğrafyanın kültürel değerlerini ve geçmişe ait kültürel kodları kendi tasarım dili ile yorumlayarak ülkenin sanat ve tasarım hazinesine önemli katkılar sunmuştur. Karagöz figürleri, Osmanlı minyatürleri ve Hitit kabartmalarını inceleyerek kendi süzgecinden geçirmesi sonucu ortaya çıkarmış olduğu çalışmalar, takvim olarak üç yıl boyunca basılmıştır (*Yurdaer Altıntaş*).

1957 yılında Güzel Sanatlar Akademisinden mezun olan Altıntaş, grafik tasarım mesleğinin ve üretilen çalışmaların saygınlığını arttırıcı çabalar eşliğinde, Türkiye'de üretim yapan tasarımcıları uluslararası düzeyde bilinirliğini teşvik edici çalışmalar sürdürmüştür. Bu çabaları neticesinde Grafik tasarımın Türkiye'de modernleşme yolundaki önemli temsilcilerinden birisi olan Yurdaer Altıntaş'ın afişleri Türk grafik tasarım tarihi içerisinde de önemli bir yere sahiptir (*Ben Yurdaer Altıntaş*, 2020). Grafik tasarımcı kimliğinin yanı sıra, dönemi ve gelecekteki tasarımcı adayları için bir eğitmen olarak da öne çıkmaktadır. (Yayan, & Canbolat, 2018). Akademisyenlik kimliği ve tasarımcı kimliği ile eğitim ve tasarım dünyasında yer almıştır. Afiş tasarımları günümüz tasarımcılarına ilham vererek pozitif yönde gelişimlerine katkı sağlamaktadır. Geleneksel sanatı çağdaş bir çizgi ile harmanlayarak yeniden oluşturmuştur (Erkmen, 2019).

Altıntaş'ın tasarım serüveninin büyük kısmını tiyatro afişleri oluşturmuştur. Kendine özgü bir tarz geliştirerek bunu tiyatro afişlerine en iyi biçimde aktarmıştır. Yapmış olduğu afişlerde, simgeci yaklaşım dahilinde duygu ve estetiği ön planda tutmak için leke ve renk değerlerini kullandığını görebiliriz (Resim 1) (Yeraltı, 2005).

Resim 1. Şairin Mektupları (Solda), Karmakarışık (Ortada), Aşk Zinciri (Sağda)

Altıntaş'ın afişleri için ürettiği illüstrasyon veya görseller, her bir afişin konusuna bağlamına ve kullanılacak amaca uygun olarak tasarlanmaktadır. Bu yönü ile bir imge başka bir yerde kullanıldığında anlamını yitirmiş olabilir. Polonya Afiş Ekolü ile Altıntaş'ın afişleri arasında üslup açısından yakınlaşmalar veya benzeşmeler görmek mümkündür. Metafor, mizah veya karakteristik resimleme yönleri bakımından Polonya ekolünün konularını özümsemiş ve kendi üslubu ile harmanlamıştır. Polonya ekolünün karşı çıktığı işlevsel tipografik düzenlemeden farklı olarak, Yurdaer Altıntaş'ın afişlerinde illüstrasyon ve tipografi kullanımını afişin amacına uygun bir düzenleme ile görmek mümkündür. Bu durum, kendine özgü bir dil kurabilme çabasının bir sonucu olarak afişler üzerinden gözlemlenebilmektedir (Erkmen, 2019).

Yurdaer Altıntaş, Türk grafik tasarım tarihinde yapmış olduğu çalışmalar aracılığı ile Türk grafik tasarım anlayışının gelişmesinde bir mihenk taşı niteliği taşımaktadır. Kültürel dokulara modern dokunuşlar uygulayan Yurdaer Altıntaş, yapmış olduğu tiyatro afişleri aracılığı hayata dokunan imgeleri ve konuları ele alarak bizler ile buluşturmuştur. Hayatın içerisindeki öğeleri simgeci bir yaklaşım ile estetik ve duygulara hitap eden illüstrasyonlar oluşturmuş ve bu illüstrasyonları amaca hizmet eden tipografik düzenlemeler ve renkler ile desteklemiştir. Afişlerinde kalın kontur çizgilerine, sembollere ve sadeleştirilmiş figürlere sıkça yer vermiştir. Türk grafik tasarım tarihinde önemli bir yer edinen Yurdaer Altıntaş, günümüz ve gelecekteki tasarımcı adaylarına ilham olmaya devam edecektir.

KAYNAKÇA

1. Ben Yurdaer Altıntaş. (2020, Ocak). *Grafik Sanatlar Üzerine Yazılar GMK (208)*, 1-4. 03 10, 2023 tarihinde https://gmk.org.tr/uploads/news/file-1592595374295376010.pdf adresinden alındı.
2. Erkmen, B. (2019). *Yurdaer'i Anlatmak – Yurdaer Altıntaş'ın Yapıtlarına Kesintisiz Bir Bakış.* Yapı Kredi Yayınları.
3. Ernehir, N., & İdacıtürk, E. (2022). 1960'lar Türkiye'sinde Yurdaer Altintaş Tarafindan Üretilen Tiyatro Afişlerinin Çözümlemeleri. *Uluslararasi Sanat Ve Sosyal Bilimler Kongresi 2022 Tam Metin Bildiriler Kitabı* (ss. 49-62) içinde Paradigma Akademi.
4. Yayan, G. H., & Canbolat, C. (2018, 06). Tiyatro Afişlerinde Öncü Bir Sanatçimiz Yurdaer Altintaş. *Sosyal Bilimler Dergisi / The Journal of Social Science, (24),* 253-269.
5. Yeraltı, G. (2005). Grafik Sanatı İçerisinde Afiş Sanatımızın Gelişimi. *Anadolu Sanat*, (16).
6. *Yurdaer Altıntaş ve Kültür Sentezi*. (tarih yok). 03 12, 2023 tarihinde ekitap.ktb.gov.tr: https://ekitap.ktb.gov.tr/TR-80297/yurdaer-altintas-ve-kultur-sentezi.html# adresinden alındı.

BİLİM, İRONİ VE GERÇEK

Ayşe Simay METİN, MSc
İstanbul Kültür Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü
Moleküler Biyoloji ve Genetik Anabilim Dalı, Türkiye

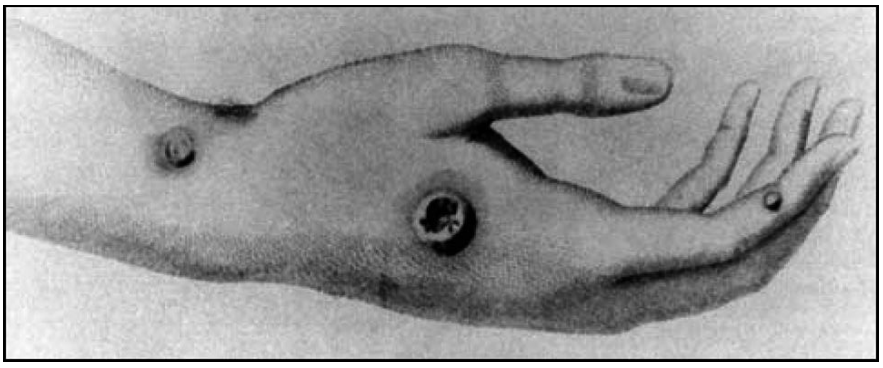
SCIENCE, IRONY AND TRUTH

Diseases, as well as wars, have impacted significant traces on the history of human beings. It is ironic that nanometer-sized creatures have appeared in various periods and caused the death of millions of people. Just like some other facts in the scientific world. Science and art increase the level of development of societies and progress cumulatively. Each invention sheds light on a new one. Unfortunately, there has been a situation that can be considered as plagiarism during the treatment development process against smallpox. That is ought not to be forgotten that each new thoughts and inventions originate from the previous ones.

Çeşitli kültürlerde yetişmiş bilim insanlarının sayısız keşif ve buluşlarının toplumlar üzerindeki etkileri tartışılmaz bir gerçektir. Doğudan Batıya, Kuzeyden Güneye kadar tüm toplumlar zekaları, yetenekleri ve coğrafi şartlarının sınırları içerisinde ihtiyaçlarını ve sorunlarını giderici çözümler üretmişlerdir. Tıpkı sanat ve tasarımda olduğu gibi bilimsel alanda da bu gelişmeler toplumların zenginliklerinin ölçüsüdür. Şüphesiz ki ülkelerin kaderlerinde ve tarihinde en büyük etkileri hastalıklar yaratmıştır. Örneğin Aztek ve İnka'ların tarihten silinmelerine neden olan, James Diamond'un Tüfek, Mikrop ve Çelik kitabında (Diamond, 1997) da bahsettiği çiçek hastalığı gibi…

Her ne kadar çiçek hastalığı (*smallpox*) Irwin W. Sherman tarafından "*Çiçek fark göz etmez; sosyal sınıf, meslek veya yaşa saygısı yoktur; prensleri ve yoksulları, kralları ve kraliçeleri, çocukları ve erişkinleri, çiftçileri ve şehir sakinlerini, generalleri ve düşmanlarını, zenginleri ve fakirleri öldürmüş veya çirkinleştirmiştir*." olarak tanımlamış (Sherman, 2007) olsa da 20. yüzyılda yaklaşık üç yüz milyon insanın ölümüne neden olan çiçek hastalığı etkeni biyolojik anlamda sadece 350x250 nanometre boyutlarındaki bir DNA virüsüdür. Çiçek hastalığı Mısır'da bulunan mumyalarda dahi izlerine rastlanmış (MÖ 1570-1100), kökeni tam olarak bilinmemekle beraber yüzyıllardır var olduğu tahmin edilen antik kökenli bir hastalıktır (Gardner, 1980). Virüs vücuda solunum yoluyla girer ya da virüsle enfekte olmuş yüzeyler aracılığıyla da bulaşabilir. Canlı enfekte olduktan bir hafta sonrasına kadar hiçbir belirti göstermez ancak virüsü diğer bireylere aktarabilir. Daha sonra kan dolaşımı aracılığıyla lenflere ve iç organlara yerleşen virüs, birkaç gün sonra en temel belirtisi olan döküntülerin (nedbe) ortaya çıkmasına neden olur (Fig.1). Yağ bezlerinin tahribatıyla beraber deride kalıcı hale gelen döküntülerin ardından hastalar bir hafta içinde ölürler. Ancak nedbe olarak adlandırılan bu döküntüler insanlar üzerinde öyle bir algı yaratmıştır ki Avrupa'da 18. yüzyılın "pudra ve ben" devri olarak anılmasını ve birçok sanat eserinde

nedbelerin renkli malzemelerle kapatılarak "güzellik benleri" olarak adlandırılmasını sağlamıştır (Sherman, 2007). Hastalığın deride bıraktığı tahribatı kamufle etmek için kullanılan pudra ile makyaj yöntemi ironik bir biçimde moda tasarımcıları için de ilham kaynağı olurken geçmişi hatırlatmaktadır.

Figür 1: Sarah Nelms'in eli (Riedel, 2005)

Çiçek hastalığını günümüzde duymak mümkün değildir çünkü 1796'da İngiliz hekim Edward Jenner, benzer bir virüsün (*cowpox*, ineklerden türetilen inek çiçeği) aşılanmasının çiçek hastalığını önlediğini keşfetmiş ve bu sürece "aşılama" adını vererek tüm dünyada aşı uygulamalarının gerçekleştirilmesinde önemli bir adım atmıştır (Riedel, 2005). 1966'da Dünya Sağlık Örgütü (WHO), hastalığı ortadan kaldırmak için bir kampanya başlatmış ve son çiçek hastalığı vakası 1977'de görülmüştür (Henderson, 2014).

Edward Jenner çiçek hastalığına karşı en etkin çözümü geliştiren bilim insanı olarak anılmakta ve bu buluş tıp dünyasında önemli bir gelişme olarak yer almaktadır. Ancak her bilimsel çalışma kümülatif olarak ilerlemektedir. Aşılama öncesi dönemde canlılarda çiçek enfeksiyonu oluşturmak ve daha hızlı ve kuvvetli bir bağışıklık yanıtı alabilmek adına çeşitli yöntemler geliştirilmiştir. Çiçek ile enfekte hasta bireyin tipik kurumuş döküntülerinden örnekler alınmakta ve toz haline getirilerek solunması ya da açık yara üzerine uygulanması sağlanmaktadır. Bu işleme Latince'de yamamak anlamına gelen "*inoculare*" kelimesi ile sivilce anlamına gelen "*varus*" kelimelerinden türetilen "*variola*" ya da "variolasyon" işlemi adı verilmektedir. Fakat bu hastalığın tedavi yöntemiyle ilgili ilginç bir tarihi bulgu ile karşılaşılmaktadır. 1715'te Avrupa'ya Lady Mary Wortley tarafından Türkiye'de öğrenilerek ulaştırılan variolasyon Afrika ve Yakın Doğu'da da uygulanan bir tedavi yöntemi olarak karşımıza çıkmaktadır. İngiltere'de Kraliyet Deneyleri (1771) olarak adlandırılan ve ilk olarak serbest bırakılmaları vadedilen mahkumlar ve 6 öksüz çocuk üzerinde uygulanan variolasyon işlemi başarılı olmuştur. Lady Mary Wortley variolasyon işlemini ilk kez Türk hekimlerinden öğrenip büyük çabalar ile Avrupa'da uygulanmasını sağlamıştır. Ne ilginçtir ki

Amerika kıtasında bu hastalığın tedavisine geçilirken Avrupa ve Amerika'nın farklı kültürleri asimile etme geleneği bu alanda da kendini göstermiştir. Hastalığın tedavisine ilişkin daha derin bir kaynak taraması yaptığımızda karşımıza variolasyonun Amerika'daki İngiliz kolonilerine bu gelişmelerden bağımsız olarak Cotton Mather tarafından uygulanmaya başlandığı görülür. Bu aşamada Mather, Türkiye'de araştırmalarını sürdüren hekim Emanuel Timoni'nin çalışmalarını okumuş olduğu halde Londra Kraliyet Cemiyeti'ne variolasyon işlemini Afrikalı kölelerden Onesimus'tan öğrendiğini bildirmiştir (Sherman, 2007).

Peki günümüzde ne değişmiştir?

İnsanlık kendi hatalarından hala ders alamamış, hırsları yüzünden savaşları sürdürmekte ve bulaşıcı hastalıkları fiziksel ya da düşünsel olarak yaymaya devam etmektedir…

KAYNAKÇA

1. Diamod, J. (1997). Guns, Germs and Steel-The Fates of Human Societies, Çeviri İnce Ü., TÜBİTAK Popüler Bilim Kitapları, ISBN 9789754032710
2. Gardner, P.S., & McQuillin J. (1980), Rapid Virus Diagnosis (Second Edition), Butterworth-Heinemann, 12-Variola, Pages 185-190, ISBN 9780407384415, https://doi.org/10.1016/B978-0-407-38441-5.50018-4
3. Henderson, D.A. (2014). Historical Smallpox, Editor(s): Thomas M. Schmidt, *Encyclopedia of Microbiology (Fourth Edition),* Academic Press, pp. 587-592, ISBN 9780128117378, https://doi.org/10.1016/B978-0-12-801238-3.02373-4.
4. Sherman, I.W. (2007). Twelve Diseases That Changed Our World, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, Çevirmenler Tümbay E., Küçüker M., ISBN 9786254054938
5. Riedel, S. (2005). Edward Jenner and the history of smallpox and vaccination. *Proceedings (Baylor University. Medical Center), 18(1),* 21-25. https://doi.org/10.1080/08998280.2005.11928028

PERFETTI SCONOSCIUTI ILE *CEBIMDEKI YABANCI* FILMLERI ÜZERINDEN ELLIPSIS KAVRAMI ÇERÇEVESINDE KÜLTÜREL FARKLILIKLARIN SINEMASAL TEMSILI

Assist. Prof. Emrah Suat ONAT (Ph.D)

Dokuz Eylul University, Faculty of Fine Arts, Dep. of Film Design, Izmir, Turkey

CINEMATIC REPRESENTATION OF CULTURAL DIFFERENCES WITHIN THE FRAMEWORK OF THE CONCEPT OF ELLIPSIS THROUGH "PERFETTI SCONOSCIUTI" AND "CEBIMDEKİ YABANCI"

This study aims to compare the 2016 film "Perfetti Sconosciuti" and its adaptation, the 2018 film "Cebimdeki Yabancı", through the concept of ideological ellipsis and to reveal the discursive differences of cross-cultural influences on the same story. Visual content and

contextual analysis will be used as methods in the analysis and the script-based transformations of the adaptation will be analysed on cultural and commercial grounds.

Giriş

Bu çalışma 2016 yapımı *Perfetti Sconosciuti* filmi ile bu filmden uyarlanan 2018 yapımı *Cebimdeki Yabancı* filmlerini ideolojik ellipsis (eksilti) kavramı üzerinden karşılaştırmayı ve kültürler arası etkilerin aynı öykü üzerindeki söylemsel farklılıklarını ortaya koymayı amaçlamaktadır. İncelemede yöntem olarak görsel içerik ve bağlam analizi kullanılacak ve uyarlamanın senaryo temelli dönüşümleri kültürel ve ticari zeminde incelenecektir.

Uyarlama ve Ellipsis (Eksilti)

Ellipsis, diğer adıyla eksilti, Bordwell ve Thompson'a (2012) göre bir anlatı filminde bazı öykü olaylarını atlayarak olay örgüsünün süresini kısaltmak anlamına gelirken (s. 478), M. Fadıl Sözen (2007) "eksiltide bazı olay veya zamanların 'geçiştirilerek' anlatımın hızlandırılmasının söz konusu" olduğunu ve "belirli bir zaman diliminin karanlıkta bırakılmak istendiğini" belirtir (s. 130). Sinema araştırmacıları eksiltileri zamansal (temporal) düzlemde boşluklar oluşturmak veya boşlukları ortadan kaldırarak filmsel süreyi bağlayan sıkıştırmalar yapmak biçiminde yorumlasalar da eksilti sadece temporal bir skala içinde değil, aynı zamanda söylemsel bir düzlemde de ele alınmalıdır. Hayward da eksilti tanımlamasını temel olarak zamansal boşluklar üzerine kurarken yine de bu boşlukların yarattığı/yarabileceği yan anlam olasılıklarını göz ardı etmez ve "eylemin bir bölümünü dışarıda bıraksa da bir şeyin atlandığını gösteren bir kurgu geçişi"nden bahseder (Hayward, 2000, s. 97). Bu kurgu geçişi ve Hayward'ın vurgusuyla 'atlanan şey' anlatının "ne'si olan 'öykü'nün ideolojik boyutunu belirleyen "anlatının nasıl'ını" (Chatman, 2009, s. 17) yani'söylem'ini belirleyecektir. Bu nedenle ellipsis metinlerin, uyarlamaların ve yeniden çevrimlerin (remake)ideolojik konumlarını tespit etmek ve kültür içerisinde yüklendikleri ideolojik angajmanları kavramak açısından önemlidir.

Sinema ve Kültür İlişkisi

Filmler belirli kültürlerden doğarlar ve hem o kültürü beslerler hem de o kültürden beslenirler. Kültür statik bir yapıya sahip değildir; değişir, dönüşür, normalleşir ve bu döngüyü durmaksızın devam ettirir. Ahlaki ve yaşamsal kodlarını belirler, normlar yaratır ve bu normlara uygun yaşayan insanların hayat tarzlarını meşrulaştırır. Kültür egemen ideolojiyle uyumlu bir yaşayış biçimini dayatır ve bu dayatmayı reddedenleri 'öteki' olarak belirler. Sinemasal anlatılar türedikleri kültürlerin dayanağı olan temel öğretilerin halka ulaştırılmasında en önemli araçlardan biridir. Ryan'a göre bizler "nasıl düşünmemiz ve neye inanmamız gerektiğini biçimlendiren kültürler içinde yaşarız ve bu etkiler yaptığımız filmleri de belirler" (Ryan ve Lenos, 2012, s. 4).

Bir kültür içinde yerleşik konuma sahip değişmez gibi görünen kimi değerler ve biçimler ise başka kültürlerde aynı özgün değere sahip değildir. Monaco (2001) "en basit görsel imgelerin bile farklı kültürlerce farklı biçimde yorumlanabileceğini" belirtir, (s. 151). Farklı yorumlama ihtimalleri bu çalışmanın konusu açısından önemlidir zira burada uluslararası nitelikte bir yeniden çevrim ele alınacak ve farklı kültürel kimlikler üzerinden aile, cinsellik, sadakat ve dostluk gibi temel insani değerler incelenecektir.

PerfettiSconosciuti ile *Cebimdeki Yabancı* Filmlerindeki Kültürel Farklılıkların Temsilleri

Beyazperdede izleyicisiyle buluştuğu 2016 yılından bugüne 24 ayrı ülkede yeniden çevrimi gerçekleştirilen ve bu alanda Guiness Rekorlar Kitabına giren (Malas, 2023) *Perfetti Sconosciuti* (Yönetmen: Paolo Genovese) adlı İtalyan filminden uyarlanan ve yapımcılığını Ferzan Özpetek, Yönetmenliğini ise Serra Yılmaz'ın üstlendiği, 2018 tarihli *Cebimdeki Yabancı* kaynak eser ile uyarlama eser arasındaki ilişkileri kültürler-arası ve ulus-aşırı bir düzlemde gözler önüne serebildiği için adaptasyon çalışmaları bünyesinde verimli bir örneklem vaat eder. Aile hayatı, evlilik kurumu, cinsellik, sadakat ve farklı cinsel kimliklerin temsili üzerine kurulan olay örgüsü birbirlerini çocukluktan beri tanıyan bir arkadaş grubunun, bir akşam yemeği sırasında telefonlarına gelecek mesaj ve aramaları açıkça paylaşmaları üzerine şekillenir. Filmin finalinde ise her arkadaşın bir diğerinden, her eşin partnerinden ve her annenin her babadan sakladığı bir dünyası olduğu ortaya çıkar.

Filmler farklı ülkelerden ve farklı kültürlerden gelse bile olay örgüsünün temelini oluşturan evlilik, cinsellik ve aile gibi kurumlar evrenseldir ve geleneksel toplumların muhafazakar değerleri çerçevesinde ele alınırlar. Yeniden çevrim içindeki ellipsisler daha çok cinsellik ve alkol tüketimi üzerine yoğunlaşır. Yetişkin yaşam öncesi ergen cinselliği, alkol tüketiminin açıkça gösterilmesi ve seksüel hazza yönelik çıplaklık iması uyarlamadan eksiltilmiştir. Bu kararın ardında filmin televizyon ve video akış platformlarında gösterimi sırasında sansürden kaçınma olduğu görülür, bu nedenle yukarıda belirtilen eksiltilerin söylemsel olmaktan çok ticari saiklerle gerçekleştirildiği sonucuna varılabilir. Zira *Cebimdeki Yabancı* anlatı metnine sadık kalmış, Türkiye için 'hassas' sayılabilecek temaları orijinal filme bağlı kalarak yansıtmayı başarmış bir yapımdır.

KAYNAKÇA

1. Bordwell, D., & Thompson, K. (2012). Film Sanatı. Ertan Yılmaz, Emrah S. Onat (Çev.) Ankara: De Ki.
2. Chatman, S. (2009). Öykü ve Söylem. Özgür Yaren (Çev.). Ankara: De Ki.
3. Hayward, S. (2000). Cinema Studies: Key Concepts. Londra: Routledge.
4. Malas, R. (2023). The Film From 2016 That's Already Been Remade 24 Times. Retrieved from: https://l24.im/RAl3q

5. Monaca, J. (2001). Bir Film Nasıl Okunur? Ertan Yılmaz (Çev.). İstanbul: Oğlak Yayınları.
6. Ryan, M., & Lenos, M. (2012). Film Çözümlemesine Giriş. (Çev. Emrah S. Onat). Ankara: De Ki.
7. Sözen, M.F. (2007). Sinemasal Zaman ve 'Gizli Yüz' ilminin Zaman Çözümlemesi. *Akdeniz Sanat*. *Sayı 01, Cilt 01.* Antalya.

OSMANLI'DAN TÜRKİYE CUMHURYETİ'NE TÜRK TOPLUMU'NUN OTOMOBİL SORUNSALI

Arş. Gör. Mustafa Semih ŞİŞMAN
Dokuz Eylül Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi, Türkiye

Lifestyle determines the style of design. This is a situation that can be observed regionally and in particular countries. While we can observe the effects of the industrial revolution in the artistic and literary artifacts of the period in the Western civilization, it is very difficult and limited to follow the same traces in the Ottoman Empire, which was missing this revolution. In this presentation, it is aimed to give philosophical and epistemological answers to the questions of why the Ottoman Empire and Turkish society did not experience an industrial revolution and could not create a car brand.

İletişim tasarımcısı Mark Aakhus'a göre tasarım, faydalı artefaktlar yaratma adına, verilenin, müdahale ve icat sayesinde tercih edilene dönüştürüldüğü yapıcı bir faaliyettir. Bu faaliyet ayrıca çıktı kadar, süreci de tanımlamaktadır. Tasarım ayrıca, iletişim sistematiğini anlamayı, araştırmayı sağlayan kuramsallaştırmaya katkı sunar. Ayrıca, tasarım insanlarla nasıl iletişim kurulacağının cevaplarını vermekle alakalıdır (Aakhus, 2007). Bütün bu faklı akademik ve mesleki arka plandan gelen profesyoneller tasarımı, yapay olanı -artefaktı- kavrama ve planlama olarak tanımlama konusunda uzlaşmışlardır. Böylece tasarımın yayılım alanları giderek genişlemektedir. Bütün bu çabalar, denemeler, tasarımın kendisini yeniden ele alıp konumlandırmasına yol açmıştır (Buchanan, 1992). Bütün bu olanlar da otomobil tasarımının ve otomobilin yapısının kabuk değiştirmesine yol açmıştır. Önceleri ise, otomobil imgesinin insan zihninde bir tür canlı varlık olarak hayal edildiği çeşitli düşünürler tarafından ortaya konmuş bir durumdur. Teknolojinin kaynağı hayal gücüdür ve betimlemedir. Teknolojik ilerlemelere ilham verecek varlıklar, taşıtlar ilk önce sanatsal ve edebi bilim-kurgu artefaktlarında belirmiştir. Bu bağlamda bir bilim-kurgu edebiyatı ürünü, otomobil taşıtının fikir babası olmuştur. Campanella 1602'de kaleme aldığı "Güneş Ülkesi " adlı eserinde yelken ile karada ilerleyen arabalar hayal etmiştir (Özgül, 2021).

Yaşam tarzı, tasarım tarzını belirlemektedir. Bu bireysel ve tasarımcı özelinde olduğu kadar, bölgesel ve ülkeler özelinde de gözlemlenmekte olan bir durumdur. Ülkelerin yaşam tarzları ve kültürü, tasarım tarzlarını belirlemektedir.

Böylece ülkelerin yaşama biçimlerini belirleyen kültüründen etkilenen tasarım tarzları, pek tabii ki yaptıkları otomobil tasarımlarına etki edecektir. Batı medeniyetinde yaşanmakta olan sanayi devrimi ve topluma etkilerini dönemin sanatsal, edebi artefaktlarında gözlemleyebiliyorken, bu devrimi kaçırmakta olan Osmanlı İmparatorluğu'nda benzer izleri sürmek oldukça zor ve sınırlıdır. Doğu toplularında betimleme ve hayal gücü içe dönük oluştur. Ruhcu doğu düşüncelerine göre, insanın iç dünyasını zenginleştirilmesini düşlemek yerine mekanik ve teknolojiyi hayal etmesi, insanın erdemlerini düşürmektedir. Teknolojik artefaktlar düşlemek, kişisel gelişime yarayacak icatlar olduğu sürece, sadece araç olarak kaldığı, amaca dönüştürülmediği sürece faydalı olarak tanımlanmıştır (Özgül, 2021).

Osmanlı İmparatorluğu'nun bir doğu imparatorluğu olduğu gerçeğini bu bağlamda hatırlamak, neden bir sanayi devrimi yaşamadığı sorularının felsefi ve epistemolojik cevaplarının verilmesini sağlamaktadır. İmparatorlukta, teknolojik icatların insan hayatını kolaylaştırırken, manevi boyutta kişisel gelişimi engelleyeceği düşüncesi geri planda var olmuştur. Ahilik ve tasavvuf öğretileri, emeğe, malzemeye ve doğaya saygıya, helal kazanca, sabra ve çile ile olgunlaşmaya değer verirken, Batı'nın sanayi devrimi az emekle, çok sayıda üretip, çok gelir yapmakla ilgilenmektedir. Değerler felsefesinde görülen taban tabana zıtlık Osmanlı'yı sanayi devrimine mesafeli kılmıştır (Özgül, 2021).

Öte yandan İstanbul saygın, kutsal bir yaya şehridir ve bütün bu ayrıcalığını, içinde Padişahın yaşamasından almaktadır. Bu nedenle bir gurup üst düzey yönetici zümre ve akrabaları dışında, şehir sakinlerinin araba ve ata binerek seyahat etmesi yasaklanmıştır. İstanbul'da dikey ve yatay hiyerarşi her yerdedir. Bu hiyerarşi ulaşıma da yansımıştır. Şehir içi ulaşımında yük arabası üzerinde veya at sırtında yayalara tepeden bakarak ilerlemek yasaktır. Bu kadim gelenek yüzünden İstanbul'da *flaneur* misali araba ile (sonraki yıllarda otomobille) gezmek hoş karşılanmayan bir aktivite olmuştur. Arabaya binmek sadece saray kadınlarına verilmiş bir ayrıcalıktır. Bir başka deyişle, belirtilen yılarda Batı ile Osmanlı toplumu arasında makine ve otomobilin algılanması, kullanımı ve benimsenmesi bağlamında epistemolojik olarak derin farklar bulunmaktadır. II. Mahmut ve Tanzimat fermanı ile birlikte gelen batılılaşma dalgası araba kullanımını da yaygınlaştırmıştır. Buradaki araba, ismini Macaristan'daki 'Kocs' köyünden alan İngilizce'de "coach" dilimize "koçi/koçu" olarak giren arabalarını veya Rusların "talega" dediği, dilimize "talika" şeklinde giren öküz veya at tarafından çekilen taşıtlardır. Talika şehir içinde, koçular ise şehir dışındaki kırsal arazide kullanılmıştır. O sürece kadar padişahlar şehirde hep at üstünde dolaşmıştır. Arabaya ilk binen padişah yine Sultan II. Mahmut olmuştur (Özgül, 2021).

Resim 1. *Koçu, Osmanlı İstanbul'unda Otomobil, s.46*

Yukarıda bahsedilmiş olan bütün bu unsurlar Türk toplumunda neden bir otomobil markası yaratılamadığının sosyolojik ve psikolojik epistemolojik nedenlerini oluşturmuştur. Önce atlı arabaya sonra da otomobile yansıtılan mesafeli davranışın kökleri başkentin bir çeşit yasak şehir olmasından kaynaklanmıştır. Üretim ve benimseme süreci uzun yıllar gecikmiştir.

KAYNAKLAR

1. Aakhus, M. (2007). Communication as Design. *Communication Monographs, 74 (1),* 112-117.
2. Buchanan, R. (1992). Wicked Problems in Design Thinking. *Design Issues, 8 (2),* 5-21.
3. Özgül, M. K. (2021). Bindik Bir Alamete. C. Yılmaz, E. Afyoncu, M. K. Özgül, Y. Lüleci, M. Güntekin, E. Üyepazarcı, et al. içinde, *Otomobilim Uçar Gider Kültür- Sanat-Edebiyat Ve Folklorumuzda Otomobil* (pp. 17-195). İstanbul: Türkiye Turing ve Otomobil Kurumu.

ÇAĞDAŞ TİPOGRAFİK TASARIMLARDA TÜRK-İSLAM KÜLTÜR MİRASININ İZLERİ

Dr. Öğretim Üyesi Betül USLU ÖZKAN – Prof. Fuat AKDENİZLİ
DEÜ Güzel Sanatlar Fakültesi Grafik Sanatlar Bölümü, Türkiye

TRACES OF TURKISH-ISLAMIC CULTURAL HERITAGE IN CONTEMPORARY TYPOGRAPHIC DESIGNS

Today in Turkey some famous graphic designers use islamic references in their typographic works. Islamic roots of some contemporary typographic works with examples are highlighted in the article.

Günümüzde teknolojinin büyük bir hızla gelişmesi; grafik tasarım alanında yazı karakterlerinin hızla çoğalmasını, çeşitlenmesini sağlayan pek çok uygulama ve yazılımı ortaya çıkarır. Bu yazılım ve uygulamalar, karakterlerin hem ağırlıklarını hem de varyasyonlarını üretebilir. Tasarımcının yazı karakterinin

regular versiyonunu tasarlaması neredeyse yeterli olur. Böyle bir ortamda bir tipografın ya da grafik tasarımcının kendini güncel tasarımların sıradan görselliklerinden kurtarma isteğiyle geriye dönük bir bakış açısı geliştirmesi tesadüfi değildir. Trend tasarımların sıradanlaşmış olduğu, gelecek tasarım anlayışının belirsizliği ve geçmişin ise çoktan unutulduğu ortadır. Ancak bu değerlendirmenin gösterdiği tek gerçek; geçmişin aynı zamanda kültürsel öğeleri barındıran ve gelenekle bağ kurulabilecek zengin bir alan olmasıdır. Mustafa Aslıer'in de dediği gibi *"Sanat alanında yeniyi (özgünü) araken eskiyi tahrip etmeye gerek yoktur. Yeniyi ararken eskiden yararlanmak da bir yeniliktir."* (Tan, 2013, s. 1270).

Geçmişe dayanan köklerimizi, kültürel öğelerimizi çalışmalarıyla günümüze taşıyan Emre Senan-Onur Yazıcıgil, Bülent Erkmen, Sait Maden ve Emin Barın gibi tasarımcı ve tipografl ar, çağdaşları içinde kendilerini farklı bir noktaya taşırlar. Tasarımlarda, "Kufi" yazı formu ve kuralları temel alınsa da latin alfabesi kullanılır.

Emin Barın: Türk grafik tasarımı içinde Kufi Hat Sanatının Latin Alfabesine uyarlamasının ilk örneklerini Emin Barın'ın verir (Tan, 2013, s. 1271). *Türk yazı sanatında derin izler bırakan Emin Barın, yok olmanın eşiğindeki hüsnü hat geleneğinin temelleri üzerine kurguladığı benzersiz yorumları ile klasik Türk yazı sanatını geleceğe bağlamayı başarmıştır* (Yıldızhan, 2021, ss. 430-431, 437-438). Klasik hat sanatını Batı'nın grafik sanatıyla birleştirerek bu alandaki farklılığını gözler önüne seren ve geleneksel kalıpları kıran sanatçı, Hat Sanatının ve yaratıcılığının oluşturduğu geleneksel mirasın temel ilkelerinin, Latin harfleriyle de yaşatılacağını gösterir (Kınık, & Ceylan, 2012, s. 90).

Dörtlü yazı dizilişli Kufi hat stilinde Latin Alfabesiyle çalışılmış Emin Barın yazısı.
(Kınık & Ceylan, 2012, s. 93)

Sait Maden: Sadık Karamustafa, Sait Maden'I çağdaş tipografi anlayışını Türk grafik tasarımına getiren tasarımcı olarak görür (Ankara Kitaplığı, 2019). Maden, Cumhuriyetten sonra, türk toplumu yeni bir oluşum serüvenine atılırken; üretilen sanatsal çalışmalar ya da tasarımlarda Türk insanının tarihsel özünün yattığını söyler (Ceran, 2014, s. 223).

Sait Maden'in, "İstanbul'un 99 yüzü" adlı projesi (Maden, 2009)

Bülent Erkmen: Bülent Erkmen, tasarımın her şeyden önce bir yapı kurma sanatı olduğunu ve ister bir dil kurgusu üzerinden somut işaretler göndersin; ister soyut çağrışımların paylaşımına yol açsın, özünde kesintisiz bir tercüme pratiği olduğunu söyler. (Ünal, 2020)

1-13 Mayıs 2006 tarihinde, Uluslararası Afiş Sergisi – Tasarımcılardan görülen değil de hissedilen İstanbul'u göstermeleri istenmiştir (Karamustafa, 2006, s. 194-202)

Emre Senan-Onur Yazıcıgil: Türkiye'deki İş Bankası Müzesi kurumsalı için Emre Senan tarafından tasarlanan Müze Mono yazı tipi, daha sonra Onur Yazıcıgil ortaklığında değişken bir font tasarımına dönüşür. "Bir yazı karakterinin, bir kelimenin anlamını etkileyebilme, kelimeye okuyucunun davranışını etkileyebilecek bir kişilik katma ve arka plandaki öyküsünü aktarma gücü vardır". Müze Mono'da kufi stile benzerliğiyle Türkiye İş Bankasının köklü geçmişiyle bağ kurar niteliktedir (Hyndman, 2018, s. 1).

Resim 4: Müze Mono: Değişken Font Projesi, Emre Senan ve Onur Yazıcıgil

(Senan, & Yazıcıgil, 2020)

KAYNAKLAR

1. Ankara Kitaplığı. (2019). *Sait Maden*. Retrieved Mart 12, 2023, from Ankara Kitaplığı: https://ankarakitapligi.org/sait-maden/
2. Ceran, S. (2014). Türk Grafik Sanatı Eğitimine Katkısı Açısından Grafik Sanatçısı Sait Maden'in Sanatı ve Düşünceleri Üzerine Bir Araştırma. Necmettin Erbakan Universitesi.
3. Hyndman, S. (2018, Kasım). İşte Aradığınız Yazı Karakteri. *GMK, Grafik Sanatlar Üzerine Yazılar, (194).*
4. Karamustafa, S. (2006). "...nın Duyumsadığı İstanbul" "Istanbul as Felt by ...". In *GRAFİST 10 - Uluslararsı İstanbul Grafik Tasarım Günleri* (Y. Salman, Trans., pp. 191-227). İstanbul
5. Kınık, M., & Ceylan, İ. G. (2012). Hattat Emin Barın'ın Çalışmalarının Grafiksel Açıdan İncelenmesi. *Akdeniz Sanat Dergisi , 5 (9).*
6. Maden, S. (2009). İstanbul'un 99 Yüzü. İstanbul, Türkiye: Tüyap.
7. Senan, E., & Yazıcıgil, O. (2020, Mayıs 6). Müze Mono: Değişken Font Projesi. Retrieved Mart 12, 2023, from Türke Tipografi Topluluğu: https://medium.com/tipografi/m%C3%BCze-mono-de%C4%9Fi%C5%9Fken-font-projesi-6a8929772e07
8. Tan, E. T. (2013, Fall). Latin Yazı Kompozisyonlarında Kufi Form Etkisi. *Turkish Studies-International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic , 8 (12),* 1269-1282.
9. Ünal, D. Z. (2020, Aralık 11). Grafik tasarımın yalın ismi: Bülent Erkmen. Retrieved Mart 12, 2023, from Arkitekt: https://www.gzt.com/arkitekt/grafik-tasarimin-yalin-ismi-bulent-erkmen-3564633
10. Yıldızhan, M. (2021, 1 25). Türk Yazı Sanatında Öncü Bir Usta, Emin Barın. *International Social Sciences Studies Journal, 7 (77),* 421-436.

KARŞILAŞMA PROJESİ: GÖZDE YENİPAZARLI'NIN "GENIUS LOCİ" FOTOĞRAF SERİSİ ÜZERİNE

Arş. Gör. Gözde YENİPAZARLI

Dokuz Eylül Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi, Türkiye

ENCOUNTER PROJECT: ON THE "GENIUS LOCI" PHOTO SERIES OF GÖZDE YENİPAZARLI

This article is about a Photogrphy Project associated with immigration in Turkey. This project is explained within the framework of the concept of Genius Loci.

"Karşılaşma" Projesi Kültür İçin Alan tarafından desteklenen, iki şehir arasında göç kavramına odaklanarak proje üreten 13 Metrekare Sanat kollektifi ve görsel kültür ve fotoğraf sanatı odaklı bağımsız sanat mekanı olan No:238 sanat inisiyatifinin yer aldığı ortak bir fotoğraf projesidir. Mardin'de yaşayan dört fotoğraf sanatçısı İzmir'de yaşayan Mardinlileri göç kavramı üzerinden anlatarak

belgesel anlatım diliyle projeyi oluşturmuştur. Söz konusu sanatçılar Mardin'de göç kavramına biraz daha kavramsal, belgesel bir bakış sunarak projeyi gerçekleştirmiştir. Proje sonunda öncelikle İzmir'de daha sonra Mardin'de fotoğraf sergisi açılışları gerçekleşmiştir. Göç kavramına Karşılaşma başlığı altında ele alan bu projeyi Gözde Yenipazarlı, Genius Loci kavramı üzerinden odaklanarak gerçekleştirmiştir.

Kuzey Mezopotamya toprakları üzerinde bulunan ve çok katmanlı bir kültürel yapıya sahip olan Mardin kenti, tarih boyunca birçok medeniyete ev sahipliği yapmıştır. Din, dil, kültür ve mimarı anlamında zengin bir çeşitliliğe sahip olan bu kent, günümüzde de farklı sanat disiplinleri ve sanatçılar için daima ilham verici olmuştur.

Genel anlamıyla "yerin ruhu" anlamına gelen Latince bir terim olan Genius Loci terimi (Frederick, 2009, s. 9). Projenin ana konusu olan Göç kavramına ele alış şeklimi belirler niteliktedir. Aynı zamanda mimari ve tarihsel özellikleriyle hafızalarda derin izler bırakmış yerleri tanımlamak için kullanılan bu terim, benim Mardin kenti ile kurduğum psikocoğrafik bağları desteklemektedir. "Karşılaşma" adlı proje için ürettiğim bu çalışmalar; hareket halinde olma, yürüme, keşfetme, yer değiştirme ve kaybolma kavramlarından ilham alınarak ortaya çıkarılmıştır.

Göç en yalın tanımıyla bir kişinin kendi isteği ya da bir zorunlulukla yer değiştirmek zorunda kalmasıdır diyebiliriz. İnsanlık tarihi boyunca politik nedenlerle, felaketler ya da kişisel nedenler dolayısıyla insanoğlu bir yerden bir yere hareket etmek, bulunduğu yeri terk etmek varlığını başka bir yerde sürdürebilmek için göç etmiştir. İnsanlar bir yerden bir yere göç ettiklerinde eğer şanslılarsa altına girebildikleri bir çatı bulabilirler. Ancak bu çatı hiçbir zaman onların kendi evlerinin çatısı değildir. Bu çatı, o göç yolunun bütün hafızasını taşıyan ve çatlaklarla dolu bir haritadır. Bende geçtiğim yolların haritalarıyla benzer bulduğum bu çatı çatlaklarının sıva çizgilerini metaforik bir anlatım bağı kurarak eşleştirdim. Bu çatlakların arasında yolunu ve yemini bulmaya çalışan beyaz güvercinler de, uçabilecekleri kanatları olan ancak hep köklerine ve yuvalarına dönmek istediklerinden bu haritaların üzerinde hareket eden insanları temsil eder gibidir.

"Mekan, zamanla bir çatı olmaktan çok öteye giderek, insanları ayıran, birleştiren, insan etkinliklerini organize eden , insan düşünce ve duygularını değiştirebilen ve onu denetim altına alabilen bir yapı haline gelmiştir" (Taşçıoğlu, 2013, s. 29). Dolayısıyla çatıya yüklenen metaforik anlatım her zaman birleştirici olmayabilir. Mekanı ve insanları bir arada tutan çatı değil zamanın ruhudur. Dante'ye göre zaman tarihin içeriğidir, tarihle eşzamanlıdır. Aksine, tarihin amacı zamanı dağılmadan birarada tutmaktır. Ve böylece aynı zaman peşinde ve içinde olanlar birbirlerinin kardeşi ve yoldaşı olurlar" (Berger, 1987, s. 36).

İnsan zihni, bedenin ve duyguların algıladığı mekana tepki verir ve bu tepkiler mekanda geçirilen zamanı doğrudan etkiler (Taşçıoğlu, 2013, s. 48). Sadece görüntüyü sabitleyen kişi olarak değil Barthes'ın Camera Lucida kitabında belirttiği gibi: "İzleyici olarak Fotoğrafla yalnız "duygusal nedenlerle ilgilenmiyordum;onu bir soru (tema) olarak değil, ama bir yara olarak derinlemesine incelemek istiyordum: görüyor, hissediyor, böylece farkediyor, gözlemliyor ve düşünüyordum" (Barthes, 1996, s. 30). Psikocoğrafik algı ile Mardin'i deneyimlemek, mekânlara yüklediğim kişisel anlamlarla 'yer' in psikolojik bağlamını da kendiliğinden üretmiş oldu. Böylelikle bir kente ve göç kavramına dair bir deneyim, yürüme eyleminin kendisi ile iç içe geçmiş oldu. İnsanların geride bıraktıkları mekânlar, genius loci ve benim üzerimde bıraktığı etki aracılığıyla kurduğum kişisel bağlar da projenin temelini oluşturdu. Susan Sontag' göre bir şeyi fotoğraflamak ona sahip olmak demektir. Bu da insanın kendisiyle dünya arasındaki bilgi, dolayısıyla güç, olarak hissedilebilen belli bir ilişki kurması anlamına gelir" der (Sontag, 1999, s. 30). Bu bağlamla Mardin ve göç kavramı sadece fiziksel bir yolculuk değil, fotoğraf makinası aracılığıyla zihinsel bir gezinmenin ve mekanla kurduğum aidiyet duygusunun bir ispatı niteliğindedir.

Karşılaşma, "Genius Loci", 120 x 240 cm, Gözde Yenipazarlı, Mardin 2022

KAYNAKLAR

1. Barthes, R. (1996). Camera Lucida. (R. Akçakaya, Çev.) İstanbul: AltıKırkbeş Yayınları.
2. Berger, J. (1987). Ve Yüzlerimiz, Kalbim, Fotoğraflar Kadar Kısa Ömürlü. (Z. Aracagök, Çev.) İstanbul: Adam Yayınları.
3. Frederick, M. (2009). Mimarlık Okulunda Öğrendiğim 101 Şey. İstanbul: YEM Yayın.
4. Sontag, S. (1999). Fotoğraf Üzerine. (R. Akçakaya, Çev.) İstanbul: AltıKırkbeş Yayınları.
5. Taşçıoğlu, M. (2013). Bir Görsel İletişim Platformu Olarak Mekan. İstanbul: YEM Yayın.

SOSYO-KÜLTÜREL AÇIDAN ÇAĞDAŞ TÜRK VE UKRAYNA KADINI İMGESİ

Онищук Оксана Василівна, канд. філос. наук, доцент
Національний університет «Львівська політехніка», Україна

ОБРАЗ СУЧАСНОЇ ТУРЕЦЬКОЇ ТА УКРАЇНСЬКОЇ ЖІНКИ В СОЦІОКУЛЬТУРНІЙ ПЕРСПЕКТИВІ

Сучасні глобальні процеси змушують переглянути зміни та виклики, пов'язані з особистістю жінки. Автор підтримує ідею важливості подолання гендерних стереотипів і нерівності. Традиційно жінки в турецькому та українському суспільствах були спрямовані на реалізацію природного призначення (сім'я, діти, чоловік, сільське господарство). Сьогодні є всі умови для реалізації жінки як активного суб'єкта діяльності. Як підтвердження можна назвати відомі імена жінок-підприємців, лікарів, науковців, юристів, політиків та ін.

Çağdaş Türkiye, Ukrayna gibi gelenek ve yeniliği uyumlu bir şekilde bir araya getirerek hayatın birçok alanındaki özgürlük ve özerklikler ile gelişmektedir. Bu iki ülke; tarih, kültür ve dünyanın bugün önlerine çıkardıkları sorunlarla başa çıkma açısından ortak birçok noktaya sahiptir. Bu sorunlardan biri ise çağdaş toplumda kadının yerini ve rolünü kapsayan yeni paradigmanın kavranmasıdır. Günümüzdeki küresel gelişmeler, kadının bireyselliği ile ilgili sorunların değişimini ele almak zorundadır. Bu açıdan cinsiyete yönelik klişelerin ve eşitsizliğin aşılması önemlidir.

Geleneksel olarak Türk ve Ukrayna toplumlarında kadınlar, doğası gereği yapılması gereken amaçlara yönlendirilmişlerdir (aile, çocuklar, koca, ev işleri). Bugün ise kadının aktif bir birey olması için gereken tüm şartlar mevcuttur. Bunu kanıtlayabilecek ünlü birçok kadın girişimci, doktor, bilim insanı, hukukçu, siyasetçi vardır. Türk kadını, Ukrayna kadını gibi geleneksel olarak erkekler tarafından yapılmakta olan birçok etkinlik ve çalışmanın içerisinde aktif olarak görev almaktadır. Bu durum geleneksel sistemin değerlerinin yeniden değerlendirilmesiyle ortaya çıkmıştır. Buna rağmen uygulamada birçok alanda eşitsizlikler gözlemlenmektedir; örneğin iş hayatında kadın yüzdesi erkek yüzdesine göre oldukça aşağıdadır.

Türkiye'de kadınları nitelendirirken; köken, sosyo-ekonomik statü, eğitim düzeyi, mesleki faaliyetler gibi nedenlerden dolayı bir heterojenliğin olduğunu da belirtmek gerekir (Örneğin; İstanbul'da, Ankara'da, İzmir'de fırsat eşitliği oranı daha yüksekken, daha küçük yerlerde tablo çok farklı.). Her şeyden önce Türk kadınlarının mesleki faaliyetleri, eğitim düzeyleri ve aile yaşamlarındaki farklılıklar ayırt edilmeli. TESEV'in yakın zamanda yayımladığı bir araştırma üst düzey karar almada kadın katılımının en düşük olduğu alanlardan birinin bilim ve araştırma

olduğunu gösteriyor. Türkiye'de 201 üniversitedeki tüm rektörlerin sadece yüzde 9'u, rektör yardımcılarının yüzde 10'u, dekanların ise yüzde 21'i kadın; yine Türkiye genelinde profesörlerin yüzde 31'i kadın, yüzde 69'u erkek. Sayısal eşitsizlik birçok başka soruna işaret ettiği gibi buzdağının sadece görünen ya da daha kolay görünebilir kısmı. Akademide kadınların önündeki engellerden ve daha geniş anlamda toplumsal cinsiyet eşitsizliğinden bahsetmek, akademik hayatın her alanını yazılı ve yazılı olmayan kural, uygulama ve normlar çerçevesinde gözden geçirmeyi, eşitliği sağlamak ise yapısal, kurumsal ve kişi düzeyinde bir dönüşümü gerektiriyor (Göker, 2019).

Çağdaş toplumda cinsiyet ayrımcılığının ve basmakalıp yargıların üstesinden gelmek, kadının toplumdaki yeri ve rolünün kavranması gibi meseleler önem arz etmektedir. Türkiye ve Ukrayna kadınına has özellikler, ekonomik gelişmeler ve siyasi şartlarla birlikte kültürün içinde doğu ve batı arasında bir uyuma neden oldu (Buna örnek olarak, günümüzde Ukraynada başlayan savaşla, çok sayıda kadın gönüllü olarak cepheye gidiyor, gönüllü olarak orduya katılarak Ukrayna'nın teröristler ve işgalcilerden arındırılmasında aktif bir şekilde orduya yardım ediyor).

Türk sosyologlarının yaptığı araştırmalara göre (Mahçupyan, 2014), aile en önemli kurum olarak görülmeye devam etmekte, kadının en önemli özellikleri arasında ise ahlaklı olma, temizlik, ölçülülük ve kocasına hizmet yer almakta. Farklı türdeki sosyal ortamlarda kadının zayıf bir dinamiğe sahip olmasının nedenleri arasında; kadınların siyasete çok teşvik edilmemesi, kaynakların dağıtımında eşitsizlik -ki bu kadınların imkânlarını kısıtlıyor-, geleneksel yaşam senaryoları (aile, çocuk ve koçağa bakma, ev işleri) gibi etmenler gözükmekte. Bunların yanı sıra, Ukrayna ve Türk toplumlarında birçok ortak cinsiyetçi klişeye rastlanmaktadır.

21. yüzyılda Ukrayna'daki erkek ve kadın arasındaki eşitsizlik süreci Avrupa ve Amerika'nın etkisi altında bulunmaktadır. Bu etki Uluslararası Kadın Hareketi ve insanlığın tüm alanlarda aydınlanma ve hümanizm ilkelerinde bütünleşme çabalarının sonucudur. Bilimsel bilginin yaygınlaşması, eğitim seviyesinin yükselmesi gibi etmenler kadın ve erkeğin bilinçlenmesi açısından gereklidir (Kravets, 2005, ss. 382-384).

Günümüzde küçük şehirlerde yaşayan Türkiye ve Ukrayna kadınlarının büyük çoğunluğu hem sosyal hem de özel hayatlarında eşitsizliğe maruz kalmaktadırlar. Türk sosyologlar bu durumun değişmesinin iki faktöre bağlı olduğu görüşündeler. Bunlardan birincisi eğitim, ikincisi ise kadının ekonomik açıdan bağımsızlığa kavuşması. Ukraynalı araştırmacılar ise kadının yaşamını değiştirebilecek bu faktörlerin üzerine şunları ekliyor:

- Aile bireylerinin rollerinin değişmesi (ataerkil aile yapısından aynı evde çocuklarla birlikte yaşayan kadın ve erkeğin eşit sorumluluklara sahip olduğu eşit-erkil bir yapıya geçiş.).

• Ailenin sürekliliği düzenleyecek psikolojik ve ahlaki faktörlerin artması (daha önceleri nikah sözleşme ile oluyordu. Erkeğin kadından ev işleri, çocuklara bakma ve seks gibi talepleri vardı. Kadının ise erkekten koruma ve ekonomik destek bekliyordu.).

• Kitle iletişim araçları ile ailevi değerler ve cinsiyet eşitliğine yönelik programların arttırılması.

• Bilim ve teknik alanındaki yenilikler (Makineleşme ile birlikte insan değerinin gelir seviyesine göre belirlendiği görüşü ortaya çıktı. Bu nedenle üretime katkısı olmayan kadın ev işlerinin karşılığı olarak maaş alamamakta ve kendisini gereksiz bir insan olarak hissetmektedir).

• Kadınların ekonomik bağımsızlığının artırılması; onların özgürlüğüne kavuşmasını, erkeklerden bağımsız kalmalarını ve gelenekselleşmiş aile hayatındaki görevlerinin değişmesini sağlamaktadır.

Sosyal ve basmakalıp önyargılar toplumun farklı katmanlarındaki önemli sorunları çözmede kadınların yoluna engeller çıkarmaktadır. Bu nedenle kadının cinsiyetinden dolayı başlıca görevi olan annelik kavramı, otoriter iktidar tarafından kötüye kullanılmaktadır ve bu kavram yeniden ele alınmalıdır. Annelik, önemli parçaları kadına ait olan dini bir özdeşlik olarak kabul görmektedir. Ayrıca mesleki faaliyetler, medeni durum ve insani değerler de önemlidir. Kültürel ve sanatsal faaliyetlerde başarı kazanan Türkiyeli ve Ukraynalı kadınlar, kadının kendini gerçekleştirmedeki başarısını doğrulamaktadır. Bu kadınlardan birçoğu edebiyat, müzik ve çeşitli alanlarda ödül sahibi olmuşlardır. Klasik müzik, çağdaş resim, mimari, sinema gibi alanlarda üstün derecelere sahip olmuşlardır.

KAYNAKÇA

1. Göker, Z.G. (2019). Akademide Kadınlar ve Toplumsal Cinsiyet Eşitliği. *TESEV Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Tartişmaları.* Retrieved from /https://www.tesev.org.tr/tr/research/akademide-kadinlar-ve-toplumsal-cinsiyet-esitligi/
2. Kravets, V. P. (2005). İstoriya gendernoyi pedagogikı. Ternopil: Djura.
3. Mahçupyan, E. (2014, December 10). Reflections on Turkey: Islamic Middle Classes at a Glance. *TESEV Studies on Social Perceptions*. Retrieved from https://www.tesev.org.tr/en/research/reflections-on-turkey-islamic-middle-classes-at-a-glance/

Наукове видання

Сходознавство. Актуальність та перспективи.

Матеріали доповідей
IV Міжнародної науково-методичної конференції
(24 березня 2023 р. м. Харків)
Частина І

Відповідальні за випуск: (Руда Н.В., Ямпольська Л.М. Скразловська І.А., Жукова К.Є., Озерська О.Ю., Самойленко Н.С.)

Комп'ютерна верстка: Петрищева О.В.

Матеріали друкуються в авторській редакції

Відповідальність за дотримання вимог академічної доброчесності та зміст несуть автори

Підписано до друку
Ум. друк. арк. 36,8

Харківський національний педагогічний університет імені Г.С.Сковороди
Україна, 61002, м. Харків, вул. Алчевських, 29